

MESNEVİ'den HİKAYELER 5.Cilt

 DAVET

 HİNTLİ KÖLENİN AŞKI

 EYAZ'IN AKLI

 ÇAYIRLIKTAKİ KUŞ

 SEVGİLİNİN SÖZÜ

 ÖLMEDEN ÖNCE ÖLMEK

 AŞURE GÜNÜ

 SAHUR DAVULU

 HZ.BİLAL AŞKI

 HİLAL'İN HASTALIĞI

 KOCAKARI HİKAYESİ

 AYIPLARI ÖRTEN HEKİM

 DEFİNE YIKIK YERDEDİR

 ZAMAN YAPRAKLARINDAKİ GİZ

 KAZANMADAN RIZK DİLEYEN YOKSUL

 HASAN-I HARKANİYE'YE AİT HİKAYE

 ÜÇ YOLCU

 TİRMİZ PADİŞAHI

 FARE İLE KURBAĞA

 SULTAN MAHMUT

 ÖLÜ;YAŞADIĞI HALDE ÖLEN KİŞİDİR

 ADIN ÖMER İSE

 BEY'İN GÜZEL ATI

 PADİŞAHIN ÜÇ OĞLU

DAVET

Ey gönüllerin hayatı Hüsameddin, nice zamandır altıncı cildin yazılmasını meyledip durmaktasın. Husami-name, senin gibi bilgisi çok bir erin çekişiyle dünyayı dönüp dolaşmada. Ey manevi er, Mesnevinin son cildi olan altıncı cildi de sana armağan sunmaktayım.

Bu altı ciltle cihete nur saç da çevresini dolanmayan dolansın. Aşkın beşle altıyla işi yoktur. Onun maksadı, ancak sevgilinin kendisini çekmesidir. Belki bundan sonra bir izin gelir de söylenmesi lazım olan sırlar söylenir.

Bu ince ve gizli kinayelerden daha açık, daha anlayışlı bir tarzda anlatılır. Sır, ancak sırrı bilenle eşittir. Sır, onu inkar eden kişinin kulağına söylenmez. Fakat Allahdan davet etme emri gelince artık halkın kabul edip etmemesiyle ne işimiz var?

Nuh, tam dokuz yüz yıl kavmini davet edip durdu. Her an da kavminin inkarı arttı. Fakat söylemeden vazgeçti mi? Hiç sükut mağarasına çekilmeye kalkıştı mı?

Köpeklerin havlaması ile kervan, hiç yolundan kalır mı? Ay ışığı olan gecede dolunay, köpeklerin havlaması ile yürüyüşünü ağırlaştırır mı, dedi. Ay, ışığını saçar, köpek de havlar durur. Herkes, yaradılışına göre bir hizmette bulunur. Takdir herkese bir hizmet vermiş, herkesi bir işe layık görüp iptilaya salmıştır.

Ay der ki: Köpek, o pis sesini bırakmıyorsa ben ayım, gidişimi nasıl bırakırım ki? Sirke, sirkeliğini artırdıkça şekerin artması gerek. Kahır, sirkedir, lütuf da bala benzer. Sirkengübinin temeli bu ikisidir. Bal, sirkeden az oldu mu sirkengübin iyi olmaz.

Nuh'un kavmi de, ona sirke döküp duruyorlardı, fakat Allahnın lütuf ve ihsan denizi ona daha fazla şeker dökmekteydi. Onun şekerine cömertlik denizinden yardım edilmekte idi de o yüzden alem halkının sirkesinden fazlaydı onun şekeri.

Tek bir kişi ama bine bedel... Kimdir o? Allah velisi. Hatta o yüce Allah kulu, yüzlerce zamanın tek eridir. Denize bir yol bulmuş olan küpün önünde ırmaklar bile diz çöker. Hele şu deniz yok mu? Bütün denizler, bu örmekleri, bu sözleri duyunca ulu bir ad, küçücük, ehemmiyetsiz bir ada eş oldu diye utançlarından ağızları acılaşır.

Bu dünyanın o dünya ile birleşmesinden bu dünya, utanır, ortadan kalkar. Bu söz dardır, derecesi pek aşağıdır. Yoksa bayağı bir şeyin hasın hası ile ne münasebeti var? Kuzgun, bağında kuzgunca bağırır. Fakat bülbül, bunu duyup sesini azaltır mı? Bu "Allah dilediğini yapar" pazarında her ikisi için de ayrı alıcı var.

Dikenliğin gıdası ateştir; sarhoş dimağının gıdası da gül kokusu. Bir leş, bizce kötüdür, pistir ama domuzla köpeğe şekerdir helvadır. Pisler, şu pisliklerini yapa dursunlar, sular da pisleri arıtmaya savaşır. Yılanlar zehir saçar, acılar bizi perişan eder ama, bal arıları dağlarda, kovanlarda, ağaçlarda baldan şeker ambarları doldurur. Zehirler tesirlerini yapıp dururlar ama panzehirler de hemen o tesirleri gideriverir.

Şu aleme baksan görürsün ki baştanbaşa savaştan ibarettir. Zerre, zerreyle adeta dinin kafirlerle savaşması gibi savaşır durur. Bir zerre sola doğru uçmaktadır, öbürü sağa doğru gidip arayacağını aramada. Bir zerre yücelere çıkmada, öbürü baş aşağı düşmede. Şöyle durur gibi görünürler ama onların savaşını bu durgunluk aleminde gör. Onların fiili savaşları gizli savaşlarından ileri gelmededir. Bu aykırılığı gör de o aykırılığı anla.

Fakat güneşte mahvolan zerrenin savaşı, vasıftan hesaptan dışarıdır. Zerrenin kendiside, nefesi de mahvoldu mu artık onun savaşı, ancak güneşin savaşıdır. Onun kendiliğinden hareketi de kalmamıştır, duruşu da. Neden? "Biz Allahya dönenleriz" sırrından. Biz kendimizden geçip senin denizine döndük. Asıldan süt içtik, geliştik. Ey gulyabaniye aldanıp yolun fer-i lerine dalan, ey usulsüz kişi asıllardan az bahset.

Bizim savaşımızda hakikatte bizden değildir, sulhumuz da. Her halimiz Allahnın iki parmağı arasındadır. Tabiat, iş ve söz bakımından cüzüler arasındaki savaş, pek korkunç bir savaştır. Fakat bu alem, şu savaşla durmadadır. Unsurlara bak da anla.

Dört unsur dört kuvvetli direttir. Dünyanın tavanı onlarla düz durmada. Her direk, öbürünü kırar. Su direği ateş direğini yıkar. Halkın yapısı zıtlar üstüne kurulmuş.

Hasılı biz, zarar bakımından da savaştayız, fayda bakımından da. Ahvalin, birbirine aykırı. Tesir dolayısıyla her biri öbürüne zıt. Her an kendi yolumu vurup durmadayım, artık başkasına nasıl bir çare bulabilirim?

Bana gelen hal askerlerinin dalgalarına bak; her biri, öbürüyle savaşmada, her biri, öbürüne kin gütmede. Kendindeki şu müthiş savaşa bak. Başkalarının savaşı ile ne meşgul olup durursun? Meğer ki Allah, seni bu savaştan çeke de sulh aleminde bir tek renge boyanasın. O alem, ancak bakidir, mamurdur, başka türlü olmasına imkan yok. Çünkü terkibi, zıt olan şeylerden değil.

Bu yok olma, bitme, zıttın zıddını yok etmesinden ileri gelir. Zıt olmadı mı ebedilikten başka bir şey olamaz. O eşsiz, örneksiz Allah, cennetten zıddı giderdi. Orada güneş de yoktur, zıddı olan zemheri de. Renklerin asılları, renksizliktir... Savaşların aslı barışlardır. Bu gamlarla dolu olan bucağın aslı, o alemdir. Her ayrılığın aslı, buluşmadır.

Hocam, neden biz bu ayrılılar içindeyiz? Neden birlik bu sayıları doğuruyor? Çünkü biz fer'iz, bu birbirine zıt olan dört asıl, fer'ide kendi huyunu işliyor. Halbuki can cevheri, ayrılıkların ötesinden. Onun huyu bu değil, onun huyu, ulu Allahnın huyu. Savaşlara bak. O savaşlar, barışların asılları. Allah uğrunda savaşan Peygamber gibi hani. O, iki cihanda da üstündür. Bu üstünü dil anlatmaz ki.

Irmak suyunu tamamı ile içmenin imkanı yok. Yok ama susuzluğu giderecek kadar içmenin de imkanı yok. Mana denizine susamışsan Mesnevi adasından o denize bir ark aç. O arkı o derece aç ki her an Mesneviyi, ancak ve ancak mana denizi göresin.

Yel derenin üzerindeki saman çöplerini temizledi mi su, tek renkliliğini meydana çıkarır. Sen Mesnevide ter-ü taze mercan dallarını gör, can suyundan bitmiş meyveleri seyret. Söz, harften, sesten ve soluktan ayrıldı mı hepsini bırakır, deniz kesilir. Harfi söyleyen de, duyan da, hatta harfler de, bu üçü de sonunda can olur.

Ekmek veren, ekmek alan ve pak ekmek suretlerden kurtulur, toprak olur. Fakat manaları, yine birbirinden ayrı olarak ve daimi bir surette üç makamdadır. Suret toprak olur ama mana olmaz. Kim, olur derse de ki: Hayır buna imkan yok.

Ruh aleminde gah suretten kaçarak, gah surete bürünerek üçü de beklerler. Suretlere gidin diye emir gelir, giderler. Yine onun emri ile suretlerden ayrılırlar. Hasılı "Halk da onundur, emir de" sırrını bil. Halk, surettir, emir de o surete binen can. binek de padişahın buyruğundadır, binen de, cisim kapıdadır, can huzurda. Su testiye dolmak istedi mi padişah, can askerine binin diye emreder. Sonra yine canları yücelere çekmek diledi mi padişah nakiplerinden ses gelir: İnin! Bundan öte söz inceldi. Ateşi azalt, odunu çok atma. Atma da küçücük çömlek kaynamasın. Anlayış çömlekleri pek küçük ve pek yufka.

Noksandan münezzeh Allah, bir elmalık meydana getirmede, onları ağaçlara, yapraklara benzeyen harfler içinde gizlemede. Bu ses, harf ve dedikodu ağaçlığı arasında elmadan ancak bir koku alınabilir. Bari sen de bu kokuyu sende aklına iyice çek, bu kokuyu iyice al da seni kulağından tutup asla kadar götürsün. Nezle olmamaya, koku almaya bak. Halkın yelinden, nefesinden bedenini ört. Onların havaları, kış rüzgarlarından da soğuktur. Örtün, bürün de burnuna girmesin. Onlar cansız donmuş kişilerdir. Nefesleri, karlı dağlardan gelir. Fakat yeryüzü bu karlı kefene büründü mü durma, hemen Hüsameddin'in güneş kılıcını vur. Derhal doğudan Allah kılıcını çek, o doğuyla bu tapıyı ısıt.

Güneş, karı hançerledi mi dağlardan ovalardan seller yürür. Çünkü o, ne doğudadır, ne batıda. Gece gündüz müneccimle savaşır durur. Neden der, benden başka ve yol göstermeyen yıldızları bayağılık ve körlük yüzünden kıble edindin? Kuran'da o emim erin "Ben hataları sevmem" sözü hoşuna gitmedi. Ayın önüne geçtin, beline eleğim sağmadan kulluk kemerini bağladın da o yüzden ayın ikiye bölünüşünden incindin.

"Güneş dürülür" ayetini inkar edersin. Çünkü sence güneş en yüce bir mertebedir. Havanın değişmesini yıldızların tesirinden bilirsin de "And olsun yıldıza, indiği zaman" ayetinden hoşlanmazsın.

Ay, ekmekten de tesirli değil ya. Nice ekmek vardır ki adamın can damarını koparır. Zühre sudan daha tesirli değildir ya. Nice su vardır ki bedeni harap eder. Fakat onun

sevgisi senin canındadır da onun için dostun öğüdü bir kulağından girer, bir kulağından çıkar. Fakat bil ki senin öğüdünde bize tesir etmez, bizim öğüdümüz de sana.

Meğer ki göklerin anahtarları elinde olan sevgiliden sana hususi bir anahtar ihsan edile. Bu söz, yıldıza benzer, aya benzer. Fakat Allah buyruğu olmaksızın tesir etmez. Bu cihetsiz yıldız, yalnız vahiy arayan kulaklara tesir eder. Cihetten cihetsizlik alemine gelin de sizi kurdu paralamasın der.

Onun yıldızlar saçan pırıltısı karşısında şu dünya güneşi, bir yarasaya benzer. Yedi mavi gök, onun kulluğundadır. Bir çavuşa benzeyen ay, onun derdiyle yanmada erimededir. Zühre bir şey soracak oldu mu el atar, müşteri can nakdini eline alıp huzurunda durur.

Zühal onun elini öpme havasındadır ama kendisini bu devlete layık görmez. Merih onun yüzünden elini ayağını incitmiş, Utarit onun vasfından yüzlerce kalem kırmıştır. Bütün bu yıldızlar, müneccimle, ey canı bırakıp rengi seçen. Can odur,bizse hep rengiz, sayılar ve yazılarız. Onun düşünce yıldızı, bütün yıldızların canıdır diye savaşmaktadır.

Düşünce de nerede? O makam, tamamıyla pak nurdur. Ey düşüncelere kapılan, bu düşünce lafı senin için söylenmiştir. Her yıldızın yücelerde bir evi vardır ama bizim yıldızımız hiçbir eve sığmaz. Yeri, yurdu yakan şey, nasıl olur da mekana sığar? Haddi olmayan nur, nasıl olur da hadde girer? Fakat sevdalı ve bir zayıf kişi anlasın diye bir örnek verir, bir suretle tasvir ederler.

O şey, örnektir, onun misli değil. Bu örneği de donmuş kalmış akıl, bunu anlasın diye getirirler. Akıl keskindir ama ayağı gevşektir. Çünkü gönlü yıkıktır, bedeni sağlam. Bu çeşit aklı olanların akılları, neye takılırsa sımsıkı takılır ama şehveti bırakmayı hiç mi hiç düşünmezler. Dava zamanı göğüsleri doğruya benzer, fakat takva zamanı sabırları, adeta bir şimşektir.

Her biri hünerlerle kendini gösterir, alim geçinir. Fakat vefa vaktinde alem gibi vefasızdır. Kendini görme zamanında cihana sığmaz, fakat ekmek gibi boğazda mide de kaybolur gider. Fakat yine de bütün bu vasıflar iyidir... İyilik aradı mı insanda kötü şey kalmaz ki.

Meni benliğinde kaldıkça kokuşur, pis olur. Fakat cana ulaştı mı aydınlık alemini bulur. Cansız şey nebatata yüz tuttu mu, baht ağacından hayat biter. Canlıya yüz tutan nebat, Hızır gibi abıhayat kaynağından içer. Can da canana yüz tutarsa pılısını pırtısını sonsuz ömür iklimine çeker götürür.

Bir gün bilgisiz bir adam, vaaz eden birine sordu: Mimberde senden daha yüce söz söyleyen, senden daha güzel vaaz eden bir adam bile yok. Sana bir sorum var, ey akıllı er, bu mecliste sualime cevap ver. Bir kale burcunun üstüne bir kuş otursa başı mı daha üstündür, kuyruğu mu?

Vaaz eden dedi ki: Yüzü şehre, kuyruğu köyeyse yüzü, bil ki kuyruğundan üstündür. Yok... Eğer kuyruğu şehre, yüzü köyeyse o kuyruğa toprak ol, yüzünden yüz çevir. Kanadı olan kuş yuvasına kadar uçup gider. İnsanlar, insanların kanadı da himmettir.

Bir aşık, hayra, şerre bulanabilir. Sen onun hayrına şerrine bakma, himmetine bak. Doğan, isterse beyaz ve eşsiz olsun; fare avladıktan sonra bayağıdır. Fakat baykuşun meyli, padişaha olsa doğan sayılır, külahına bakma. İnsan, bir hamur teknesi boyuncadır ama gök yüzünden de üstündür, esirden de. Hiç bu gökyüzü "Biz onu ululadık" sözünü duydu mu? Kim duydu bu sözü? Dertlere düşmüş Ademoğlu.

Hiç kimse, güzelliğini, aklını, sözlerini, isteklerini yeryüzüne gösterdi, bildirdi mi? Hiç yüzünün güzelliğini, reyindeki isabeti gökyüzüne göstermeye, söylemeye kalkıştı mı? Oğlum, hiçbir gümüş bedenli dilber, hamam duvarlarına çizilmiş resimlere kendisini gösterir, onların karşısında cilvelenir mi? O huri gibi güzel resimler şöyle dursun kalkar yarı kör bir kocakarıya karşı cilvelenirsin. O kocakarı da olan ve resimlerde olamayan nedir ki seni o resimlerden tutup çeker? Sen söylemezsin ama ben söyleyeyim: Akıldır, duygudur, anlayıştır, tedbirdir, candır. Kocakarı da insanla kaynaşan can var. Halbuki hamamdaki resimlerde ruh yok. Hamam duvarındaki resim, bir harekete gelseydi derhal seni kocakarıdan çekerdi.

Can nedir? Hayırdan şerden haberdar olan, lütuf ve ihsana sevinen, zarardan yerinip ağlayan şey. Madem ki canın sırrı, mahiyeti, insana hayrı, şerri haber vermede... Şu halde hakikatten kimin daha ziyade haberi varsa o, daha canlıdır.

Ruhun tesiri, bilgi ve anlayıştır. Kimde bu bilgi ve anlayış, daha fazlaysa o, daha ziyade Allahlıktır. Fakat bu tabiat aleminin ötesinde öyle haberler, öyle bilgiler vardır ki bu canlar, o meydan da cansız bir hale gelirler. Bunlardan haberdar olamayan can, Allah tapısına mazhar oldu... Canların canı ise Allahya mazhar oldu.

Melekler de tamamı ile akıldan, candan ibarettiler. Fakat yeni bir can geldi. Adem yaratıldı mı onun karşısında beden haline geldiler. Kutluluktan o canı gördüler, ten gibi o ruha hizmetçi kesildiler.

Şeytana gelince canla başla ondan baş çekti, canla birleşmedi, çünkü ölü bir uzuvdu. Canı olmadığı için Adem'e feda olmadı... Kırık bir eldi cana itaat etmedi. Fakat o uzvu kırıldıysa cana bir noksan gelmedi ya. Canın elindedir bu onu yine yaratabilir. Başka bir sır daha var, fakat bunu duyacak kulak nerede? O şekeri yiyecek dudu kuşu hani?

Has dudulara pek bol, pek değerli şeker var ama aşağılık dudular, o taraftan göz yummuşlar. Yalnız sureti derviş olan, o zekatı, o arılığı nereden tadacak. O, manadır, faülün failat değil. İsa'nın eşeğinden şeker esirgenemez ama eşek, yaradılış bakımından otu beğenir. Şeker, eşeği neşelendirseydi önüne kantarla şeker dökülürdü. "Onların ağızlarını mühürledik" ayetinin manasını bil. Yolcuya bu mühim bir şeydir. Bunu bil de belki peygamberlerin sonuncusunun yolu hürmetine ağızdan o kuvvetli mühür kaldırılır.

Peygamberlerden kalan mühürleri, Ahmed'in dini hürmetine kaldırdılar. Açılmamış kilitleri vardı; onlar, "İnna fettehna" eliyle açıldı. O, bu dünyada da şefaatçidir, o dünyada da, bu dünyada insanı dine götürür, o dünyada cennetlere. Bu dünyada "Sen onlara yol göster" der; o dünyada "Sen onlara ay gibi yüzünü göster" der.

Onun gizli aşikar işi, daima "Yarabbi sen kavmime doğru yolu göster, onlar bilmiyorlar" demektir. Onun nefesi ile iki kapı da açıktır. Duası, iki alemde de müstecap olur. Ona benzer ne gelmiştir, ne de gelecek. Bu yüzden son peygamber olmuştur. Sanatında son derece ileri gitmiş bir üstadı görünce bu sanat, sende bitmiştir demez misin?

Ey peygamber, mühürleri kaldırmak, kapalı kapıları açmaktasın, hatemsin, bu iş, seninle ve sende bitmiştir. Can bağışlayanlar aleminde bir hatemsin sen. Hasılı mühürleri kaldırma ve kapıları açmada Muhammed'in işaretleri, tamamı ile açılıktır, açılık içinde açılıktır, açılık içinde açıklık. Onun canına, evladına gelişine ve zamanına yüz binlerce aferin. Onun devlet ve ikbal sahibi halifesinin oğulları, onun can ve gönül unsurundan doğmuşlardır.

İster Bağdat'tan olsunlar, ister Herat'tan, ister Rey'den. Su toprak karışıklığı olmaksızın onun soyudur onlar. Gül dalı nerede biterse bitsin güldür. Şarap, nerede kaynayıp köpürürse köpürsün şaraptır. Güneş isterse batıdan baş göstersin, yine güneştir, başka bir şey değil.

Allahm sen örtücülüğünle ört, ayıp görenlere bunu gösterme, onları kör et. Allah, ben, eşi olmayan güneşle kötü huylu yarasanın gözünü bağlamışım dedi. Bakışı noksan yarasanın gözünden, o güneşin yıldızları da gizlidir.

Ey Allah ışığı Hüsameddin, ey ruh cilası, ey doğru yolu gösteren padişah gel! Mesneviyi yayılmış bir mera haline getir, örneklerinin suretlerine can ver! Can ver de bütün harfleri akıl ve can olsun, can cennetine uçup gitsin. Zaten onlar, senin sayende can aleminden gelip harf tuzağına tutuldular, mahpus oldular.

Ömrün alemde Hızır gibi uzasın, canlara can katsın, düşkünlerin ellerini tutsun, daimi olsun. İlyas ve Hızır gibi dünyalar durdukça dur da yeryüzü, lütfunla gökyüzü haline gelsin. Kötü gözlülerin şatafatı, nazarı olmasaydı lütfunun yüzde birini söylerdim. Fakat nefesi zehirli kem gözlerden ben ne can üzen zahımlar yedim. Onun için senin halini, ancak başkalarının hallerini anarak remiz ve kinayeyle söylerim.

Bu bahanede, gönlüne ait bir hiledir ki gönlün ayakları, o yüzden, toprağa kakılmış kalmıştır. Yüzlerce gönül ve can yaratıcı Allahya aşık olmuştur da onlara ya kem göz

mani olmuştur ya kötü kulak.

Bunların bir tanesi de peygamberin amcası. Arapların kınaması, ona pek korkunç göründü.

Arap kendi çocuğuna uydu da güvenilir dininden döndü derlerse ne derim, dedi. Peygamber amca dedi, bir kere şahadet getir de senin için Allahya şefaat edeyim.

Ebutalip, doğru ama duyulur, yayılır, herkes duyar. İki kişiyi aşan her sır yayılır, otuz iki dişten otuz iki orduya duyulur. Bu Arapların diline düşerim. Onların yanında bu yüzden hor hakir olurum dedi.

Fakat Allahnın ezeli lütfu olsaydı Allah çekişiyle beraber bu kötü gönüllülük olur muydu hiç?

Ey düşkünlere yardım eden Allah, medet! Medet bu iki taraflı dileklerden. Ben, gönlün hilesinden, düzeninden öyle perişan bir hale geldim ki feryada bile kudretim kalmadı.

Ben kim oluyorum? Gökyüzü bile yüzlerce işiyle gücü ile, iktidarı ile, yüzlerce debdebe ve tantanası ile beraber bu pusudan, bu dileğe uyma yüzünden feryada geldi.

Ey kerem sahibi, ey hilim sahibi, bu iki taraflı dilekten sen bana aman ver. Ey kerem sahibi, doğru yolun bir taraflı çekişi, iki yol arasında tereddüde düşmekten hayırlıdır.

Bu iki yoldan da maksat sensin ama bu ikilikten adama adeta can çekişmesi gelir. Bu iki yolla da sana gelmeye azmedilir ama savaş, asla neşe meclisine benzemez dedi.

Bunu, Kuran'daki "Göklerle yeryüzü Allah emanetini kabul etmekten korktular, çekindiler" ayetini oku da Allahdan duy. Bu ikilikte kalış, caba şu mu iyidir, hayırlıdır, yoksa bu mu diye tereddüde düşüş, gönülde bir savaş gibidir. Tereddütte de bütün kudretleriyle korku ve ümit birbirine saldırır.

Ey yüce Allah, önce bendeki bu çekiliş ve yükseliş geliş senden meydana geldi, yoksa bu deniz, sakindi Yarabbi. Bana bu tereddüdü, o makamdan verdin, kereminle yine beni tereddütsüz bir hale getir.

Medet ey feryada yetişen Allahm, sen beni dertlere müptela etmektesin. Senin verdiğin dertlerle erler bile kadılara döner. Bu derde uğratış niceye dek, yapma Yarabbi. Bana bir yol bağışla, on yol verme bana.

Sırtı yaralı arık bir deveyim; sırtımda bir semere benzeyen ihtiyar yüzünden sırtım yaralandı. Arkamdaki bu mahfe, gah ağır gelip beni bu yana çekmede, gah öbür tarafa yayılıp beni o yana sürüklemede. Bu uygunsuz yükü sırtımdan al da iyi kişilerin bahçelerini göreyim. Uyanık olarak değil de Ashabı Kehf gibi uykuda olarak cömertlik bahçesinde yayılayım.

Sağıma, soluma yatıp uyuyayım, fakat ancak top gibi ihtiyarsız olarak yuvarlanayım. Ey din Allahsı, sağıma da dönersem senin döndürmenle döneyim, soluma da dönersem senin döndürmenle. Yüz binlerce yıllardır havadaki zerreler gibi ihtiyarsızdım. O zaman ve o hali unuttum ama uykuda bu alemden göçüp gitmem, bana o alemden bir armağan.

Uyku zamanı bu dört unsur çarmıhından kurtulur, şu daracık yurttan can yaylasına sıçrar, çıkarım. Uyku dadısından o geçmiş günlerin sütünü içerim ey bir şeye ihtiyacı olmayan ve herkes kendisine muhtaç olan Allah.

Bütün alem, kendi ihtiyarından, kendi varlığından sarhoşluk alemine kaçmaktadır. Bu suretle herkes, şarap, çalgı gibi şeylere düşer de kendi aklından bir an olsun kurtulmaya çalışır.

Herkes bilir ki bu varlık tuzaktır. İnsanın kendi ihtiyarı ile bir şeyi düşünmesi, bir şeyi anması cehennemdir adeta.

Onun için herkes varlığından, kendiliğinden geçme alemine, yahut sarhoşluğa kaçar, yahut da bir işe koyulup kendini unutur. Fakat yine bu alemden kendini çeker, varlık alemine gelirsin. Çünkü o kendini unutma alemine Allah fermanı olmadan gitmiştik.

Ne cin, zaman kaydının hapsinden kurtulabilir, ne insan. Yüce göklere çıkmak

anacak doğru yolu bulma kudretiyle olabilir.

İnsan doğru yolu ancak Allahdan çekinen kulun ruhunu, göklerden şeytanları kovan şahaplardan koruyan kuvvetle bulabilir. Yok olmadıkça hiç kimseye ululuk tapısına varmaya yol yoktur. Göklere yücelme nedir? şu yokluk. Aşıların yolu da yokluktur, dini de. Aşk yolunda yalvarma bakımından pöstekiyle çarık, Eyaz'a mihrap olmuştur. Gerçi onu padişah severdi. İçi de güzeldi, dışı da. Fakat kendisi de kibirsiz riyasız, kinsiz bir hale gelmişti. Yüzü, padişahın güzelliğine bir anda kesilmişti. Varlığından uzaklaştığı için işinin sonu da Mahmut oldu.

Eyaz kibir korkusundan çekinirdi de onun için temkini, pek kuvvetli bir hale gelmişti. O tertemiz bir hale gelmişti. Kibrin nefsin boynunu vurmuştu. Ya o düzenleri halka bir şey öğretmek için yapıyor, yahut korkuda uzak bir hikmet yüzünden böyle bir harekette bulunuyordu. Yahut varlık, yokluk rüzgarları ile esip gelen bir bağ olduğundan bir gün çarığını görmeyi istiyor, bu suretle de yokluk definesinin üstüne kurulan yapının kapısını açmak, o zevk yaşayışının yelini bulmak diliyordu. Bu kaynağın malı, mülkü, atlası, çabuk yürüyüp giden cana bir zincirdir.

Buna kapılan, şu altın zinciri gördü de kapıldı, ruhu bir delik içinde kaldı, ovalara çıkamadı. Görünüşü cennet ama hakikatte bir cehennem. Üstü güllü nakışlarla bezenmiş bir zehirli yılan. İnanan kişiye cehennem zarar vermez ama ortadan geçmek daha iyidir ya. Cehennem ona bir zeval vermez-. Vermez ama herhalde cennet, onun için daha hoştur ya.

Ey noksan kişiler, şu gül yüzlülerden sakının. Onlarla konuşmaya kalktınız, düşüp kalkmaya başladınız mı anlarsınız ki onlar cehennemdir.

HİNTLİ KÖLENİN AŞKI

Zengin bir adamın Hintli bir kölesi vardı. Onu beslemiş, büyütmüş, adeta ölüyken diriltmişti. Bilgi ve edep belletmiş, gönlünde hüner ışığını yakmıştı.

Çocukluğundan beri nazla yetiştirilmiş, o iyilikçi adam, onu lütuf kucağında büyütmüştü. Bu zengin adamında güzel, gümüş bedenli, yaradılışı ahlakı hoş bir kızı vardı.

Kız, evlenme çağına girince kızı isteyenler, ona ağır nikah parası vermeye başladılar. Her ulu adamdan kız istemeye bir görücü geliyordu. Adam, malın sebatı yoktur, gece gelir, gündüz dağılıverir. Güzelliğin de değeri yoktur. Bir diken yarası ile renk solup sararıverir. Büyük bir adamın oğlu olmak da bir şey değil. Bu çeşit gençler mala mülke gururlanır. Nice büyük adamların oğulları vardır ki kötülükte bulunur, yaptığı kötü iş yüzünden babasına bir ar olur. Hünerli bilgili kişi iyidir ama İblisten ibret al ona da az tap.

Onun bilgisi vardı ama din aşkı yoktu, bu yüzden Adem'in yalnız topraktan yaratılan suretini gördü.

Ey emin kişi, bilgi de ne kadar ileri gidersen git onunla gaybı gören gözün açılmaz ki! Can gözü açık olmayan, sakaldan, sarıktan başka bir şey görmez, adamın ileri yahut geri oluşunu onu tarif edenden öğrenir.

Ey arif, sen, birsini anlamak için onu bilen, söyleyip tarif eden kişiye müracaat etmezsin. Çünkü sen, doğmuş, parıl, parıl parlamakta olan bir nursun. Senin takvan, dinin var, iyi işler işlersin, öyle ki alem onlarla düzelir, kurtuluşa ere.

Kendine öyle temiz ve iyi bir damak seçti ki bütün halkın övündüğü kişiydi o. Kadınlar onun malı yok, mülkü yok, ululuğu yok, güzel değil, başına buyruk değil dediler.

Adam dedi ki: Onlar dine, zahitliğe uymuş adamlar. O da yeryüzünde altını olmayan bir define. Hasılı armağanlar sunuldu, nişan yapıldı, kumaşlar gönderildi, kızın verileceği ortalığa yayıldı.

Evde küçük bir köle vardı. Bu sıralarda hastalandı, yanıp yakılmaya, eriyip solmaya başladı. Hummaya tutulmuş bir hasta gibi eriyordu. Hekim, hastalığını anlayamadı.

Akıl diyordu ki: Onun illeti, gönül illeti. Beden ilacı gönlüne tesir etmez ki. Bu sevda yüzünden köleciğin gönlü yaralıydı ama derdini kimseciklere söyleyemiyordu.

Bir gece zengin adam karısına dedi ki: Kimseye duyurmadan, gizlice onun halini sor soruştur bakalım. Sen onun anası sayılırsın. Derdini sana açar elbette. Kadın, bu sözü kulağına koyunca ertesi gün kölenin yanına gitti. Yüzlerce nazla muhabbetle başını karıştırmaya, saçlarını taramaya başladı. Şefkatli analar gibi onu yumuşattı, nihayet söyletmeye muvaffak oldu.

Köle dedi ki: Senden bunu mu umardım ben kızını inatçı bir yabancıya veresin. Bizim efendimizin kızı olsun, biz de ona aşık olalım da o başkasına varsın? Yazık değil mi?

Kadın bu söze öyle kızdı ki onu dövüp damdan aşağıya atmak istedi. O kim oluyor diyordu, bir kahpenin Hintli bir oğlu. Nasıl oluyor da bir efendinin kızına tamah ediyor? Fakat bunları içinden söylemekle beraber sabretmek daha doğru deyip kendini tuttu. Kocasına, dinle şu şaşılacak şeyi dedi.

Biz onu güvenilir bir adam sanıyorduk, umarmıydık böyle bir çalıkuşunun hain çıkacağını?

Efendi dedi ki: Sabret. Ona de ki: Kızı ona vermez sana veririz. Bu suretle belki gönlündeki sevdayı çıkarırız. Sen hele bir hoşça bak, ben nasıl onu bu işten vazgeçiririm? Sen gönlünü hoş tut iyice bil ki kızımız hakikatten de senin eşindir. A güzel müşteri, evvelce bunu bilmiyorduk, mademki bildik, elbette kızımıza daha layıksın sen. Ateşimiz kendi mangalımızda; Leyla, bizim Leyla'mız, Mecnunumuzda sensin, de. İyice bir hayale bir düşünceye düşsün. İyi düşünce insanı semirtir.

İnsan kulağından gelişir, duya duya canlanır. Hayvansa boğazından yemesinden, içmesinden gelişir.

Kadın, "Böyle bir arlanılacak sözü ağzın nasıl varır da söyler? Onun için böyle bir abes sözü nasıl geveleyebilirim? Gebersin o şeytan huylu hain" dedi.

Adam, hayır dedi, korkma. Sen böyle söyle de onun hastalığı geçsin, bu lütuf yüzünden iyileşsin. Ondan sonra sevgilim onun derdini gidermeyi bana bırak sen. Yalnız o ince eleyip sık dokuyan bir kere iyileşsin.

Kadın o hasta köleye böyle söyleyince köle ferahladı, öyle kabardı o köle ki adeta yeryüzüne sığamaz oldu. Semirdi, gelişti, benzine kan geldi, kırmızı güle döndü, binlerce şükürler etti. Bazen de hanımcığım diyordu sakın bu bir düzen olmasın! Efendi, Ferec'i evlendiriyorum diye davet yaptı, eşini dostunu çağırdı. Gelenler de "Ferec, kutlu olsun" diye onu kandırmaktaydılar. Ferec, bu sözleri duyunca artık kızı alacağına iyice inandı. Büsbütün iyileşti, hastalığı kökünden geçti gitti. Ondan sonra gerdek gecesi bir oğlanı kadın kılığına soktular. Elini, bileğini gelinler gibi kınaladılar. Adeta ona tavuk gösterip horoz verdiler.

Başını bağladılar, gelinler gibi elbiseler giydirdiler, gürbüz oğlanı kadın kıyafetine sokup koyverdiler. Efendi halvet zamanı derhal mumu üfledi. Hintli köle öyle güçlü kuvvetli bir oğlanla yalnız kaldı. Oğlan, köleye saldırınca Hintlicik, feryada başladı ama dışarıdaki def gürültüsünden sesini kimse duymuyordu ki.

Def çalması, el çırpması, kadın ve erkeğin naraları, onun sesini boğuyordu. Oğlan, sabaha kadar o Hintli köleceğizi berbat edip durdu. Köle, adeta köpeğin önündeki un torbasına döndü. Sabahleyin tas ve büyük bir bohça getirdiler. Ferec damatlar gibi güvey hamamına gitti. Gitti ama bitkin bir haldeydi. Ardı, külahçıların yırtık peştamalına dönmüştü.

Zavallı hamamdan dönünce efendinin kızı, gelin gibi odaya geçip oturdu. Anası, köle kızı gündüzün sınamaya kalkmasın diye oracıkta beklemekteydi.

Köle, bir müddet kinle kıza baktı da sonra ellerini on parmağını da ona doğru sallayıp dedi ki: Dilerim kimse seninle buluşmasın, senin gibi kötü ve pis bir geline düşmesin. Gündüzün yüzün, kadınlar gibi ter-ü taze, geceleyin çirkin aletin, eşek aletinden beter.

İşte bu alemin bütün nimetleri, uzaktan pek hoştur ama yaklaştı mı sınamadan ibarettir. Uzaktan su görünür yanına vardın mı görürsün ki serapmış. O kokmuş bir

kocakarıdır ama çok cilvelidir, kendisini yeni bir gelin gibi gösterir.

Sakın onun yüzündeki boyaya aldanma; aman, onun zehirle karışık şerbetini tatmaya kalkışma.

Sabret, sabır sıkıntının anahtarıdır; sabret de Ferec gibi yüzlerce zahmete mihnete düşme. Tanesi meydandadır da tuzağı gizlidir. Önce onun sana nimet verişi hoş görünür ama sonu öyle değil.

Ona ulaştın mı eyvahlar olsun sana. Nedamete düşer, ne kadar zarı zarı ağlarsın. Fakat beylik, vezirlik ve padişahlık adı, hakikatte ölümdür, derttir, can vermedir.

Kul ol da yeryüzünde at gibi yürü. Cenaze gibi kimsenin boynuna binme. Allah nimetine küfranda bulunan, ister ki herkes, kendisini yüklesin de ölüyü mezara götürür gibi götürsünler. Rüyada kimi tabuta binmiş, görülüyor görürsen yüce mertebeli büyük mevkili bir adam olur.

Çünkü o tabut halkın boynuna bir yüktür. Bu büyükler de halkın boynuna yük koyarlar, yük olurlar. Yükünü herkese yükleme, kendine yükle. Baş olmayı az iste yoksulluk daha iyidir. Halkın boynuna binme de ayaklarına nikris illeti gelmesin.

Sonunda iki elinle bu biniciliğin alnını karışlarsın, fakat şimdi bir şehre benzemedesin. Şehre benziyorsun ama hakikatte bir yıkık köysün sen! Şimdi bir şehir görünürken varlığından bez de pılını pırtını yıkık yerde çözme. Şimdi yüzlerce bağa, bahçeye sahipken vazgeç varlıktan da aciz ve yıkık yere tapar bir hale gelmeyesin.

Peygamber Allahdan cenneti istiyorsan kimseden bir şey isteme. Kimseden bir şey istemezsen ben kefilim, cennete de girersin, Allahya da ulaşırsın dedi.

Bunu duyan sahabe de şu kefillik yüzünden öyle ayarı tam bir hale geldi ki bir gün ata binmiş, bir yere gidiyordu. Elinden kamçısı düştü. Attan inip kendisi aldı, kimseden istemedi. Çünkü Allah, bir şey verdi mi iyidir, kimseye kötü bir şey vermez. O, bilir ve adamın dileğini insan istemeden verir.

Fakat Allah emri ile dilersen caizdir. Çünkü o çeşit istek, peygamberlerin yoludur. Sevgili emredince kötü kalmaz. Küfür onun için olursa iman kesilir. Onun emri ile olan kötülük, bütün alem iyiliklerinden üstündür.

Sedefin kabuğu paralanırsa ilenme, onda yüz binlerce inci vardır. Bu sözün sonu gelmez, dön de padişaha gel. Doğan kuşuna benze. Halis altın gibi dükkana çık da ilenmeden kınanmadan kurtul. Bir suret, gönle girdi mi insan, sonunda nedamete düşer, o suretten bezer. Sonunda herkes, kapıldığı suretten tövbe eder, fakat yine unutuş gelir, onu o yana çeker. Pervane gibi uzaktan o ateşi nur görür, yükünü o tarafa çeker. Fakat geldi mi kanadı yanıp kaçar. Kaçar ama çocuklar gibi yine gelir, yaraya tuz eker.

Yine zanna tamaha düşer, derhal kendisini o ateşe atar. Yine yanar, sıçrar. Fakat yine gönlündeki hırs, kendisine yandığını unutturur, sarhoş eder.

Hintli köle gibi bezdi de o işten vazgeçti mi işte o zaman yanmaktan kurtulur. Ey geceleri aydınlatan ay gibi yüzü parlak güzel, ey konuşup görüşmesine aldananı yakan yalancı, der.

Fakat yine tövbe ve sızlanma, hatırından çıkar. Çünkü Allah, yalancıların düzenini zayıf bir hale getirir, bozar gider. Onlar savaş ateşini yaktılar mı Allah, onların ateşini tamamı ile söndürür.

İnsan azmeder der ki: Gönül, orada durma. Fakat yine unutur, çünkü azim ehli değildir ki. Doğruluk tohumunu ekmemiş olduğundan Allah, ona o unutkanlığı verir. Gönül çakmağını çakmak ister ama Allah, o kıvılcımı söndürüverir.

Bir adam, geceleyin bir ayak pıtırtısı işitti. Mumu yakmak için çakmağı kavradı. Hırsız gelip adamın önüne oturdu, kav ateş aldıkça söndürmeye başladı. Kav ateş almasın diye boyuna kavı, yandıkça parmağı ile söndürüyordu.

Adam, kavı kendi kendine sönüyor sanmakta, hırsızın söndürdüğünü görmemekteydi. Tuhaf şey dedi, bu kav, ıslak olmalı ki ateşlenirken hemen sönmede.

Pek karanlık olduğundan önünde oturan ve ateşi söndüren hırsızı görmüyordu.

Senin de gönlünde böyle ateş söndüren var da kafir gözün körlüğünden görmüyor.

Bilen duyan gönül, nasıl olur da dönen şeyi bir döndüren var, bunu bilmez? Nasıl olur da kendi kendine geceyle gündüz, sahipsiz olarak nasıl gelir, nasıl gider demezsin?

A aşağılık kişi, aklın aldığı şeylerin etrafında döner dolaşırsın ha... bir de gel de şu akılsızlığını gör! Evi bir yapanın olması mı daha akla uygundur, yapıcısı olmayan kendi kendine yapılmış bir ev mi, a aklı kıt? Yazıyı bir yazanın olması mı daha akla uyar, yoksa olmaması mı ey oğul?

Cim harfine benzeyen kulak, aynaya benzeyen göz, mime benzeyen ağız, nasıl olur da yazan olmadan yazılır, meydana gelir a kınanmaya değer adam? Aydın bir mum, yakmayan oldukça mı bulunur, yoksa bilen bir yakıcı olunca mı?

Güzel bir sanat kör ve çolak bir adamın elinden mi çıkar, yoksa her tarafı bütün bir gözlünün elinden mi? Madem ki seni kahredeceğini, başına mihnet topuzunu vuracağını bildin; hadi Nemrut gibi savaş, havayı okla bakalım! Hani Moğul askerleri gibi... Onlar da biri hastalandı mı ölmesin diye göğe ok atarlar ya, sen de atadur. Yahut da kaçabilirsen kaç, kurtul bakalım imkanı var mı? Onun eline bir kere rehin olmuşsun.

Yokluktayken bile elinden kurtulamadın, şimdi nasıl kurtulabilirsin a güzelim. İstek yok mu? İşte o, sıçramak, kaçmaktır; onun adaletine karşı takvanın kanını dökmektir.

Bu dünya tuzaktır, tanesi de istek. Tuzaklardan kaç onlardan yüz çevir. Böyle hareket ettin mi yüzlerce ferahlık bulursun. Fakat istekten geçemedin mi fesatlıklara uğrarsın.

Bunun için bir peygamber "Müftüler sana kuvvetli fetvalar bile verseler sen, kalbine danış" dedi. İsteği bırak da Allah acısın. Bunun böyle olması lazım, bunu denedin sınadın ya.

Mademki kaçamıyorsun, ona kullukta bulun da hapsinden kurtul, gül bahçelerine git. Her an kendini görür gözetirsin adaleti de görürsün, yüceliği de ey azgın.

Fakat perde ardına girer, gözünü kaparsan senin bu göz yummanla güneş, işinden gücünden kalır mı hiç?

EYAZ'IN AKLI

Beyler, hasetten coşunca nihayet padişahı bile kınamaya başlayıp dediler ki: Bu senin Eyaz'ında otuz adamın aklı yokken nasıl olur da otuz beyin kaftan parasını yer?

Padişah otuz beyle avlanmak üzere dağlara ovalara çıktı. Uzaktan bir kervan gördü, beyin birisine git de sor bakalım, o kervan hangi şehirden geliyor? Dedi.

Bey gitti, sorup geldi, dedi ki: Rey'den geliyor. Peki nereye gidiyormuş? Deyince kalakaldı. Bir başka beye git bakalım yüce kişi dedi, sen de nereye gidiyor, şunu anla! O da gidip geldi, Yemen'e gidiyormuş dedi. Padişah yükü neymiş? Deyince dinelip kaldı. Padişah bir başka beye hadi, sen de yükü neymiş, onu öğren dedi. Bey gidip geldi, her cins mal var, fakat çoğu Rey kaseleri deyince, padişah Rey'den ne vakit çıkmış? Diye sordu. O aklı gevşek bey de aciz kaldı. Böylece otuz hatta daha fazla beyin hepsi de aciz ve noksan çıktı.

Bunun üzerine padişah beylere dedi ki: Ben bir gün tek başıma Eyaz'ımı sınadım. Şu kervan nereden geliyor git anla dedim. Gitti, hepsini sorup öğrenmiş. Benim emrim olmadan kervanın bütün ahvalini, olduğu gibi bir bir anlattı. Bu otuz bey, otuz defada ne öğrenebildiyse o, hepsini birden öğrenip geldi.

Beyler bu bir zeka işi, o da Allah vergisi, çalışmakla olmaz ki. Aya o güzel yüzü Allah vermiş, güle o hoş kokuyu Allah ihsan etmiş dediler. Padişah dedi ki: İnsanın elde ettiği şey zararsa çalışmamasından ileri gelmiştir, karsa çalışıp çabalamasından.

Yoksa Adem, "Rabbimiz, biz nefsimize zulmettik" der miydi. Bu suç bahtımdan, kader böyleymiş,ihtiyatın tedbirin ne faydası var? Derdi. İblis gibi hani. O da "Sen

beni azdırdın. Hem kadehimizi kırıyor, hem de bizi dövüyorsun" demişti ya.

Halbuki takdir haktır ama, kulun çalışması da hak. Kendine gel de koca şeytan gibi kör olma. İki iş arasında tereddütte kalıyoruz. Hiç ihtiyarımız olmasa bu tereddüt olur mu?

İki eli iki ayağı bağlı olan adam bunu mu yapsam onu mu der mi? Denize mi dalsam, yücelere mi uçsam diye hiç tereddüt eder mi? Musul'a mı gitsem, yoksa büyü öğrenmek için Babil'e mi diye düşüncelere kapılır mı? Şu halde tereddüt, bir kudrete delalet eder. Böyle olmasa tereddüde düşmenin bıyığına gülerler.

Yiğidim, kadere az bahane bul! Nasıl oluyor da suçunu başkalarına yükletiyorsun? Zeyd, kana girsin, cezasını Amr çeksin... Amr, şarap içsin Ahmet dayak yesin, bu olur mu? Kendi etrafında dolan, kendi suçunu gör. Hareketi güneşten bil, gölgeden bilme.

Bir beyin bile ceza vermesi yanlış olmuyor, o gözü açık er, düşmanı biliyor. Bal şerbeti içersen başkasına humma gelmiyor. Gündüzün çalışıyorsun, akşamleyin ücretini başkası almıyor. Neye çalıştın da zararını, faydasını görmedin? Ne ektin de devşirme vakti onu biçmedin?

Canından teninden doğan işin, çocuğun gibi gelir, senin eteğini tutar. Yaptığın işe gayb aleminden bir suret verirler. Hırsızlık için darağacı kurmuyorlar mı? Darağacı hırsızlığa benzemez ama gaypları bilen Allahın meydana getirdiği bir örnektir.

Allah şahsın gönlüne, adalet için şöyle bir suret düz diye ilhamda bulunur. Sen de bilir, anlarsın ki bu, bu işin karşılığı. Yoksa adalet sahibi olan Allah takdiri, insana yaptığına uygun olmayan cezayı nasıl olur da verir?

Hakim bile bunu seçer, bu çeşit hareket ederken bu hakilerin en doğru ve adaletli hüküm vereni olan Allah, nasıl hükmeder? Düşün artık.

Arpa ektin mi arpadan başka bir şey bitmez. Borcu sen verdin kimden rehin istiyorsun ki? Suçunu başkasına yükleme. Aklını yaptığın işin cezasına ver, kulağını o yana aç... suçu kendine bul, tohumu sen ektin. Allahın mücazatıyla, adaletiyle uzlaş.

Zahmetin sebebi kötülük etmektir. Kötülüğü yaptığın işlerde gör, talihimden deme. Talihe bakış insanı şaşı eder. Köpeği samanlıkta uyutur tembel bir hale sokar. Civanım kendi nefsini suçlu bul da adaletin verdiği cezayı az kına.

Ercesine tövbe et, yola baş koy. "Kim bir zerre kadar iyilik, yahut kötülük etse mükafat ve mücazatını görür." Nefsin afsununa az aldan, Allah güneşi, bir zerreyi bile örtüp kaybetmez. Şu cismani güneş karşısında bile bu cismani zerreler görünürse, elbette hatıra ve düşünce zerreleri, hakikatlar güneşine karşı görünecek.

ÇAYIRLIKTAKİ KUŞ

Bir kuş, çayırlığa gitti. Orada da av için bir tuzak vardı. Avcı yere birkaç tane saçmış, kendisi de orada pusuya sinmişti. Biçare avı yakalamak için kendisine yaprakları otları sarmıştı.

Bir kuşcağız onu tanımayıp geldi, adamın etrafında dönüp dolaştı. Sen kimsin ki dedi, böyle yeşiller giyinmişsin bu vahşi hayvanlar içinde ovada oturup duruyorsun. Adam, bir zahidim dedi, dünyadan elimi ayağımı çektim, burada otlarla kanaat edip gidiyorum. Zahitliği kendime yol yordam yaptım. Çünkü ecelimi önümde görmekteyim. Komşumun ölümü bana, vaiz edici yeter. Bu öğüt, benim kazancımı dükkanımı yıktı mahvetti. Sonunda mademki yapayalnız kalacağım, her kadınla, her erkekle düşüp kalkmaya alışmamak lazım.

Mademki sonunda mezara yüz tutacağım tek Allahya alışmam daha iyi. Güzelim, sonunda değil mi ki çenemiz bağlanacak, çenemi az oynatmam daha doğru.

Ey altın sırmalı esvaplar giymeye, altın kemerler takınmaya alışmış adam, nihayet sana da bir dikilmemiş elbisedir giydirilecek. Yüzümüzü toprağa tutalım, ondan bittik, geliştik. Neden gönlümüzü vefasızlara verelim?

Bizim atalarımız akrabalarımız, eskiden beri dört tabiattır. Öyle olduğu halde biz,

eğreti akrabalara tamah ettik. Yıllardır insanın cismi, unsurlarla görüşmede, konuşmada.

Ruhu da, nefislerle akılardan ama ruh, kendi asılarını unutmuş. O tertemiz nefislerle akıllardan, cana her an ey vefasız diye mektup gelmede. Beş günlük dostları buldun da eski dostlardan yüz çevirdin. Çocuklar oyundan hoşlanırlar ama, geceleyin onları çeke çeke evlerine götürürler.

Küçük çocuk oyuna başlarken soyunur, hırkasını küllahını, ayakkabısını çıkarır atar. Hırsız da gelip ansızın onları kapıverir. Çocuk, oyuna öyle bir dalar ki külahı, gömleği aklına bile gelmez. Gece gelir çatar bir türlü oyunu bırakamaz. Eve bir türlü yüz çeviremez.

Duymadın mı, "Dünya ancak bir oyundan ibarettir" denmiştir. Sense oyuna daldın, elbiseni yele verdin, şimdi korkuya düştün. Gece gelmeden elbiseni ara, gündüzü dedikoduyla zayi etme.

Hasılı ben o ovada kendime halvet bir yer seçtim, halkı elbise hırsızı gördüm. Ömrün yarısı, sevgili isteğiyle geçti, yarısı düşmanların derdiyle. O, cüppeyi aldı götürdü bu, külahı. Biz de küçücük çocuklar gibi oyuna daldık; derken ecel gecesi yaklaştı. Artık bırak şu oyunu, yeter dönme oyuna gayrı. Tövbe atına binde hırsıza yetiş, hırsızdan elbiselerini al, geri dön.

Tövbe atı acayip bir attır. Bir anda şu aşağılık alemden ta göğün üstüne kadar sıçrayıp çıkar. Fakat atını da hırsızdan gözet ha. Biliyorsun ya o gizlice elbiseni çaldı. Aman şu atını gözet de hırsız çalmasın.

Birisinin bir koçu vardı. Boynuna bir ip bağlamış, ardından çekip götürüyordu. Bir hırsız geldi, ipini kesip koçu götürdü. Adam haberdar olunca koçu nereye götürdü diye sağa sola koşmaya başladı. Hırsızın bir kuyu başında eyvahlar olsun diye feryadetmekte olduğunu gördü.

Dedi ki: Üstat, neden feryat ediyorsun? Hırsız, kuyuya altın torbam düştü. Çıkarabilirsen sana gönül hoşluğu ile beşte birini veririm. Yüz altının beşte birine sahip olursun dedi. Bu tam on koçun değeri.

Bir kapı kapandı ise on kapı açıldı. Bir koç gittiyse Allah, ona karşılık bir deve ihsan etti deyip ; elbisesini çıkarttı, kuyuya indi. Hırsız da derhal elbiselerini alıp kaçtı.

Yolu köye çıkaracak bir tedbir gerek. Yoksa insana tamah tohumunu getiren tedbire tedbir demezler. Tamah huyu fitneden ibaret bir hırsızdır ama hayal gibi her an bir surete bürünür.
Onun hilesini Allahdan da başka kimse bilmez. Allahya kaç da o alçaktan kurtul!

Kuş dedi ki: Azizim, halvette oturma. Ahmed'in dininde rahiplik iyi değildir. peygamber, rahipliği neyhetti. Sen, nasıl oldu da böyle bidate kapıldın.

Cuma namazını kılmak, namazı cemaatle eda etmek, halka iyilik yapmalarını, Allah buyruklarını tutmalarını emretmek, kötülükte bulunmaktan çekinmek lazım. Kötü huyluların zahmetlerini çekip sabretmek, bulut gibi halka menfaatli olmak gerek.

"İnsanların hayırlısı halka faydalı olanıdır" babacığım. Taş değilsen taşla toprakla işin ne? Acınmış, Allah rahmetine erişmiş ümmetin arasında ol. Ahmed'in sünnetini bırakma, ona mahkum et kendini.

Adam dedi ki: Aklı tam olmayan, akıllı kişinin yanında taşa kerpice benzer. Ekmek isteğine düşen, eşekten farksızdır. Onunla konuşup görüşmek rahipliğin ta kendisidir.

Çünkü Haktan başka ne varsa hepsi mahvolur gider. Her gelecek, bir müddet sonra gelir, olacak olur. Adam olmayan kişinin hükmü de. Kıblesine benzer. O ölüyü arayıp durur, var onu da ölü say sen.

Böyle adamlarla düşüp kalkan da rahiptir. Çünkü düşüp kalktığı adamlar, taştan, kerpiçten başka bir şey değildir. Hatta onlar taştan, kerpiçten de beterdir. Çünkü taş ve kerpiç, kimsenin yolunu vurmaz. Halbuki bu kerpiçlerden insana yüz binlerce zarar gelir.

Kuş, iyi ama dedi, asıl savaş, yolda böyle yol vuranlar olunca savaştır. Aslan gibi

olan er, halkı korumak, onlara yardım etmek ve düşmanla savaşmak için emin olmayan yola gelir. Erlik, yolcu düşmanla çatıştığı zaman meydana çıkar.

Peygamber, kılıçla gönderildi, ümmeti de saflar yaran er bir ümmettir. Bizim dinimiz de iş savaştır. İsa dininde mağaraya, dağa çekilip ibadette.

Adam dedi ki: Evet ama insanda güç kuvvet varsa, kötülüklere karşı durabilirse. Kuvvet olmayınca çekinmek daha doğru. Takatin yetmeyeceği şeyden kaçmak daha yerinde bir iş.

Kuş, işe sarılmak için dedi, yüreğin doğru olması gerek. Yoksa insanın dostu eksik olmaz. Sen dost ol da sayısız dost gör. Fakat dost olmazsan dostsuz, yardımsız kala kalırsın. Şeytan kurttur, sen de Yusuf'a benzersin. Ey temiz er, sakın Yakup'un eteğini bırakma. Kurt, çok defa sürüden bir kuzu, yalnız başına bir yol tutup ayrıldı mı onu kapar,yer.

Sünneti ve topluluğu bırakan kişi, yırtıcı hayvanlarla dopdolu olan böyle bir yerde kendi kanını dökmez de ne yapar? Sünnet yoldur, topluluk da yoldaşa benzer. Yolsuz yoldaşsız oldun mu bu daracık yerde helak oldun gitti.

Akla düşman olan yoldaş, yoldaş değildir. o, bir fırsat arar ki elbiseni alıp götürsün. Seninle beraber gider, gider ama bir aşılmaz bele, boğaza gelsin de varını yoğunu yağma etsin diye. Yahut o yoldaş dediğin kimse görünüşte cesurdur fakat hakikatte korkak. Bu sarp iş başa düştü mü dönmek için sana ders vermeye kalkışır. Korkaklığından dostunu da korkutur. Böyle yoldaşı düşman bil, dost değil.

Bu yol, insanın canı ile başı ile oynayacağı yoldur. Her meşelikte, her sazlıkta yufka yüreklileri geriye çevirecek bir afet vardır. Din yolu, her puşt tabiatlının gideceği yol değildir. bu yüzden de tehlikelerle doludur.

Yoldaki bu korku, unu kepekten ayıran elek gibi insanların da yüreklilerini yüreksizlerinden ayırt eder. Yol, nasıl yoldur? Gidenlerin ayak izleri ile dopdolu bir yol. Dost nasıl dosttur? Rey ve tedbir bakımından merdivene benzeyen, seni aklı ile her an irşat edip yücelten dost.

Tutalım ki ihtiyatlısın da seni kurt kapmadı. İyi ama topluluk olmadıkça o neşeyi bulamazsın ki. Yalnız olarak bir yolda neşeli neşeli giden kişinin neşesi, dostlarla, yoldaşlarla giderse birken yüz olur. Eşek ağır canlı olduğu halde eşeğiyle dostu ile giderse neşelenir kuvvet bulur.

Kervendan ayrılıp yol almaya kalkışan eşeğe o yol, yüz kere daha uzar, o derece yorulur. O çölü yalnız olarak aşıncaya kadar kaç sopa fazla yer, kaç kere fazla nodullanır.

O eşek sana der ki: Eşek değilsen yola böyle yalnız düşme. Sen de bu öğüdü iyi dinle. Yolu gözeterek tenhaca ve güzel güzel giden şüphe yok ki dostlarla daha güzel gider.

Her peygamber bu düz yolda mucize gösterdi, yoldaşları aradı. Duvarların yardımı olmasa evler, ambarlar nereden meydana gelirdi? Her duvar birbirinden ayrı olsa tavan, havada nasıl olur da direksiz dayanaksız durur. Katibin, kalemin yardımı olmasa kağıt üstüne yazı yazılır, sayı mı dökülür?

Bir kişi kamışları yere döşese, fakat örüp hasır yapmasa nasıl durur? Bir yel geldi mi alır, uçuruverir. Allah, her cins eş yarattı, sonuçlarda topluluktan meydana geldi. Hasılı dam söyledi kuş söyledi... bahisleri uzadı gitti.

Mesneviyi kısa gönlün istediği bir şekilde düz. Macerayı özlü ve kısa anlat. Ondan sonra kuş dedi ki: Bu buğdaylar kimin? Adam, vasisi olmayan bir yetimin emaneti. Beni emin bildikleri için emanet ettiler, yetim malı dedi.

Kuş dedi ki: Ben pek açım. Şu anda bana leş bile helal. Müsaade ette ey emniyetli, zahit ve muhterem zat, şu buğdaydan yiyeyim. Adam, zaruret hakkında fetva veren de sensin. Fakat zaruretin, ihtiyacın yok da yersen suçlu olursun. Hatta zaruretin varsa bile çekinmek daha iyi. Fakat mademki yiyeceksin, parasını ver bari dedi.

Kuş, o anda tamamı ile kendisinden geçmişti. Atı, yularını elinden almıştı. Buğdayları yedi ama tuzakta kala kaldı. Nice Yasin okudu,nice En'am okudu. Aciz

kaldıktan sonra ister acıklan ister ah et. Bu kara duman, o hale düşmeden gerekti.

Hırs ve heves, insanı harekete getirdi mi o zaman ey feryadıma yetişen medet de. Çünkü bu feryat, Basra harap olmadan edilen feryattır. Belki bu sınıklık yüzünden Basra kurtulur.

Ey ağlayan dövünen, bana Basra ile Musul yıkılmadan ağla dövün! Ölümden evvel feryat et, başına topraklar saç. Ölümden sonraysa ağlama, dayan. Ben felakete düşmeden, helak olmadan ağla bana, felaket tufanından sonraysa ağlamayı bırak.

Şeytan yolunu vurmadan Yasin okumak gerek. Kervan vurulup kırılmadan hayvan döv de yol alsın ey kervancı.

Bir kervan muhafızı uyunmuştu. Hırsız gelip kervanı soydu, aldığı malları toprağa gömdü. Sabahleyin kervan halkı uyandı, malların, gümüşlerin, develerin yerinde yeller esiyordu.

Mallarımız ne oldu yahu? Söyle bakalım dediler. Dedi ki: Gece hırsızlar geldiler. Gözümüzün önünde ne var ne yoksa alıp götürdüler. Halk, a kum tepesine benzeyen herif, a arda kalasıca, sen ne yaptın? Dediler. Dedi ki: Ben bir kişiydim, onlar yiğit, gürbüz, silahlı bir alay adamdı. Halk pekala dedi, savaşmayacaktın bari uyanın kalkın diye bağırsaydın.

Dedi ki: Bağırmak istedim ama tam o sırada bana bıçak, kılıç gösterip sus, yoksa acımadan seni keseriz demek istediler. Ben de korkudan ağzımı kapadım. Fakat şimdi istediğiniz kadar bağırıp çağırayım. O zaman soluk bile alamıyordum, fakat şimdi dilediğiniz kadar feryat edeyim.

Kötü ve rüsva, şeytan, ömrünü zati ettikten sonra "Eüzü" çekmek, "fatiha" okumak beyhudedir. Beyhudedir ama yine de gaflete düşmek, feryat etmekten daha kötüdür ya.

Sen de beyhude olsa, tatsız tuzsuz bulunsa bile yine feryat et, sızlan; ey yüce ve üstün Allah de... Lütfet bu hor kişilere bir bak. Feryada erişme zamanı da kadirsin, o zaman geçince de. Allah'ım senden bir şey eksilmez ki!

Sen "Kaybettiğiniz şeylere hayıflanmayın" diyen padişahsın. Dilediğin şey nasıl olmaz?

Kuş dedi ki: Zahitlerin afsununu dinleyenin layığı budur. Zahit hayır dedi, nahak yere yetimlerin malını yiyen kişinin layığı bu. Kuş, bundan sonra öyle bir ağlayıp sızlanmaya koyuldu ki derdinden tuzak da titredi, avcı da.

Kuş, gönlümdeki birbirine zıt şeyler yüzünden belim kırıldı diyordu; sevgili, gel de ellerinle başımı okşa. Elinin altında oldukça başım rahatlaşır. Elin lütuf ve ihsan hususunda bir delildir senin. Gölgeni başımdan çekme. Kararım kalmadı, kararım kalmadı, kararım kalmadı!

Senin derdinle ey selvilerin, yaseminlerin haset ettikleri güzel, uyku gözlerimden usandı. Layık değilsem bile ne olur, bir an olsun bu dertlere düşmüş, dermana layık olmayan kulun halini sorsan ne olur ki?

Yoklukta ne liyakat vardı ki sen ona bunca lütuf kapılarını açtın. Uyuz bir toprağı, kerem ettin de insan haline getirdin; yenine, yakasına duygu nurlarından on inci doldurdun. Ölü bir meni, bu beş zahiri, beş batını duyguyla adam haline geldi.

Ey yüce nur, senin tevfikın olmadıkça tövbe nedir ki? Tövbenin bıyığına gülmeli. Dilersen tövbe bıyıklarını bir bir yolarsın. Tövbe, bir gölgedir, sense aydın bir ay.

Ey yüzünden dükkanım, durağım yıkılmış olan dilber, kalbimi sıkmaktasın, nasıl feryat etmeyeyim? Senden nasıl kaçabilirim ki sensiz bir diri bile yoktur. Senin Allahlığın olmadıkça kulun varlığı olamaz.

Ey canların aslı, canımı al benim. Sensiz bu candan usandım artık. Deliliğe aşığım, akıllılığa, usluluğa doydum. Utancımı yırttım, paraladım mı hiç olmazsa sırrımı açık söylerim. Ne zamana dek bu sabır, ne zamana dek bu mihnet ve titreyiş?

Saçak gibi ar ve haya altında gizlendim kaldım. Birdenbire şu yorganın altından bir sıçrayayım. Yoldaşlar, sevgili, yolları bağladı. Biz topal ceylanlarız, o avlanan bir

aslan. Ona teslim olmak, emrine boyun eğmekten başka, böyle bir kan döken erkek aslana karşı ne çaremiz var?

O güneş gibi ne uyumakta, ne bir şey yemekte. Ruhları da uyutmamakta,ruhlara da bir şey yedirmemekte. Gel demekte, ya ben ol, ya benim huyumla huylan da sana tecelli edeyim, yüzümü gör. Görmediysen neden böyle çıldırdın... Topraktan neden böyle dirilmeyi istiyorsun?

Mekansızlık mekanından sana ot vermeseydi can gözün, o tarafa dikilir kalır mıydı hiç? Kedi delikten rızıklanır da onun için delik başında bekler durur. Başka bir kedi de damlarda gezinir çünkü kuş avlar onunla rızıklanır.

Birisi çulhacılığı kıble edinmiştir, öbürü kaftan parası için padişaha bekçilik yapar. Bir başkası da işsiz güçsüzdür, yüzünü mekansızlık yurduna tutmuştur. Çünkü onun can gıdasını da oradan sen vermedesin.

İradesini Allahya verenin işi iştir. O, Allah işi için her işten kesilmiştir. Başkaları şu birkaç gün içinde ta göç gecesine kadar çocuklar gibi oyuna dalıp giderler. Uyuyan biri sıçrayıp uyandı mı vesveseler dadısı ona işveler yapar.

Hadi der canım yavrum uyu. Kimsenin seni uyandırmasına razı değiliz biz. Senin kendi kendini uykudan çekip koparman lazım... su sesini duyan susuz gibi hani.

Ben susuzların kulağına gelen bir su sesiyim. Yağmur gibi göklerden yağarım ben. Aşık, sıçra şu ıstıraptan kurtul. Hem susuzluk, hem su sesini duymak hem de uyku... Bu nasıl olur?

SEVGİLİNİN SÖZÜ

Eski zamanlarda bir aşık vardı, devrinde ahdinde duran bir aşıktı o. Yıllarca zaman ay yüzlü sevgilisine bağlanmış, padişahına adeta esir olmuştu. Arayan nihayet bulur. Kurtuluş, sabırdan doğar. Sevgilisi bir gün, bu gece gel dedi, senin için ballar börekler yaptım. Fakat odada gece yarısına kadar bekle de geceleyin sen çağırmadan ben gelirim.

Adam kurban kesti ekmekler dağıttı. Beklediği ay, toz altından çıkmış görünmüştü.

O hararetli aşık geceleyin, sevgilisinin vaadine ümitlenerek o odaya gelip oturdu. Gece yarısı geçince vaadinde duran sevgilisi çıka geldi. Fakat aşığını uyuyor buldu. Yeninden bir parça kesti. Sen çocuksun bunlarla oynaya dur diye cebine de birkaç tane ceviz koydu. Aşık geceleyin uykusundan sıçrayıp uyanınca başında yenini, cebinde cevizleri gördü.

Dedi ki: Padişahımız, doğruluktan vefadan ibaret. Bize ne geliyorsa bizden geliyor. Ey uykusuz gönül, biz bundan eminiz. Çünkü bekçi gibi dam üstünde elimizde sopa beklemekteyiz. Cevizlerimiz, bu değirmende kırıldı, derdimize ait ne söylesem azdır.

Ey bizi kınayan, bu macerayı ne vakte dek dinleyip duracağız? Bundan böyle artık deliye az öğüt ver. Ben artık ayrılık işvesine ait sözleri duymak istemem. Bunu sınadım, ne vakte dek sınamaya devam edeceğim. Bu yolda coşup köpürmekten, deli divane olmaktan başka ne varsa uzaklıktır, yabancılıktır. Derhal kalk ayağıma o zinciri vur. Çünkü ben, tedbir silsilesini yırttım gitti. Fakat o devletli sevgilimin büklüm büklüm saçlarından başka iki yüz tane zincir getirsen kırarım.

Kardeş aşk ve namus doğru bir şey değil. Ey aşık ar ve haya kapısında durma. Artık vakti geldi, soyunayım, sureti bırakayım da baştanbaşa can olayım.

Ey utancın düşüncenin düşmanı gel! Ben ar ve haya perdesini yırttım. Ey canın uykusunu büyüyle bağlayan sevgili, sen şu alemde ne katı yürekli sevgilisin. Hemen sabrın boğazını sık da aşkın gönlü kutlu olsun. Ey gönlümüzü yurt ve konak edinen dost, ben yanmadıkça aşkın gönlü kutlu olur mu hiç? Sen kendi evini yakmadasın yak. Kimdir bu caiz değil diyecek?

Ey sarhoş aslan bu evi yak. Aşkın evi, böyle olsun, bu daha doğru ve yerinde. Bundan böyle bu yanışı kıble edineyim, çünkü ben mumum yandıkça aydınım. Babacığım bu gece uykuyu bırak, bir gececik olsun uykusuzlar mahallesine gel de, şu

mecnun olanlara pervane gibi vuslat uğruna ölenlere bak.

Halkın aşk denizinde gark olan şu gemisine bak. Sanki aşkın boğazı bir ejderha. Gizli, fakat gönüller kapan bir ejderha... Dağ gibi akılları çekiveren bir kehribar. Hangi güzel koku satanın aklı, ondan haberdar olsa ırmağa bütün tablalarını döküverir. Yürü, yürü... hakikaten bu ırmağın ne misli vardır, ne eşi; sen, bu ırmaktan ebediyen çıkamazsın.

Ey yalancı gözünü aç da bak. Ne vakte dek ben şunu, bunu bilmem diyeceksin. Riya ve mahrumiyet vebasından kurtul, diri ve daima işte güçte olan Allahlık alemine gir. Gir de görmüyorum, görüyorum olsun... Şu bilmemler biliyorum haline gelsin. Sarhoşluktan geç sarhoşluk verir ol. Bu renkten renge girişi bırak, onun istivasına naklet. niceye bir bu sarhoşlukla nazlanıp duracaksın? Her mahalle başında bunca sarhoşluk var.

İki alem de sevgilinin sarhoşları ile dolsa hepsi de bir olur ki o bir de hor hakir değildir. Onlar bir olmakla derecelerinden düşmeyecekleri gibi çok olmakla da dereceleri düşmez. Her hakir kimdir? Bedene tapan cehennemlik!

Alem güneşin nuru ile dolsa o yalımı güzel ısılık kaynağı, hor mu olur? Fakat bütün bununla beraber yücelere çık, salın. Çünkü Allahnın yeryüzü geniştir, sana ram olmuştur.

Bu sarhoşluk, yüce bir doğan kuşuna benzer ama kutluluk mekanında ondan da yüceleri vardır. Yürü, herkesten seçilmiş olmada, ruh bağışlamada sarhoşlukta ve sarhoş etmede bir İsrafil kesil. sarhoşun gönlü ile alay etme, eğlenme hevesi düştü mü bunu bilmem onu bilmem demeyi tutturur. Bunu bilmem onu bilmem demek, bildiğimiz kimdir onu söylemen içindir.

Sözde bir şeyi nefyetmek. Bir şeyi ispat etmek içindir. Nefyi bırak da söze ispattan başla. Bu değil, o değil sözünü terk et de var olanı ileri getir. Nefyi bırak da var olana tap, bunu o sarhoş Türk'ten öğren babacığım.

Yabancı bir Türk, seher vakti uyandı. Sarhoşluğun verdiği mahmurlukla bir çalgıcı istedi. Can çalgıcısı, insanın canına munistir. Sarhoşun mezesi, gıdası ve kuvveti odur. Çalgıcı onları sarhoşluğa çeker. Sonra yine sarhoşluğu, çalgıcının, okuyucunun nağmesinden, nefesinden tadarlar.

Allah şarabı, insanı o çalgıcıya, o okuyucuya götürür; bu ten şarabı da bu çalgıcıdan, bu okuyucudan gıdalanır. Söze gelince ikisi de birdir ama hakikatte bu Hasan'la o Hasan arasında fark çoktur. Arada söze ait bir şüphe var ama gökyüzü nerede, ip nerede?
Sözdeki birlik daima yol vurur. Kafirle müminin birliği, ten bakımındandır.

Bedenler ağızları kapalı testilere benzerler. Her testide ne var? Sen ona bak. O beden testisi, abıhayatla doludur, bu beden testisi ölüm zehriyle. içindekine bakarsan padişahsın, dışına bakarsan yolunu azıttın gitti. Söz,bil ki şu bedene benzer, manası da içindeki candır. Baş gözü, daima bedeni görür, can gözü ise, hünerli canı.

Mesnevinin sözlerindeki suret de surete kapılanı azdırır, yolunu kaybettirir, manaya bakan kişiye de yol gösterir, doğru yolu buldurur.
Allah da "Bu Kuran, gönül yüzünden bazılarına doğru yolu gösterir, bazılarının da yolunu azıtır" buyurmuştur.

Arif, şarap dedi mi Allah için olsun abes görme. Arife nasıl olur da bir şey yok olur? Sen şeytanın içtiği şarabı anlarsan Allah şarabını nereden düşünebileceksin?

Çalgı ile şarap... bu ikisi de eşittir. Bu ona koşar o buna. Sarhoşlar çalgının namesiyle, çalgıcının nefesiyle gıdalanırlar. Çalgı ile çalgıcı onları meyhaneye çeker götürür. O meydanın başıdır, bu, sonu. Gönül, onun çevganında bir top kesilmiştir.

Akılda ne varsa kulak oraya dikilir. Başta safra varsa yanınca sevda olur. Sonra bu ikisi de kendinden geçer, orada baba da bir olur oğul da. Neşeyle dert uzlaştı mı türkümüz çalgıcıları uyandırdı.

Çalgıcı uyutucu bir şarkı okumaya başladı: Ey yüzünü görmediğim sevgili, bana bir kadeh sun. Sen benim yüzümsün, hakikatimsin, seni görmezsem şaşılmaz. Yakınlığın

son derecesi, şüpheye düşme perdesiyle bürünmedir.

Sen aklımsın, seni görmezsem şaşılmaz. Karışık şeylerin birbirine girmesinden seni göremezsem şaşılacak şey değildir bu. Sen, bana şah damarımdan daha yakınken, ya diye nasıl sana hitap edebilirim? Ya uzakta olana hitaptır.

Ben, kıskançlığımdan yanımdaki sevgiliyi gizlemek, duyanları yanıltmak için dağlarda, çöllerde sana nida edip duruyorum.

Peygamberin huzuruna bir kör geldi, ey her hamur teknesine ihsanda bulunan dedi. Sen, sulara, yağmurlara hakimsin, ben de susuzum, su istiyorum. Ey beni suvaran medet, medet!

Kör kapıdan aceleyle gelince Ayşe görünmemek için derhal kaçtı. O temiz kadın, kıskanç peygamberin gayretini biliyordu. Kim daha güzelse kıskançlığı daha artıktır. Çünkü oğullarım kıskançlık nazdan meydana gelir.

Kokmuş kocakarılar, çirkinliklerinin, kartlılarını bilirler de kocalarına kendi elleriyle genç kadın alırlar, kendi elleriyle kendilerine ortak getirirler. İki alemde de Ahmed'in güzelliği gibi güzellik mi var? Allah nuru, ona yardım etmede. İki alemin nazı da onda olacak elbet. Bu bakımdan kıskançlık da, güneşten yüz kat daha parlak olan ona yaraşır.

Topumu zühal yıldızına attım. Yıldızlar yüzünüzü çevirin. Benim eşi olmayan parlaklığıma karşı yok olun. Yoksa nuruma karşı rüsvay olursunuz.

Ben her gece keremimden kaybolurum, gider gibi görünürüm, yoksa nereye gideceğim? Gider gibi görünürüm de, siz de bir gececik olsun bensiz şu alemde yarasalar gibi kanat çırpın! Tavus kuşları gibi kanatlarınızı gösterin, sarhoş olun baş çekin ululanın.

Fakat çarık nasıl Eyaz'ın mumu ise siz de arada bir o çirkin ayaklarınıza bakın. Benlikle sol taraf ehlinden olmayasınız diye kulağınızı çekmek için sabahleyin yüz gösteririm der. Bunu bırak da bu söz uzundur. Kün emri sözü uzatmayı nehyetmiştir.

Peygamber sınamak için "O kadar gizlenme, o seni görmüyor ki" dedi. Ayşe elleriyle işaret ederek "O görmüyor ama ben onu görüyorum ya" demek istedi.

Bu öğüt vericinin sözlerinin benzetmelerle, örneklerle dolu olması, aklın, ruhun güzelliğine karşı kıskançlığından onu göstermek istemeyişinden ileri gelir. Ruh, bu kadar gizliyken akıl, neden bu derece de onu kıskanır.

Onun nuru kendi yüzünü örtmüştür. A kıskanç, kimden gizleniyorsun? Bu güneş, yüzünü örtmeden seyredip durmada. Fakat onun şiddetli nuru, yüzüne perde olmada. Güneş bile ondan bir eser görmemekte. Artık sen, onu kimden gizlersin ki a kıskanç?

Fakat bende öyle bir kıskançlık var ki onu kendimden bile kıskanır, kendimden bile gizlemek isterim. Şiddetli kıskançlık ateşimden gözlerimle, kulaklarımla savaşa girmişim adeta.

Ey can, ey gönül! Mademki bu kadar kıskançsın, ağzını yum, sözü bırak bari. Fakat korkarım susarsam o güneş başka bir yerde perdesini yırtar, kendini gösterir. Sükutumuz ondan daha ziyade anlatmış olur. Onu görünmekten men edersek görünmeye olan meyl daha fazlalaşır.

Deniz coşup kükredi mi, kükreyişi köpük halinde görünür; köpürüşü, "Bilinmeyi diledim, sevdim de halkı yarattım" sırrını meydana getirir. Söz söylemekse o pencereyi kapatmak demektir. Söz söylemek, onu gizlemenin ta kendisidir.

Güle karşı bülbüle naralar at da ondan haberi olmayanlara korkusunu duyurma, oyala bu nağmelerle onları. Kulakları, sözle meşgul olsun da akılları, gülün yüzünü görme havasına kapılmasın. Hele pek aydın olan bu güneşin karşısında her delil hakikatte yol vurucudur.

Çalgıcı, sarhoş Türkün huzurunda nağmelere gizleyerek elest sırlarını söylemeye başladı:
Bilmem ki ay mısın, put mu? Bilmem ki benden ne istersin? Bilmem ki sana nasıl hizmet edeyim? Susup oturayım mı, yoksa söyleyeyim mi?

Şaşılacak şey şu: Hem benden ayrı değilsin, hem de ben neredeyim, sen neredesin? Bunu bir türlü bilmiyorum. Bilmiyorum beni nasıl çekiyor da bazen karalar da yürütüyor, bazen kan denizlerine gark ediyorsun. Böylece ağzını açıp bilmem, bilmiyorum demeye girişti, boyuna bu lafı söylüyordu. Bilmiyorum sözü haddi aşınca Türkümüz kızdı, kızıştı. Yerinden fırlayıp topuzunu çekti, çalgıcının başına çöktü. Hemen bir çavuş koşup topuzu yakaladı, çalgıcıyı öldürmek size yaraşmaz dedi.

Türk dedi ki: Bu sayısız tekerlemesi, kafamı şişirdi, bari ben onun kafasını ezeyim de görsün. A kaltaban, bilmiyorsan nane yeme... Biliyorsan ne söyleyeceksen söyle. A ahmak bildiğini söyle bari de bilmiyorum, bilmiyorum deyip durma.

Ben; neredensin, nerelisin be adam? Diye soruyorum. Sen, ne Herat'lıyım ne Belh'li... ne Bağdat'lıyım ne Musul'lu, ne de Tıraz'lı diyor, ne diye uzatıp duruyorsun. Nereliysen söyle bari de kurtul. Burada meramını söylememek aptallıktır.

Yahut da sana ne yedin diye soruversem ne şarap içtim, ne kebap yedim... Ne et yedim, ne tirit ne de mercimek diyorsun. Ne yediysen yalnız onu söyle kafi. Sözü uzun uzun gevelemek neden? Çalgıcı dedi ki: Maksadım gizli.

Senin nefyetmenden, yoktur demenden ispat senden ürküp kaçmada. Var olanı bir türlü bulamıyorsun. İspattan bir koku alasın diye nefyettim, bilmiyorum dedim. Bu sazı, nefiyle nağmelendirdim. Ölünce de ölüm, sana yaşayış sırlarını söyler.

ÖLMEDEN ÖNCE ÖLMEK

Bir haylidir can çekiştin ama hala perde arkasındasın. Çünkü bir türlü ölemedin; halbuki ölüm, asıldı. Ölmedikçe can çekişmen, sona ermez. Merdiven tamamlanmadıkça dama çıkamazsın.

Yüz ayak merdivenin iki ayağı noksan olsa dama çıkmak isteyen çıkamaz, dama namahrem kesilir. Yüz kulaç ipin bir kulacı eksik olsa kovaya kuyu suyunun dolmasına imkan yoktur.

Bu gemi, yükünden artık olan son batmanı da yüklemezse batmaz beyim. Son yüklenen yükü asıl bil, ne iş yaparsa o yapar. Vesvese ve azgınlık gemisini o batırır. Akıl gemisi battı mı insan, bu gök kubbeye güneş kesilir. Ölmediğin için can çekişmen uzadı. Ey Tıraz mumu, sabahleyin sön öl. Yıldızlarımız gizlenmedikçe can güneşi, bil ki gizlidir.

Topuzu kendine vur da benliğini darmadağın et. Çünkü bu ten gözü, kulağa tıkanmış pamuğa benzer. Ey alçak, bende, benim hareketlerimde gördüğün benlik, senin benliğinin aksidir. Sen, kendi kendine topuz vurmadasın.

Benim suretimde kendi aksini görmüş kendinle boğazlaşmak için coşmuş, köpürmüşsün. Hani o aslan da kuyuda kendi aksini görmüştü de düşmanı sanıp saldırmıştı ya, onun gibi işte.

Yok demek, şüphe yok ki var olanın varlığın zıddıdır. Yok, diyorum, bilmem diyorum, sen de bu zıtla, zıddı olan varı ve varlığı birazcık anla artık.

Bu zamanda zıddı nefyetmeden başka anlayış çaresi yok ki tuzak olmasın. Ey akıllı fikirli er, sevgiliyi perdesiz görmek istiyorsan ölümü seç, o perdeyi yırt. Fakat ölür mezara gidersin hani o ölümü değil. Seni değiştiren nura götüren ölümü seç.

Erkek erkeklik çağına girdi, kendini bildi mi çocukluk, ölür gider; Rum diyarına mensup olur. Zencilik kalmaz. Toprak altın oldu mu topraklığı kalmaz. Gam ferahlık haline geldi mi insana keder verme dikeni yok olur gider.

Mustafa bunu için ey sırları arayan, diri olan bir ölü görmek istersen dedi... Diriler gibi şu toprak üstünde ölü olarak yürüyen, canı göklere yücelmiş, yüceleri yurt edinmiş birisini görmek dilersen... Ölümden önce bu alemden göçmüş, akılla değil de ancak sen de ölürsen anlayacağın bir hale gelmiş. Canı, halkın canı gibi göçmemiş, bir duraktan bir durağa göçe göçe ta son durağa varmış.

Birisini, yeryüzünde bu sıfatlara bürünmüş gezip duran bir ölüyü görmek istersen... Tertemiz Ebu Bekir'i gör ki o, doğruluğu yüzünden mahşere varmış, haşrolmuş

kişilerin ulusudur.
Bu alemde EbuBekris Sıddıyk'a bak da haşri daha iyi tasdik et.

Muhammed'de elde bulunan, görünüp duran yüzlerce kıyametti. Çünkü o, her hakikati, çözüp bağlama yokluğunda hal olmuş, hakiki varlığa ulaşmıştı. Ahmet bu dünyaya ikinci defa doğmuştu. O, apaçık yüzlerce kıyametti. Ondan kıyameti sorup dururlar ve "Ey kıyamet, kıyamete ne kadar zaman var" derlerdi.

Birisi o hakiki mahşer olan Peygamberden haşri sordu mu çok defa hal diliyle "Mahşerden haşri soruyor" derdi.
İşte onun için o güzel haberler veren peygamber, ey ulular demiştir, ölmeden önce ölün! Nitekim ben de ölmeden öldüm de bu sesi, bu şöhreti o taraftan aldım, getirdim.

Kıyamet ol da kıyameti gör. Her şeyi görmenin şartı budur. İster nur olsun, ister karanlık. O olmadıkça onu tamamı ile bilemezsin.

Akıl oldun mu aklı tamamı ile bilirsin, aşk oldun mu aşkın yanmış, mahvolmuş fitillerini anlar, duyarsın. Anlayış bunu kavrayabilseydi bu davanın delilini apaçık söylerdim.

İncir yiyen bir kuş gelip konuk olsa bu tarafta incir çoktur, incirin hiçbir değeri yoktur. Alemde bulunan kadın, erkek... Herkes her an can vermede, ölmededir. Sözlerini de, ölüm zamanı babanın oğula vasiyeti say. Da ibret al acın... Bu suretle de buğuz haset ve kin, kökünden sökülüp çıksın. Yakınlarına onlar ölünce nasıl yüreğin yanarsa o çeşit bak. Gelecek şey gelmiştir onları ölmüş say, sevdiğini ölüyor, ölmüş onu kaybetmişsin bil.

Garezler senin bu çeşit bakışına perde oluyorsa onları yırt, at. Bunları yırtıp atamazsan acizim deyip kalma. Bil ki aciz olanı bir acze salan var. Aciz, bir zincirdir. Birisi gelmiş, sana o zinciri takmıştır. Gözünü açıp zinciri takanı görmek gerek.

Ey yaşayış yolunu gösteren ben bir doğandım, ayağım bağlandı, bu neden? Diye yalvarıp sızlanmaya koyul. Yarabbi de, kötülüğe kuvvetle adım attım. Bu yüzden kahrınla daima zarar ve ziyan içindeyim.

Senin öğütlerine karşı kulağım sağırdır. Put kırıyorum diye davadaydım ama put yapıyormuşum meğer. Senin yaptığın şeyleri senin sanatlarını anmak mı farzdır, ölümü anmak mı? Ölüm, güz mevsimine benzer, sense yaprakların aslısın.

Şu ölüm yıllardır davulcağızını döver durur da senin kulağın vakitsiz ve yersiz oynar. Fakat can verme çağında ah ölüm dersin. Ölüm şimdi mi seni uyandırdı? Ölümün nara atmadan boğazı yırtıldı sesi tutuldu; dövüle dövüle davulu patladı!
Sense kendini bir şeylere verdin, ince eleyip sık dokudun; ne sesini duydun, ne davulunu! Fakat ölümün ne demek olduğunu şimdi anladın işte.

AŞURE GÜNÜ

Aşure günü bütün Halep'liler, Antakya kapısına gelirler, ta geceye kadar. Kadın erkek, büyük bir kalabalık toplanır, Ehlibeyt'in yasını tutarlardı.
Bağırırlar, ağlarlar, feryat ederlerdi. Şia, Kerbela vakası için yas tutarlardı. Ehlibeyt'in Yezit'ten, Şimir'den çektikleri zulümleri, onlar tarafından uğradıkları sınamaları sayıp dökerler, sesleri ses verir, feryatları, bütün ovayı, çölü doldururdu. Bir garip şair, aşure günü çölden geldi, o feryadı duydu. Şehri bırakıp o tarafa yürüdü, feryadın sebebini araştırmaya koyuldu.
Merak etti, bu gam nedir bu yas kime tutuluyor diye soruşturmaya başladı. Herhalde bir ulu bey ölmüş olmalı diyordu; böyle bir topluluk, küçük iş değil. Ben garibim siz buralısınız adını lakaplarını söyleyin. Adı neydi ne iş görürdü, nasıl adamdı? Bana bildirin de onun iyiliklerine ait bir mersiye söyleyeyim.

Bunu duyanların birisi dedi ki: Yahu sen deli misin? Yoksa Şia değilsin de Ehlibeyt düşmanı mısın? Aşure gününü, o gün şehit olan cana yas tutmanın yüzlerce yıl yaşamadan daha üstün olduğunu bilmiyor musun? Bu dert Müminin yanında değersiz olur mu hiç? Kulağın aşkı küpenin değerincedir. Mümine göre o pak nurun yası, yüzlerce Nuh tufanından da meşhurdur.

Şair dedi ki: Doğru ama Yezit'in devri nerede? Bu yas buraya ne kadar geç gelmiş? Körler bile o kötülükleri gördüler, sağırların kulakları bile o hikayeleri duydu. Siz şimdiye kadar uyuyor muydunuz ki şimdi yas tutuyor, elbisenizi yırtıyorsunuz?

Ey uykuya dalanlar, kendinize ağlayın! Çünkü bu ağır uyku, çok kötü bir ölüm. Allahya mensup ruh, zindandan kurtuldu. Neden elbisenizi yırtalım, niçin elimizi ısırıp duralım? Onlar din sultanlarıydı. Bağı kırdıkları zaman onlara sevinç çağıdır.

Devlet saymanına uçup gittiler; tomruğu zinciri çözüp attılar. O gün devler günüdür, güzellik ve saltanat günüdür. Bir zerrecik anlasan, bilsen bunun böyle olduğunu tasdik edersin?

Bilmiyor anlamıyorsan yürü, kendine ağla. Çünkü göçmeyi mahşeri inkar ediyorsun. Kendi harap dinine, harap gönlüne ağla ki bu eski topraktan başka bir şey görmüyor. Görüyorsa neden yiğitleşmiyor, Allahya dayanmıyor; neden gözü tok değil?
Nerede yüzünde din şarabının verdiği nur? Denizi gördüysen hani cömert elin, avucun? Irmağı gören suyu esirgemez; hele o denizi, o bulutu görmüşse.

Karınca o güzelim harmanları görmez de bir tanecik buğdayın üstüne titrer. O taneyi hırsla, korkuyla çeker durur da onca yığını görmez. Harman sahibi de ey körlüğünden hiçbir şey görmeyen der; harmanlarımızdan ancak o bir tek taneyi gördün de ona canla başla sarıldın. Ey surette zerre olan, Zuhal yıldızını gör. Sen bir topal karıncasın, yürü Süleyman'a bak. Sen bu cisimden ibaret değilsin, gözden ibaretsin. Canı görsen cisimden vazgeçersin.
İnsan gözdür, öte yanı deriden, etten başka bir şer değil. Gözü, neyi görürse değeri o kadardır insanın.

Bir küp boyuna deniz suyu ile doldurulsa koca bir dağı sele verir. Küpün canından denize bir yol açılırsa küp, ırmaktan üstün olur. Onun için "Söyle" sözü denizin sözüdür. Ahmed neyi söylerse hakikatte o söz hakikat denizinindir. Onun sözleri denizin incileridir. Çünkü gönlü denizle birdir onun. Deniz daima küpümüze yardım edip durursa artık bir balıkta denizin bulunmasına şaşılır mı?

Duygu gözü şu geçip gidici suretlere düşmüş, donup kalmıştır. Sen, o sureti geçip gidici görürsün ama hakikatte geçip gitmez o. Bu ikilik şaşı gözün görüşüdür. Yoksa evvel ahirdir, ahir de evvel.

Bu nereden bilinir? Öldükten sonra dirilmeden. Öldükten sonra dirilmeyi ara da bundan az bahset. Dirilme gününün gelmesine şart önce ölmektir. Çünkü dirilme, ölümden sonradır. Herkes yokluktan korkar, işte bütün alem, bu yüzden yol sapıtmıştır. Halbuki yokluk, asıl sığınılacak yerdir.

Bilgiyi nerede arayalım? Bilgiyi terk etmede. Barışı nerede umalım? Barıştan vazgeçmeden. Varlığı nerede arayalım? Varlığı terk etmede. Elmayı nereden umalım? Elden vazgeçmeden!

Ey güzel yardımcı, yok gören gözü varlığı görür bir hale getirmeye de kadirsin sen. Yokluktan meydana gelen göz, varlığı tamamı ile yom gördü. Fakat şu iki göz, değişti de nurlandı mı bu düzgün cihan mahşer olur. Bu hamlara anlamak haram oldu da onun için bu hakikatler noksan göründü.

Allah cömerttir ama güzelim cennetin nimetleri cehennemliğe haramdır. O, ebedi ahde vefa edenlerden değildir, onun için de cennet balı ağzına acı gelir. Müşteri olmayınca alış veriş etmeye eliniz oynar mı? Birisi gelir, mallara bakar, fakat bakmakla alıcı olmaz ki. O ahmak bakış ancak alay içindir.

Bu kaça? Şu kaça? Diye sorar, dolaşır. Fakat vakit geçirmek, içinden de gülüp eğlenmek için. Usancından gelir, senden kumaş ister. Fakat ne müşteridir ne de kumaş arar. Kumaşı yüz kere görür, yüz kere geri verir. O nerede kumaş ölçecek? Yel ölçer poyraz biçer! Nerede müşterinin gelişi, alışverişi, nerede bir serserinin alayı, gönül eğleyişi? Cebinde bir habbe bile yoktur. Ancak gevezelik eder, yoksa nereden cüppe alacak? Alışveriş için sermaye yoktur; artık onun çirkin suratı nedir, alayı, gevezeliği ne oluyor? Bu dünya pazarında sermaye altındır, orada da aşk ve iki ıslak göz.

Kim eli boş pazara giderse ömrü geçer, tamamı ile ham ve eli boş olarak geri döner.

Kardeş neredeydin? Hiçbir yerde. Ne pişirdin? Hiçbir şey! Müşteri ol da elim oynasın gebe olan madenimden lal doğsun. Fakat müşteri gevşek ve soğuk bile olsa yine sen onu çağır. Çünkü böyle emredilmiştir. Doğan kuşunu uçur ruh güvercinini tut. Davet yolunda Nuh'un yolunda yürü.
Allah için hizmette bulun. Halkın kabul etmesiyle, ret etmesiyle ne işin var senin.

SAHUR DAVULU

Birisi, büyük bir zatın evinin kapısında sahur davulu çalmakta idi. Gece yarısı aşk ile şevk ile davul çalıyordu. Ona kabiliyetli birisi dedi ki: Evvela bu davulu, seher vakti çal, gece yarısı bu kepazelik olmaz. Bir de ey hevesli adam, şunu da bil ki bu evde hiç kimse yok.

Burada şeytandan periden başka kimse yokken ne diye vaktini zayi ediyorsun? Tefi, davulu birisi duysun diye çalıyorsan duyacak kulak nerede? Bunu anlamak için akıl lazım, fakat akıl hani?

Davulcu dedi ki: Sen sözünü bitirdin şimdi cevabımı dinle de şaşırıp kalma. Sence şimdi gece yarısı ama bence neşe sabahı yaklaştı. Her sınıklık bence kutlu bir hale geldi. Bütün geceler, gözüme gündüz kesildi.

Nil ırmağı sana kandır ama bence kan değil, sudur ey akıllı kişi. Sence o demirdir, tunçtur ama Davut peygambere mumdur. Dağ, sana karşı ağırıdır, cansızdır, fakat Davut'un önünde usta bir çalgıçı, bir okuyucudur.

Senin önünde o kırık taşlar susarlar. Fakat Ahmed'in önünde fasih bir hale gelir, hamdü senada bulunurlar. Senin önünde mescidin sütunu ölüdür, fakat Ahmed'e karşı gönlünü aldırmış bir aşıktır.

Cihanın bütün cüzüleri halkın önünde ölüdür, Allahya karşı bilgi sahibi ve muti. Bu evde bu konakta kimse yok, neden bu davulu çalıyorsun dedin. Bu halk, Allah için paralar verir, yüzlerce hayrın temelini atar, mescitler yaparlar. Sarhoş aşıklar gibi uzun bir yol olan Hacca giderler, seve seve canları ile, malları ile oynarlar. Hiç o evde kimse yok derler mi? Ev sahibi, ev içinde gizlenen cana benzer.

Allah nuru ile ışıklanan, sevgilinin konağını dolu görür. Nice dolu ve kalabalık konaklar vardır ki işin sonunu görenler, onları boş görürler. Kimi dilersen Kabe'de ara da derhal önünde beliriversin.

Ziynetli ve yüce olan bir suret, nasıl olur da Allah yurdu olmaz, boş olur? Ona kapı kapanmaz, o geldi mi derhal açılır. Fakat başkaları, aşkla değil, ihtiyaçlardan gelirler. Hacca gidenler neden bu ses duymadan "Lebbeyk" deyip duruyoruz derler mi? Hakikatte onlara şu "Lebbeyk" demeyi nasip ediş, her lahza tek Allahdan gelen bir sestir.

Ben de koku aldım, biliyorum bu köşk, bu konak, can meclisinin kurulduğu yerdir toprağı da kimyadır. Hafif ve tiz nağmelerle bakırımı ebediyen onun kimyasına vurup duracağım. Nihayet bu sahur davulum, denizleri coşturacak, inciler saçacak, ihsanlarda bulunacak. Halk, savaş safında Allah için canları ile oynar. Birisi Eyüp gibi belalara düşer, öbürü Yakup gibi sabreder. Yüz binlerce susuz ve muhtaç kişi, Allah için tamaha düşer, çalışır durur.

Ben de suçları yargılayan, örten Allah için bu kapıdan sahur davulu çalıyorum, benim de ümidim onda. Parasını almak için müşterimi istiyorsun? Gönül, Allahdan daha iyi müşteri nerede var? Malından pis dağarcığı alır, sana kendinden ışıklanan bir gönül nuru verir. Hakikatte yok olan şu buz kesmiş bedeni alır, vehmimize sığmaz bir saltanat ihsan eder.

Birkaç katra göz yaşı alır, şekerlerin, balların kıskandığı kevseri bağışlar. Sevdalarla, dertlerle dolu ah-ı alır, her ah-a karşılık yüzlerce karlı mevkii lütfeder. Gözyaşı bulutunun sürdüğü ah bulutu yüzündendir ki Halil'e fazla ah eden dedi.

Gel de hemen şu eşi olmayan alışverişi durmayan pazarda eskileri sat, hazır ve elde bir olan beyliği al. Eğer bir şüphe gelir de yolunu vurursa ticarette bulunan peygamberleri kendine senet yap.

O padişahlar padişahı, onların talihlerini öyle yaver etti, onlara öyle bir baht verdi ki dağlar bile onların pılı pırtılarını çekmeye muktedir değildir.

HAZRETİ BİLAL AŞKI

Efendisi, Bilal'i terbiye etmek için diken dalı ile dövmekte o da dikenlere canını feda etmekteydi. Efendisi neden Ahmed'i anmaktasın diyordu... Sen, kötü bir kulsun, benim dinimi inkar ediyorsun. Efendisi onu güneş altında dövmekte, o da "Ahad" diye övünmekteydi.

Derken Sıddıyk, o taraftan geçti, onun "Ahad" demesini duydu. Gözü doldu gönlü incindi, o "Ahad" sözünden bir aşina kokusu aldı. Sonra onu tenhaca görüp nasihat verdi, dedi ki: İnanışını kafirlerden gizli tut. Allah gizli şeyleri bilir, maksadını gizle. Bilal tövbe ettim dedi. Ertesi gün Sıddyk, erkenden bir iş için oradan geçiyordu. Yine "Ahad" sözüyle dayak sesini duydu. Gönlü ateşlendi.

Yine nasihat etti, o da tövbe etti ama aşk gelince tövbesini bozuverdi. Böyle bir hayli tövbe etti, nihayet tövbeden bezdi. İnanışını açığa vurdu, bedenini belaya attı, ey Muhammed dedi, ey tövbelere düşman. Bedenim de seninle dolu, damarım da. Artık bu bedene nasıl olur da tövbe sığar? Bundan böyle tövbeyi gönülden çıkaracağım. Ebedi hayata nasıl olur da tövbe edebilirim?

Aşk, kahredicidir, ben de onun eline düşmüş, kahrolmuş birisiyim. Aşkın coşup köpürmesiyle, aşkın acılığı ile şeker gibi tatlılaştım. Ey kasırga, senin önünde bir yaprağım ben, nereye düşeceğimi ne bilirim?

Hilal'sem de koşuşup duruyorum Bilal'sem de. Senin güneşine uymuşum bir kere. Ayın Bedir oluş yahut zayıflayıp eriyerek hilal haline gelişle ne işi var? O güneşin ardına düşmüş gölge gibi koşar durur. kaza ve kadere karşı bir kararda durmaya kalkışan kendi sakalına güler.

Hem bir saman çöpü rüzgarın önüne düşmek, hem de bir yerde durmaya kalkışmak. Hem kıyamet, hem de sonra işe güce kalkmak! Ben aşkın elinde dağarcıktaki kedi gibiyim. Bir an yukarı çıkmadayım, bir an aşağı düşmede. O, beni başının üstünde döndürüp durmada. Ne aşağıda kararım var, ne yukarıda. Aşılar kuvvetli bir selin önüne düşmüşlerdir. Onlar, aşkın takdirine razı olmuşlardır.

Değirmen taşı gibi durup dinlenmeden gece gündüz inleyip sızlanarak döner dururlar. Değirmen taşının dönüp durması, kimse bu ırmak duruyor demesin diye ırmak arayanlara bir şahit olmuştur. Arktaki suyu görmüyorsan gel de değirmen taşının dönüşünü gör. Feleğin o dönüp durmadan usandığı, bir karara bağlandığı yok. Sen de ey gönül, yıldız gibi ol, durup dinlenmeyi dileme.

Hangi dala el atsan, nereye ulaşıp yapışsan aşk, o dalı kırar, o şeyi koparır. Kaderin dönüp duruşunu görmüyorsan unsurların coşuşunu, dönüşünü seyret.

Denizin üstündeki çöplerle köpüklerin dönüp akışı, şerefli denizin köpürüp coşmasındandır. Başı dönmüş rüzgarın dönüşünü seyret de onun emrine uymuş olan deniz dalgalarının coşup köpürüşünü gör. Güneşle ay, iki değirmen öküzüdür. Dönüp dururlar ve etrafı korurlar. Yıldızlar da konak konak koşarlar. Her kutlu ve kutsuz şeyin bineği olurlar.

Felekteki yıldızlar, uzak olduklarından, duyguların da tembel ve gevşek olup iz izleyemediklerinden onların hakikatini bilmezsin. Bizim göz, kulak ve akıl yıldızlarımız, gece nerededir, uyanıkken nerede?

Gah kutlulukla, vuslatta, gönülleri hoş. Gah kutsuzlukla, ayrılıkta kendilerinden geçmişlerdir. Felekteki ay, böyle dönüp durdukça bazen kapkaranlıktır bir zamanda apaydınlık. Gah balla süt gibi bahar ve yaz olur, gah, bir ölüm yerine benzeyen kış, zemheri gelir çatar, karlar yağar.

Külli olan şeyler bile onun önünde top gibi yuvarlanıp durur, çevganına tabi olur, secde eder. Sen ey gönül, bu yüz binlerce varlık içinden bir cüzüsün, nasıl olur da onun hükmüne karşı kararsız bir hale gelmezsin?

Beyin emrindeki ata dön, at gah ahırda mahpustur, gah gezer dolaşır. Seni de bir mıha bağladı mı sabret, çözdü mü yürü sıçra. Güneş gökyüzünde eğri büğrü gitti mi yüzü kararır, Allah onu bir tutulmaya uğratır.

Sen de aklını başına devşir de tutulma yerine düşmemeye savaş, bu suretle de tencere gibi yüzü kara bir hale gelme. Buluta da öyle yürüme, böyle yürü diye ateşten kırbaç vururlar. Filan ovaya yağmur yağdır, buraya değil, kulağını aç diye kulağını bururlar.

Senin aklın, güneşten artık değildir ya. Nehyedilen fikirde kakılıp kalma. Ey akıl, sen de dizginini eğriltme de tutulup nursuz bir hale gelmeyesin. Güneşin suçu az oldu mu az tutulur, yarısını tutulmuş görürsün, yarısını nurlu.

Allah, bu suretle seni suçun ne kadarsa o kadar tutarım. Suça verilen ceza suç miktarıncadır. İster iyi olsun ister kötü... İster aşikar olsun, ister gizli... Biz her şeyi duyarız, her şeyi görürüz der.

Babacığım, bundan geç, nevruz oldu, halk, Allah lütfuna ulaştı, herkesin ağzına tat geldi. Yine ırmağımıza can suyu geldi. Yine padişahımız köyümüze kondu.

Baht salınıp gezmede, eteğini sürmede, tövbeyi bozma zamanı geldi diye naralar atmadadır. Yine sel geldi, tövbeyi silip süpürdü. Bekçi uykuya daldı, fırsat vakti gelip çattı. Her mahmur, şarap içti, sarhoş oldu. Bu gece varımızı, yoğumuzu rehine koyacağız.

O canlara canlar katan lal şarapla lal içinde lal olduk, lal içinde lal kesildik. Yine meclis şenlendi, gönülleri parlattı. Kalk, kem göz değmesin diye mangala çöre otu at. Güzel sarhoşların naralarını duyuyorum. Camın, ta sonuna kadar böyle olmayalım işte.

İşte bir Hilal bir Bilal'e dost oldu. Diken yarası, ona gül ve gülnar kesildi. Beden diken yarası ile kalbura döndü ama canım, bedenim, devlet gülistanı oldu. Beden, o kafirin dikeninin zahmı önünde ama canım, Allahnın sarhoşu.

Canıma bir can kokusudur gelmede, merhametli sevgilimin kokusu erişmede. Mustafa, Miraçtan geldi, Bilal'ine nu mutlu ne mutlu. Sıddıyk, doğru özlü, doğru sözlü Bilal'den bu sözleri duyunca tövbesinden el yudu.

Sıddıyk bunun üzerine Mustafa'nın yanına gelip vefalı Bilal'in halini anlattı. Dedi ki: O felekleri ölçen çevik ve kutlu kanatlı Bilal, şimdi senin aşkına düşmüş, senin tuzağına tutulmuştur.

Padişahın doğanı iken o kuzgunlardan zahmetlere uğramada. O ağır define, pislik içine gömülmüş. Baykuşlar, doğana sitem etmedeler. Suçsuz olduğu halde kanatlarını yolmadalar.

Suçu ancak doğan oluşu. Yusuf'un güzellikten başka ne suçu var ki? Baykuşun yeri yurdu yıkık yerlerdir. Onun için doğana kafirce kızmadalar. Neden o diyarı hatırlıyorsun? Neden padişahın köşkünü bileğini anıyorsun? Baykuşların köyünde gevezelik ediyor, buraya bir kargaşalıktır salıyorsun. Feleğin üstündeki esir bile, yuvamıza haset ederken sen oraya yıkık yer diyor, orayı hor görüyorsun.

Deli oldun galiba ki baykuşların seni padişah ve başbuğ yapmaları hevesine kapıldın. Vehme, sevdaya kapılıp dönmede, dolaşmada, bu cennete virane adını takmadasın.

Kötü huylu herif, bu delilik, bu saçma fikirler, kafadan çıkıncaya kadar kafana vuracağız senin. Bu sözlerle onu doğruya karşı çarmıha geriyorlar, elbiselerini soyup çıplak vücudunu diken dallarıyla dövüyorlar. Bedenden yüzlerce kan ırmağı fışkırmada. Öyle olduğu halde "Ahad" diyerek baş koymada.

Dinini gizle melun kafirlerden sırrını sakla diye öğütler verdim. Fakat o aşık, kıyamete ulaşmış... Ona tövbe kapısı kapanmış. Hem aşıklık, hem tövbe, hem de sabretme imkanı. Bu, pek imkansız bir şeydir canım efendim. Tövbe bir kurtçağızdır, aşksa bir ejderhaya benzer. Tövbe, halkın sıfatıdır, aşksa Allah sıfatı.

Aşk, kimseye niyazı ve ihtiyacı olmayan Allahnın vasıflarındandır. Ondan başkasına aşık olma geçici bir hevestir. Çünkü mecazi aşk, altınlarla bezenmiş bir güzelliktir. Görünüşü nurdur, fakat içi dumandır. Nur gitti de duman meydana çıktı mı mecazi

aşk, derhal soğur donar. O güzellik aslına gider, beden kokmuş rüsvay, kötü bir halde kalır.

Ayın nuru da aya döndü mü duvardaki aksi gider, o duvar simsiyah kesilir. O nakış, o boya gitti mi su ve toprak kalır. Ay olmayınca o duvar şeytan gibi bir hale düşer. Kalp altının yüzünden altını gidince, o altın, kendi madenine dönünce, kepaze bakır, duman gibi kala kalır. Bu yüzden de ona aşık olanın yüzü kararır.

Gözlülerse altın madenine aşık olurlar. Aşkları her gün biraz daha artar. Çünkü altın madenine altınlıkta ortak yoktur. Merhaba ey şüphesiz hilesiz altın madeni. Kim kalp bir akçayı altın madenine ortak ederse asıl altın, mekansızlık madenine gitti mi, aşık da ıstırabından ölür, maşuk da. İkisi de adeta suyu çekilmiş girdaptaki balığa döner.

Allahya ait olan aşk, yücelik güneşidir. Halk da gölge gibi onun nurunun emrindedir. Mustafa, bu vakayı duyunca hoş bir surette ferahladı, neşelendi Ebubekir'de bu hali görünce söz söylemeye iştahlandı. Mustafa gibi bir dinleyici duyunca her kılı, ayrı bir dil oldu.

Mustafa dedi ki: Peki, ne çaresi var şimdi? Ebubekir ben ona müşteriyim dedi. Efendisi ne isterse zarara ziyana bakmadan alacağım. Çünkü o yeryüzünde Allah esiri olmuş, Allah düşmanlarının hışmına uğramış.

Mustafa dedi ki: Ey devlet arayan, bu hususta ben de sana ortağım. Vekilim ol, müşteri olup onu al, yarı parasını ben de sana ortağım. Ebubekir baş üstüne deyip derhal amansız kafirin evine gitti. Kendi kendine çocukların elindeki inciyi almak kolaydır diyordu. Yol yanıltan Şeytan, dünya malına karşılık bu ahmak çocukların aklını, imanını satın alır ya.

Leşe o kadar ziynet verir ki karşılık olarak onlardan iki yüz tane gül bahçesi satın alır. Büyü yapar da o kadar ay ışığı gösterir ki aşağılık adamlardan yüzlerce keseyi kapar.

Peygamberler onlara alışveriş etmeyi öğrettiler, onların önünde din mumunu yaktılar. Fakat şeytan ve yol yanıltan büyücü, hileyle, büyüye peygamberleri onlara çirkin gösterdi. Düşman büyü yaparak karı ile kocayı birbirine çirkin gösterir, nihayet aralarına ayrılık düşer. Onların gözlerini büyüyle kapattılar da böyle değerli bir inciyi aşağılık kişiye sattılar.

Bu inci, iki alemde de üstündür. Gel de hemen şu eşek gibi bir şeyden anlamayan çocuktan satın al. Eşeğe göre katır bocuğu ile inci birdir. O eşek zaten inciyle denizin vücudunda şüphe eder. O denizi de inkar eder, incilerini de. Hiç hayvan, inciyi süsü püsü arar mı? Allah, lal ve inci aramaz. Allah onun kafasına böyle bir şey koymamıştır.

Hiç eşeklerde küpe gördün mü? Eşeğin kulağı da yeşilliktedir aklı da. Vettini suresindeki "İnsanı en güzel şekilde yarattık" ayetini oku. Ey dost en değerli inci candır. En güzel şekli olan insan şekli, arştan da üstündür, düşünceye de sığmaz. Bu paha biçilmez şeyin değerini söylesem ben de yanarım, duyan da yanar.

Burada artık sus dudağını yum, eşeğini bu tarafa sürme. Sıddıyk da eşeklerin yanına gitti. Kapının halkasını dövdü. Kapı açılınca o kafirin evine adeta kendinden geçmiş bir halde girdi. Kendinden geçmiş sarhoş ve ateşli bir halde oturdu. Ağzından bir hayli acı sözler çıktı.

Dedi ki: Bu Allah dostunu nasıl dövüyorsun? Ey apaçık düşman bu ne haset? Kendi dininde doğru isen doğru sözlü bir adama zulmetmeye gönlün nasıl razı oluyor? Ey kafirlik dininde karı olan, nasıl oluyor da bir şehzadeye karşı böyle bir zanda bulunuyorsun? Ey ebedi lanete uğramış, ey merdut adam, daima adamı eğri büğrü gösteren aynaya bakma. O anda Sıddıyk'ın ağzından çıkan sözleri söylesem elini ayağını kaybedersin. O hikmet kaynakları cihetsizlik makamından coşmada, dudağından Fırat gibi kaynayıp akmada idi.

Herhangi bir taştan su kaynar, akar. Bu su, taşın ne yanından gelir, ne ortasından. Allah o taşı kendisine bir siper yapmıştır. O gök renkli suyu, o taştan akıtıp durmadadır. Nitekim senin göz kaynağından da nur, hiç eksilmeden akıp durmadadır. O nur, ne yağdan meydana gelir, ne deriden. Dost, yaratılışta o gözü, nura bir vesile yapmıştır. Kulak boşluğunda da çekici bir yel vardır. Söyleyenin yalan olsun doğru

olsun sözlerini duyar anlar.

O küçücük kemikteki yel nasıl bir yeldir ki söz söyleyenin harfini, sesini alıyor? Kemikle yel ancak bir vesileden ibarettir. İki alemde de Allahdan başka kimse yoktur. Perdesiz olarak duyan da odur söyleyen de. Çünkü "Kulaklar baştan sayılır."

Kafir dedi ki: Ey ikramcı adam, eğer acıyorsan para ver, al onu. Gönlün yanoyorsa onu benden satın al. Müşkülün parasız hallolmaz. Ebubekir, yüzlerce hizmette bulunur, Allahya karşı da beş yüz kere şükür secdesine kapanırım. Güzel bir kulum var fakat kafir. Vücudu beyaz ama gönlü kara, gönlü nurlu kulu ver bana. Birisini gönderip kölesini getirtti, hakikatten o köle pek güzeldi. Bir derece ki o kafir, hayran oldu, taşa benzeyen yüreği adeta yerinden oynadı.

Surete tapanların hali budur. Taş gibi yürekleri, bir suret gördüler mi mum gibi erir. Fakat yine dayandı, inat etti, bu hiçbir şey değil, bundan başka daha para vermelisin dedi.

Ebubekir, o kafirin, hırsı yatışıncaya, gönlü razı oluncaya kadar da para verip Bilal'i satın aldı. O taş yürekli kafir acıklanarak, eğlenerek, alay ederek bir kahkaha attı.

Sıddıyk dedi ki: Bu kahkaha neden? Herif cevap vereceği yerde büsbütün gülmeye kahkahasını arttırmaya başladı.
Dedi ki: Bu kara köleyi almaya bu kadar düşmesen, bu kadar sevdalanmasan, ben de ısrar etmezdim , bu verdiğin paranın onda biriyle almış olurdun. Bence o yarım akça bile etmez. Fakat pahasını bağıra çağıra sen arttırdın.

Sıddıyk a ahmak diye cevap verdi, çocuk gibi bir cevize karşılık bir inci verdin. Bence o iki cihana değer. Ben cana bakıyorum sen renge bakıyorsun. O kızıl altın fakat şu ahmaklar yurdunda oturanların hasedi yüzünden kara görünmede. Cisimlerin şu yedi rengini gören baş gözü, bu perde ardından o ruhu göremez. Eğer satışta biraz daha nekeslik etseydin bütün malımı mülkümü verirdim. Daha ziyade üstüne düşseydin başkalarından bir etek dolusu altın borç alır, onu da verirdim. Fakat bedava buldun da ucuz verdin. Hokkayı açıp da içindeki inciyi görmedin.

Cahilliğinden üstü kapalın okkayı verdin, yakında görürsün sen ne zarara girdin! Lal dolu hokkayı yele verdin. Zenci gibi kara yüzlü oluşuna da seviniyorsun. Sonunda çok eyvah dersin. Hiçbir kimse bahtı, devleti satar mı? Baht sana köle elbiselerini bürünmüş de gelmişti. Fakat talihsiz gözün, zahirden başka bir şey görmedi ki. O sana kulluğunu gösterdi, fakat çirkin huyun onunla hileye düzene girişti.

A herzevekil bu bedeni ak, gönlü kara köleyi puta taparcasına al bakalım. Bu senin, o da benim. İkimiz karlıyız a kafir. Senin dinin senin, benimki benim. Puta tapanların layığı budur zaten. Çulu atlas olur atı sopa. Kafirlerin mezarı gibi dumanla ateşle doludur içi, fakat dışarısı yüzlerce nakışla, ziynetle bezenmiştir.

Zalimlerim malları gibi hani. Dışarıdan güzel görünür ama hakikatte mazlum kanıdır, vebalidir. Münafık gibi görünüşte orucu, namazı görünür de hakikatte otsuz, çimensiz kapkara topraktır.

Gar gur edip duran boş buluta benzer. Ondan ne yeryüzünde bir fayda vardır, ne buğdaya bir kuvvet. Hileli ve yalan vade gibi hani. Sonu rüsvaylıktır, fakat önü parlak görünür.

Ondan sonra Bilal'in elini tuttu, o mihmetin dişlerinde bir hilale dönmüş olan dostun eline yapıştı, yola düştüler. O bir hilale dönmüş de ağza yol bulmuştu, tatlı dilli birine gitmekteydi. Zayıf, hasta bir haldeydi. Mustafa'nın yüzünü görünce sırt üstü düşüp bayıldı.

Uzun müddet kendisinden geçmiş olarak öyle baygın kaldı. Kendine gelince sevincinden gözyaşları dökmeye başladı. Mustafa onu kuçakladı. Ona ne bağışladı, ne ihsanlarda bulundu kim bilir? Sanki bir bakırdı, iksire kavuşmuş. Sanki bir müflisti, bol bir define elde etmiş.

Perişan balık denize düşmüştü, yolunu kaybetmiş kervan yol bulmuştu. Peygamberin o anda söylediği sözler, geceye söylenseydi gecelikten çıkar, sabah gibi apaydın olurdu. Ben, o sözleri anlatamam ki!

Hamel burcundaki güneş, otlara ve henüz olmamış hurmalara ne yapar? Bilirsin ya. Arı duru su, çiçeklerle fidanlara neler söyler? Onu da bilirsin. Allahnın sanatı, cihanın bütün cüzilerine karşı adeta afsuncuların ağzından çıkan soluğun, harfin tesirini yapar. Allah çekişi, tesir ve sebeplerle olur. Harfsiz, dudaksız yüzlerce söz söyler Allah. Tesir ediş de kaderden değil midir? Fakat tesiri, akılla anlaşılmaz.

Akıl, asıllarda mukallit olduğu için bil ki ferilerinde de mukallittir. Akıl peki, ben aslı bilmede de mukallidim, fer-i bilmede de fakat asıl maksat nedir, diye sorarsa de ki: Asıl maksat öyle bir şeydir ki sen onu bilemezsin vesselam.

Peygamber dedi ki: Ey Sıddıyk, sana demedim mi ki bu ihsanda beni de ortak et. Ebubekir biz dedi ikimiz de senin kullarınız. Ben, onu senin rızan için azat ettim. Sen beni kul et,bana dostum de, de senden hiç azatlık istemem. Benim azatlığım sana kul olmamdır. Sensiz olursam mihnetlere azaplara uğrarım.

Ey Allah seçilmişi, bu seçilişinle dünyayı dirilttin. Halkın geri kalanlarını ileri götürdün, hele beni yok mu? Gençliğimde rüya görmüştüm, değirmi güneş, bana selam vermişti. Beni yerden almış, gökyüzüne çıkarmıştı. Bu yücelişte ona yoldaş olmuştum. Bu rüya, olmayacak bir şey, malihulyadan ibaret. Hiç olmayacak şey, benim halime uyar mı?, benim vasfım olur mu? Demiştim.

Fakat seni görünce kendimi gördüm. Aferin o güzel aynaya! Seni görünce olmayacak şey, bana hal oldu. Canım ululuklara daldı. Ey şehirlerin ruhu, seni görünce bu güneşin sevgisi, harareti, gözümden düştü. Gözüm senin yüzünden yüce bir himmet sahibi oldu, artık çayırlığa, çimenliğe hor bakıyor, onları hoş görmüyor.

Nur aradım, kendimi nurun nuru olarak gördüm. Huri aradım, kendimi hurilerin bile kıskandıkları derecede güzel buldum. Latif ve gümüş bedenli bir Yusuf aradım, sen de bir Yusuf'lar yurdu gördüm ben. Cennet peşindeydim, arayıp duruyordum. Her cüzün, bana bir cennet göründü. Bu övüşte bana nispetledir, yoksa bu övüş sana bir kınamadır, bir hicivdir. Hani, Allah Kelim'i Musa'ya karşı, o saf çoban, Allahyı övüyor. Gel de bitlerini kırayım sana süt içireyim,çarığını dikeyim, önüne çevireyim diyordu ya. Fakat Allah onun bu sözlerini medih, saydı; sen de merhamet eder, benim sözlerimi medih sayarsan şaşılmaz. Anlayışlara acı, kusurludur onlar ey akılların, vehimlerin ötesinde olan Allah. Ey aşıklar, eskileri yenileyen alemden yepyeni bir ikbal, bir devlet erişti.

O alem, öyle bir alemdir ki biçarelere çareler, arar. Dünyanın yüz binlerce bulunmaz matahı o alemdedir. Ey kavim, müjdeler olsun, ferahlık vakti geldi, zahmet devri geçti, ferahlanın ey kavim.

Ey Bilal, bizi ferahlandır demek için bir güneş, hilalin evine gitti. Ey Bilal, düşman kokusu ile dudak altından söylediğin sözü minarelere çık da kafirlerin körlüğüne rağmen bağır.

Müjdeci, her dertlinin kulağına, kalk ey talihsiz, devlet yolunu tut diye bağırmada. Ey bu hapiste, şu kokmuş yerde, bitler içinde kalan, kendine gel... kimse duymasın kurtuldun sus!

Dostum, her kılın dibinden bir davul sesi gelmede... Neden şimdi susuyorsun? Hasetçi düşman öyle bir sağır oldu ki bu kadar davul sesine karşı hani, ses nerede ki diyor. Bak, ne taze diye yüzüne reyhan vuruyorlar da körlüğünden bu eziyet de nedir ki demekte. Huri, elini sıkar; kör neden beni incitiyor diye hayretlere düşer, elini çeker. Bedenimi, elimi ne diye çekiştirip duruyorlar... Ben uyuyorum, bırakın da güzelce dalayım, bir rüya göreyim der. Rüyada arayıp durduğun burada... gözünü aç, o izi kutlu ay, önünde! Onun için yücelere daha fazla bela geldi. Çünkü sevgili, güzellere daha fazla cilvelenir.

Her yolda güzellerle latife eder, kendisini onlara gösterir, onlarla cilvelenir. Fakat bazen körleri de bir coşturur. Bir an için kendisini körlere de verir. Bu yüzden de körlerin mahallesinden bir feryattır kopar.

Bilal'in bazı vasıflarını duydum. Şimdi de Hial'in zayıflığını dinle. O, yürüyüşte, gidişte Bilal'den ileriydi; kötü huylarını daha fazla tepelemişti. Senin gibi ardına ardına gitmez, her an daha ziyade gerilemezdi; senin gibi mücevheri bırakıp taşa koşmazdı. Hani şunu gibi: Bir adama konuk geldi. Adam, konuğun yaşını sormaya, ne

vakit doğduğunu araştırmaya koyuldu. Oğul dedi, kaç yaşındasın? Söyle, saklama anlat bakalım. Konuk on sekiz dedi yahut on yedi, on altı. Yahut da kardeşlik, on beş!

Ev sahibi hadi bakalım şaşkın hadi, biraz daha geri geri git de ananın rahmine gir!

Birisi bir beyden at istedi. Bey, yürü dedi, o güzel atı al. Adam, ben onu istemem deyince neden dedi. Adam dedi ki: Pek huylu geri geri gidiyor. Boyuna gerisin geri gitmede. Bey dedi ki: Sen de kuyruğunu eve çevir.

Senin nefis atının kuyruğu da şehvettir. Bu sebepten o kendisine tapan geri geri gider. Şehvet, sana aslından kuyruk olduysa o şehveti çek çevir, ahirete şehvetlen. Şehvetini yemeden içmeden kestin mi şehvet yüce akıl cihetine düşer, oradan baş gösterir. Hani bir ağacın kötü dallarını budarsın da iyi dallarından dal budak verir, o dallar kuvvetlenir ya.

Kuyruğunu o tarafa çevirdin mi geri geri gitse bile sığınılacak yere kadar varır, dayanır. Ne mutludur binicisine râm olan ve doğru giden atlar. Onlar, ne geri giderler, ne huysuzluk ederler. Allah Kelim'i Musa gibi hızlı hızlı gider, bir kilim gibi Bahreyn'e kadar varır, yayılır.

Musa'nın gittiği yol, tam yedi yüz yıllık yoldu, o sevda ile bu kadar uzun yolu aştı. Bedenindeki gidiş gayreti bu kadardı. Canındaki gayretse ta İlliyn'e değdi. İyi biniciler, birbirlerini geçmek için atlarını sürdüler. Karınları şiş battallarsa ahırda kala kaldılar.

Hani bir kervan bir köye gelip çatmış, orada açık bir kapı görmüştü. Kervan halkından biri bu kocakarı soğuğunda eşyamızı buraya atalım, birkaç gün burada kalalım dedi.

İçeriden bir ses geldi: Hayır neyiniz varsa önce dışarıya bırakın da ondan sonra içeri girin. Atılması gereken ne varsa dışarıya at da öyle gel. Onlarla içeriye girmeye kalkışma ki bu meclis pek yüce bir meclistir.

Hilal, gönlü üstat, ruhu aydın bir zattı. İnanmış bir adamın kuluydu, ona seyislik etmekteydi. Ahırda seyislik ediyordu, ay, kuldu, köleydi ama hakikatte padişahlar padişahıydı. Beyin, kölesinden haberi bile yoktur. Çünkü ona ancak şeytanın Adem'e baktığı gibi bakıyordu.

Ancak su ve toprak görüyordu, ondaki defineden haberi yoktu. Beş duyguyla altı ciheti görüyordu, beş duygunun aslını değil. Toprağın rengi meydandaydı, din nuru görünmüyordu. Her peygamber alemde böyleydi.

Birisi minareyi görür, minaredeki kuşu göremez. Minaredeki hünerli doğanı gözü alamaz. İkincisi kanatlarını çırpan kuşu görür, fakat kuşun ağzındaki tüyü göremez. Allah nuru ile bakansa hem kuşu görür, hem ağzındaki tüyü.

Öbürüne der ki: Tüyü gör tüyü. Tüyü göremedikçe düğüm açılmaz. Birisi insanı nakışlarla bezenmiş balçıktan bir suret görür öbürü ilim ve amelle dolu bir balçık.

Beden minaredir, ilim ve ibadet kuşa benzer, onu ister üç yüz tane say ister iki tane. Orta görüşlü adam, yalnız kuşu görür, kuştan başka önde, artta hiçbir şey göremez. Tüyse, kuşta gizli olan tüydür, kuşun canı onunla kaimdir. Gagasında tüy bulunan kuşun işi, hiç eğreti olmaz. Onun bilgisi daima canından coşar.

HİLAL'İN HASTALIĞI

Hilal kazara hastalandı, zayıflamaya, erimeye başladı. Mustafa, vahiyle onun halini anladı. Efendisi, onu, pek hor gördüğünden hastalığından da haberdar olmadı.

O ihsan sahibi ahırda tam dokuz gün yattı. Hiç kimse halini bilmiyordu. Er olan, erlere padişahlar padişahı kesilen, kendisini yüzlerce akıl, bir deniz gibi kaplayan, peygambere vahiy geldi. Allah merhameti dertlilere derman oldu, iştiyakını çeken Hilal hastadır.

Mustafa kadri yüce Hilal'i görmek, ona geçmiş olsun deyip hatırını sormak için o tarafa doğru yola çıktı.

O ay, vahiy güneşinin ardına düşmüş, sahabe de yıldızlar gibi onun ardınca gitmedeydi. Ay "Sahabem yıldızlara benzer. İyilere doğru yolu gösterirler, azgınları taşlarlar" diyordu.

Beye o padişah geldi dediler neşesinden çılgın bir halde yerinden sıçradı. O padişahlar padişahını kendisi için gelmiş sanıp sevinçten ellerini çırptı. Aşağıya inip muştucuya canlar saçıyordu adeta. Yeri öptü, selam verdi. Yüzü, sevincinden gül gibi kızarmıştı.

Buyurun dedi yurdumuzu şereflendirin de burası cennete dönsün. Evim, gökyüzünden üstün olsun, çünkü zamanın kutbunu gördüm. O hürmete değer sultan, onu azarlar gibi dedi ki: Ben seni görmeye gelmedim. bey, ruhum sana feda olsun dedi, hatta ruh da nedir ki? Lütuf et, bu geliş kimin için? Söyle. Söyle de senin lütuf ve ihsan bağına dikilmiş bir fidan olan o zatın ayaklarına toprak olayım.

Mustafa, arşın Hilal'i nerede? Tevazuundan ay ışığı gibi yerlere döşenen. Kullukta, gizlenen padişah, o sırları duymak için dünyaya gelmiş er nerede? O bizim kulumuz seyisimiz deme. Şunu bil ki define yıkık yerlerdedir.

Binlerce dolunay ayaklarının altına döşenmiş olan Hilal, hastalıkla ne alemde acaba? Dedi. Bey, hastalığından haberim yok ama dedi, birkaç gündür yanıma gelmedi. O, atlarla katırlarla düşer kalkar, seyis olduğu için şu ahırda yatar.

Peygamber Hilal'i görmek üzere ahıra girdi araştırmaya başladı. Ahır karanlık, pis ve berbattı. Fakat ülfet zamanı gelip çatınca bu kötülüklerin hepsi ortadan kalktı.

O erkek aslan, Yusuf'un kokusunu alan Yakup gibi Peygamberin kokusunu aldı. Mucizeler, imana sebep olmaz, sıfatları çeken cinsiyet kokusudur. Mucizeler düşmanı kahretmek içindir. Halbuki cinsiyet kokusu, gönül almaya insanı aşık etmeye sebep olur. Mucizeler, düşmanı kahreder ama dostu değil. Hiç dostun boynu ağlar mı?

Hilal uykudayken Peygamberin kokusunu aldı, bu gübrelik içindeki şu güzel koku nedir ki? Dedi. Derken atların katırların ayakları arasında o eşi olmayan Peygamberin tertemiz eteğini gördü. Sürüne sürüne ahırın bucağından gelip o erin ayağına yüzünü gözünü sürdü. Peygamber yüzünü yüzüne sürdü. Başını yüzünü gözünü öptü.

Rabbim dedi, sen ne gizli mücevhersin. Ey arş garibi, nasılsın iyi misin?

Hilal dedi ki: Uykusu dağılmış bir aşığın ağzına gün doğarsa ne hale gelir? Toprak çiğneyen bir susuzu su, güzel bir halde başı üstünde taşırsa nasıl olur?

İsa gibi hani. Irmak onu baş üstünde tutardı; abıhayat içinde gark olmadan emindi.

Ahmed dedi ki: Eğer yakıyni fazla olsaydı hava ona binek olurdu. Benim gibi... Ben de havaya bindim, miraç gecesi hava üstünde yürüdüm.

Hilal dedi ki: Kör ve pis bir köpek, uykudan sıçrayıp kalkar da kendisini aslan olmuş görünce ne hale gelir? Fakat okla vurulan aslan gibi bir aslan değil, korkusundan kılıçların temrenlerin kırıldığı bir aslan. Yılan gibi karnı üstünde sürünüp giden bir körün gözü açılır, bağı baharı görürse ne olur? Mahiyet ve keyfiyetten kurtulan, keyfiyetsizliğin ebedi hayat yurduna ulaşan birisi nasıl olur?

Mekansızlık yurduna mahiyet ve keyfiyet bağışlayan bir hale gelir, bütün keyfiyet ve mahiyetler, köpekler gibi sofranın etrafına toplanırsa, keyfiyetsizlik aleminden onlara kemik verirse ne olur? Cenabetken sus bu sureyi okuma. Keyfiyetten gusül edip, tamamı ile yıkanıp arınmadıkça sen bu musafa dokunma oğlum.

Fakat ey padişahlar, pis olayım, temiz olayım, alemde bunu okumayayım da neyi okuyayım? Sen bana sevaba girmem için diyorsun ki yıkanıp arınmadan su havuzuna girme. Fakat havuzun dışında topraktan başka bir şey yok. Havuza girmeyen temizlenemiyor. Suyun bu lütuf ve keremi olmasa, her pislikleri kabul edip temizlemese, vay ona iştiyak çekenlere, vay ona ümit bağlayanlara, vay onların ebedi hasretine!

Suyun yüzlerce lütfu vardır, yüzlerce ihsanı vardır. Pislikleri kabul eder vesselam. Ey hak ziyası Hüsamettin, nur seni kötü kuşlardan korur, gözetip bekler. Ey yarasalardan gizli olan güneş, Allah nuru ve onun yücelişi, senin gözcün bekçindir. Güneşin yüzündeki perde, ancak parlaklığının fazlalığı ve ışığının keskin ve şiddetli oluşudur.

Güneşin perdesi de Allah nurudur. Ondan nasipsiz olan yarasadır gecedir. Her ikisi de güneşten uzakta ve perde ardında kaldığından ya yüzleri kararmıştır, yahut da donup kalmışlardır.

Hilal'e ait hikayenin bir kısmını yazdım. Şimdi de dolunaya ait hikayeyi dile getir.

Hilal'le dolunay birdir. İkilikten, noksandan, gidilmeden uzaktır onlar. Hilal hakikatte noksan kabul etmez, görünüşteki noksan, yavaş yavaş dolunay haline gelmek,kemal bulmaktır.

Geceleyin geceye yavaşlık hususunda ders verir. Sıkıntının yavaş yavaş açılacağını gösterir. Yavaşlıkla ey ham aceleci der, dama dayanan merdivenden basamak basamak çıkılır. Tencereye yavaş ve ustaca kayna, delice kaynayan yemekten hayır gelmez der. Allah, alemi bir kere Kün demekle yaratmaya kadir mi değildi? Bunda şüphe mi var? Peki neden bu yaratış altı gün sürdü, her gün de tam bin yıl kadardı. Neden çocuk dokuz ayda yaratılmada? Çünkü padişahların adeti bir şeyi yavaşlıkla yapmaktır.

Neden Adem'in yaratılışı kırk sabah sürdü, yavaş yavaş o balçığı insan haline getirdi? Allah, senin gibi aceleci değildir a ham adam. Sen, şimdi sıçrayıp koştun; çocuk olduğun halde kendini şeyh göstermedesin. Kabak gibi her şeyin üstüne çıktın. Nerede sen de savaşta direnecek ayak? Ağaçlara duvarlara dayandın, kabak gibi yukarı çıktın a kelceğiz.

Önce bineğin, usul boylu selvidir ama sonunda kupkuru, içi boş bir hale gelirdin. A su kabağı, yeşil rengin tez sararır, çünkü o renk iğreti bir boyadır, aslında yok ki.

KOCAKARI HİKAYESİ

Doksan yaşında bir kocakarı vardı. Yüzü bumburuşuktu rengi safran gibi sarıydı. Yanağı, sofra altısının baş tarafları gibi kat kattı. Fakat erkek aşkından vazgeçmemişti.

Dişleri dökülmüş saçları süt gibi ağarmıştı. Boyu yay gibi bükülmüş, her duygusu değişmişti. Böyle olduğu halde koca isteği ve şehvet hırsı hala yerindeydi. Erkek avlamaya aşkı vardı da tuzağı paramparça olmuştu. Vakitsiz öten horoza, yolsuz yolcusuz bir yola benziyordu. Kızgın ateşe konmuş bir boş tencereydi sanki.

Meydana aşıktı fakat ne atı vardı, ne ayağı. Düdük çalmaya sevdalıydı, fakat ne dudağı vardı ne zurnası. İhtiyarlıkta Allahm, kafire bile hırs vermesin. Bu hırsı Allah kime verdiyse ne kötüdür o kul. Köpek kocaldı, dişleri döküldü mü damalara salamaz, ancak pisliğe gübreye salar.

Öyle olduğu halde şu altmış yaşındaki köpeklere bak ki her an köpek dişleri biraz daha keskinleşmede. İhtiyar köpeğin, derisinden tüyler dökülür; fakat şu ipekler giymiş kart köpeklere bak bir kere de!

Bu köpeklerin aşkı da alt yanlarıyla paraya, hırsları da. Kocaldıkça da bu hırsları artıyor, hele bak şu köpek soylarına! Böyle ömür cehennem sermayesi. Gazap kasaplarına salhane.

Ömrün uzun olsun dediler mi hoşlanır, güler de ağzı açık kalır. Böyle bir bedduayı dua sanır. Gözünü açmaz, kafasını bir türlü kaldırmaz. Kıl ucu kadar ahret ahvalini görseydi, böyle diyene "Senin ömrün uzun olsun" derdi.

Ekmeğe tapan, bir erkek bir yoksul, bir zembilli dilenci, bir gün Geylan'lı zengin birisinden ekmek alınca dedi ki: Yarabbi sen bu kulunu hoşlukla, selametle evine barkına kavuştur.

Geylan'lı kızıp a çirkin herif dedi, eğer ev bark, benim gördüğüm ev barksa oraya Allah, seni kavuştursun. Aşağılık kişiler, her söz söyleyeni hor hakir bir hale getirirler. Sözü yüceyse, değerliyse bile o sözün kaderini düşürürler. Çünkü söz, dinleyene göre söylenir; terzi kaftanını adamın boyuna göre biçer.

Mademki meclisteki dinleyenler aşağılık kişiler, aşağılık söz söylemeden başka çare yok. Bu sözü rehine koy da yine o kocakarı hikayesine başla.

Bir insan kocaldı da bu yolda er olmadı mı adını kocakarı takıver! Ne sermayesi var, ne değeri, ne de bir sermaye kabul edecek kabiliyeti. Ne hoş ve güzel bir şey verir, ne alır. Ne manası var ne anlama liyakati. Ne dili var ne kulağı, ne aklı var; ne görü. Ne kendinde, ne kendinden geçmiş, ne düşünceye sahip. Ne niyazı var, ne nazlanacak güzelliği. Soğan gibi kat kat ve her katıda kokmuş!

Ne bir yol varmış, ne yola gidecek ayağı kalmış. O kahpenin ne bir yanıklığı var, ne bir ah ve feryadı.

Evin birine bir yoksul geldi. Kuru ekmek, yahut taze nane istedi. Ev sahibi, burada ekmek ne arar? Burası ekmekçi dükkanı mı, aptal mısın sen dedi. Dilenci bari biraz yağ ver deyince dedi ki: Burası kasap dükkanı değil ki.

A ev sahibi, birazcık un ver bari deyince de yine ev sahibi, burasını değirmen mi sandın dedi. Dilenci her şeyden vazgeçtik, bir çanak su olsun ver dedi. Ev sahibi cevap verdi: Burası ırmak yahut çeşme değil.

Hasılı ekmekten kepeğe kadar ne istediyse ev sahibi kendisiyle alay etti, acıklandı, yok dedi. Yoksul eve girip eteklerini kaldırdı evin içinde aptes bozmaya niyetlendi. Ev sahibi ey çirkin herif ne yapıyorsun deyince dedi ki: Böyle yıkık yere bari aptes bozayım da ferahlayayım. Burada yaşamanın madem ki imkanı yok, böyle eve ancak aptes bozulur.

Padişah kolunda beslenmedin, avlanmayı bellemedin, zaten doğan değilsin ki av tutasın. Tavus kuşu da değilsin ki yüzlerce nakışlarla bezenesin de gözleri neşelendiresin. Dudu değilsin ki sana şeker versinler, tatlı sözlerini dinlesinler.

Bülbül değilsin, aşıkçasına ağlayıp inleyesin, çayırlıkta, çimenlikte yahut lale bahçelerinde güzel güzel çileyesin. Hüthüt değilsin ki çavuşluk edesin. Leylek değilsin ki yücelerde yurt tutasın.

Ne iştesin sen? Seni ne diye satın alsınlar? Ne kuşusun sen? Seni ne diye yesinler? Bu değer bilmezlerin dükkanından vazgeç, yücel "Allah satın alır" ihsanının dükkanına gel. Köhneliğinden kimsenin almadığı o kumaşı o kerem sahibi alır. Onun yanında hiçbir kalp ret edilmez; çünkü alış verişten kar beklemez ki.

O bunak sokağa bir gelin gibi çıkmak istedi; a azgın karı, kaşlarını yoldu. Yanağını, yüzünü, ağzını güzelleştirip süslenmek için aynanın önüne oturdu. Yüzüne neşeyle birkaç kere allık sürdü; fakat pörsümüş suratını bir türlü boya tutmadı.

Kuranın aşır başlarındaki tezhipleri kesti, pis mundar suratına yapıştırdı. Bu suretle yüzünün buruşuklarını örtmek, güzeller halkasına yüzük taşı olmak istiyordu. O tezhipli yerleri yapıştırdıkça yapıştırıyor, fakat çarşafını giydi mi hepsi yere düşüyordu. Yine onları alıp tükürüklüyor, yüzüne yapıştırıyor, fakat yine çarşafına büründü mü hepsi, yere dökülüyordu.

Bir hayli çalıştı, çabaladı. Nihayet şeytana yüzlerce lanet dedi. Bu sözü der demez İblis göründü de dedi ki: A kademsiz kadit olmuş, kurumuş kokmuş kahpe! Ben bütün ömrümde bunu düşünmediğim gibi senden başka da bu işi yapan kahpe görmedim. Kötülükte acayip bir tohum ektin, alemde musaf bırakmadın.

Sen şeytan ordusunda yüz tane şeytan ordususun. A pis kocakarı, bırak beni. Yüzün elma gibi kızarsın diye kitap bilgisinden nice aşirler çaldın. Satmak ve onlarla kendine şeref ve mevki satın almak için Allah erlerinin nice sözlerini aşırdın. Fakat eğreti renk senin yüzünü kızartmadı. Hurma ağacına bağlanan dal, hurma vazifesini görmedi.

Sonunda ölüm çarşafı gelip seni bürüdü mü bütün bu ziynetler, yanağından düştü. O göç zamanının "Hadi... kalk, kalk" sesi geldi mi bütün dedikodular yok olur gider.

Sükut alemi gelir çatar. Bari sen, o gelmeden sus. Vay o kişiye ki ölümle ünsiyeti yoktur! Gönlünü bir iki günceğiz cilala da o aynayı kendine defter edin. Sahip kıran Yusuf'un sayesinde Züleyha yeni baştan gençleşti.

Kocakarı soğuğunun o soğukluğu, temmuz güneşiyle değişiverir. Meryem'in sızıldanışıyla kurumuş hurma dalı yeşerir, hurma verir. A kocakarı, kaza ve kaderle niceye bir savaşıp duracaksın, geçmişi bırak da eldekini ara. Mademki yüzünün güzelleşmesine imkan yok; ister allık sür, ister kara mürekkep.

AYIPLARI ÖRTEN HEKİM

Birisi hastalandı. Hekimi gidip dedi ki: Nabzımı ele al da içimdeki derdi anla. Çünkü nabızdaki damar kalbe ulaşır. Kalp görünmez kayıptır. Onun hali, nabızdan anlaşılır, çünkü nabızla ilişiği vardır.

Ey emin kişi, yel de gizlidir; kopardığı tozdan, uçurduğu yapraklardan anlaşılır.

Sağdan mı esiyor, soldan mı? Onu sana yaprakların hareketi söyler. Gönül sarhoşluğu nerededir? Görmezsin. Onu nerkise benzeyen mahmur gözlerde ara.

Allahın zatından da uzak olduğun için onu peygamberlerle mucizelerden bile bilirsin. Gizli olan mucize ve kerametler, temiz pirlerden gönüllere akseder. Onların gönüllerinde yüzlerce hazır kıyamet vardır... En aşağısı şudur: Komşuları sarhoş olur.

Kutlu bir kişinin yanına göçen talihli, Allah ile düşüp kalkıyor demektir. Cansız şeylere tesir eden mucize ya sopa (nın ejderha olması) dır, ya deniz(in bölünmesi) dir, yahut da ayın ikiye ayrılışı. Fakat vasıtasız olarak cana tesir ederse gizlice bir ilgiyle ilgilenir.

Mucize ve kerametlerin cansız şeylere tesiri daimidir, birbiri ardınca ulanır durur.

Bu suretle o cansız şeyden adamın gönlüne tesir eder. Ne hoştur hamur heyulası olmayan ekmek. Ne hoştur Mesih'in hiç eksilmeyen sofrası, ne hoştur Meryem'in bağsız, bahçesiz yetişen meyvesi.

Kamil erin canından kopup gelen mucizeler, talibin canına, gönlüne hayat gibi tesir eder.

Mucize denizdir, nakıs kişiyse karada yaşayan kuş. Suda yaşayan kuş, helak olmadan emindir. Her namahremin canını aciz eder, fakat hem dem olan kişinin canına kudret bağışlar. İçinde bu kutluluğu bulamazsan her an zahirden istidlalde bulun.

Tesirler, insanın duygularında görünür durur. Bunlar, tesir edeni haber verirler. Her ilacın manası hakikati, her hünerin sanatı, sihri gibi gizlidir. Fakat yaptığı işe ve eserlerine bakarsan hakikati gizli olmakla beraber onu meydana çıkarırsın. İçinde gizli olan kuvvet, fiile gelince açığa çıkar, görünür.

Bunların hepsi, sana eserleriyle görünür de nasıl olur. Allah, eserleriyle görünmez? Sebeplerle tesirler, iç ve kabuk değil mi? Araştırırsan hepsi de onun eserleri değil mi? Eserlerine bakıyor da bazı şeyleri seviyorsun, peki, neden eserleri bağışlayandan haberin yok?

Bir hayale kapılıp halkı seviyorsun da doğu ve batının padişahını nasıl sevmiyorsun? Ey ulu kişi, bu sözün sonu gelmez. Bu hususstaki hırsımız da dilerim bitmesin. Dön de hasta hikayesini söyle, ayıpları örten hekimle macerasını anlat.

Hekim, hastanın nabzını tutup halini anladı. İyileşme ümidi hiç yoktu.

Dedi ki: Gönlün ne dilerse onu yap da bedenindeki bu eski dert gitsin. Hatırına ne gelirse yap, geri durma da sabır ve perhiz, sana eziyet vermesin.

Bil ki sabır ve perhiz, bu hastalığa ziyandır, gönlüne geleni yap. Hastaya, Allahın dediği gibi adeta "Dilediğinizi yapın" dedi. Hasta ala dedi, haydi sen git, hayra karşı. Ben ırmak kıyısına seyre gidiyorum.

Kendisine sıhhatten bir kapı açılsın, iyileşsin diye gönlünün dilediğince ırmak kıyısında gezinip duruyordu. Su kenarında bir sofi oturmuş, elini yüzünü yıkıyor, temizken bir kat daha temiz oluyordu. Hasta sofinin kafasını görünce hülyaya kapıldı, içinden bir sille vurmak isteği coştu. Bulgur aşına tapan sofinin kellesine vurmak için elini kaldırdı.

Hekim, içinden geçeni yapmazsan o, sana dert olur dedi. Allah da "Kendinizi, elinizle, tehlikeye atmayın" buyurmuştur. Hele bir sille aşk edeyim. Bu sabır ve perhiz, bir tehlikedir. Başkaları gibi çekinme, bir iyice vur bakalım diyordu.

Silleyi aşk edince sofinin kellesinden şırrak diye bir ses çıktı. Sofi, hey asi kaltaban diye bağırdı. Ona iki üç yumruk vurmak, sakalını, bıyığını yolmak istedi ama vazgeçti.

Halk da hastadır, hummalıdır, çaresizdir. Şeytanın igvasıyla böyle sille vurur durur. Hepside suçsuzları incitmeye haristir. Birbirlerinin kafasını noksan görürler. Ey suçsuzların kafasına vuran, bunun cezasını kendi kafanda görmüyor musun?

Ey hava ve hevesini hekimlik sanıp zayıfları tokatlamaya kalkışan! Sana bu ilaçtır diyen, seninle alay etmiş, sana gülmüştür. O, Adem'e de buğdaya kılavuzluk ettiydi ya!

Ey Allah yardımını dileyen Adem ve Havva, ilaç için bunu yiyin, "Ebedi olarak yaşarsınız" demişti ya. Şeytan, Adem'in ayağını titretti, sürçtürdü, onun kafasına vurdu. Fakat o sille döndü, şeytanın kafasına geldi, ona ceza oldu.

Şeytan, Adem'i adam akıllı sürçtürdü ama Adem'in arkası Allah idi, elini tutan Haktı. Adem bir dağdı, yılanla dolsa ne çıkar? Tiryak madeniydi, ona hiçbir zarar gelmedi. Sende tiryakten bir zerre bile yok, kurtulacağını nasıl umuyor, nasıl aldanıyorsun?

Nerede sen de Halil'cesine Allahya dayanma, nerede sende Kelim'deki keramet? Nerede o Allahya dayanma ki kılıcın İsmail'i kesmesin, nerede o keramet ki Nil'in dibini ana cadde yapsın?

Kutlu bir adam, minareden düşse elbisesine rüzgar dolar, onu yere yavaş indirir, kurtulur.

Ey güzel adam, o bahta inanmıyorsan neden kendini yele veriyorsun ya? Bu minareden Ad gibi yüz binlercesi tepesi üstüne düştü, başlarını da yele verdiler, canlarını da. Bu minareden tepesi üstüne düşen milyonlarca kişiye bak. İp üstünde oynamayı bilmiyorsan ayaklarına şükret, yeryüzünde yürü.

Kendine kağıttan kanat yapıp dağdan uçmaya kalkışma. Bu sevdada niceler başından oldu. O sofi, kızgınlıktan ateşlendi, ateşe döndü ama işin sonuna göz attı. Taneyi almayan ve tuzağı gören kişi, ilk saftan adım atar atmaz durur, ileri gitmez. İşin sonunu gören gözlere ne mutlu. Onlar, bedenin bozulup çürüyüşünü görürler.

Ahmed'in gözü de onu görmüş, cehennemi buradayken kıldan kıla seyretmişti. Arşı, kürsüyü, cennetleri görmüş, gaflet perdelerini yırtmıştı. Zarardan kurtulmak istiyorsan gözünü işin önünde kapa, sonuna bak. Sona bak da yokları var gör, varları, duyguyla duyulan aşağılık bir şey bul.

Yoksulluğa düşüp de cömertliği kim aramaz, dükkanlarda bir kar elde etmeyi kim istemez? Tarlalarda kim mahsul istemez, fidanlıklardan kim bir fidan ummaz? Medreselerde bilgi elde etmeyi istemeyen, ibadet yurtlarında Allah lütfunu dilemeyen var mı? Bütün bunlar varları, artlarına atmışlar yokları istemekte, yoklara kul olmaktadırlar. Çünkü Allah sanatının madeni mahzeni, yokluktan başka bir yerde tecelli etmez.

Bundan önce bir remizdir söylemiştik. Sakın bunu ve onu iki görme. Demiştik her sanat sahibi, sanatını meydana getirmek için yokluk arar. Mimar yapılmamış bir yer, yıkılmış, tavanları çökmüş bir yurt arar. Saka, içinde su olmayan kap peşindedir. Dülger, kapısı bulunmayan bir ev aramaktadır. Avlanma zamanında hepsi de yokluğa saldırırlar. Ondan sonra da hepsi yokluktan kaçarlar. Mademki ümidin yoklukta, neden çekiniyorsun ondan? Tamahının enis olduğu şeyden bu çekinme nedir?

Mademki tamahın o yokluktur, yokluktan yok oluştan bu kaçışın neden? Eğer bir yuvaya enis olmuşsan neden yokluk pususunda bekliyorsun a canım? Elinde ne var, ne yoksa hepsinden gönlünü çekmiş, gönül oltasını yokluk denizine salmışsın. Öyle olduğu halde bu murat denizinden kaçışın neden? O denizden oltana yüz binlerce av düştü. Neden kârın adını ölüm taktın? Büyüye bak ki kâr sana ölüm görünmede.

Onun büyüsündeki sanat, iki gözünü de bağladı da canlar, kuyuya rağbet ettiler. Allah hilesiyle hayaline kuyunun üstündeki ova tamamı ile yılan zehrinden ibaret görünür. Hasılı kuyuyu, sığınılacak yer sanır, nihayet ölüm de onu kuyuya atar. Söylediğim bu yanlışları Attar'ın sözlerinden dinle azizim.

Sofi dedi ki: Kafaya yenen bir sille yüzünden körcesine baş vermeye gelmez. Teslim

hırkasını giyinmişim, bana sille yemek kolay gelir. Düşmanını pek arık gördü, ben de düşmanca bir yumruk vursam. Kalay gibi eriyip akıverecek. Derken padişah kısas emredecek. Zaten çadır harap, direk kırık, yıkılmaya bahane arıyor. Bu ölü herif için kılıç altına gitmek, kısasa razı olmak yazıktır doğrusu, yazık dedi.

Onu dövemediğinden kadıya götürmek kurdu. Çünkü kadı Allahnın terazisidir. Kilesine şeytan hilesi giremez. O, hasetlerin, çekişlerin makasıdır. İki düşmanın savaşı dedikodusunu keser. Afsunu şeytanı şişeye hapseder. Kanunu fitneleri yatıştırır. Tamahkar düşman teraziyi görünce serkeşliği bırakır, onun hükmüne uyar. Fakat terazi olmazsa çok bile versen payına razı olmaz.

Kadı rahmettir, savaşı defeder, kıyametteki adalet denizinden bir katradır o. Katra küçük ve ayağı kısa bile olsa denizin letafeti, ondan belli olur. Gözündeki tozu temizledin mi katradan Dicleyi görebilirsin. Cüzüler küllerin haline tanıktır. Gün battıktan sonra batıdan beliren kızıllık, güneşin varlığını bildirir.

Allah "Güneş battıktan sonra batıda beliren kızıllığa and olsun" dediği zaman Ahmed'in cismine yemin etmiştir. Karınca bir tanecik buğdayı görüp harmanı anlasaydı hiç o bir tane buğdayın üstüne titrer miydi?

Sen yine sözüne gel, sofi sabırsız. Yediği sillenin cezasını acele istemekte. Ey zulümler eden, nasıl oluyor da gönlün hoş yaptığını çekmeyeceksin mi sanıyorsun da gafil oluyorsun? Yoksa yaptıklarını unuttun mu ki gaflet, perdelerini indirdi? Ardında düşmanların olmasaydı düşmanların sana haset ederdi.

Fakat sende olan hukuk yüzünden hapistesin. Yaptığın isyanlar yüzünden azar azar özür dilemeye bak. Bak da ceza veren seni birden tutmasın. Ey dost, suyunu durult.

Sofi kendisine sille vuran adamın yanına gidip davacı gibi eteğine yapıştı. Onu çeke çeke kadının yanına götürdü. Bu ters eşeği ya eşeğe bindir, halka göstererek ceza ver. Yahut da döverek cezalandır. Artık hangisini münasip görürsen onu yap. Senin verdiğin cezadan ölse bile ölür gider, soran bile olmaz. Kadını şer-an vurduğu sopayla birisi ölürse kadı, onu ödemez. Çünkü şeriatin emri oyuncak değildir. o, Allah vekilidir, Allah adaletinin gölgesidir. Her hak sahibiyle cezaya müstahak olanın aynasıdır o.

O, mazlumun hakkını hak etmek için ceza verir, kendi ırzı için kızgınlığından yahut da bir şey kazanmak için değil. Onun cezası, Allah içindir, kıyamet günü içindir. Bu ceza da bir hata olsa bile ona diyet lazım gelmez. Çünkü birisini kendisi için döven borçludur. Allah için döven her şeyden emindir. Baba oğlunu dövse de oğlu ölse kan diyetini vermesi lazımdır. Çünkü onu kendi işi için dövmüştür. Oğulun babaya hizmeti vaciptir. Fakat çocuğun öğretmeni dövse de çocuk bu dayaktan ölse korkma, öğretmene hiçbir şey olmaz. Çünkü öğretmen Allah vekilidir, emindir. Her eminin hakkındaki hükümde böyledir.

Talebenin öğretmene hizmeti farz değildir. bu yüzden de üstat ona kendisi için bir ceza vermez. Baba döverse kendi hizmeti için döver, bundan dolayı,kan pahasından kurtulamaz.

Ey Zülfikar, kendi varlığının, benliğinin başını kes. Kendinden geç, derviş gibi yok ol. Kendinden geçtin, varlığını bıraktın mı ne yaparsan Allah yapar. "Sen atmadın, Allah attı" hükmüne girersin, eminsin. O diyet Allahyadır, emin olan adama değil. Bu, "Fıkıh" ta uzun uzadiye ve etraflıca anlatılmıştır. Her dükkanın ayrı bir sanatı, ayrı bir karı vardır. Mesnevide yokluk dükkanıdır oğul.

Kunduracı dükkanında güzel deriler bulunur. Herhangi bir tahta parçası görürse bil ki kundura kalıbıdır. Kumaş satanlarda kumaşlar, ipekliler bulunur, demir olsa olsa arşın olarak vardır.

Mesnevimiz vahdet dükkanıdır. Orada birden başka ne görürsen puttur. Halkı tuzağa düşürmek için putu övmeyi "Onlar ak ve yüce kuşlardır" sözü gibi say. Peygamber, onu "Vennecmi" suresinde okudu ama o söz, surede bir ayet değildi, sınama için söylenmiş bir sözdü. Sonunda bütün kafirlerde secde ettiler. Bu, bir sırdı, bu suretle onlar da yere baş koydular. Bundan sonra anlaşılması güç, karışık bir söz vardır. Sen, Süleyman'la bulun, şeytanlara karışma.

Yine sofi ile kadı hikayesine gel, o zayıf ve perişan, fakat zalim adamın hikayesini anlat.

Kadı dedi ki: Oğul, önce tavanı durdur da ondan sonra ona hayır, şer bir resim yapayım. Vuran nerede? Vurduğu yer neresi? Yahu, bu, hastalıkla bir hayal olmuş! Şeriat dirilerle zenginler içindir. Hiç mezardaki ölülere şeriat hükümleri tatbik edilebilir mi? Yoklukla kendilerinden geçmiş olanlar, o ölülerden yüz kat daha ölüdür. Ölü, bir kere ölmüş, bu alemden geçip gitmiştir. Halbuki sofiler, yüz taraftan ölmüşlerdir. Ölüm, bir kere öldürülmedir. Halbuki bu, üç yüz ölümdür, her birine de sayısız diyet vardır.

Allah, bunları defalarla öldürmüştür ama diyetleri için de ambarlar dökmüştür. Bunların her biri hakikat aleminde Circis'e benzerler. Altmış kere öldürülmüşler, altmış kere dirilmişlerdir.

Bu çeşir adam, ihsan sahibi kılıcın zevkiyle öldürülmüştür; fakat bir kere daha vur diye yanar, sızlanır durur. Vallahi şehit olan, o canlar bağışlayan varlığın aşkıyla ikinci defa öldürülmeye öyle bir aşıktır ki!

Kadı dedi ki: Ben dirilere hükmederim, mezarlıkta yatan ölülere değil. Bu görünüşte mezarda alçalmış, ölü değil ama mezarlar onun varlığında gizli. Mezarda ölüyü çok gördün, bir de ölüde mezarı gör ey kör adam.

Bir mezardan üstüne bir kerpiç düşse ne yaparsın, akıllılar kalkarlar, mezardan davacı olurlar mı? Ölüye kızıp da kinlenmeye öç almaya kalkışma. Hamam duvarındaki resimle kavgaya girişme. Şükret ki sana bir diri vurmadı. Çünkü dirinin ret ettiğini Allah da ret eder. Dirilerin kızgınlığı Allah kızgınlığıdır, Allah zahmıdır. Çünkü o dışı temiz kişi, Allahyla diridir. Allah onu öldürmüş, ayağından üflemiş, çabucak kasap gibi derisini yüzmüştür. Allahnın üfürmesi, ona ebedi olarak kalır. Allahnın üfürmesi kasabın üfürmesine benzemez.

Fakat Allah üfürmesiyle kasap üfürmesi arasında çok fark vardır. Bu, baştan aşağıya kadar lutuftur, kemaldir, öbürü tamamı ile ayıp ve ar. Bu dirilik üfürmeyle mahvolmuştur; o dirilik, o üfürmeyle gelmiştir, ebedidir.

Bu soluk, o soluk değildir ki söze sığsın, anlatabilsin. Kendine gel de şu kuyunun dibinden köşkün üstüne çık, yücel! Bunu eşeğe bindirmenin şeriatta yeri yok. Sopanın resmini eşeğe bindiren var mıdır hiç? Onu eşeğe değil, tabuta bindirmek daha doğru, daha yerinde.

Zulüm nedir? bir şeyi layık olduğu yere koymamak. Sen de onu, ona layık olan yerden başka bir yere koyup zayi etme.

Sofi dedi ki: Peki, hiçbir suçum, günahım yokken bana bir sille vurmasını reva görüyor musun? Demek ki bir değirmen eşeği, hiçbir suçu olmayan sofiye bir sille aşk edebilir ha? Kadı, zayıf adama, az çok paran var mı? Diye sordu. Adam, dünyada yalnız altı kuruşum var deyince, peki dedi, üç kuruşunu sen harcan, üç kuruşunu da hiç laf etmeden ver bu adama. o dA zayıf yok yoksul bir adam. Üç kuruşla kendine ekmek katık alır.

Hasta adamın gözü kadının ensesine ilişti. Baktı ki onun kellesi, sofininkinden daha hoş. Vurduğum sillenin cezası ucuz deyip vurmak için elini kaldırdı. Kadının yanına gidip kulağına bir şey söyleyecek gibi yaptı, ensesine bir hudayi sille aşk etti. Dedi ki: Altı kuruşu bölüşün ben de hırıltıdan gürültüden kurtulayım!

Kadı kızınca sofi, hey deli. Şüphe yok ki senin hükmün adalettir, azgınlık değil. Ey din şeyhi, ey emin adam! Kendine yapılmasını istemediğin şeyi kardeşine nasıl hükmediyorsun? Bilmiyor musun ki benim için kuyu kazarsan nihayet kendin düşersin.

"Kim kardeşine kuyu kazarsa kendi düşer" hadisini okumadın mı? Okuduysan a babasının kuzusu önce o hükme sen uy. Kafana bir sille inmesine sebep olan şu tek hükmün yok mu? Eğer öbür hükümlerin de böyleyse, vay senin hükümlerine. Kim bilir onlar da başına, ayağına ne dertler getirir? Bir zalime, sana harcamak için üç kuruş lazım diye acırsın ha. Acımanın yeri mi? Zalimin elini kes. Halbuki sen, hükmü, dizgini o zalimin eline veriyorsun. Sen ey adaleti bilinmez adam, kurt yavrusuna süt veren keçiye benziyorsun!

Kadı dedi ki: Kaza be kaderden gelen her silleye her cefaya razı olmamız gerek. Alnımızın yazısına içten razıyım, yüzüm ekşidi ama hoş gör; hak, acıdır. Gönlüm bağdır, gözüm buluta benzer. Bulut ağladı mı bağ güler, neşelenir, hoş bir hale gelir. Kıtlık yılında gülüp duran güneşin yüzünden baplar, bahçeler ölüm haline girer, can çekişirler.

Allahnın "Çok ağlayın" emrini okumuşsundur. Peki, ne diye pişmiş kelle gibi sırıtıp kaldın ya? Mum gibi daima göz yaşı dökersen mum gibi evi aydınlatmış olursun. Anasının yahut babasının ekşi suratı,çocuğu her zarardan korur. Ey sersem sersem gülüp duran, gülmenin zevkini gördün, bir de ağlamanın zevkini seyret. O, şeker madenidir. Seni cehennem ağlatırsa onu anmak, sana cennetten hoştur. gülmeler, ağlamalarda gizlidir. Ey saf ve temiz kişi, defineyi yıkık yerlerde ara.

Zevk gamlardadır. Onların izini kaybetmişler, abıhayatı karanlıklara çekip götürmüşlerdir. Yolda konak yerine kadar tersine nal izleri var. İhtiyatlı ol gözünü dört aç. İbret gözünü dört aç. Sevgilinin iki gözünü de kendi gözlerine dost et. Kuran'dan "Onlar işlerini danışarak yaparlar" ayetini oku. Sevgiliye dost ol, nazlanarak of deme. Dost yola arkadır,sığınaktır. İyice bakarsan görürsün ki yol sevgiliden ibarettir. Dostlara, sevdiklere ulaştı mı sus, otur. O halkaya kendini yüzük taşı yapmaya kalkışma. Aklını başına devşir de Cuma namazına bak. Herkes toplanmıştır, bir düşüncededir, susup dururlar. Varını yoğunu sükut diyarına çek. Nişan arıyorsan kendini nişane yapmaya kalkışma.

Peygamber dedi ki: Bil ki karanlıkta yıldızlar nasıl yol gösterirse dostlar da elemler, sıkıntılar denizinde öyle yol gösterir. Gözü yıldızlara dik, yol ara. Söz, bakışı bulandırır, sus, söyleme. İki doğru söz söyledin mi, uydurma söz de ona uyar, ulanır gider. Söz, sözü açar derler; hiç duymadın mı bu lafı? Sakın doğru söze de girişeyim deme. Çünkü söz, doğrudan eğriye gidiverir.

Ağzını açtın mı artık söz, senin elinde değildir. saf sözün ardından bulanık söz de akar. Fakat Allah vahyinin yolunda masum olanın sözleri, tamımı ile saftır, onun için böyle dam ağzını açar, söze başlarsa caizdir. Çünkü peygamber, kendi heva ve hevesinden söz söylemez. Allah masumundan heva ve heves doğar mı hiç? Hal sahibi ol da söz söyle; bu suretle de benim gibi söze düşkün olma.

Sofi dedi ki: Mademki altın, bir madendendir. Neden bunda fayda var, onda zarar? Hepsi bir elden geldiği halde neden bunu aklı başında, öbürü sarhoş?

Bu ırmaklar, hep bir denizden akıyor da neden bu tatlı, öbürü ağza zehir gibi gelmede. Bütün nurlar, ebedilik güneşindedir de doğru sabahla yalancı aydınlık nasıl meydana geliyor? Bakanın gözüne çekilen sürme, aynı sürme. Doğru görüşle şaşı görüş nereden çıkıyor?

Para basılan yerin sahibi Allah iken nasıl oluyor da paraların bir kısmı iyi basılıyor, bir kısmı fena? Allah, yola "benim yolum" dedikten sonra neden bu ahde vefa etmede, öbürü yol kesmede. Mademki hür kişiyle şaşkın kişi, bir karından doğmada, "Çocuk, babanın sırrıdır" sözü nasıl doğru oluyor?

Binlerce suretle görünen birliği kim görmüştür? Daimi olarak duran bir varlıktan nasıl oluyor da yüz binlerce hareket meydana geliyor?

Kadı dedi ki: Ey sofi, şaşırma. Bunu bir örnekle anlatacağım dinle. Aşıkların kararsızlığı da sevgilinin karar ve sebatından ileri gelir. O dağ gibi nazlanıp durur, aşıklar da yapraklar gibi titrerler.

Onun gülüşü ağlamalar koparır, yüzünün suyu yüz sularının yerlere döker.

Bütün bu keyfiyetler, köpük gibi denizin üstünde oynar durur. Fakat denizin zatında

da bir zıttı, bir ortağı benzeri yoktur, işinde de. Varlılar, varlık libaslarını ondan giyerler. Zıt, kendisine zıt olan şeye nasıl olur da varlık verir? Onu yaratması şöyle dursun belki ondan kaçar, uzaklaşır. Eş ne demektir? Misil demektir, iyinin kötünün misli. Misil kendisine misil yaratır mı hiç?

Ey Allahdan korkup çekinen, Allah, birbirine benzer, birbirinin misli iki varlık olsa yaratıcılıkta bu, neden öbürüne üstün olsun yani? Bir bahçedeki yapraklar kadar birbirine eş ve zıt varlık olsa onlar, yine zıttı ve eşi olmayan denizin köpüklerine benzerler. Denizin bu zıt görünüşlerini , keyfiyetsiz olarak gör. Denizin varlığına keyfiyet nasıl sığar? Onun en aşağı oyunu, canındır. Bu nelik ve nitelik cana nasıl sığar? Can nasıldır, nicedir diyebilir misin?

Peki her katradaki akıl ve can bile bedene bigane olan böyle bir deniz, nasıl olur da sayı ve keyfiyetin daracık sahasına sığar? Aklıkül bile orada bilmeyenler arasına katılmıştır. Akıl, bedene ey cansız şey der, hiç o dönüp varacağın denizden bir koku aldın, bir şey duydun mu?

Beden der ki: Ben ancak senin bir gölgenim. Gölgeden kim yardım ister ki? Akıl da burası der, anlayabilecek kişinin, anlayamayacak kişiden daha aciz olduğu bir yerdir. Öyle bir hasret makamıdır burası ki, burada parlak güneş bile bir zerreye kulluk etmede, köle gibi hizmetlerde bulunmaktadır.

Aslan burada ceylanın önüne baş kor. Doğan burada çil kuşunun yanında kanat çırpar. Buna inanmıyorsan neden Mustafa yoksullardan dua ister durur ya? Bu, belletme incindi dersen bilgisizlik, nasıl olur da anlatma vesilesi kesilir? O biliyor ki padişahlara layık defineyi, padişah, yıkık yerlere gömer. O yıkık yerin her cüzü, defineyi gösterir ama kötü zan, o defineyi kaybetmek için tersine çakılmış nal izlerine benzer.

Hatta doğrusu hakikat, hakikatte garkolmuştur da bu sebeple yetmiş fıkra, belki de yüz fıkra meydana çıkmıştır. Sofi can kulağını iyi aç, sana kendi saçma sözlerini anlatıyorum.

Takdir sana bir zahım vurdu mu bekle, ondan sonra bir ağır elbise giydirecektir. Çünkü o, silleyi vurduktan sonra taç ve taht bağışlamayacak bir padişah değildi. Bütün dünya, onca bir sinek kanadı değerindedir. Bir silleye karşı da sonsuz ihsanlarda bulunur. Boynunu, dünyanın şu altın boyunduruğundan çabuk kurtar da Allahdan sille satın almaya bak.

Peygamberler de dertlere musibetlere sabrettiler de o yüzden başlarını yücelttiler. Fakat yiğidim, hazırlan, bekle de gelince seni evde bulsun. Yoksa eve geldim, kimsecikler yoktu diye getirdiği elbiseyi geri götürür ha.

Sofi dedi ki: Ne olurdu yani, bu alem, ebedi olarak insana gülseydi, hiç kaşlarını çatmasaydı. Her an ortaya bir acılık katmasaydı, değişip durarak insana zahmetler vermeseydi. Gündüzün nurunu gece çalmasaydı, zevk ve sefalar sürülen bahçeyi kış talan etmeseydi. Sıhhat kadehi humma taşı ile kırılmasaydı eminliği dert ve elem korkusu bozmasaydı. Hasılı nimetinde bir hırıltı, gürültü olmasaydı cömertliğinden, ne eksilirdi ki?

Kadı, pek bomboş bir sofisin sen. Küfi yazıdaki kef gibi bomboşsun, bir parçacık bile aklın yok. Ağzından şekerler saçan hikayeci, geceleri terzilerin hainliklerini anlatır, hiç duymadın mı sen? Onların halkı nasıl soyup soğana çevirdiklerine dair geçmiş zamanlardaki hikayeleri anlatır durur.

Kumaş keserlerken kumaşın bir parçasını nasıl çaldıklarını şuna buna söyler. Hikayecinin biri de geceleyin yine terzi masalı okumaya koyulmuştu. Halk başına toplanmıştı. Dinleyici bulunduğundan bütün cüzleri hikaye olmuştu adeta.

Birisinin sözü güzelse dinleyicidendir. Öğretmenin heyecanı ve işe iyi sarılması, çocuğun tesiriyledir. Yirmi dört şubeden çalgı çalan bir çalgıcıya dinleyen olmadı mı çalgısı bir yük olur. Aklına ne bir yanık nağme gelir, ne bir güzel, ne de on parmağı, çalgının perdelerinde ve tellerde oynar.

Gayb haberlerini dinleyen bir kulak olmasaydı hiçbir muştucu gökten vahiy getirmezdi. Allah sanatlarını gören gözler olmasaydı ne gökyüzü dönerdi, ne yeryüzü

gülerdi. "Sen olmasaydın" sözü, keskin ve görür gözler içindir. Fakat halk, kadın ve yemek aşkından nereden Allah sanatına bakacak, nereden Allah aşkına düşecek?

Yiyecek birkaç köpek olmadıktan sonra tutmaç suyunu köpeklerin yiyecekleri yere dökmezsin ki. Yürü, Allah mağarasının köpeği ol da o, seni seçsin, bu yal yerinden kurtarsın.

Hikayeci, terzilerin insafsızca hırsızlılarını anlattı, çaldıkları kumaşları nasıl sakladıklarını söyledi. Halk arasında Hıta'lı bir Türk vardı. Bu sırrın açılmasına pek kızdı öfkelendi. Gece, kıyamet günü gibi o sırları, hakikat ehline açıp durmaktaydı. Nereye gitsen de orada birbirlerinin sırlarını açan iki düşmanı savaşır görsen; o anı, anılıp söylenen mahşer bil. O sır söyleyen boğazı da sur say. Allah, öfke sebeplerini hazırlamış, o kötülükleri ortaya atmıştır. Hikayeci terzilerin bir çok hainliklerini sayıp döktü. Türk acıklandı, kızdı, dertlendi.

Dedi ki: Ey meddah, şehrinizde hilede, hıyanette en usta hangi terzi?

Meddah dedi ki: Ciğeroğlu derler bir terzi vardır, hırsızlıkta, çeviklikte halkı öldürür adeta. Türk, benden dedi bir iplik bile çalamaz. Sizinle bahse giriyorum.

Senden daha akıllı nice kişileri mat etti, bahse girişme, böyle kanatlanıp uçmaya kalkma. Yürü aklına böyle mağrur olma. Onun hileleriyle sen de kendini kaybedersin dediler.

Türk, büsbütün kızdı, benden ne yeni, ne eski hiçbir şey alamaz diye bahse girişti. Tamah edenler de onu büsbütün kızdırdılar. Bahse girip ağzını açarak dedi ki: Şu Arap atım rehin olsun. Benden hileyle at çalabilirse at sizin olur. Fakat hile yapamaz, çalamazsa ben sizden bir at alırım. Türk, o gece kızgınlığından uyuyamadı. Hırsızın hayali ile savaşıp durmaktaydı. Sabah çağı bir atlas kumaşı koltukladı, çarşıya o hilebazın dükkanına gitti.

Terziye selam verdi. Usta hemen yerinden kalkıp selamını aldı, merhaba hoş geldin dedi. Türk'e haddinden fazla saygı gösterdi, hal ve hatır sordu, kendisini sevdirdi. Türk, ondan bu bülbül gibi çilemeyi görünce o İstanbul atlasını terzinin önüne attı.

Bana, dedi, bundan savaş için bir kaftan biç. Belinden aşağısı bol olsun yukarısı dar. Belden yukarısı dar olsun da güzel dursun, beni bezesin. Fakat aşağı tarafı bol olmalı ki savaşta ayağıma dolaşmasın.

Terzi, sevimli müşterim, sana yüzlerce hizmette bulunayım deyip elini gözünün üstüne koydu, baş üstüne dedi. Kumaşı önce bir ölçtü, ne kadardan çıkacak onu anladı, sonra Türkü lafa tuttu. Başka beylerin hikayelerini söylemeye, onların lütuf ve ihsanları övmeye koyuldu. Nekeslerden, onların aşağılık huylarından bahsetti. Güldürmek için tuhaf tuhaf sözler söyledi. Ateş gibi makasını çıkardı, kumaşı kesmeye başladı. Ağzıysa masallarla afsunlarla doluydu.

Türk hikayelere gülmeye başladı. Daracık gözü tamamı ile örtüldü. Terzi kumaştan bir parça çalıp oyluğunun altına gizledi. Allahdan başka kimsecikler görmedi.

Allah her şeyi görür ama huyu, örtmektir. Fakat haddini aştın mı açan da odur ha. Türk, onun masallarının lezzetinden giriştiği bahsi tamamen unuttu. Atlas neymiş, bahis neymiş, rehin ne? Türk, o terzi beyinin latifesine kapıldı gitti, adeta sarhoş oldu, kendinden geçti. Allah için olsun, latifelerin canıma gıda oldu, gülünecek bir şey daha söyle diye yalvardı. O hain gülünecek bir şey daha söyledi. Türk kahkahasından sırt üstü yere yıkıldı. Gafil Türk, gülüp dururken terzi kumaştan bir parça daha çalıp gömleğinin yakasından koynuna soktu.

Hıta'lı Türk, üçüncü defa, Allah aşkına gülünç bir şey daha söyle dedi. Terzi, ikinci latifesinden daha gülünç bir şey söyledi, Türkü tamamı ile avladı.

Gözü kapanmış, aklı gitmiş şaşırmış kalmış bahse giriştiği halde kahkahayla sarhoş olmuştu. Bu sırada Türkün gülmesinden meydanı boş bulup kumaştan bir parça daha çaldı. Hıta'lı Türk, ustadan dördüncü defa olarak yine gülünç bir şey isteyince, herif rahme geldi, hilesini, başkalarına yapmaya niyetlenip, amma da gülünecek şeye haris ha dedi, zararından, ziyanından haberi bile yok. Türk, ustayı öperek; Allah aşkına bir hikaye daha söyle diye yalvarıyordu.

Ey masal, hikaye olmuş, varlıktan geçmiş adam, masalı ne zamana kadar deneyeceksin? Senden daha ziyade gülünecek masal yok. Yıkık kabrinin başına git de bir güzelce dur.

Ey bilgisizlik ve şüphe mezarına düşmüş kişi, feleğin latifesini, masalını ne zamana kadar arayacaksın? Ne zamana kadar şu cihanın işvesini tadacaksın? Ne aklın düzenin de kaldı, ne canın.

Hor ve zalim olan şu felek senin gibi yüz binlerce kişinin yüz suyunu döktü. Herkesin terzisi olan felek, yüz yaşındaki ham bebeklerin elbiselerini yırtar, diker. Latifesi bahçelere bir letafet verir ama kış gelince verdiğin şeylerin hepsini yele verir.

Halbuki ihtiyar oğlancıklar, ihtiyaçları yüzünden onun kutlu, kutsuz devriyle alay etmek eğlenmek için önüne oturmuşlardır.

Terzi dedi ki: A hadım ağası vazgeç. Bir latife daha söylersem vay haline. Sonra kaftanın dapdaracık olur. Hiç kimse kendi kendine böyle iş işler mi? Gülüyorsun ama gülmenin yeri mi?

Ömrünün atlasını, ay makasıyla gurur terzisi kesip parça parça ediyor. Sense yıldızım, hep beni güldürseydi, hep kutlu olsaydı der, bunu isterdin. Onun terbilerine pek kızar, cilvesinden, kininden, aletlerinden hiddetlenirsin.

Susmasından, kutsuzluğundan, tutukluluğundan, kinciliğinden incinirsin. Neden zühre çalıp çığırmıyor dersin. Fakat onun kutluluğuna, oynayışına, çağırışına pek güvenme.

Yıldız der ki: Latifeyi biraz daha fazlalaştırırsam seni tamamı ile aldatır, borçlu çıkarırım. Bu yıldızların işvesine bakma da ey hor hakir kişi, erkeklere olan aşkına bak.

Birisi yola düşmüş, dükkana gidiyordu. Gördü ki kadınlar yolu kapamış. Hızlı yürümeden ayağı yanmaktaydı. Yolsa ay gibi kadınlarla doluydu, yol açmaya adeta imkan yoktu. Bir kadına yüz çevirdi de dedi ki: A bayağı mahluklar, a kızcağızlar, ne de çoksunuz.

Kadın ona döndü ey emniyet sahibi dedi, bizim bolluğumuzu kötü görme. Bu kadar çoğuz ama öyle olduğu halde size bu çokluk bile az gelmede. Kadın kıtlığından oğlancılığa düşüyorsunuz da yapan da dünyaya rezil rüsva oluyor, yaptıran da.

Zamanın hadislerine bakma. Feleğin acılıklarını, hazm olunmaz şeylerini görme. Rızkın, geçimin darlığına, şu kıtlığına, korkuya, titreyişle bakma.

Şuna bak sen: Bu kadar acılıklarıyla beraber yine onun için ölüyor, ondan bir türlü kendinizi çekemiyorsunuz. Acı imtihanı bir rahmet bil, Belh ve Merv ülkelerine sahip olmayı bir gazap say.

O İbrahim telef olmaktan çekinmedi, ateşe atıldı, fakat yanmadı, bu İbrahim, şereften saltanattan kaçtı, kendisini ateşe attı. Şaşılacak şey ateş onu yakmadı, bunu yaktı. İstek yolunda böyle tersine nallar vardır işte.

Sofi dedi ki: Yardımı dilenen Allah, kârımızı ziyansız etmeye kadirdir. Ateşi gül ve ağaç haline getiren, bunu da zararsız bir hale getirebilir. Dikenden gül çıkaran şu kışı da bahar edebilir. Her selviyi hür bir halde sere serpe yücelten, derdi de neşe haline getirir. Onun lütfiyle her şey, yokluktan var oldu. Var ettiğini ebedi kılarsa nesi eksilir ki? Bedene can verip dirilten, dirilttiğini öldürmezse ziyana mı girer?

O cömert Allah, kulunun isteğini çalışmadan verse ne çıkar? Artık kullarından pusuda bekleyen nefis hilesiyle melun şeytanın hilesini uzat Tutsa ne olur ki?

Kadı dedi ki: Acı emir olmasaydı, dünyada çirkin, güzel taş ve inci bulunmasaydı, nefis, şeytan heva ve hevese... Zahmet, meşakkat, savaş olmasaydı, a perdesi, yırtılmış adam; padişah kullarına ne ad takardı?

Nasıl ey sabırlı, ey hilim sahibi, ey yiğitlik, ey hikmet ıssı diyebilirdi? Yol kesen ve melun şeytan olmasaydı sabırlılar, doğrular ve yoksulları doyuranlar, nasıl belli olurdu?

Rüstem ve Hamza'yla namussu, aynı ve bir olsaydı bilgi ve hikmet batıl olurdu. Bilgi

ve hikmet, doğru yolla yolsuzluğu göstermek içindir. her taraf yoldan ibaret olsaydı hikmet, abes ve boş bir şey olurdu. Sense bu acı sulu tabiat dükkanı için iki aleminde yıkılmasını hoş görüyorsun.

Ben bilip duruyorum ki sen paksın, ham değilsin. Bu soruşunda aşağılık kişilerin anlaması için. Devranın cefası ile alemdeki bütün eziyetler, Allahdan uzak olmadan ve gafil bulunmadan daha kolaydır. Çünkü bunlar hep geçer de onlar geçmez. Devlet, ona derler ki insanın canı uyanık olsun.

DEFİNE YIKIK YERDEDİR

Allah rahmet etsin, hikaye etmiş, Gazi padişah Mahmut'u anarak inciler delmiştir. Hint savaşında o ulu ve temiz kişi bir köle elde etti. Onu halife yaptı tahta oturttu. Ona ordu verdi onu kendisine oğul edindi.

Bu hikayeyi uzun boylu ve etraflı olarak o din büyüğünün kitabında bul oku. Hasılı o çocuk, o güzelim tahtın üstünde o büyük padişahın yanı başında otururdu.

Daima yanar yakılır, ağlar dururdu. Padişah dedi ki ey bahtı kutlu! Neden ağlıyorsun? Devletin mi bozuldu? Padişahlardan üstünsün, padişahlar padişahı ile düşüp kalkmadasın. Sen şu tahtın üstünde oturuyorsun vezirlerle asker, tahtının önünde ay ve yıldızlar gibi saf, saf duruyorlar.

Çocuk şundan ağlıyorum dedi; anam memleketimizde. Beni daima seninle korkutur seni aslan Mahmut'un elinde göreyim derdi. Babam, anama sıkılır, bu ne kızgınlık, bu ne kötü dilek. Bundan başka bir beddua bulamıyor musun da böyle kötü ve öldürücü bir bedduada bulunuyorsun. Ne merhametsiz ne taş yürekli anasın. Onu adeta yüzlerce kılıçla kesip öldürmedesin diye kızar savaşırdı.

Ben ikisinin sözüne şaşardım, gönlüme bir korkudur bir derttir düşerdi. Mahmut acaba ne cehennem adam ki derdim, helake felaketlere örnek olmada. Senin korkundan titrer dururdum. Keremlerinden ağırlamalarından tamamı ile gafildim. Neden anam şimdi gelsin de beni taht üstünde görsün ey cihan padişahı!

İşte yoksullukta ey daralmış adam, o Mahmut'a benzer, tıpkısıdır. Tabiatın, seni yoksullukla korkutur durur. Fakat ey yüce ve adalet sahibi Mahmut'un merhametini bilsen sonu hayır olsun, Mahmut olsun dersin.

Ey gönlü korkup duran, yoksulluk sana göre Mahmut'tur. Seni yoldan çıkaran tabiatını pek dinleme. Yoksulluğu adam akıllı avlasan o çocuk gibi kıyamete dek ağlarsın. Beden, insanı besleme hususunda anaya benzer ama sana yüz düşmandan daha düşmandır.

Bedenin hasta oldu mu sana ilaç aratır, kuvvetlendi mi seni şeytanlaştırır, bir put haline sokar. Şu sitemlerle dopdolu olan bedeni bir zırh bil; ne kışa yarar ne yaza. Sabredersen kötü arkadaş iyidir. Sabır insanın göğsünü açar, insanı genişletir. Ayın gece sabretmesi, onu apaydın bir hale kor. Gülün dikene sabrı, onu güzel kokulu bir hale getirir. Aslanın pislik ve kan içinde kalıp sabretmesi, onu deve yavrularıyla doyurur.

Peygamberlerin münkirlere sabretmesi onları Allah hası yapmış, sahip kıran etmiştir. Kimde bir düzgün esvap görsen bil ki onu sabretmek, uğraşıp kazanmakla elde etmiştir.

Kimi aç çıplak görürsen bu hali, sabırsızlığına tanıktır. Kim ürker, canı dertler içinde kalırsa mutlaka bir kötü kişiye arkadaşlık etmiştir. Eğer sabretsen ülfetine tahammül edip vefa göstersen sevdiğinden ayrılmaz, başını dövmezdin.

Balla sütün karıştığı gibi Allah huyuyla huylansaydın "Ben batanları sevmem" der, kervandan arda kalmış ateş gibi yol üstünde yalnız başına kala kalmazdın. Sabırsızlıktan Allahdan başkasına eş oldun mu onun ayrılığı ile dertlenirsin, hayrın kalmaz. Sohbetin halis altınsa nasıl oluyor da haine emanet ediyorsun?

Allah ile düş kalk, onun huylarıyla huylan da emanetlerin zayi olmaktan da emin olsun, eksilmekten de. Huyları yaratanın huyuyla huylan, peygamberlerin ahlakını

yetiştirip besleyen Allahnın ahlakına bürün.

Ona bir kuzu versen sana bir sürü bağışlar. Her sıfatı, kemale götüren zaten Allahdır. Kuzuyu kurda emanet edebilir misin? Sakın kurtla Yusuf'u yoldaş etme. Kurt kurnazlıktan gelir, tilkilenirse sakın aldanma, ondan iyilik gelmez.

Bilgisiz adam bir müddet seninle gönül arkadaşlığında bulunsa bile nihayet cahillikten sana bir zahım vurur. Onun iki aleti vardır, o hunsadır. Her iki aletinin işi nihayet meydana çıkar. Erlik aletini kadınlardan saklar onlara bir kız kardeş olur. Erlerden de kadınlık aletini, eliyle örtüp gizler. Kendisini erkek gösterir.

Allah, "Onun gizli ayıbını meydana çıkarır, burnunun üstünde erlik aleti gibi göstereriz" de, gözü olan kullarımız o işvecinin hilelerine aldanıp çuvala girmezler" dedi.

Hasılı her alet insanı erkek etmez. Eğer bilgin varsa kendine gel de bilgisizlikten kork. Tatlı sözlü cahil dostun sözlerine pek kapılma. O sözler eskimiş, yıllanmış zehre benzer.

Anasının canı, gözümün nuru der ama günden güne artan duran dertten, hasretten başka bir şey vermez sana. O ana, babaya açıkça, yavrucuğum mektepten bezdi, soldu sararsı der. Başka karından olsaydı ona bu kadar cefada bulunmadım. Doğrusunu istersen bu yavrucuk, senin oğlun olmasaydı ve ben doğurmasaydım, yine anası bu sözü söylerdi.

Kendine gel, bu anadan, onun merhametinden kaç. Babanın sillesi, onun helvasından yeğdir. Ana, nefistir... Baba da cömert akıl. Akla uyan önce daralır ama sonunda yüzlerce genişliğe uğrar.

Ey akılları ihsan eden Allah, feryada yetiş. Sen bir şey dilemezsen hiç kimse dilemez. İstek de sendedir, ihsan da. Biz kimiz ki? Evvel de sensin, ahir de. Hem sen söyle, hem sen dinle, hem sen ol. Biz bunca malımız mülkümüzle yine hiçbir şey değiliz.

Yarabbi, bize tekliflerde bulundun, lütfet de secdeye rağbetimizi arttır; bize cebir tembelliğini gönderip şevkimizi söndürme. Cebir, kamillerin kolu, kanadıdır... Tembellerin bağı, zindanı. Bu cebri Nil suyu gibi bil. Mümine sudur, kafire kan. Kanat, doğan kuşlarını padişaha götürür, kuzgunları mezarlığa. Şimdi sen, yokluğu anlatmayı bırak. Çünkü panzehiri benzer de zehir sanırsın.

Ey kapı yoldaşı kendine gel. Hintli çocuk gibi yokluk Mahmut'un dan korkma sakın. Şimdi bürünmüş olduğun varlıktan kork. O varlık hayali de bir şey değildir, sen de bir şey değilsin.

Hiçbir şey olmayan bir şey, hiçbir şey olmayan bir şeye aşık olmuş; hiç var olmamış, hiç var olmamışın yolunu kesmiştir. Bu hayaller, ortadan kalktı mı akla sığmaz şeylerin apaçık görünür sana.

İnsanların başbuğu doğru söylemiştir: "Dünyadan geçip giden kişinin, ölüm yüzünden bir derdi, bir acısı yoktur. Elindekini kaçırdığından dolayı yüzlerce acıya düşer."

Neden her devletin, her nimetin mahzeni olan ölümü kıble edinmedin? Şaşkınlığımdan bütün ömrümce hayalleri kıble edindim, onlar da ecel gelince kaybolup gittiler der. Ölenlerin hasreti ölümden değildir. neden suretlere kapıldık kaldık? Diye acınırlar. Bunların bir suretten köpükten ibaret olduğunu görmedik. Halbuki köpük, denizden doğar, denizde gelişir ve hareket eder. Deniz köpükleri karaya attı mı mezarlığa git de o köpükleri seyret. Nerede sizin hareketiniz, oynaşmanız? Deniz sizi mahvolmaya mı terk etti de.

Onlar da sana dille dudakla değil de hal diliyle bu soruyu bize sorma, denize sor desinler.

Köpük gibi olan suret de dalga olmadan nasıl oynar? Yel olmadıkça toprak nasıl olur da havalanır? Suret tozunu gördün ya, yeli de gör. Köpüğü gördün ya, icat denizi de seyret.

Gör, gör ki sende yalnız bu görüş, bu bakış işe yarar. Bundan ötesini sorarsan yağsın, etsin, ilik ve sinirsen ibaretsin. Fakat yağın mumları ışıklandırmaya yaramaz.

Etin sarhoşa kebap olmaz. Bütün bu bedenini bakışta erit, bakışa yürü, bakışa git, bakışa var! Bir bakış vardır, iki alemi de görür, padişahın yüzünü de. Bu ikisinin arasında sayıya sığmaz fark var. Gizli şeyleri Allah bilir ama gözüne bir sürme ara.

Yokluk denizini anlattık, duydun ya. Çalış da daima bu denizde ol. Çünkü tezgahın aslı yokluk alemidir; orada hiçbir şey yoktur, bomboştur, oranın nişanesi bulunmaz. Bütün ustalar, işlerini göstermek için yokluğu ve sınıklık yurdunu ararlar. Ustalın ustası Allahnın da tezgahı yokluktur. Nerede yokluk fazlaysa orası Allah tezgahıdır, Allah işi oradadır. Yokluk, en yüksek derece olduğundan yoksullar, oraya vardılar, öndülü aldılar. Hele bedenini malını yok etmiş derviş hepsinden ileridir. Fakat iş beden yokluğundadır, dilencilikte değil.

Dilenci malı bitmiş kişidir; kanat sahibi ise bedenine kıyan kişi. Artık dertten şikayet etme. Çünkü dert, insanı yokluğa sürüp götüren rahman bir attır.

Ben bu kadarını söyledim ötesini sen düşün. Fikrin donmuşsa, düşünemiyorsan yürü, zikret. Zikir, fikri titretir, harekete getirir. Zikri bu donmuş fikre güneş yap. İşin aslı cezp eder. Fakat kardeş, işten kalıp o cezbeyi bekleme. Çünkü işi bırakmak, nazlanmaya benzer. Canı ile oynayan hiç nazlanabilir mi?

Oğul ne kabul edilmeyi düşün, ne ret edilmeyi. Sen daima emri nehyi gör gözet. Derken cezbe kuşu, birden bire çerden çöpten yapılmış yuvasından uçar, görünüverir. Onu gördün mü sabah oldu demektir, mumu o vakit söndür.

Gözler, perdeleri delip hakikati görmeye başladı mı bu nur, onun nurudur artık. Bu nura sahip olan, dışa bakar içi görür. Zerrede ebedi varlık güneşini görür, katrada bütün denizi.

ZAMAN YAPRAKLARINDAKİ GİZ

Kadının biri kocasına dedi ki: Ey adamlığı bir adımda aşan! Bana hiç bakmıyorsun, neden? Ne zamana kadar bu horlukta kalacağım?

Kocası dedi ki: Boğazına bakıyorum, çıplağım ama elim ayağım var, çalışıp çabalıyorum. Güzelim, ere kadının boğazına ve elbisesine bakmak farzdır. Ben ikisine de bakıyorum. Bu hususlarda eksiğin gediğim yok.

Kadın, gömleğinin yenini gösterdi. Pek kaba ve kirliydi. Dedi ki: Kabalığından bedenimi yiyor. Kimse kimseye bu çeşit elbise verir mi? Kocası a kadın dedi, sana bir sorum var: Yoksul adamım ben elimden bu geliyor. Doğru, bu çok kaba, çok çirkin, fakat ey düşünceli kadın, bir düşün. Bu mu daha kötü yoksa boşanmak mı? Bu mu daha kötü, yoksa boşanmak mı? Bu mu sana daha kötü geliyor yoksa ayrılık mı?

Ey kınayıp duran bela, yoksulluk, eziyet ve mihnet de böyledir işte. Şüphe yok ki heva ve hevesi terk etmek acıdır ama Allahdan uzak olma acılığından daha iyidir.

Savaş ve oruç güçtür, çetindir. Fakat bu güçlük ve çetinlik, Allahnın kulu kendinden uzaklaştırmasından, böyle bir derde uğratmasından yeğdir. İhsan ve lütuflar ısı Allah, bir gün, ey benim hastam, ey benim mihnetime uğrayan kul, nasılsın? Derse hiç zahmet ve eziyet kalır mı? Hatta böyle demese bile, böyle dediğini duymasan, anlamasan bile senin o zevkin yok mu? Allahnın senin hatırını sormasıdır işte.

Gönül hekimleri olan güzeller, hastaların hatırını sormaya düşkündürler. Utanır, söz olmasın derlerse bir çare bulurlar, yine haber gönderirler. Haber bile göndermeseler bunu düşünürler ya. Hasılı hiçbir sevgili yoktur ki aşkından haberi olmasın?

Ey duyulmamış, eşsiz hikayeler arayan, aşıkların hikayesini oku. Bunca uzun zamanlardır kaynar durursun ama yine de tatar aşı gibi yarı pişman bir haldesin ey kadid olmuş adam!

Bir ömürdür Allah adaletini görmüş, o tadı almışsın da yine görmeyenlerden daha namahremsin. Talebelik eden üstat olur. Öyle olduğu halde sen günden güne geri gitmişsin a inatçı kör. Anandan babandan haberin yok, geceyle gündüzden de ibret almamışsın.

ÖRNEK:

Bir arif, papazın birine sordu: Sen mi daha yaşlısın sakalın mı?

Papaz dedi ki: Ben ondan önce doğdum. Sakalsız nice zamanlarım var.

Arif dedi ki: Sakalın ağarmış, eski halini terk etmiş. Öyle olduğu halde yazıklar olsun, kötü huyun hala dönmemiş! O senden önce doğmuş seni geçmiş. Sense tirit sevdası ile böylece kala kalmışsın. Önce doğduğun renktesin hala. Ondan bir adım bile ileri atmamışsın. Hala kaptaki ekşi ayransın. Hala o yoğurdun yağını ayıramamışsın. Hala balçık küpteki hamursun, bir ömürdür ateşli tandırdasın ama hala pişmemişsin. Heves yeli ile başın dönüyor ama tepedeki ot gibi ayağın toprakta. Musa kavmi gibi Tih çölünün ıssısında, durduğun yerde tam kırk yıl kala kalmışsın a akılsız adam! Her gün ta akşama kadar koşup duruyorsun. Fakat kendini yine de ilk konak yerinde görmedesin. O öküze aşık oldukça şu üç yüz yıllık uzaklıktan kurtulamazsın. Onların da gönüllerinden öküzün hayali çıkmadıkça ıssı bir girdaba benzeyen o çölde kaldılar.

Bu öküzü bir tarafa bırak, Allahdan sonsuz lütuflara ermiş, nihayetsiz nimetler görmüşsün. Fakat öküz tabiatlısın, onun için o büyük büyük iyilikler, bu öküzün aşkı ile gönlünden gidiverdi. Bari şimdi bedeninin bütün cüzilerinden sor. Şu dilsiz uzuvlarının yüzlerce dili vardır.

Aleme rızk veren Allahnın nimetlerinin zikri zaman yapraklarında gizlenmiştir.

Sen gece gündüz hikaye arar dursun. Halbuki senin cüzilerinin cüzileri, sana hikayeler söyler durur. Onlar yokluktan var olalı nice neşeler gördüler, nice gamlar tattılar. Çünkü hiçbir cüzi lezzetsiz bitmez. Istıraplarla zayıflar, kuru kalır.

Halbuki senin cüzün kaldı da o iyilik, o nimet, aklından gitti. Daha doğrusu gitmedi,beş duygunla yedi endamından gizlendi. Yaz gibi hani. Yazın pamuk biter de o kalır, fakat yaz hatırlanmaz olur. Yahut da buz gibi. Kışın olur da kış gizlenir, buz bize kalır. Bu o güçlükten bir armağandır. Kışın da yazın armağanları şu meyvelerdir.

Ey yiğit bunun gibi senin her cüzün de bedenin de Allahnın bir nimetini söylemededir. Şu kadın gibi yirmi oğlu vardı da her oğlu, bir güzel halini anlatmadadır.

Sarhoşluk ve oynaşma olmadıkça gebe kalınmaz. Bahar olmayınca bahçelerde bir şey doğar mı? Gebelerle kucaklarındaki çocuklar, baharın o kadınlarından aşkına delalet eder. Her ağaç çocuklarını emzirmededir. Hepsi, Meryem gibi gizli bir padişahtan gebe kalmıştır. Ateş sula gizlenir ama üstünde yüz binlerce köpük coşar. Ateş pek gizlidir, fakat köpük, on parmağı ile ateşin varlığına delalet etmededir. Vuslat sarhoşlarının cüzileri de, bunun gibi hal ve söz timsallerinden gebe kalır. Hal güzelliğine karşı ağızları açık kalmıştır onların. Gözleri cihan nakşına örtülmüştür.

O doğanlar bu dört unsurdan doğmazlar. Onun için de bu gözlere görünmezler. Onlar, tecelliden doğmuşlardır. Bu yüzden renksiz perdeyle örtülüdürler. Doğmuşlar dedim ya, hakikatte doğmamışlar da. Bu söz, ancak anlatmak için söylenmiş bir sözdür.

Sus da "Kul-söyle" padişahı söylesin. Bu çeşit güllere karşı bülbüllük satmaya kalkışma. Bu gül, coşmuş köpürmüş, söyleyip duran bir güldür. Ey bülbül, bana karşı sözü kes de kulak kesil.

Her ikisi de yani hal de, söz de, tertemiz iki güzele benzer. Vuslat sırrına iki adil şahittir bunlar. Bu iki seçilmiş latif güzellik de gebeliklere ve geçmiş zamandaki haşirlere şahadet ederler. Yeniden yeniye gelen temmuz ayında buzun, her an kış hikayelerini söylemesi gibi. Hani buz da soğuk rüzgarları, zemheriyi, yaz günlerinde o güç zamanları söyler ya.

Kışın meyve ve Allah lütfunun hikayelerini anlatır. Güneşin gülümsediği zamanları, çimen gelinlerine dokunup eksiltmesini söyler. İşte onun gibi senden de hal gitti, cüzün o halin armağanı olarak kaldı. Ya ona sor, yahut da hatırla.

Gama giriftar oldumu çeviksen derhal sıçrar, o ümitsiz deminden kurtulursun. Ona, ey hali, nimetleri o yüceliği inkar eden gam, dersin...

Her dem baharda, neşede değilsin de gül yığınına benzeyen bedenin, neyin ambarı ya? Gül yığını bedenin, düşüncen de gül suyu gibi. Gül suyu, gülü inkar ediyor ha.

Şaşılacak şey bu işte!

Nimetleri inkar eden maymun huylulardan saman bile esirgenir. Fakat peygamber huylu kişilere güneş ve bulut, saçı olarak saçılır. O küfür inadı, maymun adetidir. Şu hamd-ü şükürse Peygamberin yoludur.

Perdelerin yırtılması, maymun huylulara neler etti? Peygambere benzeyenlerse ibadetleri, ne faydalar verdi! Mamur yerlerde kuduz köpekler vardır. Yücelik ve nur definesi, yıkık yerlerdedir.

Şu doğma, ayın tutulmasından olmasaydı bunca filozof, yolu kaybeder miydi hiç? Akıllı fikirli kişiler, bu yol yitirme yüzünden burunlarının üstünde ahmaklık dağını gördüler.

KAZANMADAN RIZK DİLEYEN YOKSUL

Çaresiz bir müflis, derde düşmüştü. Hiçbir şeyi yoktu, binlerce zehir yutmuştu. Namazlarda, dualarda yalvarmakta, ey Allahm, ey kurdu kuşu koruyan! Sen, beni yorulmadan, çalışıp çabalamadan yarattın. Şu alemde rızkımı da benim kazancım olmadan ver.

Başında gizli olan beş inci verdin. Beş duygu daha ihsan ettin ki onlar da gizli. Bu ihsanların sayıya sığmaz. Ben utanıyorum anlatmadan acizim. Beni yaratan yalnız sensin. Rızkımı da sen düzene koy demekteydi.

Yıllarca bu duada bulundu. Nihayet ağlayıp yalvarışı tesir etti. Hani çalışmadan, yorulmadan helal bir rızk isteyen adam vardı ya, onun gibi. Nihayet Allah adaletine sahip Davut Peygamber zamanında bir öküz, onu kutluluğa ulaştırmıştı. Bu adamda yüzünü yerlere sürdü, yalvarıp sızladı, nihayet meydandan icabet topunu çeldi. Bazen duasının kabul edilmeyişine bakıp kötü zanlara düşüyor, niçin duam kabul edilmiyor diyor, derken yine Allahnın lütuf ve keremi, gönlüne muştuluklar veriyor, duasının kabul edileceğine delil oluyordu.

Çalışıp çabalarken yorulup ümitsizliğe düşünce Allah tapısından gel sesini duyuyordu. Allah alçaltıcıdır, yücelticidir. Bu ikisinden başka hiçbir işi yoktur.

Yerin alçalışına bak, göğün yücelişine bak. Kainatın devranı bu ikisinden hali değildir. şu yerin yücelip alçalışı da bir başka çeşittir. Yılın yarısında çorak bir hale gelir, yarısında yeşerir, tazeleşir.

Mihnetle dolu olan zamanın yücelip alçalması, büsbütün başka tarzdadır. Yirmi dört saatin yarısı günden olur yarısı gece. Zıtlarla uzlaşan mizacın yükselmesi, alçalması da şudur: Gah insan sıhhatli olur, gah hastalanır, inler.

Dünyanın bütün hallerini böyle bil. Kıtlık, bolluk, barış, savaş, hep denemelerden meydana gelir. Şu dünya, havada bu iki kanatla uçar. Canlar da bu ikisi yüzünden korku ve ümit yurtlarında yurt edinirler.

Böylece dünya, şimal rüzgarına benzeyen hayatla ve sam yeli gibi titrer durur. Nihayet İsa'mızın tek renge boyayan birlik küpü yüzlerce renkli küpleri kırar. Çünkü o alem, tuzlaya benzer. Oraya ne düşerse renkten arınır.

Toprağa bak. Çeşit, çeşit renkte bulunan insanları mezarlarda bir renge sokmada. Bu, görünen bedenlerin tuzlası, mana alemine ait tuzlaysa bundan tamamı ile ayrıdır.

O mana tuzlası manevidir. O, ezelden ebede kadar yenilikler içindedir. Eskilik bu yeniliğin zıddıdır. Halbuki o alemin yeniliği zıtsızdır, eşsizdir, sayıya da sığmaz. Nitekim Mustafa'nın nurunun cilası ile yüz binlerce çeşit karanlık ışık kesildi.

O ulu er yüzünden Yahudilerin. Allahya şirk koşanların, Hıristiyanların, Mecusilerin hepsi bir renge boyandılar. Yüz binlerce kısa ve uzun gölgeler o sır denizinin nurunda bir oldular. Ne uzunluk kaldı, ne kısalık, ne genişlik. Çeşit, çeşit gölgeler, güneşe rehin oldu. Fakat mahşerdeki tek renge boyanış, iyiye de apaçık görünür, kötüye de.

O alemde manalar, surete bürünürler. Suretlerimiz, hülyalarımıza uygun olur. O zamanda mektupların sureti açığa çıkar, elbiselerin astarı yüz olur, herkesin içi, dışına

döner. Şimdi gizli şeyler, alacalı öküze benzer. Söz iği, alem içinde yüzlerce renkte bir iplik gibi görünür.

Şimdi yüzlerce renge boyanma, yüzlerce gönül sahibi olma devri. Tek renkli olma alemi nereden tecelli edecek? Şimdi zencilik zamanı. Rum diyarına mensup olanlar, beyaz güzeller gizli. Şimdi gece, güneş gizli.

Kurdun devri, Yusuf kuyunun dibinde. Kıptilerin nöbeti, Firavun padişah şimdi. Bu suretle de herkese lüzumlu, lüzumsuz gülüp duran ve kimseden esirgemeyen rızktan şu köpeklerde birkaç gün rızıklansınlar, hisselerini alsınlar bakalım.

"Gelin" buyruğu verilinceye kadar aslanlar, orman içinde beklemedeler. Bu emir geldi mi o aslanlar, yayıldıkları yerden çıkarlar. Allah hicapsız olarak yayılacakları, geçinecekleri yerleri gösterir.

İnsanın mahiyeti, insanlık, karayı da kaplar, denizi de. Alacalı öküzler o kurban gününde kesilirler. O kurban günü, korkunç bir kıyamettir. Müminlere bayramdır, öküzlere helak olma günü. O kurban gününde bütün su kuşları, gemiler gibi deniz üstünde akarlar, yüzerler.

Bu suretle de "Helak olan apaçık delilleri helak olur." Kurtulan kurtulur ve yakıyne erer. Doğan kuşları, padişaha giderler, kuzgunlar, mezarlığa. Kemikle ekmek gibi pis şeylerin cüzileri, bu cihanda kuzgunların mezesi gıdasıdır.

Hikmetin kadrini bilme nerede, bağ bahçe nerede? Nefsiyle savaşmak, kahpe adama layık değildir. eşeğin ardından öd ağacı yakılmaz eşeğin ardına da misk sürülmez.

Kadınlara savaş yazılmamıştır. Nefisle savaşmaksa onların işi olamaz. Çünkü bu, büyük savaştır. Ancak nadir bazı kadında da bir Rüstem vardır. Meryem gibi gizlidir o.

Nitekim erlerin bedeninde, yüreksizliklerinden kadınların gizlendiği vardır. Kim, erliğe hazırlanmamış, er olmamışsa o dişilik, öbür alemde surete bürünür. O gün adalet günüdür. Adalet, her şeyi layık olduğu yere koymaktır. Ayakkabı ayağındır, külah başın. Bu suretle her isteyen isteğine erişir her batan batacağı yere kavuşur. Hiçbir istek isteyenden esirgenmez. Parlaklığın eşi güneştir, suyun eşi bulut.

Dünya Allahnın kahır yurdudur. Kahrı seçtiysen kahır göre dur. Kahır kılıcı, denize, karaya düşmüş. Kahrolanların kemiklerine, kıllarına bak. Damın çevresinde kuşların kanatlarını, ayaklarını seyret. Bunlar, sessiz, sözsüz sana Allah kahrını anlatırlar.

Ölü, gömüldüğü yerde bir yığın toprak kaldı. Öldüğü zaman geçtikçe o yığın da düzeldi gitti. Allah adaleti, herkesi eşiyle çift etmiştir; fili fille, sivrisineği sivrisinekle.

Ahmed'e mecliste dört seçilmiş dost, enis olur, Ebucehl'e de Utbe'yle Zül-hımar! Cebrail'le canların kıblesi Sidre'dir, karnına kul olanların kıblesi sofra. Arifin kıblesi vuslat nurudur, filozaflaşan aklın kıblesi hayal.

Zahidin kıblesi ihsan sahibi Allahdır, tamahkarın kıblesi altınla dolu torba. Mana gözetenlerin kıblesi sabırdır, surete tapanların kıblesi taştan yapılan suret.

Batın aleminde oturanların kıblesi lütuf ve ihsan sahibi Allahdır, zahire tapanların kıblesi kadın yüzü. Böylece eski yeni... Say dur. Usanırsan yürü, işine bak. Bizim rızkımız, altın kase içindeki şarap, köpeklerin rızkı, yal yedikleri yere dökülen tutamaç suyu.

Ne huyla huylandırdıysak ona layıksın. Seni o rızk için göndermişizdir. Onu ekmeğe aşık ettik, o huyu verdik ona. Bunu sevgiliye aşık ettik, sarhoş yaptık, bu huyu verdik buna. Huyundan razıysan, hoşlanıyorsan neden ondan kaçıyorsun öyleyse? Dişilik hoşuna gittiyse çarşafa gir. Rüstemlikten hoşlanıyorsan al hançeri. Bu sözün sonu yoktur. O yoksul da yoksulluk derdiyle arıkladı, gücü kuvveti kalmadı.

Bir gece rüyasında gördü. Ne rüyası, rüya nerede? Doğru özlü sofi, uyumadan rüya görür. Hatif ona dedi ki: Ey bir çok yorgunluklar görmüş er, kağıtçılarda bir kağıt ara. Komşun olan kağıtçıda gizlidir o. Kağıtlarını ele al.

Onların arasında şu şekilde, şu renkte bir kağıt var. Onu gizle bir yerde oku. Oğul, onu kağıtçıdan çaldın mı kalabalıktan, iyi kötü adamlardan bir kenara çekil. Yalnızca oku. Okurken kimseyi yanında bulundurma.

İş yayılır, ortaya düşerse bile dertlenme. O defineden senden başka hiç kimsecik, bir arpa bile alamaz. Elde etmen uzarsa sakın ümitsizlenme her an " Allahdan ümit kesmeyin" ayetini vird edin.

O muştucu, bunu söyleyip elini, adamın göğsüne koydu, hadi dedi, yürü, zahmet çek!

O genç dalgınlık aleminden kendine gelince ferahından adeta dünyaya sığmıyordu. Allahnın koruması ve lütfu olmasaydı sevincinden çatlayacaktı doğrusu. Öyle bir sevinmişti ki. Kulağı, altı yüz perdenin ardından Allah sesini duymuştu. İşitme duygusu, perdeleri aşmış, başını yüceltmiş, feleği geçmişti.

Öyle bir an olur ki insanın görüş duygusu ibret ıssı olur, gaip perdesinden bile geçer. Duyguları, perdeyi aştı mı artık birbiri ardına ve boyuna görür, duyar. Adam, kağıtçı dükkanına geldi. Meşk kağıtlarına el attı.

O yazılı kağıt çabucak gözüne ilişti, Hatif'in söylediği alametlerin hepside o kağıtta vardı. Kağıdı koltuğuna koyup hayırlı pazarlar olsun usta, ben gidiyorum artık dedi. Tenha bir bucağa çekildi, kağıdı okudu. Adeta şaşırdı kaldı.

Bir definenin yerini göstermekte olan böyle bir değer biçilmez kağıt, meşk kağıtlarının arasına nasıl girmişti? Sonra aklına şu geldi: Her şeyi koruyan, Allahdır.

Koruyucu Allah nasıl olur da birisinin, abes yere bir şey aşırmasına müsaade eder? Ova, baştanbaşa altınla, para ile dolu olsa hiç kimse, Allahnın izni olmadıkça bir arpa bile alamaz. Tutulmadan, kekelemeden yüzlerce kitap okuyan Allah taktir etmediyse aklında hiçbir şey kalmaz. Fakat Allahya kulluk edersen bir kitap bile okumadan yeninden, yakandan duyulmadık bilgiler bulursun.

Musa'nın avucu, koynundan ziyalandı, nurlar saçtı, nuru, gökyüzündeki aydan da üstündü. Bu heybetli gökyüzünden dilediğin, ey Musa, koynundan baş gösterdi. Bil ki yüce gökler, insanın anladığı şeylerin aksidir; gökler, o akisten ibarettir. Yüce ulu Allahnın eli, iki alemden de önce aklı yaratmadı mı? Bu söz, hem apaçıktır, hem de pek gizli. Çünkü sinek, ankaya mahrem olamaz. Oğul, yine hikayeye dön de defineyle o yoksulun kıssasını tamamla.

Kağıtta şu yazılıydı: Bil ki şehrin dışında bir define var. İçinde mezar olan filan kubbe var ya. Hani arkası şehre, kapısı Ferkat yıldızına karşı. O türbeyi ardına al, yüzünü kıbleye çevir. Sonra yayla bir ok at. Kutlu kişi yaydan oku attın mı okun düştüğü yeri kaz.

O yiğit kuvvetli bir yay aldı, oku boşluğa doğru attı. Derhal kazma kürek getirdi. Sevine,sevine okunun düştüğü yeri kazmaya koyuldu. Hem kendi körleşti, hem kazması, küreği. Fakat gizli defineden hiçbir eser görünmedi.

Böylece her gün ok atıyor, düştüğü yeri kazıyor, fakat bir türlü definenin yerini bulamıyordu. Bunu adet edindi. Daima orayı burayı kazıp durduğundan şehre bir dedikodudur yayıldı, iş halkın ağzına düştü.

Pusuda duran, fırsat gözleyen adamlar, bu işi padişaha haber verdiler. Filan, bir define bildiren kağıt bulmuş diye söylediler. Adam, padişah tarafından duyulduğunu anlayınca teslim olmadan, kadere boyun eğmeden başka çare görmedi. Padişah kendisine işkence yapmadan, kağıdı padişahın önüne koydu.

Dedi ki: Şu kağıdı buldum ama defineyi bulamadım. Define yerine hadsiz, hesapsız zahmetlere girdim. Defineden bir habbe bile meydana çıkmadı. Fakat ben yılan gibi bir hayli kıvrandım durdum. Bir aydır ağzımın tadı yok. Bunun ziyanı da haram oldu bana, kârı da. Belki bahtın şu perdeyi açar ey savaşı kutlu olan kaleler fethetmiş padişahım.

Padişah da altı ay, belki de daha fazla ok attı, her yanda define aradı durdu. Fakat eziyetten, dertten, sıkıntıdan başka bir şey elde etmedi. Define adeta ankaya benziyordu, ismi var cismi yok.

İşin eni, boyu uzayıp duruyordu. Padişah, nihayet o defineden usandı. Her tarafı yer yer eştirmişti. Günün birinde kağıdı, herifin önüne atıp dedi ki: al şu kağıdı. Definenin eseri bile görünmedi. Senin işin yok, bu iş sana daha layık.

Bu işi olanın yapacağı şey değil. Gülü yakıp dikenin etrafında dolanmak akıl karı

değil. Demirden ot bitmesini bekleyen olabilir ama bu hülyaya tutulan, az olur. Bu iş için senin gibi yorulma bilmez bir adam gerek. Sen mademki yorulmuyorsun, var ara. Bulursan ne ala, onu sana helal ettim. Bulamazsan yorulmazsın kazar durursun. Akıl, ümitsizlik yoluna gider mi hiç? Aşk lazım ki o tarafa koşsun.

Hiç bir şeye aldırmayan aşktır, akıl değil. Akıl, faydalanacağı şeyi arar. Aşk yılmaz, canını sakınmaz, utanma nedir bilmez. Değirmen taşının altına gitmiş gibi belalara uğrar, sabreder.

Öyle pek yüzlüdür ki hiç arkasını dönmez. Bir fayda elde etmek ümidini öldürmüştür içinde. Neyi var, neyi yoksa ortaya kor, oynar, yutulur, bir ücret aramaz. Allahnın aldığı gibi yine hepsini Allahya verir, tertemiz olur. Allah, ona sebepsiz olarak Allah vergisini Allahya bağışlar. Cömertlik, sebepsiz olarak vermektir. Temizlik, her şeyi Allahya verip arınmak, her şeriatın dışındadır. Çünkü şeriat, ya Allah ihsanına nail olmayı, yahut Allah kahrından kurtulmayı arar. Varlıktan arınanlarsa Allahnın has kurbanlarıdır. Onlar, ne Allahyı sınarlar, ne de ziyana, kara aldırış ederler.

O dertli definenin kağıdını padişah, o dertlere uğramış fakire verince; yoksul adam, düşmanlarından, onların saçmasından emin oldu, gidip sevdalandığı şeye adamakıllı sarıldı.

İnsanı dertlere düşüren aşka yar oldu. Köpek, yarasını yalaya yalaya iyi eder. Aşk ıstırabına hiçbir yar, hiçbir ortak yoktur. Aşığa alemde bir tek mahrem bile bulunmaz. Aşıktan daha deli kimse yoktur. Akıl, onun sevdasına karşı kördür, sağırdır. Çünkü bu, herkesin deliliğine benzemez ki. Hekimlik bilgisinde bunu iyileştirecek hükümler yoktur. Bir hekim, bu çeşit deliliğe uğrasa hekimlik kitabını kanı ile yıkar, yazılanların hepsini silerdi.

Bütün akılların hekimliği, aşka göre çizilmiş suretlerden başka bir şey değildir. bütün güzellerin yüzleri, onun yüzünün perdesidir. Ey aşk mezhebine giren, yüzünü kendine çevir. Sana meftun olan, senden başkası değildir.

O adamda kendini kıble yapmış, dua edip durmuştu. "İnsan ancak çalıştığını elde eder." Bundan önce bir cevap duymadan yıllarca dua etmişti. İcabet edilmeden dua ediyor, Allah kereminden "Lebbeyk" sesini gizli olarak işitiyordu.

O illetli adam, ulu yaratıcının cömertliğine güvendiğinden tefsiz oynuyordu. Ona ne bir hatif sesi gelmişti, ne bir haberci ulaşmıştı. Ümit kulağı, "Lebbeyk" sesiyle doluydu ama. Ümidi, dilsiz, sessiz "gel" demekteydi. O davet, gönlünden usancı silip süpürüyordu. Dama gelmeyi öğrenen güvercini çağırma, kov, o bir yere gidemez, kanadı bağlıdır.

Ey hak Ziyası Hüsameddin, onu kovsan da seninle buluştuğu için can kanadı bitmiştir; kovsan da can kuşu, sebepsiz olarak senin damının etrafında döner dolaşır.

Onun yiyeceği ,içeceği, konacağı yer, hep senin damındır. Yücelerde kanat çırpar ama tuzağına aşıktır. Hatta ruh, bir an hırsızlamacasına o fütuhattan dolayı sana şükretmese, münkir olsa.

Durup dinlenmeden kin güden aşk sahnesi, derhal o inkar eden göğüse ateş dolu bir leğen koyuverir. Aya gel, tozdan vazgeç. Aşk padişahı seni çağırmada, çabuk dön der. Ben, güvercin gibi sarhoşçasına bu damın, bu güvercinliğin etrafında kanat çırpmaktaydı. Aşk Cebrailiyim, Sidre'm sensin. İlletliyim, Meryem oğlu İsa sensin bana. O inciler saçan denizi coştur. Şu hastayı bu gün bir hoşça sor, soruştur. Çünkü sen, onunsun, deniz de onundur. Bu an, onun nöbet zamanıdır ama aldırma.

Zaten bu, onun meydana getirdiği bir feryattan ibarettir. Yarabbi, sen gizli olanı koru, onu meydana çıkarma. Ney gibi iki ağzımız var. Bir ağız, onun dudaklarında gizli. Öbür ağız, size görünmede, feryat etmede, havaya bir hay huydur salmada.

Fakat can gözü açık olan bilir ki bu baştan çıkan feryat da o baştan çıkmadadır. Neyin bu feryadı, onun soluklarından. Ruhun hay huyu, onun hay huylarından. Ney, onun dudakları ile hemdem olmasaydı alemi şekerle doldurabilir miydi?

Kiminle yattın, hangi tarafından kalktın da böyle deniz gibi coşup köpürmedesin? Yahut da "Ben rabbime konuk olurum" hadisini okudun, ateş denizinin ta içine atıldın. Fakat "ey ateş, soğu" narası, ey kendisine uyulan zat, senin canını korudu.

Ey hak Ziyası, din ve gönlün Husam'ı! Hiç güneş, balçıkla sıvanır mı? Bu toprak parçaları, senin güneşini örtmek istediler ama, dağların gönlündeki lâ'l madenleri, sana delalet etmede. Bağlar, bahçeler, senin gülümsemelerinle dopdolu.

Senin erliğine mahrem olacak Rüstem nerede ki senin yüzlerce harmanından bir buğday tanesini söylemeye kalkayım. Senin sırrından bir ah etmek istersem ancak Ali gibi bir kuyuya gitmeli, kuyunun içine ah etmeliyim.

Kardeşlerin gönüllerinde kin olduğundan Yusuf'umun kuyu dibinde kalması daha iyi. Sarhoş oldum, kendini ortaya atacağım artık. Kuyu nedir ki? Ben gidip ovanın ta ortasına çadır kuracağım. Ateşli şarabı ver avucuma da ondan sonra benim sarhoşça debdebemi, azametimi seyret.

O yoksul, defineyi elde edemedi ama söyle, beklesin. Çünkü biz, bu anda neşeye gark olduk. Ey yoksul, artık sen Allahya sığın. Ben gark oldum, benden yardım isteme. Artık o hikayelerde işim yok benim. Ne kendimden haberim var, ne sakalımdan! İçine bir kıl bile sığmayan şaraba gurur, izzeti nefis filan sığar mı hiç?

Saki, büyük bir sağrak sun da şu zengini sakalından, bıyığından kurtar. Gururundan bize bıyık buruyor, fakat bize hasedinden de sakalını yolup durmada. Onun bütün riyalarını, düzenlerini biliyoruz. O mattır, mattır, mat.

Pir, beş yüz yıl sonra, ondan ne doğacak? Kıldan kıla ve apaçık görür. Halkın aynada gördüğünü pir, pişmemiş kerpiçte görür. Kaba sakallının evinde görmediği, köseye bir bir görünür.

Denize git, sen balık oğlusun. Neden çerçöp gibi sakalına düştün böyle? Çerçöp değilsin sen, bu senden uzaktır. Sana inciler bile haset eder. Denizde, dalgalar arasında olman daha doğrudur. Deniz birdir. Eşi, ortağı yoktur. İncisi balığı da dalgasından başka bir şey değildir.

Ona eş, ortak olsun... Buna imkan yoktur. Böyle şey, o denizden, o denizin pak dalgasından uzaktır. Denizde ikilik ve ıstırap yoktur. Fakat şaşıya ne söyleyeyim? Hiç hiç! Ey şemen, şaşılara arkadaşız madem, müşrikçe konuşmak gerek. O birlik, vasıf ve hal bakımındandır. Fakat söz meydanına ancak ikilik gelebilir. Ya şaşı gibi bu ikiliği iç, yahut ağzını yum, güzelce sus! Yahut da nöbetle gah sus, gah söyle. Hasılı şaşıca davul döv vesselam. Bir mahrem gördün mü can sırrını söyle. Gül gördün mü bülbüller gibi nara at.

Hileyle, geçici şeylerle dolu bir tulum görürsen dudağını kapat, kendini küp haline sok. O, suyun düşmanıdır, onun önünde oynama. Yoksa bilgisizlik taşını atar, küpü kırar. Cabilin eziyetlerine sabretmek, ehil olanlara ciladır. Nerede bir gönül varsa sabırla cilalanır. Nemrut'un ateşi, İbrahim'e bir ayna temizliği verdi, aynayı cilalar gibi onu da arıttı, cilaladı. Nuh kavminin cefası ile Nuh'unu sabrı, Nuh'a ruh cilası oldu.

HASAN-I HARKANİYE AİT HİKAYE

Bir derviş, Ebül-Huseyn-i Harkan'ın şöhretini duyup Talkan şehrinden yola çıkmıştı. Dağlar aştı, uzun ovalar geçti, şeyhi görmek için özü doğru olarak, Allahya yalvarıp yakararak bunca yol aldı.

Yolda gördüğü cefalar, çektiği eziyetler, anlatılmaya değer ama ben kısa kesiyorum. O genç, yolu bitirip maksadına ulaştı. O padişahın evini sordu. Öğrenip kapısına geldi, yüzlerce saygıyla kapı halkasını vurdu. Şeyhin karısı, kapıdan başını çıkardı.

Ey kerem sahibi, ne istiyorsun? Dedi. Derviş, ziyaret için geldim deyince. Kadın kahkahayla gülüp dedi ki: Sakalına bak yahu. Hele şu yolculuğa, şu uğradığın derde bak. Yerinde, yurdunda işin yok muydu da beyhude yere yollara düştün? Bir ahmağı görmek hevesine mi düştün, yoksa yurdundan mı usandın? Yahut da şeytan sana bir boyunduruk urdu, vesveseler verdi, sana bu yolculuk kapısını açtı.

Birçok kötü sözler söyledi, küfürlerde bulundu, dırıldandı durdu. Onların hepsini söyleyemem ben. Kadının sayısız gülümsemesinden, hikayeler söylemesinden derviş, pek dertlendi, dertlere uğradı.

Dervişin gözlerinden yaşlar aktı, dedi ki: Bütün bunlarla beraber o adı tatlı padişah nerede? Söyle bana.

Kadın dedi ki: O bomboş riyakar bir hilebazdır. Ahmaklara tuzaktır. Yol azıtanlara kementlik eder. Senin gibi sakalını değirmende ağartan yüz binlerce kişi azgınlıktan ona düşmüştür. Onu görmez, esenlikle yerine yurduna dönersen senin için daha hayırlıdır. Onu görüp de azmazsın hiç olmazsa. Onun işi gücü laftır, kase yalayıcı, hazır sofraya oturucu bir heriftir. Fakat davulunun sesi, etrafa yayılmış nasılsa.

Bu kavim İsrail oğullarına benzer, öküze taparlar. Böyle bir öküze el vurup adarlar işte. Bu hazır sofraya oturan adama kapılan, geceleyin bir leştir, gündüzün işsiz güçsüz bir adam. Bunlar yüzlerce bilgiyi, yüceliği bırakmışlardır da bir hileye, bir riyaya kapılmışlardır. İşte hal bu.

Nerede Musa'nın soyu? Gelse de şu öküze tapanların kanlarını dökse. Yazık! Şeriatı, Allahdan ürküp sakınmayı ardına atmış. Nerede Ömer? Gelse de şiddetle doğruluğu emretse. Bunlar her kötü şeyi mübah biliyorlar. Bu ibahilik bunlardan yayıldı, fesatçı kalleşe de ruhsat oldu adeta. Nerede Peygamberle sahabesinin yolu. Nerede namaz, nerede tesbih, nerede onların edepleri.

Genç, yeter diye bağırdı, apaydın günde bekçinin ne lüzumu var? Erlerin nuru doğuyu da tuttu batıyı da. Gökler bile hayrette kalıp secde ettiler.

Tantı güneşi Hamel burcundan doğdu da bu güneş utancından perde arkasına girdi. Senin gibi bir şeytanın saçmaları, nereden beni bu kapının tokmağından döndürecek? Ben bulut gibi yele kapılıp gelmedim ki beni bu kapıdan bir tozla çevirebilesin. Öküz bile o kerem kıblesi olunca nur kesilir, fakat o nur olmadı mı kıble, küfürdür, puttur. Heva ve hevesten gelen, ibahilik sapıklıktır, azgınlıktır, fakat Allahdan gelen, ibahilik yüceliktir.

O hesaba sığmaz nurun doğup parladığı yerde küfür iman kesildi,şeytan Müslüman oldu. O, yücelik mazharıdır, Allah sevgilisidir. Bütün ileri meleklerden öndülü kapmıştır. Melekten Adem'e seçde etmeleri ondan ileri olmalarındandır. Deri daima içe secde eder.

A kocakarı, sen Allah mumunu üflüyorsun ama hem sen yanıyorsun, hem başın, ey ağzı kokmuş. Bir köpeğin ağzından deniz pislenir mi? Güneş üflemekle söner mi?

Eğer görünüşe göre hüküm veriyorsan bu aydınlıktan daha aydın, daha görünür ne var? Söyle. Zahirden olanların hepsi, bu zuhurun karşısında noksanın, kusurun en ilerisidir. Kim Allah mumunu üflerse o mum sönmez, üfleyenin ağzı yanar. Senin gibi bir çok yarasalar rüya görürler ama bu alem, güneşten yetim kalır mı?

Ruh denizlerinde öyle kuvvetli dalgalar olur ki Nuh tufanından yüzlerce defa üstündür. Fakat Kenan'ın gözünde kıl bitmiştir de o yüzden Nuh'u da bırakmıştır, gemiyi de. Dağa tırmanmaya kalkışmıştır. Fakat derhal yarım bir dalga, dağı da aşağılıkların dibine atmıştır, Kenan'ı da. Ay, nurunu saçar köpek havlar durur. Hiç köpek ayı kendisine ortak edebilir mi? Ay ışığı ile geceleyin yol alanlar, köpek havlaması ile yollarından kalırlar mı? Cüzü, külle doğru ok gibi gider. Kokuşuk kocakarının ardına düşer mi hiç?

Şeriatın canı da ariftir, takvanın canı da. Marifet, geçmiş zamanlardaki zahitliğin mahsulüdür. Zahitlik, ekmeye çalışmaktır. Marifet de o ekilenin bitmesidir.

Şu halde çalışmak ve inanmak, bedene benzer. Bu ekmenin canı da biten mahsuldür ve onu devşirmektir. Doğruluğu emretmek de odur, doğruluk da o. Bu günümüzün de padişahıdır, yarınımızın da. Deri, daima latif içe kuldur.

Şeyh "Ben Allahyım" dedi ama ileri gitti, bütün körlerin boğazını sıktı. Kulun varlığı Allah varlığında yok olunca ne kalır? Bir düşün a çıfıt.

Gözün varsa aç da bak. Lâ dedikten sonra artık ne kalır? O göğe aya tüküren dudağın, boğazın, ağzın kesilseydi keşke. Şüphe yok ki o tükürük, göğe çıkmaz, döner, senin suratına gelir.

"Ebuleheb'in ruhuna kıyamete kadar "Elleri kurusun" bedduası geldiği gibi o tükürük de kıyamete kadar Allahdan, senin sıratından gelir. Davulu var, bayrağı var,

ülkesi var. Böyle bir padişaha hazır sofraya oturur diyen köpektir. Gökler onu ayına kuldur. Doğu da ondan ekmek dilemektir, batı da.

Fermanında "Sen olmasaydın gökleri yaratmazdım" hadisi yazılı olan zat, bir zattır ki herkes, onun nimetlerine, onun rızk taksimine muhtaçtır. O olmasaydı gökyüzü olmazdı, dönmezdi, nurlanmazdı, meleklere yurt kesilmezdi. O olmasaydı denizler olmaz, denizlerdeki heybet vücut bulmaz, balıklar ve padişahlara layık inciler meydana gelmezdi.

O olmasaydı yeryüzü olmaz, yeryüzünün içinde defineler, dışında yaseminler yaratılmazdı. Rızklarda onun rızkını yemektedir. Meyveler de onun yağmuruna karşı dudakları kupkuru bir haldedir.

Kendine gel de, bu işteki düğüm, tersine düğümlenmiştir. Sana sadaka verene sen sadaka ver. Ey yoksul zengine zekat ver. Bütün altınlar bütün ipekli kumaşlar, yokluktadır yoksuldadır. Senin gibi bir kötü, o makbul ruha eş olmuş, Nuh'un nikahındaki katil gibi adeta. Bu yurda mensup olmasaydın şimdi seni paramparça ederdim. O Nuh'u senden halâs ederdim, ben de kısasa uğrar, şeyhin yolunda ölmek şerefiyle yücelirdim.

Fakat zamanın padişahlar padişahının evinde bu çeşit küstahlıkta bulunamam. Yürü, dua et ki bu yurdun köpeğisin. Yoksa şimdi yapacağımı yapardım sana.

Ondan sonra derviş herkese sormakta, şeyhi her tarafta araştırmaktaydı. Birisi dedi ki: O kutup, odun getirmek üzere ormana gitti. O Zülfikar düşünceli ve ateşli derviş şeyhin havasına uyup ormanın yolunu tuttu. Şeytan, aklına ayı tozla örten bir gizli vesvese vermekteydi. Bu din şeyhi neden böyle bir kadını evinde tutuyor, onunla düşüp kalkıyor?

Zıt, nasıl olur da zıddıyla beraber bulunur? Halkın imamı olan bir zat nerede, maymun nerede? Diyordu. Sonra yine ateş gibi dönüyor, Lâ havle okuyor, ona itirazım küfürdür, kindir diyordu. Ben kim oluyorum ki Allahnın işlerine karışıyorum? Nefsimden neden böyle şüpheler, kınamalar geliyor?

Derken nefsi yine saldırıyor, bu yüzden gönlünden kuyumcular potasından çıkar gibi duman tütüyordu. Şeytanla, diyordu, Cebrail'in ne münasebeti var ki onunla konuşsun, düşüp kalksın, beraber yatsın uyusun. Azer, nasıl olur da Hilal'le geçinebilir? Yol kesen nasıl olur da kılavuzla beraber bulunur?

O bu düşüncedeyken ünlü şeyh, bir aslana binmiş, çıkageldi. Kükremiş aslan odunu çekmekteydi. O kutlu zat da odunlarının üstüne binmişti. Kamçısı bir yılandı. Yücelikle yılanı bir kamçı gibi eline almıştı. İyice bil ki, her şeyh, sarhoş aslanın üstüne biner. O görünür, bu görünmez ama can gözünden gizli değildir. onların altında yüz binlerce aslan vardır, odun çeker durur. Gayp gözü, onu görür.

Fakat adam olmayan da görsün diye Allah, onları bir bir baş gözüne de gösterir. O padişah, dervişi uzaktan görüp güldü. Sakın dedi, aldanma, şeytanı dinleme.

O ulu şeyh, gönlünün nuru ile dervişin içinden geçeni bildi. O nur, ne güzel bir delildir. O hünerli zat, dervişin yola düşmesinden o ana kadar aklından geçenleri bir bir söyledi. Ondan sonra o güzel güzel çileyip şakıyan zat, kadını kınaması hususunda da ağzını açıp, dedi ki: O tahammül nefis havasında değildir. bu zan senin nefsinin havasıdır, orada durma. Ben sabredip bu kadının yükünü çekmeseydim aslan, benim yükümü çeker miydi hiç? Ben Allah yükünün altında kendinden geçmiş sarhoş ve köpürmüş bir deveyim. Onun buyruğunda yarı ham bile değilim ki halkın kınaması, yermesini düşüneyim.

Bizim geri kalanımızda onun buyruğudur, ileri gidenimizde. Canımız yüz üstü koşarak onu aramadadır. Bizim tekliğimiz, çiftliğimiz, hava ve hevesten değildir. canımız, mühre gibi Allah elindedir.

O ahmağın nazını da çekeriz, onun gibi yüzlercesinin nazını da. Bu, renk aşkından, koku sevdasından değildir. bu kaza ve kader, bizim dersimizin talebeleridir. Artık savaşımızın debdebesi nereye varır, bir düşün. Nereye mi varır? Yere bir yol olmayan bir yere. Işığı, gözleri alan Allah ayına ancak. O nur, bütün vehimlerden ve tasavvurlardan uzak olan nurun nurunun nurunun nurudur!

Dedikoduyu senin için aşağılattım. İbret al da kötü huylu arkadaşla arkadaş ol, uzlaş. "Sabır, sıkıntının anahtarıdır" sırrına ermek için gülerek hoşlanarak onun derdini çek. Bu aşağılık kişilerin aşağılığını çekersen sünnetlerin nuruna ulaşırsın.

Peygamberler aşağılık adamların zahmetlerini çok çektiler. Bu çeşit yılanlardan nice ıstıraplara uğradılar. Yargılayan Allahnın muradı, hükmü, ta ezelden tecelli ve zuhur etmekti. Zıddı olmadıkça bir şey görünemez. O misli olmayan padişahın zıddı yoktur.

"Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım" ayetindeki hikmet

Bunun için padişahlığına ayna olmak üzere bir gönül sahibini halife edindi. Ona hadsiz, hesapsız arılığını ihsan etti, ondan sonra karanlıklardan da ona bir zıt verdi.

Ak ve kara iki bayrak dikti. Birisi Adem'di bunların öbürü yol kesen İblis. O iki büyük ordu arasında savaşlar oldu, geldi geçti.

İkinci devre Habil geldi, onun pak nurunun zıddı Kaabil oldu. Adalet ve zulümden ibaret olan bu iki bayrak, böylece devir devir, Nemrud'a kadar geldi dayandı.

O İbrahim'in zıddı ve düşmanı oldu. O iki ordu birbirine kin güttü, savaştı durdu. Savaşın uzamasından hoşlanmayınca ikisinin arasını ateş ayırdı. O iki taifenin müşkülü halledilsin diye ateşi, azabı hakem yaptı. Devir, devir zaman, zaman bu iki fırka, Firavunla esirgeyici Musa'nın zamanına kadar yıllarca savaştı. Savaş bitmedi tükenmedi. Bu iş, haddi aşıp usanç verince de Allah, denizi hakem yaptı; bakalım hangisi öndülü alacak dedi.

Mustafa'nın devrine, onun zuhuruna kadar bu böyle gitti. O zuhur edince Ebucehil'le o cefa askerinin başbuğuyla savaştı. Allah, Semud kavmi için, bir haykırış hizmetkar tuttu, onların canlarını alıverdi. Ad kavmi için tez kalkan ve hızlı giden bir hizmetkarı tuttu, yeli kullandı.

Karun'un halini de bildi, onu defetmek için de yeryüzünü kullandı. Yer, halim olmakla beraber ona kinlendi, onu yuttu. Yerin halimliği adeta kahroldu da Karun'u da dibine kadar sömürdü, hazinesini de. Bu bedenin direği lokmadır. Açlık kılıcına karşı ekmek, bir zırhtır. Öyle olduğu halde Allah, senin ekmeğine bir kahır mayası kodu mu o ekmek boğaz illeti gibi kursağında durur, boğazını sıkar, seni öldürür. Seni soğuktan koruyan şu elbiseye Allah, zemheri mizacını verir. Bu güzelim cüppe buz gibi soğuk olur, kar gibi ziyan verir.

Kürkten de kaçarsın, ipekli elbisenden de. Ondan kaçar zemheriye sığınırsın. Sen iki dağ tepesi değilsin,bir dağ tepesisin, yalın kat bir adamsın sen. Zelle azabından gafilsin.

Şehre, köye Allah emri geldi: Eve duvara, onlara gölge verme, yağmura, güneşe mani olma dendi. Bu suretle o ümmet peygamberlerinin yanına koştular. Ey ulu kişi dediler, çoğumuz öldük. Artık arkasını tefsirden oku. O eli sopalı er, sopayı yılan yaptı. Aklın varsa bu nükte sana yeter. Gözün var ama anlayışın yok. Adeta donmuş bir kaynak, bir et parçası.

Bunun içindir ki düşünceleri meydana getiren, bezeyen Allah, ey kul, anlayışlı bir surette bak demektedir. Soğuk demiri döv demiyor, bunu istemiyor, fakat ey demir, hiç olmazsa Davut'un yanında dön dolaş.

Bedenin ölmüş, İsrafil'in yanına koş. Gönlün donmuş, yürüyüp giden güneşe git. Hayallerden öyle libaslara büründün ki neredeyse kötü zanlı sofestailere karışacaksın.

Sofestai'de zaten akıl yoktu. Bu yüzden duygudan da oldu, varlıktan da mahrum kaldı. Kendine gel, şimdi söz çiğnemek devri. Söylersen halka rezil rüsva olursun.

İm'an ne demektir? Kaynaktan su akıtmak. Bedenden can gitti mi o cana "giden revan" derler. Canı beden bağından çözüp kurtararak çayırlığa, çimenliğe salıveren hakim. Hayatla ruhu ayırt etmek için ona bu iki lakabı taktı. Bunu fark edenin canına aferin. Bu suretle de Allah fermanına uyan, dilerse gülü diken, dikeni gül yapan kişideki ruhu anlattı.

İnananlar, o zararlı yelin elinden kaçmışlar, hepsi bir daire içine sığınmışlardı. Yel, adeta tufandı, onun lütfu da gemi. Onun bu çeşit nice gemileri var, nice tufanları.

Allah, bir padişahı gemi yapar. Hırsı ile kendisini saflara vurur. Maksadı halkın emin olması değildir, ülke zapt etmektir. Değirmen beygiri koşar, döner durur. Maksadı da dayak yemeden kurtulmaktadır. Su çekmekten yahut susamdan şırlagan yağı çıkarmaktan haberi bile yoktur.

Öküz, arabayı çekmek eşyayı götürmek için değil, dayak korkusundan yürür, yeler. Fakat Allah, ona öyle bir acı korkusu vermiştir de o yüzden işler de görülür gider. Her kazanç sahibi de bunun gibi alemi ıslah için değil, kendisi için çalışır. Her biri derdine bir melhem arar. Derken bir alem de bu yüzden düzene girer. Allah korkuyu bu aleme direk yapmıştır. Herkes can korkusu ile bir işe sarılmıştır.

Allahya hamd olsun ki böyle bir korkuyu mimar etmiş, onunla yer yüzünü düzene koymuştur. Bunların hepside iyiden, kötüden korkarlar. Fakat hiçbir kimse yoktur ki kendi kendisinden korksun. Şu halde hakikatte herkese hakim olan birsidir ve o, duygularla duyulmaz ama çok yakındır insana. O, bir gizli yerde duyulur ama bu evin duyguları ile duyulmaz. Allahnın anlaşılacağı, duyulacağı duygu değildir, o duygu, başka bir duygudur.

Hayvan duygusu, o suretleri görseydi öküzle eşek de vaktin Beyazıd'ı olurdu. Bedeni, ruha mazhar eden, gemiyi Nuh'a burak yapan, dilerse ey nur arayan, gemiyi değiştirir, tufan haline getirir.

Ey yoksul, her an sana bir tufandır, bir gemidir. Seni gama neşeye ulaştırır durur. Gemiyle denizi görmüyorsan bütün cüzilerindeki şu titreyişi, şu kaynaşmayı gör. Gözler, korkunun aslını görmediğinden çeşit çeşit hayallerden korkar insan.

Sarhoş bir herif, körün birine bir yumruk indirir. Kör sanır ki kendisini deve tepti. Çünkü o sırada deve sesini duymuştur. Körün aynası kulaktır, göz değil. Derken yine hayır, bu bir taş olacak. Belki şu çınlayıp duran kubbeden geldi der. Bu da değil, o da değil, öbürü de değil. Bunları o korkuyu yaratan gösterir. Korku ve titreyiş, mutlaka başkasındandır. Hiçbir kimse kendisinden korkar mı? O filozofcuk, korkuya vehim der. O, bu dersi eğri anlamıştır.

Hakikati olmayan vehim olur mu hiç? Hiç gönül doğru olmayan bir yere akar mı? Yalancı, doğru olmasa bir yalan kıvırabilir mi? İki alemde de bir yalan doğrudan meydana gelir. Doğrunun revacına, parlaklığına bakar da yalancı o ümitle yalan söyler.

Ey yalancı, bu yalanın da doğru yüzünden geçmede. Nimete şükret de doğruyu inkar etme. Filozofluk taslayandan mı söyleyeyim, onun sevdasından mı bahsedeyim? Yoksa Allahnın gemilerini denizlerini mi anlatayım?

Hadi onun gemilerinden bahsedeyim. Çünkü o bahis, gönle öğüt verir. Külden bahsedeyim. Çünkü cüz, küllün içindedir. Her vesileyi Nuh ve kaptan bil, bu halkın sohbetini de tufan say. Aslandan ve erkek ejderhadan az kaç da aşinalarından, akrabalarından daha fazla sakın. Onlar seninle buluşup ömrünü ziyan ederler. Onları anma, gayb aleminden elde ettiğin mahsulü bitirir.

Susuz eşek gibi her birinin hayali, beden kabından düşünce şerbetini emer, sömürür. O kovucuların hayali, abıhayattan elde ettiğin çiğ tanesini emiverir. Daldan suyun çekilmesine alamet, o dalın kupkuru kalması, oynamamasıdır.

Her uzuv taze dala benzer. Ne yana çekersen eğilir. Dilersen ondan sepet, hatta çember bile yaparsın. Fakat suyu çekildi mi, kökünden su almaz oldu, kurudu mu dilediğin gibi bükülmez.

Kuran'dan "Namaza kalksalar da üşenerek kalkarlar" ayetini okusana. Dal kökünden meme emmiyor ki. Bu alamet, taş gibidir. Kısa keseyim de yoksulu, definesini onun hallerini söyleyeyim. Her fidanı yakan ateşi gördün ya. Hayali yakan can ateşini de seyret. Candan böyle bir ateş yalımlandı mı ne hayale aman vardır ne hakikate.

O, her aslanın, her tilkinin düşmanıdır. "her şey helak olur, ancak onun hakikati bakidir." Onun hakikatine var, varlığından vazgeç. "Bismi" deki elif gibi kelimede kaybol. O elif, Bismi'de gizlenmiştir. O, hem Bismi'de vardır, hem yoktur. Böyle ulanmak için hazfedildi mi kelimede yok olur. O, ulanma içindir, be harfiyle sin harfi, onunla birbirine ulanmıştır. Fakat be harfiyle sin harfinin ulanması, elifin bulanmasına razı olmaz.

Bu ulanmada, bu buluşmada bir harf bile sığmazsa artık sözü kısa kesmem lazım benim. Bir harf bile sin'le be'yi ayırıyor. Burada susmak, ne lüzumlu bir şey. Elif, varlığından yok olmuştur ama o harfi olmaksızın da be'yle sin, elifi söyler durur.

"Sen atmadın attığın vakit o attı" ayeti Peygamberin varlığı olmadan inmiştir. Peygamber de kendi varlığından geçmiş, susmuş, Allah diliyle söylemeye koyulmuştur da ondan sonra "Allah dedi" demiştir. İlaç, ilaç olarak kaldıkça tesirsizdir. Fakat içildi, yendi de varlığından geçti mi tesir eder.

Ormanlar kalem olsa, denizler mürekkep olsa yine Mesnevinin biteceğini umma. Toprak oldukça ve kerpiç dökücü, toprağı karıp dört sopadan meydana gelen kalıba döktükçe bu kitabın şiiri de uzar gider.

Hatta toprak kalmasa, yapılan kerpiç kurusa yine onun denizi coşar, köpürür... Köpüklerden toprak düzer. Orman kalmasa, ağaçlar tükense ormanlık, bu sefer denizin içinden biter, baş gösterir. Onun için sıkıntıları gideren o zat, "Bizim denizimizden zuhur eden sözleri rivayet edin. Bu hususta size bir teklif yoktur" dedi.

Denizden dön, yüzünü karaya ko. Oyundan oyuncaktan bahset, çocuğa bu daha iyi. Çocukluğunda oyunla oynarsa da yavaş yavaş akıl denizine aşina olur, o denize dalar yüzer. Çocuk, oyunla akıllanır, oynaya oynaya aklı başına gelir onun. Oyun, görünüşte akla uymaz ama iş böyledir işte. Deli çocuk, oyun oynar mı? Cüzü lazım ki külle dönsün.

İşte o yoksulun hayali, riyasız olarak gel, gel demekle beni aciz bıraktı. Onun sesini sen duymazsın ama ben duyarım. Çünkü gizlilik aleminde onun sırdaşıyım ben.

Onu define arıyor sanma. Define kendisi. Dost, manada dosttan başka bir şey olabilir mi? Her lahza o, kendisine secde etmede. Yüzünü görmek için önüne bir ayna koymuş secde ediyor. Aynada hakikati bir habbecik görseydi ondan bir hayalden başka bir şey kalmazdı.

Hayalleri de yok olurdu, kendisi de. Bilgisi, bilgisizlikte mahvolmak olurdu. Bizim bilgisizliğimizden başka bir bilgi, şüphe yok ki benim diye baş gösterirdi.

Adem'e secde edin diye ses gelip durmada. Adem'seniz bir an olsun kendinizi görün. Bu ses meleklerin gözünden şaşılığı giderdi de yeryüzü, onlarca lacivert gökyüzünün aynı oldu.

Allahdan başka tapacak yoktur dedi, tapacak yalnız Allahdır demekle ondan başka varlık yoktur demiş oldu ve birlik açıldı. O dostun, o doğru yolu bulmuş sevgilinin kulağımızı çekme zamanı geldi.

Kulağımızı tutup çeşmeye götürerek ağzını burada, bu suyla yıka, halktan gizlediğin şeyleri söyleme demesinin tan vakti. Fakat söylesen de o meydana çıkmaz ki. Yalnız sen açmayı kastetmekle suçlu olursun, o kadar.

Fakat ben, onların etrafında dönüp duruyorum işte. Bunu söyleyen de benim dinleyen de. Yoksulun ve definenin suretini söyle. Bunlar, eziyet çekenlerdir, o eziyeti anlat bakalım.

Rahmet çeşmesi, onlara haram oldu. Öldürücü zehri kadeh kadeh içiyorlar. Eteklerine toprak doldurmuşlar, şu kaynakları doldurmaya geliyorlar. Denizden yardım gören bu kaynak, şu iyi kötü bir avuç toprağın çalışıp çabalaması ile dolar mı hiç?

Fakat sizi bıraktım, size karşı kurudum, ebediyen de akmayacağım der. Halk, iştah bakımından ters tabiatlıdır. Öyleleri vardır ki suyu bırakır, içmez de toprak yer. Halk peygamberlerin tabiatlarına zıttır, tutar ejderhaya dayanır. Göze mühür vurmasını, gözü kapatmasını bildin, fakat neden göz yumdun, bunu da bildin mi?

Gözü yumdun da onun yerine şu gözlerini neye açtın? Bir bir, bil ki kapadığın gözün yerine gelen kötü gözlerdir onlar. Fakat inayet güneşi parlayıp doğmuş, ümidini kesenlere lütfetmiştir. Rahmetiyle görülmemiş bir tavla oyununa girişir. Küfrün ta kendisini tövbe haline kor.

O cömert Allah halkın bu bahtsızlığını görüp iki yüz tane sevgi çemberi akıtmıştır. O, koncaya dikenden sermaye verir, dikenden gonca bitirir. Yılan boynuzu ile yılanı süsler, bezer. Gece karanlığından gündüzü çıkarır. Yoksulun elinden zenginlik izhar eder. Halil'e kumu un yapar, Davut'a dağı enis kılar.

O karanlık bulutların altındaki dağ, olanca vahşetiyle beraber ağız açar, zir ve bem perdelerinden çenk çalar. Ey halktan nefret eden Davut, kalk. Onları terk ettin, yerine bizi dinle, beraber çalalım der.

O derviş dedi ki: Ey sırları bilen, bu define için ömrümü ziyan ettim. Hırs şeytanı, acele ettirdi, bana. Ne yavaşlığım kaldı, ne tedbirim, ne ihtiyatım. Tencereden bir lokma bile yemedim. Yalnız avucum siyahlandı, ağzım yandı. Bunu iyice bilmiyorum, bari bu düğümü bağlayana müracaat ederek çözeyim demedim.

Allahnın sözünü Allahnın sözü ile tefsire kalkış. Kendine gel de zannına uyup hezeyan etme a pek yüzlü! Düğümü kim bağladıysa o çözer. Bu nükteleri, bu sırları, yine söyleyen açar. Sana o çeşit söz, kolay anlaşılır gibi gelir ama Allah remizleri kolay anlaşılır mı hiç?

Adam yarabbi dedi, bu işten tövbe ettim. Kapıyı sen kapadın, yine sen aç! Duada da bir hünerim yokmuş, yine başımı hırkaya çekiyor, sana yalvarıyorum. Hüner nerede, ben neredeyim, doğru bir gönül nerede? Bunların hepside senin aksin, hepsi de sensin. Her gece rüyada bir tedbire girişmede, bir fikre düşmedeyim. Suda gark olan gemiye döndüm. Ne ben kalıyorum, ne hünerim kalıyor. Beden de bir leş gibi bihaber olarak bir tarafa düşüyor.

O yüce padişah, seher çağına kadar her gece "evet, Rabbiniz değil miyim?" diye sormada. "Evet" diye cevap vermede. Nerede "Evet, Rabbimizsiniz" diyen? Hepsini de uyku seli aldı götürdü. Yahut da bir timsah, hepsini paraladı, yedi.

Sabah çağı, karanlıklar kınından parlak kılıcını çekip de, doğu güneşi, geceyi dürünce bu timsah da yediklerini kusar. Yunus gibi o timsahın midesinden kurtulur, koku ve renk alemine yayılırız. Halk, Yunus gibi Allahyı tesbih etti, o karanlıklar aleminde o yüzden rahat kaldı. Her biri seher vakti, gece balığının karnından çıkınca der ki: Yarabbi, ey kerem sahibi, o korkunç geceye rahmet definesini gömmüş, ona bunca tat vermişsin.

O üstü pul pul, yol yol olan ve bir timsaha benzeyen gece, gözlerimizi, kulaklarımızı kuvvetlendiriyor, bedenimiz rahatlaşıyor. Bundan böyle senin gibi birisi, bizimle beraber olduktan sonra bize korkunç görünen şeylerden kaçmayız.

Musa, onu ateş gördü ama nurdu. Biz geceyi bir zenci gibi gördük, halbuki o huridir. Bundan böyle denizi, çerçöpün örtmemesi için senden bir göz isteyelim. Büyüklerin gözleri açıldı da ellerini çırpmaya, oynamaya başladılar. Ama bu elle, bu ayakla değil. Halkın gözünü, ancak sebepler bağlar. Sebepten korkup titreyen, eshaptan değildir. fakat bizim eshabımız; hakikat ehlidir. Allah, onlara kapı açmış, onları odanın baş köşesine geçirmiştir. Allah eline nispetle müstahak olan da Allah azatlısıdır, bağdan kurtulmuştur, müstahak olmayan da. Yokluk alemindeyken hak mı kazanmıştık da bu cana ulaştık, bu bilgiyi elde ettik? Ey ağyarı yar eden, ey dikene gül libası ihsan eyleyen! Toprağımızı ikinci defa olarak yine süz de hiçbir şey olmayanı yine bir şey haline getir! Bu duayı da önce sen emrettin, yoksa bir toprak parçasında sana dua etmeye kudret mi olurdu?

Ey hikmetine hayran olduğumun Allahsı, mademki dua etmemizi emrettin, bu emrettiğin duayı sen kabul et. Geceleyin anlayış ve duygular gemisi kırılır. Ne bir ümit kalır, ne korku, ne yeis. Allahm beni rahmet denizine daldırır, bakalım, ne hünerle doldurup geri gönderecek?

Birisini ululuk nuru ile doldurur, öbürünü vehimlerle, hayallerle. Kendimde bir rey, bir tedbir olsaydı her yaptığım, her giriştiğim iş, kendi hükmünce olurdu. Geceleyin aklım, benim buyruğum olmadan gitmezdi. Kuşlarım, tuzağımda dururdu. Can

duraklarını bilir, uykumda da, uyanıkken de, sınandığım zaman da onları anlardım. Bu işleri bağlayıp çözmek elimde değil, değil de yine de bu ululanmam, bu kendimi beğenmem nedir? Gördüğümü görmemiş sandım da yine dua zembilini kaldırdım.

Ey kerem sahibi, elif gibi hiçbir şeyim yok... Mimin gözünden daha dar bir gönlüm var ancak. Bu elif, bu mim, varlığımızın anasıdır. Anamız olan mimin eli dardır, elifse ondan daha yoksul! Elifin bir şeyi yok demek gaflettir, mim gibi gönlü daralmış bir hale gelmek akıl alametidir. Kendimden geçtiğim zaman hiçim. Fakat aklım başıma geldi mi ıstıraplara düşer, kıvranır dururum.

Artık böyle bir hiçe bir şey yükleme. Böyle kıvrandıran şeye devlet adını takma. Zaten beni iyileştirecek bir şeyim yok. Bu yüzlerce derde de vehimden uğradım. Hiçbir şeyim yok, o haldeyim işte. Bana lütfet. Zahmetler çektim, rahatlaştır beni, rahatımı arttır benim. Göz yaşlarıma gark oldum, üryan bir halde durmadayım. Senin kapını görecek göz yok bende. Gözsüz kuluna rahmet et de gözyaşları, şu yazıda bir yeşillik, bir ot bitirsin. Gözyaşım kalmazsa gözyaşı ihsan et. Peygamberin yaş dökücü gözleri gibi hani. O bile bunca devletiyle, bunca ululuğuyla, bunca ileri oluşuyla beraber Allah kereminden gözyaşı istedi.

Artık benim gibi eli boş bir kase yalayıcı, nasıl olur da kanlı gözyaşlarını iplik gibi salmaz? Öyle bir göz bile gözyaşına meftun olduktan sonra benim göz yaşlarım, yüzlerce ırmak olmalı.

Onun göz yaşlarının bir katrası, benim iki yüz ırmağımdan yeğdir. Çünkü o bir katrayla insanlar da kurtuldu, cinler de. O cennet bahçesi bile yağmur isteyince çorak ve çirkin toprak nasıl istemez? Kardeş, elini duadan ayırma. Kabul edilmiş, edilmemiş, bununla ne işin var senin? Ekmek bile bu göz yaşına mani olursa elini ekmekten yumak gerek. Kendine çeki düzen ver, çevikleş, yan yakıl da ekmeğini göz yaşlarınla pişir.

O böyle dua edip dururken Allahdan ilham geldi, bu müşküller açıldı.
Dendi ki: Hatif sana yaya bir ok koy, at dedi, yayın zıhını adamakıllı çek demedi ki.

Yayı iyice ta kulağına kadar çek demedi, bir ok koy,atıver dedi. Sen, ukalalığından yayı çekmeye okçuluk hünerini göstermeye kalkıştın. Bu katı yayı bırak da yürü, alelade yaya bir ok koy, fazla gitmesine savaşma. Düştüğü yeri kaz, defineyi orada bulmaya çalış, altınları elde et.

Allah, şah damarından yakındır insana. Halbuki sen ok gibi olan düşünceni uzaklara atmadasın. Ey yayı kurup oku atan! Av yakında, sen uzağa düşmüşsün. Kim daha uzağa ok atarsa daha uzaktadır. Böyle bir defineden daha uzağa düşer o.

Filozof kendisini düşünceyle öldürdü. Koş de ona, zaten defineye arkasını çevirmiştir o. Koş de. Ne kadar fazla koşarsa gönlünün muradından o kadar uzaklaşır.

Padişah, "Bizim için savaşanlar" dedi, bizden uzaklaşmaya çalışanlar demedi a kararsız adam! Kenan gibi hani. O da Nuh'dan arlandı da o koca dağın tepesine çımaya kalkıştı. Kurtulmak için dağa ne kadar koştu, tırmandıysa kurtuluştan o kadar uzaklaştı.

Her sabah, daha katı bir yayla daha uzağa ok atıp define arayan bu yoksul gibi. Daha katı olan her yayı, eline aldıkça defineden o derece mahrum olmaktaydı. Bu atalar sözü, alemde söylenir durur: Şeytanın canı azapta gerek. Çünkü bilgisiz kişi hocadan utanır, kalkar, gidip yeni bir dükkan açar.

Ustana danışmadan açtığın o dükkan, bil ki kokmuş bir dükkandır, akreplerle, yılanlarla doludur o suretten ibaret adam. Çabuk yık bu dükkanı da yeşilliğe, gül fidanlarına, içilecek suların bulunduğu yere dön.

Kibrinden, işin iç yüzünü bilmediğinden güya kendisini kurtaracak dağı kurtuluş gemisi yapmaya kalkışan Kenan'a benzemez. O define arayana da okçuluğu hicap oldu. Halbuki isteği hazırdı, koynundaydı. Nice bilgi, nice zeka, nice zeka, nice anlayış vardır ki yolcuya bir gulyabani, bir harami kesilir.

Cennetliklerin çoğu ahmaktır. Bu suretle de filozofun şerrinden kurtulur onlar. Kendini faziletten de üryan bir hale getir, saçma şeylerden de... Böylece rahmet, her an sana insin dursun. Anlayışlı olmak; sınıklığın, niyazın zıddıdır. Anlayışlı olmayı

bırak, ahmaklıkla uzlaşmaya bak. Anlayışı hırs ve tamah tuzağı bil. Temiz kişinin şeytan gibi akıllı olmakla ne işi var?

Aklı, fikri ileri olanlar, bir sanatla kanaat ederler. Fakat o kadar ileri anlayışlı olmayanlar sanatı görür, sanatkarı bulurlar. Ana küçücük yavrusunu gündüzün kucağına alır, ona el ayak olur, onu her şeyden korur.

ÜÇ YOLCU

Oğul, burada bir hikaye dinle de hünerlerine kapılıp belalara uğrama.

Bir Yahudi, bir Müslüman, bir de Hıristiyan yolda arkadaş oldular. Bir mümin, iki sapıkla yoldaş oldu. Aklın şeytan ve nefisle arkadaş olması gibi.

Yol hali bu bir de bakarsın, bir Maraga'lı ile bir Rey'li arkadaş olur. Beraber yerler, beraber içerler. Baykuş, karga ve doğan, bir kafese düşebilir. Hapiste bir temiz kişiyle bir beynamaz arkadaş olabilir. Bir konaktaki kervan sarayda doğu ve batı halkıyla Maveraünnehir'li bir araya gelir.

Aşağılık ve yüce kişiler, kış ve kar yüzünden bir kervansarayda günlerce kalırlar. Fakat yol açıldı, mani kalmadı mı hepsi ayrılır, her biri bir yana gider.

Akıl padişahı, kafesi kırdı mı kuşların her biri bir tarafa uçar. Bundan önce neşelenerek, sevinerek kendi cinsinin havası ile geldiği yere uçar giderdi ya. Kafeste ve zindan da iken de her an ağlayıp inleyerek kanat açar ama uçmaya yol ve imkan yoktur. Fakat yol oldu mu her biri, anarak kanat açtığı yere uçar, yel gibi uçup gider. Ağlayıp vah ettiği tarafa fırsat buldu mu koşar uçup kavuşur. Bedenine bak. Bu cüzüler, nereden toplanıp bedenine geldi. Kimisi suya, kimisi toprağa, kimisi yele, kimisi ateşe mensup. Kimi arştan gelmiş, kimi ferşten. Kimisi güzel, kimisi çirkin.

Her biri kar korkusundan bu kervansaraya sinmiş, geldikleri yere tekrar dönmeyi umuyor. Çeşit çeşit kar var, her taraf donmuş, hiçbir yerde hayat kalmamış. O adalet güneşinden uzak kalmışlar, o uzaklık kışından buz kesilmişler. Fakat o kızgın güneşin harareti bir geldi mi dağ bile kum ve yün kesilir.

Can verirken beden nasıl erirse kendilerinde candan eser olmayan cansızlar bile öyle erir.

Bu üç yoldaş bir konağa vardılar. Orada bir devletli, kendilerine helva hediye etti. Bir ihsan sahibi, "Ben yakınım" sofrasından her üç garibe de helva götürdü. Allahdan sevap ümidi ile sıcak somun ve bal helvası hediye etti.

Şehirliler edep ve zeka ehli olurlar. Toy vermek yoksul doyurmak da köylülere verilmiştir. Allah, garibe ziyafet çekmeyi köylülere vermiştir. Köylerde her gün Allahdan başka imdadına yetişecek hiç kimsesi olmayan yeni bir misafir vardır. Köylerde her gece yeni bir topluluk vardır ki onların Allahdan başka kimseleri yoktur.

O iki yabancı, adamakıllı yemek yemişler, imtilaya uğramışlardı. O Müslüman ise oruçluydu. Akşam namazı vakti o helva gelince Mümin, pek aç olduğundan yemek istediyse de, ikisi de biz boğazımıza kadar tokuz. Bu yemeği bu gece bırakalım da yarın yeriz. Bu gece sabredelim, yemeyelim de helvayı yarına saklayalım dediler.

Mümin dedi ki: Sabrı bırakalım da bu gece yiyelim yarının sahibi var. Ona sen, böyle hikmet satarak yalnız yemek istiyorsun galiba dediler.

Dedi ki: Dostlar, biz üç kişi değil miyiz? Bana razı değilseniz pay edelim. Kimse ne düşerse diler yesin, diler saklasın. İkisi birden hayır dediler, pay etmeyi bırak, "her pay eden cehennemdedir" sözünü duy.

Mümin, burada pay eden, kendi havasına uyup pay edendir. Allah için pay eden değil. Sen de Allahınsın onun payısın. Onun payını başkasına verirsen ona şirk koşmuş olursun. Eğer kötü kişilerin zamanı olmasaydı bu aslan, köpeklere üstün olurdu. Onların kasti o Müslüman'ın gam yemesi, o geceyi aç geçirmesiydi.

Allahya teslim oldu, boynunu eğdi, dostlarım dedi, baş üstüne, dediğiniz gibi olsun. O gece yatıp uyudular, sabahleyin kalkıp kendilerini bezediler. Yüzlerini ağızlarını yıkadılar. Her biri, kendi yolunca virdini okumaya koyuldu.

Bir zaman virtlerine yüz tutup Allahdan lütuf ve ihsan dilediler. Müminde ulu padişaha yüz tutar, Hıristiyan da Yahudi de; Mecusi de. Hatta taş, toprak, dağ ve suyun bile Allahya gizli bir duası, ilticası vardır.

Her sözün sonu gelmez. Her üç dostta ibadetlerini bitirdikten sonra dostçasına birbirlerine yüz çevirdiler.

Biri dedi ki: Her birimiz gördüğü rüyayı anlatsın. Kimin rüyası daha güzelse bu helvayı o yesin, üstün olan alt olanın payını alsın. Aklı en üstün olanın yemesi herkesin yemesi demektir. Onun nurlarla dolu olan canı üstün gelmiştir, arda kalanların derdine o deva eder. Akıllılar, ebediliğe ulaşmışlardır. Şu halde onların vücudu ile bu alemde mana bakımından bakidir.

Bunu üzerine önce Yahudi gördüğünü söyledi, geceleyin ruhu nerelerde gezdiyse anlattı. Dedi ki: Yolda önüme Musa çıktı. Öyledir, kedi rüyasında yağlı kuyruk görür. Musa'nın ardında Tur dağına gittim. Ben de Musa'da Tur dağı da nura gark olduk, görünmez bir hale geldik. O güneşin nuru ile üç gölge de mahvoldu. Ondan sonra o nurdan bir kapı açıldı. O nurun içinden bir başka nur göründü. O ikinci nur, çabucak yüceldi. Ben de, Musa'da, Tur dağı da... Üçümüzde o nurun doğmasıyla yok kaybolduk. Ondan sonra gördüm, Allah nuru ı-ona üfürünce dağ üçe ayrıldı.

Heybet sıfatı ona tecelli edince parçalar, birbirinden ayrıldı

Her bir parçası bir tarafa gitti. Bir parçası denize doğru gitti. Zehir gibi acı olan deniz suyu, bu yüzden tatlılaştı.

İkinci parçası yere geçti, yerden tatlı sular, deva çeşmeleri kaynadı. Tertemiz vahyin kutluluğundan o sular, bütün hastalara şifa kesildi. Öbür parçası da derhal uçup da Kâbe'nin yanına gitti, Arafat dağı oldu. Sonra tekrar o sesten kendime geldim, bir de gördüm ki Tur yerindeydi, ne eksiği vardı, ne fazlalığı.

Fakat Musa'nın ayağı altında buz gibi eriyordu. Ne çukuru kaldı ne tepesi. Heybetten yerle bir oldu, tepesi de o heybetle eteğiyle birleşti. Derken yine kendime geldim, gördüm ki Tur'la Musa, eskisi gidi durmakta. Yalnız dağın eteğindeki çölde yüzleri Musa'ya benzeyen bir alay halk var. Onun gibi onların ellerinde de birer asa var, hırkası tıpkı onların hırkasına benziyor. Hepside eteğini çemremiş kendi turuna gitmekte. Hepsi ellerini duaya kaldırmış, "Rabbin bana görün" demeye koyulmuş. Sonra yine o dalgınlıktan kendime geldim, her birinin sureti bana başka türlü göründü. Hepsi de Allah aşığı peygamberdi bunların. Bu suretle bana peygamberlerin birliği anlatılmış oldu.

Bu sırada yine o ulu melekleri gördüm. Kardan meydana gelmişti bunlar. Bunlardan başka yardım dileyen bir halka melek daha vardı ki onlarda ateşten yaratılmışlardı.

O çıfıt böyle söyleyip duruyordu. Nice Yahudi vardır ki sonu iyi olur. Hiçbir kafiri hor görmeyin. Müslüman olarak ölebilir olur ya. Ömrünün sonundan ne haberin var ki ondan tamamı ile yüzünü çeviriyorsun. Ondan sonra Hıristiyan söze geldi. Dedi ki: Rüyada Mesih gördüm.

Onunla dördüncü kat göğe alemin güneşinin bulunduğu durağa çıktım. Gök kalelerinin şaşılacak şeylerini gördüm. Bu alemdeki alametlere hiç benzemiyorlardı. Oğulların gökçeği, herkes bilir ki gökyüzünün hüneri, elbette yeryüzünden üstündür.

Bir deve, bir öküz ve bir koç, yolda giderlerken bir bağ ot buldular.

Koç dedi ki: Bunu paylaşırsak hiç birimiz doymayız. Fakat kimin ömrü daha artıksa bu otu o yesin. Yaşlılara hürmet Mustafa'nın sünnetlerindendir çünkü.

Aşağılık kişilerin hükmettiği bu devirde ise halk, yaşlıları iki yerde öne geçirirler. Ya ateş gibi sıcak yemeğe buyur derler, yahut bakımsızlıktan yıkılacak dereceye gelen köprüde ileri sürerler. Aşağılık kişiler kötü bir maksatları olmadıkça bir şeyhi, bir büyüğü, bir kılavuzu ağırlamazlar. Onların hayırları budur, artık kötülüklerini var sen kıyas et.

ÖRNEK

Bir padişah camiye geliyordu. Yaverleri, sopalı memurları, halkı dövmedeydi. Sopalı damlar, birinin başını yarıyor, öbürünün gömleğini yırtıyor, padişaha yol açıyorlardı.

O arada bir yoksul da yasakçılardan suçsuz olarak on sopa yedi. Kanlar içinde kaldı. Padişaha yüz dönüp dedi ki: Şu apaçık zulme bak, gizlisini ne soruyorsun? Camiye gidiyorsun güya. Hayrın buysa şerrin ve kötülüğün nedir ey azgın?

Bir pir aşağılık bir adamdan bir tek selam işitmez ki nihayet ondan bir hayli derde uğramasın. Böyle bir kötü kişinin veliye musallat olmasındansa kurdun musallat olması daha iyidir.

Kurt, çok zalimdir ama hiç olmazsa hilesi, düzeni yoktur. Hilesi, aklı fikri olsa hiç tuzağa düşer mi? Hile insandadır tamamı ile. Koç, öküzle deveye arkadaş dedi, mademki böyle bir ota rastladık, hadi bakalım her birimiz ömrümüzün başlangıcını söyleyin. Kim daha yaşlı anlaşılsın,öbürleri de sussun.

Benim vücuda gelişim, İsmail'in koçu ile başlar. O vakitten beri varım ben. Öküz ben dedi, Adem peygamber, bir öküzle çift sürüyordu ya, işte o vakit küçücüktüm. Halkın atası Adem'in yeryüzünde çift sürdüğü öküzle eşim ben.

Deve öküzle koçtan bu sözleri duyunca çok şaşırdı. Başını indirip otu aldı. Havaya kaldırdı. Hiçbir söz söylemeden o esrik deve,otu yedi, sonra dedi kİ: Benim için doğum tarihine zaten hacet yok. Bende bu çeşit gövde ve bu uzun boy varken buna ne hacet? Yavrum, herkes bilir ki ben, sizden küçük değilim. Akıl, fikir sahipleri, bilirler ki yaratılışım sizden üstündür.

Hıristiyan da, hepiniz bilirsiniz ki dedi bu yüce gök, şu eski yeryüzünden yüzlerce defa geniştir. Nerede gökyüzünü acayip genişlikleri, nerede şu yerin köşeleri, bucakları?

Müslüman bunu üzerine dedi ki: Dostlar, sultanım Mustafa zuhur etti.

Bana dedi ki: Onların birisi Tur'a gitti, Allah Kelim'ine arkadaş oldu, aşk tavlası oynamaya girişti. Öbürünü de sahip kıran İsa aldı, dördüncü kat göğe çıkardı.

Kalk a arda kalmış zarar görmüş adam! Bari o helva ile yahniyi sen ye. O hünerli, sanatlı kişiler, koştular; devlet ve mevki mektubunu okudular. O iki faziletli er, lütuf ve ihsanlar buldular, meleklere karıştılar. Ey arda kalmış saf ve bön! Kalk, sıçra da helva kasesinin başına otur! Bu sözü duyunca Hıristiyan'la Yahudi a haris dediler, yoksa helvayı yedin mi?

Müslüman, "O emrine itaat edilen padişah, emredince ben kimim ki buyruğuna uymayayım? sen Yahudi'sin Musa'nın emrinden baş çekebilir misin? Seni iyi ve kötü bir şeye koşsa emrinden nasıl olur da dışarı çıkabilirsin? Sen de Mesih'e tabisin, hayır veya şer, herhangi bir işte Mesih'in emrine karşı durabilir misin? E... Artık ben nasıl olur da peygamberlerin övündüğü Peygamberimin emrinden dışarı çıkabilirim? Helvayı yedim tabii, şimdi de sarhoşum işte!" dedi.

Bunun üzerine vallahi dediler, rüya, senin rüyan. Bu gördüğün rüya, bizim yüzlerce rüyamızdan üstün.

Ey neşeli zat senin uykun uyanıklık. Rüyanın eserini uyanıklıkla bile görüyorsun. Sen de faziletten, yiğitlikten, hünerden geç, iş hizmette ve güzel huydadır.

Allah, bizi bunun için meydana getirdi. "İnsanları ancak bana ibadet etsinler diye yarattım, cinleri de" dedi.

Samiri'nin hüneri, neyini fazlalaştırdı ki? O hüner kendisini Allah kapısından sürdürdü. Karun'un başına kimya bilgisinden neler geldi? Seyret de bak. Yer, onu ta dibini kadar çekti. Ebülhakem, hünerinden ne elde etti? Küfrüyle inkarı ile baş aşağı cehenneme gitti.

Hüner odur ki ateşi apaçık göresin; duman ateşe delalet eder demeyesin bunu böyle bil. Senin delilin hakikatte hekimin delilinden daha kokmuştur.

Oğul, senin delilin bundan başka bir şey değilse pislik ye, sidiğe bak dur. Delilin, asaya benzer senin. Elindedir de körlüğünden göremediğin şeyleri, güya onunla

anlarsın. Bu gürültüyü, bu kap tutu göremiyorum, beni mazur tut diyorsun adeta.

TİRMİZ PADİŞAHI

Delkak, Tirmiz'de padişah olan Seyyid'in her şeyi bilen akıllı bir maskarasıydı. Padişahın Semerkant'da mühim bir işi vardı. O işi derhal yapıp gelecek bir adam aradı.

"Beş günde oraya gidip gelecek ve bana haber getirecek olana hazineler vereceğim" diye tellal çağırttı. Delkak köydeydi. Bunu duyunca eşeğine bindi. Tirmiz'e doğru koşturmaya başladı. Öyle koşturuyordu ki eşek sakatlandı. Ata bindi at da çatladı. Nihayet yol tozlarına bulanmış bir halde Tirmiz'e gelip divana girdi. Vakitsiz olmakla beraber padişahın huzuruna girmek istedi. Divana bir fısıltıdır düştü. Padişah da vehimlendi adeta.

Şehrin ileri gelenleri de ürktüler, geri kalanları da. Acaba diyorlardı, ne fitne ne kötülük çıktı? Kuvvetli bir düşman mı kast etti bize, yoksa kaza ve kaderden helak edici bir felakete mi uğradık?

Ne oldu da Delkak, köyden kalktı, böyle aceleyle yola düştü, yolda birkaç tane Arap atını çatlattı?

Halk, padişahın sarayının kapısına toplandı. Bakalım Delkak, böyle acele niçin geldi diye bekliyorlardı. Onun acelesinden, o telaşından Tirmiz'de bir gürültüdür koptu. Biri iki eliyle dizlerini dövüyor, öbürü eyvahlar olsun, başımıza gelenler nedir, diye bağırıyordu.

Herkes, korkudan, gürültüden bir felaket düşünmede, bir başka çeşit düşünceye kapılmada, yüzlerce hayallere düşmedeydi. Hırkamıza düşen bu ateş nedir, diye herkes aklınca bir şeyler kuruyordu.

Delkak, huzuruna gitmek istedi. Padişah derhal izin verdi. Yeri öpünce padişah "Ne oldu yahu" dedi. Kim, o ekşi suratlı adama bir şey sorduysa parmağını ağzına götürüp sus demekteydi. Bu hareketinden halkın, vehmi artıyor, herkes derleniyor, şaşırıp kalıyordu. Delkak, padişahın emri üzerine ey kerem sahibi padişahım dedi, bir an dur da nefes alayım. Aklım başıma gelsin. Çünkü acayip bir aleme düştüm. Bir an geçti ama padişah da vehme, zanna kapıldı. Boğazı da acıdı, ağzının tadı da kaçtı. Çünkü Delkak'ı hiç böyle görmemişti. Ondan daha hoş bir nedimi yoktu.

Daima hikayeler söyler, latifeler eder, padişahı sevindirir, güldürürdü. Huzurda oturdu mu öyle bir güldürürdü ki padişah, kahkaha atarken iki eliyle karnını tutmaya mecbur olurdu. kahkahadan terlere batar, yüzüstü yerlere yıkılırdı. Bu günse yüzü sapsarıydı, suratı asıktı. Parmağını ağzına götürüp sus padişahım diyordu. Bu ne haldi?

Padişah, ne felaket var acaba diye vehimlendikçe vehimleniyordu, hayallendikçe hayalleniyordu. Harzemşah, pek zalimdi, pek kan dökücüydü. Padişahın gönlünde o yüzden zaten gam, gussa vardı. O taraflardaki birçok padişahları ya hileyle, ya kuvvetle öldürmüş, yok etmişti o inatçı.

Tirmiz padişahı da bundan vehimleniyordu zaten. Delkak'ın halinden vehim büsbütün arttı. Dedi ki: çabuk söyle, ne var? Kimden bu derece perişan oldun? Delkak cevap verdi: Köyde duydum ki padişah, her ana caddenin başında bir tellal bağırtmış. Üç günde Semerkant'a kadar gidecek adama hazineler bağışlatacağım demiş. Koşa, koşa aceleyle geldim ki ben de o kudret olmadığını söyleyeyim. Benden böyle çeviklik gelmez. Hiç olmazsa bunu benden umma.

Padişah hay canına lanet olsun dedi, şehre yüzlerce korku saldın. A ham herif, bu kadar şey için ota da ateş saldın, otlağa da. Şu davullu, bayraklı hamlar da, biz yokluk yurdundan haberciyiz diye bağırıp dururlar ya! Hepsi dünyaya bir şeyhlik lafıdır atmış, kendisini Beyazıd yerine koymuştur. Kendi kendine yola girmiş, kendi kendine ulaşmış; bir dava yurdunda meclis kurmuştur.

Kendi kendisine gelin güvey olan gibi. Kız tarafını hiç bundan haberi yokken güvey evi birbirine girer. İş yarıdan yarıya düzeldi, biz, bize gereken şartları yerine getirdik. Evleri süpürdük, bezedik. Bu hevesle adeta sarhoş olduk, bu işe hoş bir surette

giriştik der. Fakat o taraftan bir haber geldi mi hayır. O damdan bir kuş uçup bu yana ulaştı mı? Hayır.

Bu birbiri üstüne ulanan elçilikler, bu gürültü patırtı üzerine o taraftan size bir cevap geldi mi? Ne gezer? Gelmedi ama sevgilimiz biliyor ya. Mutlaka gönülden gönle yol vardır derler. Peki ama umduğumuz sevgiliden niye mektubumuza cevap gelmedi, niye yol bomboş öyleyse?

Gizli aşikar yüzlerce nişane var, fakat yeter, bu kapının perdesini bundan fazla açma. Sen yine, zevzekliğinden kendi kendisini derde atan o ahmak Delkak'ın hikayesini söyle.

Vezir dedi ki: Ey doğruya bir direk, bir dayak olan padişahım! Şu aşağılık kul bir söz söyleyecek, onu lütfen dinle. Delkak, köyden bir iş için geldi. Bir şey söyleyecekti. Şimdi vazgeçti, pişman oldu. Yağdan, baldan bahsetmede, söyleyeceğini gizlemede, maskaralıkla bu işten kurtulmaya savaşmada. Kını gösteriyor, kılıcı gizliyor. Onu acımadan sıkıştırmak gerek. Fıstığı, yahut cevizi kırmadıkça ne içi meydana çıkar, ne ondan bir çıkarılır. Onun bu saçma sözlerini, bu maskaralığını dinleme de titreyişine, yüzünün rengine bak.

Allah, "Niyetleri yüzlerine görünüp durur" dedi. Çünkü yüz içteki sırrı söyler, açığa vurur. Bu görünen şey, duyulan sözün zıddıdır. Çünkü insan şerle yoğrulmuştur.

Delkak, feryat ve figan ederek, coşup köpürerek vezir dedi, bu yoksulun kanına girmeye kalkışma. Gönle nice şüpheler, vehimler gelir ki doğru ve yerinde değildir. "Şüphe yok ki şüphenin bazısı suçtur, günahtır." Sitem, hele yoksula olursa hiç doğru değildir. padişah kendisini inciten kişiye bile kötülük etmezken nasıl olur da onu güldürene kötülük eder? Fakat vezirin sözü, padişahın gönlüne yer etmişti. "Delkak'ı zindana götürün, maskaralığına, rüyasına pek kapılmayın. Boş karnına davul gibi vurun da davul gibi nesi var, nesi yoksa bize haber versin.

Davul kuru olursa sesi başka türlü çıkar, yaş olursa başka türlü. İçinde bir şey olursa başka türlü bir ses verir, boş olursa başka türlü. Sesi ne halde olduğunu bildirir bize. Siz de onu dövün de zorundan içindekini söylesin, gönüllerimiz kabul edinceye kadar nesi var, nesi yoksa açığa vursun.

Parlak ve açık doğru söz, gönle rahatlık verir. Gönül, yalan sözle yatışmaz. Yalan, çerçöpe benzer, gönül de ağza. Çöp ağızda gizlenmez. Ağızda çöp oldu mu dil dolanır durur, nihayet onu ağızdan atar. Hele göze bir çöp girerse göz yaşarır, kapanıp açılmaya başlar. Biz, bu çöpü, ağzımıza, gözümüze girmeden ayağımızın altında ezelim" dedi.

Delkak padişahım yavaş ol dedi. Yavaşlık ve yarlıgama yüzünü pek yırtma. Beni azaba sokmak için neden bu kadar acele ediyorsun? Senin elindeyim, kuş değilim k, uçayım. Allah için verilen cezada acele etmek doğru değildir. fakat kendi kızgınlığından, kendi gelip geçici heva ve hevesinden verilen cezada acele edilir. Adam, kendini bir an önce razı etmeye bakar.

Kaza ve kadere razı olursa kızgınlığı yatışır. Öç almadan geçer, o zevkten mahrum kalır. Bundan korkar işte. Yalancı şehvet, yemeye atılır, onun lezzetini, zevkini kaybedivereceğinden korkar ki bu zaten derttir.

İştah varsa acele etmemek, yenen şeyin iyice sinmesi için ağır ağır yemek daha doğrudur. Sen, benim belamı defetmek, gördüğün gediği tıkamak istiyorsun. O gedikten bir felaket gelmesin diyorsun ama kaza ve kaderin o gedikten başka daha nice gedikleri, nice delikleri var.

Belayı def etmenin çaresi, sitem etmek değildir. buna çare ihsandır, aftır keremdir. Peygamber "sadaka belayı defeder" dedi. Ey yiğit hastalığını sadakayla tedavi et. Sadaka, yoksulu yakmak, hilim gözleyen gözü kör etmek değildir.

Padişah dedi ki: Hayır, yerinde yapılırsa iyidir. Yerinde bir hayırda bulunursan bu, doğru bir harekettir. Ruh, yerine şah sürmek işi harap etmektir. Şah yerine atı sürmek de bilgisizliktir. Şeriatta ihsan da var ceza da. Padişah, baş köşeye geçer; at ahıra bağlanır.

Adalet nedir? Bir şeyi layık olduğu yere koymak. Zulüm nedir? layık olmadığı yere

koymak. Allahnın yarattığı bir şey abes değildir. Kızgınlık, hilim, öğüt, hile... hepsi doğrudur. Bunların hiç biri mutlak olarak hayır değildir. aynı zamanda mutlak olarak şer de değildir. her birinin yerinde faydası vardır, yerinde de zararı. Onun için bilgi vaciptir, faydalıdır.

Yoksula yapılan öyle cezalar vardır ki sevap bakımından ekmekten de yeğdir, helvadan da. Çünkü helva, vakitsiz yenirse safra yapar. Halbuki helva verilecek yerde ona bir sille vurulsa kötülükten kurtulur. Yoksula vaktinde bir sille vur da boynu vurulmaktan kurtulsun. vuRmak, hakikatte kötü huyadır. Kilim dövülmez, tozu dövülür. Meclis de var, zindan da. Her ikisi de lazım. Meclis ihlas sahibi olana, zindan ham kişiye.

Yarayı deşmek lazım. Deşeceğin yerde üstüne merhem korsan pisliği kökleştirmiş olursun. Yaranın altındaki eti yer. Yarı faydası olsa elli tane ziyanı olur. Delkak, beni bırak demiyorum dedi, işi ara, sor, tahkik et diyorum. Sabır yolunu kapama, acele etme. Sabret de birkaç gün düşün. Bu düşünce esnasında bir şeye iyice karar verirsin de kulağımı bilerek çekersin.

Neden yürüyüşte "Yüzü üstünde sürünme" sözü söylenir? Daima doğru yürümek gerekken yüzüstü sürünme neden? İyi kişilerle danış, görüş. Peygamber "İşlerini meşveretle yapar onlar" dedi, bunu böyle bil. İşleri meşveretle yapmak, şunun içindir: Meşveretten hata ve eğrilik, az meydana gelir.

Bu akıllar, aydın kandillere benzer. Elbette yirmi kandil bir kandilden daha ziyade aydınlık verir. Belki aralarına gökyüzünün nurundan yanmış bir kandil düşüverir.

Allah gayreti, ortaya bir perde salmıştır. Aşağılık ve yücelik alemine mensup olanları birbirine karıştırmış, karmıştır. "Yürüyün alemi gezin" demiştir. Sen de gez, dolaş da bahtını, rızkını sınaya dur. Meclislerde, peygamber de bulunan akıl gibi bir akıl ara. Çünkü peygamberden, miras kalan ancak odur. Bu akıl, gaypları önden de görür, arttan da.

Bu kısa kesilen kitapta anlatılmasına imkan bulunmayan gözü de gözler arasında ara. İşte o azametli peygamber, rahipliği, dağlara çekilip yalnızca ibadet etmeyi bunun için menetmiştir. İnsanlar birbirleri ile buluşsunlar diye bunu kaldırmıştır. Çünkü böyle bir göze sahip adamın bakışı bahttır, ebedilik iksiridir. Temiz kişiler arsından tertemiz biri vardır ki padişah, onun fermanının üstüne "Şah" çekmiştir.

Onun duası, icabet edilir. İnsanların, cinlerin en ululârının içinde bile ona eşit yoktur. Onunla inada girişen, ister tatlı olsun, ister ekşi; Allahya karşı hiçbir delili yoktur. Çünkü biz onu yücelttik... Özrü, delili ortadan kaldırdık.

Allah kıbleyi ortaya apaçık bir surette çıkardı mı bil ki artık kıble aramak abestir. Kendine gel, araştırmadan yüz çevir, başını döndürüp durma artık. Döneceğin yer ve konaklayacağın mekan, meydanda işte. Bu kıbleden bir an gafil oldun mu her batıl kıblenin maskarası oldun gitti. Sana temyiz verene hamd etmezsen kıbleyi tanıma kabiliyetini kaybedersin.

Bu ambardan bir şey elde etmek, bir ihsana uğramak niyetindeysen seninle hemdert olanlardan bir an bile ayrılma. Çünkü bu yardımcıdan ayrıldığın an kötü bir arkadaşın derdine uğrarsın.

FARE İLE KURBAĞA

Tesadüf bu ya, bir fare, vefalı bir kurbağa ile su başında tanıştılar. Her ikisi de bir buluşma zamanı tayin ettiler. Her sabah bir bucaktan çıkıyorlar, birbirleri ile gönül tavlası, oynuyorlar, gönüllerini vesveseden arıtıyorlardı.

Bu buluşmadan ikisinin de gönlü ferahlıyor, birbirlerine hikayeler anlatıyorlar, birini söylediğini öbürü dinliyordu. Gah baş diliyle, gah hal diliyle sırlarını ortaya koyuyorlar. "Topluluk rahmettir" sözünü tevil diyorlardı. O kötü mahluk, kurbağa ile eş oldu mu neşeleniyor, beş yıllık vakaları hatırlıyordu.

Sözün coşması, ulanıp gitmesi, dostluk nişanesidir. Söz söyleyememekte ülfetsizliktendir. Gönül, dilberi gördü mü nasıl olur da suratı ekşi bir halde kalır?

Bülbül, gül görür de nasıl susar? Kızarmış balık bile, Hızır'ın himmetiyle dirildi, denize sıçradı, orada karar kıldı. Sevgili, sevgilisiyle beraber oturdu mu yüz binlerce sır levhini bilir.

Sevgilinin alnı Levhi mahfuzdur. Dost, onun alnından iki alemin sırrını da apaçık görür. Dost kudümiyle adeta yol kılavuzudur. Mustafa, bunun için, "Sahabem yıldıza benzer" demiştir. Yıldız çölde de kılavuzdur, denizde de. Yıldıza göz dik, o kılavuzdur, yol gösterir. Gözünü onun yüzüne eş et. Onunla bahse girişmeye kalkma, bu çeşit hareketlerle toz koparma. Çünkü o tozla yıldız, görünmez olur. Halbuki göz, sürçen dilden elbette daha iyidir. Yalnız Allahdan vahiy alan kişi söylerse o başka. Çünkü o toz koparmaz, tozu yatıştırır.

Adem, vahiy ve sevgiye mazhar olunca sözü "Allemel esma" sırrını açtı. Her şeyin adı nasılsa öylece gönül sahifesinden diline aktı, her şeyi bildirdi. Her şeyi gönül gözü görmüştü, onun için hepsinin hassasını ve mahiyetini apaçık söylüyordu. Her şeye layık olan adı söyledi, puşta aslan demedi. Nuh da tam dokuz yıl doğru yolda vaaz ette. Her gün yeni bir öğüt verdi. Laal dudakları, kalplerin yakutuydu. Ne risale okumuştu, ne de "Kuutül kulub!" vaazlarını şerhlerden öğrenmiyordu. Sözleri, keşifler kaynağından coşuyordu, ruh şerhiydi.

Bir şarap var. O içildi mi söz suyu dilsizden bile kaynar, köpürür. Yeni doğan çocuk fasih söz söyler bir edip olur, Mesih gibi, ergen adamların hikmetini okur. O şaraptan içip dudağını hoş bir hale getiren dağ. Davut peygamber gibi yüzlerce gazel öğrenir. Bütün kuşlar, cik cik ötüşlerini bırakmışlar, padişah olan Davut'a uymuşlar, ona dost olmuşlar, onunla ırlamaya başlamışlar.

Kuş bile onu duyup sarhoş olduktan sonra demir, onun sesini duymuş, bunda şaşılacak ne var? Kasırga, Ad kavmini kırmış geçirmiş, fakat Süleyman'a hamal olmuş, onu sırtında taşımıştır. Kasırga, o padişahın tahtını yüklenmiş, her sabah, her akşam bir aylık yol götürmüştür. Hem ona hamal olmuş, hem casusluk yapmıştır. Uzakta olan birisini sözünü duydu mu, derhal gelir, o sözü Süleyman'ın kulağına fıslardı. "Filan kişi, şimdi böyle söyledi ey Süleyman ey sahip kıran ay" derdi.

Bu sözün sonu yoktur. Fare, bir gün kurbağaya ey akıl kandili dedi; zaman oluyor ki sana bir sır söylemek istiyorum. Halbuki sen suyun dibinde bulunuyorsun. Su kıyısında nara atıyorum ama suyun içindeyken aşıkların narasını duyuyorsun sen.

Ey yiğit er, ben bu muayyen buluşma vakitleri ile kanaat edemiyor, senin sohbetine doyamıyorum. Namaz ve yol gösteren ibadet, beş vakit olarak farz edildi. Fakat aşıklar daima namazdadır. Ve sarhoşluk o başlardaki mahmurluk, ne beş vakitle yatışır, ne beş yüz bin vakitle. "Beni az ziyaret et" sözü aşıklara göre değildir. doğru özlü aşıkların canı, pek susuzdur.

"Beni ziyaret et "sözü, balıklara göre değildir. çünkü onların canları, deniz olmadıkça hiçbir şeyle ünsiyet edemez. Bu denizin suyu pek korkunçtur ama balıkların mahmurluğuna göre bir yudumcuktur. Aşığa bir an ayrılık, bir yıl gibi gelir. Bir yıllık vuslat bile onca bir hayalden ibarettir. Aşk susuzdur, susuzu arar. Bunlar, geceyle gündüz gibi birbirinin ardına düşmüşlerdir. Gündüz geceye aşıktır, onsuz olamaz. Fakat bakarsan görürüsün ki gece, ona, ondan ziyade aşıktır. Onlar,birbirlerini aramadan bir lahza bile durmazlar. Daima, birbirlerinin ardından koşup dururlar.

Bu onun ayağına yapışmıştır. O, bunu kulağına. Bu ona hayrandır, o, buna aşık. Sevgilinin gönlünce herkes aşıktır, herkesi aşık görür o. Azra'nın gönlünde daima Vamık vardır. Aşığın gönlünde de sevgiliden başka kimse yoktur. Onların aralarında ne az, ne çok fark edici bir şey olamaz, onları birbirinden ayıracak kimse bulunamaz. Bu iki çan bir devededir. Artık buraya "Az ziyaret et" sözü nasıl sığar?

Hiç kimse,kendisine "Beni az ziyaret et" der mi? Hiç kimse kendisine nöbetle zamanla dost olur mu? Bu birlik aklın alacağı şey değildir. bunu anlamak, insanın ölümüne bağlıdır. Eğer bu, akılla anlaşılsaydı, insanın nefsini öldürmesi neden vacip olurdu ki?

Akıllar padişahı, bu kadar merhametliyken nasıl olur da zaruretsiz olarak insana "Kendini öldür" der?

Fare dedi ki: Ey merhametli, sevgili dost, ben seni görmedikçe bir an bile karar edemiyorum. Gündüzün nurum, kazancım, ışığım sensin; geceleyin kararım, neşem, uykum sen. Beni sevindir, vakitli vakitsiz kerem eder anarsın lütfedersin. Ey iyiliğimi isteyen, buluşmak için yirmi dört saatte bir kuşluk çağını tayin ettin.

Fakat ciğerim yanıyor, beş yüz kere susuzum, her susuzluğumda bir öküz açlığı var adeta. Benim derdimden haberin bile yok. Mevkiinin zekatını ver de bu yoksula bir bak.

Bu biedep yoksul, buna layık değil ama senin umumi lütfun, bundan çok üstün. Herkese lütfetmektesin. Lütfetmen için bir lüzuma hacet yok. Güneş, pisliklere de vurur. Fakat nuruna bir ziyan gelmez. O pislik, onun hararetiyle kurur, odun haline gelir. Bu yüzden de bir külhana girer, nurlanır, hamamın kapısını duvarını kızdırır, parlatır. Pisken bezenir, nurlanır. Çünkü güneş, ona öyle bir afsun okumuştur işte. Güneş yeryüzünün içini de kızdırır da artakalan pislikleri yer. Bu pislikler, bu suretle toprağın cüzü olur, ondan otlar biter. İşte Allahda kötülükleri iyiliklere böyle çevirir. Güneş en kötü şey olan pisliğe bunu yaparsa yeşilliklere, güllere, nergislere neler yapmaz? Bir düşün, Allah da ibadet güllerine karşılık ne vefada bulunur, ne mükafatlar verir, ne ihsanlar eder. Kötülüklere böyle elbiseler verirse temizlere neler bağışlar?

Allah onlara gözlerin görmediği şeyler verir. Dile, lügata sığmaz lütuflar eder. Biz kimiz ki bu derece lütfu hak edelim? Gel sevgili, güzel huyunla benim günümü de aydınlat. Çirkinliğime, kötülüğüme bakma. Dağdaki yılan gibi zehirlerle doluyum ben. Ben çirkinim, huylarım da tamamı ile çirkin. Beni diken olarak dikti, artık ben nasıl gül olabilirim?

Dikene güldeki güzelliğin ilk baharını ver. Bu yılana tavus güzelliğini sen ihsan et. Çirkinliğin son derecesine varmışım ben. Fakat senin lütfun da ihsan etmede son dercedir. Bu kötülüğün çirkinliğin son derecesine varmış olan kulun hacetini, son derecede olan lutfunla reva et ey usul boylu selvilerin bile haset ettikleri güzel! Ben ölürsem yine senin lütfun, bana gözyaşı döker, kerem sahibisin, buna ihtiyacın yoktur ama yine sen ağlarsın bana. Mezarımın başında çok otursun. O güzel gözlerinden çok yaşlar akar. Mahrumiyetime ağlar, mazlumluğuma gözlerini yumup yaş dökersin sen. İyisi mi o lütufların birazcığını şimdi yap. O sözleri, şimdi benim kulağıma küpe et. Toprağıma söyleyeceğin sözleri şu gamla kulağıma saç, şimdi söyle bana.

Gümüş paralar veren bir ihsan sahibi, sofinin birine dedi ki: Ey ayaklarının altına canımı döşediğim zat. Ey padişahım! Bugün sana bir kuruş mu vereyim, yoksa yarın kuşluk çağında üç kuruş mu? Hangisini istersin?

Sofi dedi ki: Bugünkü de vaat, yarınki de. Dün yarım kuruş verseydin bugün elimde olsaydı. Buna, bugünkü vereceğin bir kuruştan da daha ziyade sevinirdim, yarın vereceğin yüz kuruştan da. Peşin sille, veresiye keremden hayırlıdır. İşte kafam önünde, başımı eğiyorum, vur, tek peşin olsun! Hele sille, senden geldikten sonra hiç gam yemem. Baş da o elin sarhoşudur, sille de. Ey canımın canı, ey yüzlerce cihan değer dost, aklını başına devşir, bu peşin şeyi ganimet say. Ay gibi yüzünü gece yolcularından gizleme. Ey akar su, bu arktan baş çekme.

Hep buradan da ak da ırmak kıyısı bu akar suyla gülsün, kenarlarında yaseminler boy atsın. Uzaktan ırmak kıyısında sarhoş yeşillikler gördün mü bil ki orada su vardır. Allah "Gönüllerindeki yüzlerinden anlaşılır" dedi. Yeşillikte yağmuru suyu anlatır. Yağmur gece yağarsa kimse görmez. Çünkü herkes uykuya dalmıştır. Ama her güzel gül bahçesi gizli bir yağmura delalet eder.

Kardeşim ben toprak hayvanlarındanım, sen su hayvanlarından. Fakat rahmet ve ihsan padişahısın. Öyle lütfet, öyle bir ihsan da bulun ki arada bir huzuruna gelebileyim. Irmak kıyısında seni canla başla çağırıyorum ama sen merhamet edip cevap vermiyorsun. Suya dalmama imkan yok. Çünkü terkibim topraktan meydana gelmiş. Ya bir elçi gönder, yahut kerem et, bir nişana ver de benim sesimi sana ulaştırsın. Bu iş için o iki dost konuşup görüştüler. Nihayet şuna karar verdiler:

Bir uzun ip bulacaklardı. Bu ipin çekişi, onların sırrını birbirine duyuracaktı. Fare, ipin bir ucunu sana karşı iki büklüm olan bu kulun ayağına bağlarız, öbür ucunu da senin ayağına. Bu suretle ikimiz, birbirimize ulanmış, bağlanmış oluruz; bir bedendeki

can gibi birbirimize karışırız dedi.

Beden de canın ayağında bir ipe benzer, onu gökyüzünden yere çeker durur. Can kurbağası, kendinden geçme suyuna hoş bir surette dalmışken, beden faresinden güzelce kurtulmuşken. Beden faresi o iple yine onu çeker. Can, bu çekişten ne acılar tadar! Beyni kokmuş farenin çekişi olmasaydı kurbağa, suyun içinde rahatça yaşardı. Bunun ötesini, gündüz olup da ecel uykusundan uyanınca güneşe nurlar bağışlayandan duyarsın. İpliğin bir ucunu benim ayağıma bağla, öbür ucunu kendi ayağına düğümle de bu kupkuru yerde iktiza edince ipi çekebileyim, sen de bu vesileyle benim derdimi anlayasın dedi. Bu söz kurbağanın gönlüne acı geldi. Bu pis beni bağlıyor galiba dedi. İyi adamın gönlüne kötü bir düşünce geldi mi bu boş değildir, bir aslı vardır bunun. O anlayışı vehim sayma, Allah anlayışı bil. Gönüldeki nur, onu külli levihten okumuş, anlamıştır.

Biliyorsun ya, filcinin o kadar çalışmasına, korkunç bir surette bağırıp çağırmasına rağmen fil, Allah evine gitmemişti. Ayağı, o kadar köteğe rağmen az çok, Kabe tarafına gitmiyordu vesselam. Sanki ayakları kurumuştu, yahut da o saldıran canı, bedeninden çıkmıştı dersin. Fakat başını Yemen tarafına döndürdüler mi o erkek fil yüz at süratinde koşmaktaydı. Filin duygusu, gayb zahmını anlamıştı. Bu böyle olunca artık kendisine Allahdan ilham gelen velinin duygusu nasıl olur? O güzel huylu Yakup peygamber d, kardeşleri, Yusuf için babalarından izin alıp onu birazcık sahraya gezmeye götürmek istedikleri zaman bir şeyler sezinlemişti. Hepsi de ona, Yusuf'a bir zarar gelir diye düşünme. Bir iki günceğiz müsaade et baba. Neden bize emniyet etmiyor, neden Yusuf'unu bizimle gezmeye, eğlenmeye göndermiyorsun? Yeşilliklerde beraber gezip tozalım. Biz, onu çağırıyoruz ama emniyet ve ihsan sahibi kişileriz dediler.

Yakup, şu kadar biliyorum ki onu benim yanımdan alıp götürmenizden gönlümde bir dert, bir elem peydahlanıyor. Gönlüm, asla yalan söylemez. Çünkü o arş nurundan nurlanmıştır dedi. Yakup'un şu gönlünün burkulması yok mu işte o, bu işte bir kötülük olduğuna kati bir delildi. Fakat kaza ve kaderden kaçmasına imkan yoktu. Kaza ve kader hükmünü işleyecekti. Onun için Yakup da bu kadar nişaneler gördüğü halde yine de Yusuf'u gönderdi. Körün, kuyuya düşmesine şaşılmaz, fakat yolu gören de düşer, buna şaşılır işte. Bu kaza ve kaderin çeşit çeşit işleri vardır. Adamın gözünü, Allah nasıl dilerse öyle bağlar. Gönül hilesini hem bilir, hem bilmez. Mührünü vurmak için demiri bile yumuşatır, muma döndürür.

Gönül derdi ki: Mademki Allah taktiri böyle, bunu istiyor, ha olsun, ne yapalım? Kendisini bundan gafil tutmaktaydı. Can da, onun ipiyle bağlanmış kalmıştı. O yüce kişi, taktir yüzünden mat olursa bu, alt olma değildir, Allah kazasına uğramadır. Bir musibet, onu yüzlerce musibetten kurtarır. Bir iniş onu yüceliklere çıkarır.

Hani ham bir şuh bir şen adam gibi. Gece içtiği şarap, onu sarhoş etti, yüz binlerce ham kişinin sarhoşluğundan kurtardı. Nihayet o da pişti, usta oldu, cihanın esirliğinden kurtuldu, hürriyete kavuştu.

Zevali olmayan Allah şarabı içti, sarhoş oldu. Kendisine her şeyi, herkesi anlayacak bir kabiliyet geldi, halktan kurtuldu. Onların gevşek ve taklitçi inanışlarından, görmez gözlerinin gördüğü hayalden halas oldu.

Şaşılacak şey! Onların anlayışı, bu nişanesiz denizin met ve cezrine ne yapabilecek ki? Bu yapılmış, düzülmüş mamureler, o çölden geldi. Saltanat, padişahlık, vezirlik, oradan verildi. Yokluk çölünden bu görünen aleme iştiyaklarla bölük bölük varlıklar gelip durmada. Bu çölden her akşam, her sabah kervan üstüne kervan geliyor.

Geliyor, biz geldik, nöbet bizim, siz gidin diye yerimizi yurdumuzu alıyor. Oğul, akıl gözünü açtı mı baba, hemencecik yükünü kağnıya koyuyor. Padişahım biz kimiz ki devlete, kutluluğa layık olalım? Sen gel, talihimi devlete döndür. O alemden buraya bir ana yol var. Oradan buraya geliyorlar, buradan oraya gidiyorlar.

İyi dikkat et. Oturmuşuz ama gidiyoruz, yeni bir yere hareket etmişiz, fakat görmüyorsun sen. Sermayeni ağzını bugün için değil, ilerisi için, ileride bir iş yapmak için hazırlarsın. Ey yola tapan, yolcu odur ki yüzü ve gidişi, ileriyedir. Nitekim gönül perdesi ardından da anbean yorulmadan, usanmadan hayal alayı gelip durur. O düşünceler, hep bir fidanlıktan kopup gelmese nasıl olur da hepsi yol bulur, gönle

gelip çatar? Bölük, bölük düşünce ordumuz, susamış bir halde gönül çeşmesine geliyor. Testilerini doldurup gidiyorlar. Daima meydanda ve daima gizli bunlar.

Düşünceleri, gökyüzünün yıldızları say. Fakat bunlar, başka bit gökyüzünde dönmedeler. Kutluluk gördün mü şükret, ihsanda bulun. Kötülük gördün mü sadaka ver, yargılanma dile! Çark vur. Ayın nuru ile ruhu parlat. Çünkü tutulma yerine geldi, zararlar gördü, can simsiyah oldu.

Onu yine hayalden vehimden, zandan kurtar. Yine kuyudan çıkar, cefa ipinden halas et. Bu suretle de bir gönül, senin güzel gönül alışınla kanatlansın, uçsun, şu balçıktan kurtulsun!

Ey Mısır azizi, ey ahdinde duran zat,mazlum Yusuf, senin zindanındadır. Onu kurtarmak için çabucak bir rüya görüver, Allah, ihsan sahiplerini sever. Yedi arık ve hasta öküz, yedi semiz öküzü yutmada. Yedi kuru ve çirkin beğenilmeyecek başak, yedi taze ve yemyeşil başağı otlamada.

Ey aziz, gönül Mısırında kıtlık başlıyor. Aman padişahım bunu caiz görme. Padişahım, senin hapsinde bir Yusuf'um ben. Lütfet, beni kadınlardan kurtar. Arşta oturup duruyordum. Anamın şehveti "inin" emri ile beni buraya attı. O tam yücelikten bir kocakarının hilesiyle rahim zindanına düştüm. Ruhu ta arştan bu yurda getirdi. Hasılı kadınların hilesi pek büyük.

İnişim, önce de kadın yüzünden, sonra da kadın yüzünden. Ruhtum, nasıl oldu da bedene büründüm? Ya bu düşkün Yusuf'un ağlayıp inlemesini duy, yahut o aşık Yakub'a merhamet et. Kardeşlerimden mi feryat edeyim, kadınlardan mı? ADEM GİBİ CENNETLERDEN DÜŞTÜM BEN! Kış yaprağı gibi soldum, çünkü vuslat cennetinde buğday yedim. Senin lütfunu, ihsanını, o barış selamını o güzel haberini duyunca, kötü göz değmesin diye ateşe çöreotu attım, fakat çöreotuma da kötü göz değdi. Önde de sonda da her kötü gözü def eden, ancak ve ancak mahmur gözlerindir.

Padişahın kötü gözü, senin güzel gözlerin mat eder, mahveder; ne güzel ilaç bu. Hatta senin gözünden kimyalar erişti mi kötü göz bile iyi göz olur. Padişahın gözü, doğanın gözüne değdi mi doğan, yücelir, himmetli bir göze sahip olur. O bakıştan öyle bir göze sahip olur ki, öyle yücelir ki artık erkek aslandan başka bir şey avlamaz olur.

Aslan da nedir ki? O manevi yüce doğan, hem senin avındır, hem de seni avlar. Din çayırında can doğanının ıslığı "Ben batan şeyleri sevmem" naraları olur.

Senin izinden uçup duran gönül doğanı da sayısız ihsanlarla uğradı, gözün, bir kerecik ona düştü. Burnu bir koku aldı, kulağı senin nağmelerini duydu. Her duygusu, muayyen olamayan nasipler elde etti.

Sen, hangi duyguya gayb aleminin yolunu açarsan o duygu, artık eskimez, yıpranmaz, ölmez. Mülk senindir. Duyguya bir şey ihsan edersin; o duygu, öbür duygulara padişahlık eder.

Fare doğru yolu bulmuş olan kurbağa ile buluşmak isteyince o aşk ipini çekerdi. Anbean elime böyle bir vasıta, böyle bir vesile geçirdim diye o ipe güvenirdi. Can ve gönül de bu geceli, görüşmek için artık bir ipliğe döndü adeta derdi.

Derken ansızın bir alaca karga geldi, fareyi yakaladı. Kurbağa da onunla beraber havalandı. Fare karganın gagasında havalanınca kurbağa da ona bağlı olduğundan onunla beraber sudan çıktı. Fare, karganın gagasındaydı, kurbağa da ipe bağlı olduğundan havalanmaktaydı.

Halksa hele bak diyordu, karga, hileyle suda yaşayan kurbağayı nasıl da avladı. Nasıl suya girdi, nasıl da onu kaptı? Suda yaşayan kurbağa, nasıl olur da alaca kargaya avlanır? Kurbağa, bu, suda yaşamayan susuz hayvanlar gibi, aşağılık bir mahluka eş olanın layığıdır.

Feryat adamın kendi cinsinden olmayan dostundan, feryat. "ey "ulu" lar, sizinle düşüp kalkacak iyi bir dost arayın, diyordu. Akıl ve ayıplarla dopdolu bulunan nefisten feryat eder. Nefis, güzel bir yüzdeki çirkin buruna benzer.

Akıl, ona der ki: Cins oluş, iyi bil ki su ve toprak bakımından değil, mana, bakımındandır. Kendine gel de surete tapma, suret sözüne kapılma, cins oluşu surette

arama. Suret, cansız şeye, taşa benzer. Cansız şeyin, kendisiyle cins olandan, yahut olmayandan haberi var mıdır?

Can, karıncaya benzer, beden de bir buğday tanesine. Karınca o buğday tanesini her an çeker durur. Karınca bilir ki o kendi cinsinden olmayan buğdaylar, nihayet yenecek, kendisine karışacak. Bunlar, benim cinsimden olacaklar der.

Karıncanın biri, yoldan bir arpa tanesi bulur, çekip götürmeye koyulur. Öbürü, bir buğday yakalar, koşa koşa götürmeye başlar. Arpa, buğdayın bulunduğu yere gelmez ama karınca, karıncanın bulunduğu yere gelir ya. Arpanın gitmesi, buğdaya tabidir. Karıncaya baksana, dönüp kendi cinsine nasıl geliyor. Buğday, neden arpaya doğru gidiyor deme. Gözünü aç da düşmanı gör, alınan, götürülen şeyi değil.

Kara bir karınca, siyah kilimin üstünde bir taneyi almış gitmekte mesela. Tanenin gittiği görülür de karınca görünmez. Akıl der ki gözünü iyi aç da bak. Hiç tane onu bir götüren olmasa gider mi?

Köpek bu yüzden Ashabı Kehf'in bulunduğu yere geldi, onlara katıldı. Suretler, tanelerdir ama karınca, kalptir.

İsa bu yüzden gökyüzündeki temiz meleklere karıştı. Kafesler ayrıydı ama kuş yavrusu bir cinsten. Bu kafes meydandadır da kuş yavrusu gizli. Fakat kafesi bir götüren olmasa kafes, kendi kendine nasıl gider?

Ne mutlu o göze ki akıl, onun başında buyruktur; işin sonunu görür, her şeyi bilir, aydındır, nurludur. Çirkinle güzeli, akılla ayırt edin; şu karadır, bu ak diyen gözle değil. Göz, pislikte biten yeşilliğe de aldanır. Fakat akıl, onu bir de bizim mehengimize vur der.

Yalnız isteği gören göz, kuşa bir afettir; fakat tuzağı gören akıl, onu afetlerden kurtarır. Ama bir tuzak daha vardır ki onu akıl da bilemez. İşte gayb aleminde bulunanları gören vahiy, onun için bu tarafa koşup geldi.

Cinse cins olmayanı akılla bilmek, tanımak gerek. Hemencecik suretlere koşmamalı. Cins oluş, ne senin için suretledir, ne benim için. İsa, insan şeklindeydi, fakat melek cinsindendi. Onun için gökyüzü kuşu, karganın kurbağayı havalandırması gibi onu alıp bu gök kubbenin üstüne çıkardı.

Abdülgavs da peri cinsindendi de peri gibi tam dokuz yıl gizlice kanat çırpıp uçtu. Karısı başka bir kocaya vardı, ondan çocukları oldu. Kendi yetimleriyse babalarının ölümünü konuşurlar; acaba onu kurt mu paraladı, yoksa eşkıya mı öldürdü; yoksa bir kuyuya mı düştü, yahut da bir pusuya mı uğradı? Derlerdi.

Çocuklarının hepsi de düşüncelere dalarlar, hiç biri babamız sağ demezdi. Tam dokuz yıl sonra fakat yine iğreti olarak meydana çıktı, bir müddet sonra yine gözden kayboldu.

Bir ay oğullarına konuk oldu. Ondan sonra hiç kimse, bir daha onun rengini bile görmedi. Kılıç yarası, bedenden ruhu nasıl çalarsa peri cinsinden oluşu onu, insanlar arasından öyle kaptı işte. Cennetlik, cennet cinsinden olduğu için bu cinsiyet bakımından Allahya tapar.

Peygamber "Hamd ve cömertlik, dünyaya uzanmış cennet dallarıdır" demedi mi? Bütün sevgileri, lütufları, sevgi ve lütuf cinsinden bil, bütün kahırları da kahır cinsinden.

Küstahlık, küstahlığı doğurur, aldatan aldanır. Çünkü bunlar akıl bakımından birbirlerinin cinsidir. İdris yıldızların cinsindendi. Onun için sekiz yıl Zuhal'de kaldı. Zuhal, doğularda da onun dostu oldu, batılarda da, herhalde onunla konuştu, onun sırlarına mahrem oldu. Kaybolduktan sonra tekrar dünyaya gelince yeryüzünde nücum bilgisine dair ders verirdi. Önünde yıldızlar güzelce saf kurarlar, dersinde bulunurlardı. Bir derecede ki aşağılık yukarılık bütün halk, yıldızların seslerini duyarlardı. Cins olma çekişi, yıldızları ta yeryüzüne kadar çekmiş, onun yanına getirmişti. Her yıldız, kendi adını, halini, nasıl rasat edileceğini ona açar söylerdi.

Cinsiyet nedir? bir çeşit bakış. Bununla bir cinsten olanlar,

birbirlerine yol bulur, birbirlerine kavuşurlar. Allah birisine verdiği bakışı sana da

verse sen de onun cinsinden olursun. Bedeni her yana çeken nedir? bakıştır. Haberdar olan, nasıl olur da bihaberi bildiği tarafa çeker? Erkekte kadın huyu oldu mu puşt olur, namussuzluk eder. Kadına kadın huyu verdi mi kadın, kadın arar sevici olur.

Allah, sana Cebrail sıfatlarını verirse kuş gibi uçar, havalarda yol ararsın. Gözün, havayı gözler durur. Yeryüzüne yabancı kesilir, gökyüzüne aşık olursun. Fakat sana eşek huyu verirse yüzlerce kanadın olsa uçar, ahıra konarsın!

Aşağılık fare, suret bakımından aşağı olmadı. Pisliğinden çaylağa zebun oldu. Yemek peşinde koşan hain olan, karanlığa tapan, peynir, fıstık ve pekmezle sarhoş olur. Eşsiz doğan kuşundan bile fare huyu olursa farelere ar olur, hayvanlar ondan utanırlar.

Oğul Harut'la Marut'a Allah insan huyunu verdi, melek huyları değişti. "Biz Allahya ibadet için saflar kurmuşuz" makamından aşağıya düştüler, Babil kuyusuna baş aşağı asıldılar. Levhi mahfuz, gözlerinden uzaklaştı, levhleri büyü yapan ve büyülenen kişilerin bedenleri oldu.

Kanatları aynı, başları aynı, bedenleri aynı fakat birisi arz üstünde Musa, öbürü aşağılık yerlerde hor hakir Firavun. Huy peşinde yürü, iyi huyluyla düş kalk. Gül bağına bak, nasıl gülün huyunu almış. Mezar toprağı bile insanla şereflenir; gönül ona elini kor, yüzünü sürer. Toprak bile temiz bir bedenle komşu olduğundan şereflenir, devlet bulursa, artık sen "Önce komşu gerek sonra ev" de. Gönlün varsa yürü, bir gönül sahibi dost ara.

Onun toprağı bile can huyunu almış, aziz kişilerin gözlerine sürme olmuştur. Nice toprak gibi mezarlarda yatanlar var ki faydaları, feyizleri bakımından yüzlerce diriden yeğ. Gölgesini gizlemiş ama toprağı, gölge vermekte. Yüz binlerce diri, onun gölgesinde gölgelenmekte.

SULTAN MAHMUT

Sultan Mahmut, bir gece yalnız başına şehri dolaşırken bir bölük hırsıza rastladı. Hırsızlar ey vefalı adam dediler, sen kimsin? Sultan Mahmut, ben de sizlerden biriyim diye cevap verdi. Hırsızların biri, ey daima hileye düzene baş vuranlar, hadi bakalım,her birimiz hünerini söylesin.

Yaratılışta ne hüner ne marifet var? Şu gece vakti arkadaşlarına anlatsın dedi. Birisi dedi ki: Ey hünerini göstermeye kalkışan kavim, benim kulaklarımda bir hassa vardır. Köpek havladı mı, ne diyor, anlarım. Öbürleri, bu iki metelik eder ancak dediler. Bir başkası ey altına tapanlar, benim bütün hassam gözümdedir. Geceleyin karanlıkta kimi görsem, hiç şüphe yok, onu gündüz tanırım dedi. Başka biri, benim hünerim kolumdadır. Kolumun kuvvetiyle duvarları delerim dedi. Başka biri dedi ki: Benim marifetim burnumda. İşim, toprakları koklamaktır.

"İnsanlar madenlere benzerler" sırrına ermişim. Peygamber, onu ne için söylemişti. Ben, toprağın bedeninde ne kadar para var, ne madeni gizli anlarım. Bir yerde altın gizli, öbür tarafın masrafı, gelirinden fazla mesela, derhal bilirim. Mecnun gibi toprağı koklarım, yanılmaksızın Leyla'nın bulunduğu toprağı bulurum. Her gömleği koklar, içinde Yusuf mu var, şeytan mı anlarım.

Ahmet gibi hani. O da Yemen'den koku alırdı ya. Benim de şu burnum, o nasibe erişmiştir işte. Hangi toprak altına komşu, hangisi sıfırdan ibaret. Beş para etmez? Bu, bana malum olur.

Bir başkası da benim hünerin dedi elimdedir. Dağ tepesine kadar kement atarım. Ahmet gibi... Onun canı da bir kement attı, kenemdi ta göğe ulaştı.

Allah dedi ki: Ey gökyüzündeki Beyt-i Mamur'a kement atan, atışı benden bil. "Attığın vakit sen atmadın ben attım"

Nihayet dediler ki: Ey yüce ve vefalı dost, sen de söyle. Senin ne hünerin ne marifetin var?

Sultan Mahmut dedi ki: Benim hünerim sakalımdadır. Onunla suçluları cezadan eziyetten kurtarırım. Suçluları cellatlara verdiler mi, sakalım oynayınca onlar

kurtuluverirler. Acıyıp sakalımı oynattım mı öldürülmeden de kurtulurlar, dertten de, elemden de. Hırsızlar, bu sözü duyunca kutbumuz sensin dediler; minnet gününde kurtuluşumuz senden olacak. Sonra hep beraber yola düzüldüler, o kutlu padişahın köşküne doğru hareket ettiler.

Bu sırada sağ taraftan bir köpek havladı. Köpek sesinden anlayan, köpek diyor ki dedi, padişah sizinle beraber. Kokudan anlayan bir yandaki toprağı kokladı, bu dedi, bir dul kadının odasının toprağı. Kement atan, kemendini attı, yüksek bir duvara ulaştılar. Koku alan bir başka yeri kokladı, dedi ki: O eşsiz padişahın hazinesi burada. Delik delen, duvarı deldi, hazineye girdiler. Her biri bir şeyler aldı. Bir hayli altın sırmalarla bezenmiş kumaş, ağır mücevherler alıp hemen gizlediler.

Padişah konakladıkları yeri, şekillerini, adlarını, yollarını iyice öğrendi. Onlardan gizlenip geri döndü. Sabahleyin divanda bu macerayı anlattı. Hemen yiğit çavuşlar yolladılar. Hırsızları tutup bağladılar. Hepsini eli bağlı olarak divana getirdiler. Can korkusu ile tir tir titriyorlardı. Padişahın huzurunda durdular. O ay gibi parlayan padişah, geceleyin kendileri ile arkadaşlık eden adamdı. Geceleyin kimi görse gündüz şüphesiz bir surette tanıyan, padişahı tahtında görünce bu adam dedi, geceleyin bizimle arkadaşlık eden adamdır. Sakalında o kadar hüner, marifet vardı ya hani; bu tutulmamızda yine ondan oldu.

Gözü, padişahı tanımış olduğundan bu tanışıklıkla ağzını açtı, tesirli bir suretle söz e başladı. Dedi ki: "Nerede olursanız olun, o sizinledir" dedikleri bu padişah işte. Bizim yaptığımızı görüyor sırrımızı duyuyordu. Gözüm, geceleyin padişahı tanıdı; Bütün gece onun ay gibi yüzü ile aşk oyununa girişti. Ben, ondan ümmetimi dileyecek, şefaatte bulunacağım. O, hiçbir ariften yüz çevirmez. Bil ki arifin gözü, iki alemde de insana aman verir. Herkes, onunla yardıma nail olur. "Gözü Allahdan başka bir şeye kaymadı" da onun için Muhammed, her derdin şefaatçisi oldu.

Dünya gecesiyle güneş, perde ardındayken o Allahyı görüyordu, ümidi ondandı. İki gözü de "Biz senin göğsünü açmadık mı, ferahlatmadık mı seni?" sürmesiyle sürmelemişti. Cebrail'in bile görmeye tahammül edemediğini o, gördü.

Allah bir yetime sürme çekti mi onu, doğru yola girmiş eşsiz, iri bir inci haline getirir. Nuru incilerden üstün olur. Öyle bir istenen, arzulanan, Allahyı ister, arzular.

Kulların duraklarını gördü; hasılı o yüzden Allah, onun adını "Gören tanık taktı. Şahidin aleti keskin gözle keskin kulaktır. Geceleri bile uyanıktır; sırlar ondan gizlenemez. Binlerce davacı, davaya kalkışsa kadı, kulağını şahide verir.

Hüküm verirken kadıların hüneri budur. Onların aydın gözleri, tanıktır. Onun için şahidin sözü, göz yerine geçer. Çünkü o, garezsiz olarak sırrı görmüştür. Davacı da görmüştür ama garezle görmüştür. Garez, gönül gözünün perdesidir. Allah diler ki sen zahit olasın; garezi bırakasın da tanık kesilesin.

Bu garezler göze perdedir. Göz perde indi mi insan, yukarı aşağı, bunca şeyi, göremez, "Sevdiğin şeyler seni kör ve sağır eder." Fakat bir adamın gönlüne güneşin nuru vurdu mu onca yıldızın bir kadri, kıymeti kalmaz artık. Sırları perdesiz olarak görür. Müminle kafirlerin ruhlarının ne makamlarda bulunduğunu seyreder.

Allahnın, yeryüzünde de, yüce gökte de insan ruhundan daha gizli bir şeyi yoktur. Hak, kuru, yaş; her şeyi bildirdi de ruhu "O benim işimdendir" diye mühürledi, gizledi. Yüce kişinin gözü, ruhu gördü mü artık ona hiçbir gizli şey kalmaz. O, her kavgada, şahadeti makbul bir şahit olur. Sözü, her baş ağrısını keser, sersemliğini giderir.

Allahnın adı "adalet sahibi" dir, şahit de onun adamıdır. Onun için sevgilinin gözü adalet sahibi bir şahittir. İki alemde de Allahnın baktığı yer, gönüldür. Padişah daima gönle bakar.

Allahnın aşkı, onu şahidi "güzeli" sevmesi, bütün bu perdeleri düzüp koşmasına sebep oldu. Onun için bizim şahit (güzel) seven Allahmız, Miraç gecesi, Peygamberle buluşunca "Sen olmasaydın gökleri yaratmazdım" dedi.

Bu kadı, iyiye de hüküm etmede, kötüye de. Fakat şahit, kadıya bile hüküm etmiyor mu? Hüküm sahibi, şahide esir oldu. Sevin ey Allah rızasını kazanan kişinin keskin gözü.

Allahyı bilen, bilinen Allahdan pek ziyade niyazda bulundu; ey sıcakta soğukta bizi gözleyen Allah dedi...sen hayırda da danıştığımız zatsın, şerde de. Fakat gönlümüz, senin remizlerinden, buyruklarından bihaberdir. Biz seni görmeyiz, fakat sen gece gündüz bizi görürsün. Sebebi görmemiz bizim gözümüzü bağlar. Benim gözüm, gözler arasından seçildi de geceleyin güneşi gördü.

Ey yüce, ey ulu Allah, o, senin lütfundu. Lütfun yüceliği, tamamlanmasındandır. Yarabbi, nurumuzu kıyamette de fazlalaştır, tamamla. Bizi kahredici kötülüklerden kurtar. Gece dostuna gündüz ayrılığı verme. Yakınlığı görmüş canı uzaklaştırma. Senden uzaklaşmak, dertli, veballi bir ölümdür. Hele bu ayrılık, bu uzaklaşma, buluştuktan sonra olursa. Seni göreni gözsüz bırakma, ondan gizlenme. Bitmiş, boy atmış yeşilliğine su serp.

Ben yürüyüşte küstahlık etmedim, sen de ceza ve cefada aldırmazlıktan gelme. Yüzünü göreni, lütfet, cemalinden uzaklaştırma. Senden başkasının yüzünü görmek, boğaza takılan bir zincirdir. "Allahdan başka bir şey batıldır, asılsızdır." Batıldırlar ama bana hak görünmedeler. Çünkü batıl batılları çeker. Yeryüzünde, gökyüzünde ne varsa hepsi de zerre zerre kehlibar gibi kendi cinsini çekmededir. Mide, ta dibine kadar ekmeği çekmededir, ciğerdeki hararet suyu. Güzellerin çekici gözleri de buralarda döner, dolaşır, gül bahçelerindeki kokuları arar durur. Çünkü gözün duygusu, rengi çeker; beyin ve burun, güzel kokuları.

Bu çekilişleri de sırları bilen Allahdan bil. Sen, kendi çekişinle bizi buralardan kurtar Yarabbi. Ey müşterimiz olan Allah, sen bu çekicilerden üstünsün. Acizleri satın alırsan değer, yaraşır. Kadir gecesi, o dolunayı tanıyan, susuz kişinin buluta yüz çevirmesi gibi yüzünü padişaha döndürdü. Dili de onundu zaten, canı da. Onun olan, ona küstahça söz söylese ne çıkar?

Dedi ki: Biz can gibi balçığa kakılıp kaldık. Kıyamet gününde can güneşi sensin. Ey gizlice yürüyen padişah, vakti geldi... Kerem et, hayırlısı ile bir sakalını oynat.

Her birimiz hünerimizi gösterdik, fakat o hünerler, ancak bahtsızlığımızı arttırdı. O marifetler, boynumuzu bağladı, o mevkiler yüzünden baş aşağı düştük, alçaldık. O hünerler, boynumuza bağlanmış bir hurma lifi oldu. Ölüm günü, onların hiç birinden fayda yok. Ancak geceleyin gözü padişahı tanıyanın o güzel duygusu işe yarar.

O marifetlerin hepsi yolda görünen adamın yolunu şaşırtan gulyabanidir. Yalnız geceleyin padişahın yüzünü gören göz başka. Padişah, hüküm gününde yalnız geceleyin yüzünü gören, kendisini tanıyan adamdan haya eder. Muhabbet padişahını tanıyan köpeğe de Ashabı Kehf'in köpeği adını takmalıdır. Köpeğin sesini anlayıp aslandan haber alan bir kulağa sahip bulunan kişinin hüneri de, iyi bir hüner.

Köpek, geceleri bekçiler gibi uyanık olduğundan padişahın geceleri uyanık olan kullarından da bihaber değildir. adı kötüye çıkanlardan utanmaya lüzum yok. Onların sırlarını anlamak gerek. Adı tamamı ile kötüye çıkana gelince artık onun hamlıkta bulunup iyi bir ad san aramaya kalkışmasına hiç lüzum yok. Nice altın vardır ki yağma edilmekten, zarara uğramaktan kurtarmak için üstünü karartırlar.

Susığırı, denizden bir mücevher çıkarır, onu kıyıya koyar, ışığı ile etrafını görür, otlamaya koyulur. Mücevherin nuru ile aydınlanan sahadaki sümbül ve süsenleri hemencecik yer. Böyle güzel kokulu çiçeklerle geçindiğinden, gıdası nergis ve nilüfer olduğundan da onun pisliği amberdir.

Birini gıdası, ululuk nuru olursa artık nasıl olur da o adamın dudağından sihri helal doğmaz? Gıdası, arı gibi vahiy olan kişinin evi, nasıl olur da balla dolu bulunmaz?

Susığırı, yine o mücevherin ışığı ile otlar dururken ansızın mücevherden pek uzağa düştü. Bir tacir, bunu görüp otlağın, çayırın kararması için mücevheri balçıkla örttü. Kendisi ağacın arasına gizlendi. Sığır kuvvetli boynuzları ile onu süsmek için bir hayli aradı. Düşmanı boynuzlamak için o çayırın etrafını belki yirmi kere döndü, dolaştı. Düşmanını bulmadan ümit kesince mücevheri koyduğu yere geldi. fakat o iri, o padişahlara layık mücevherin üstündeki balçığı görünce şeytan gibi o da balçıktan korktu.

Şeytan bile toprağı anlamadıktan, toprağa karşı kör ve sağır kesildikten sonra artık toprakta mücevher olduğunu öküz, nereden bilecek? "İnin" emri ile canı bu aşağılık

yeryüzüne indirdi. Bu hayız hali, onu namazdan mahrum etti. Yoldaşlar, bu dertten kaçın, bu dedikodudan çekinin. Çünkü heva ve heves, erkeklerin hayzıdır.

"İnin" emri, canı bedene soktu da Adem incisi, toprakta gizlendi. Onu tacir bilir, fakat öküz bilmez. Gönül ehli olanlar anlarlar, fakat her toprak kazan anlamaz.

İçinde mücevher bulunan topraktaki o mücevher, öbür toprağın da sırrını söylemektedir. Fakat Allah rahmetinin saçısından bir nur elde etmemiş olan toprak, inciyle, mücevherle dolu olan toprakların sohbetini anlamaz.

ÖLÜ; YAŞADIĞI HALDE ÖLEN KİŞİDİR

Bir yoksul borçlanmış, civar memleketlerden kalkıp Tebriz'e gelmişti. Dokuz bin altın borcu vardı. O vakit de Tebriz'de Bedrettin Ömer, muhtesipti.

Bu öyle bir erdi ki gönlü adeta bir denizdi. Her kılı bir Hatem kesilmişti. Hatem, dünyada olsa ona yoksul olur, önüne baş kor, ayağına toprak olmayı canına minnet bilirdi. Birisine bir deniz dolusu iyi su verse o vergisinden utanırdı. Bir zerreyi doğu güneşi haline getirse bu ihsanı bile kendisine layık görmezdi.

O garip, muhtesipten bir kerem umarak gelmişti. Çünkü o, gariplere bir dost, bir hısım olmuştu adeta. O garip kişi de adeta onun kapısına kapılanmış, ihsanını umarak tekrar borç vermeye başlamıştı. O kerem sahibine güvenerek, onun vergilerini umarak borçlanmaktaydı. O ümitle bir hayli borca girmede, o huyu kerem ve ihsandan ibaret olan zatın lütuf denizine dayanarak şundan bundan borç almaktaydı.

Borç verenlerin suratları asılıyor, o ise o ululuklar, keremler bahçesinin lütfuna güvenerek gül gibi gülüyordu. Birisinin sırtı, Arab'ın güneşinden kızışırsa artık ona Ebuleheb'in kızgınlığından ne gam?

Bir adam bulutla sözleşti mi sakaların suyuna muhtaç olur mu artık? Allah elini bilen büyücüler, bu ele, bu ayağa el, ayak derler mi hiç? Aslana güvenen tilki, yumruğu ile kaplanların bile kellesini kırar.

Cafer, tek başına bir keleyi zapt etti. Kale, onun sonsuz ve kurumuş dudağına bir yudumcuk suydu. Bir tek atlı, yürümüş, kaleye kadar gelmiş, savaşa hazırlanmıştı. Kaledekiler ürküp kapıyı kapattılar. Kimsede karşı duracak cüret yoktu. Gemidekilerin ne hadleri vardı ki timsaha karşı koysunlar.

Padişah, vezire yüz çevirip "Seninle danışıyorum, böyle bir zamanda ne çare var, ne yapalım?" dedi.

Vezir dedi ki: Kibri, hileyi bırakıp eline bir kılıç al, boynuna bir kefen at, huzuruna git. Padişah peki ama dedi, bu tek bir kişi değil mi? Vezir, doğru, fakat onun tek oluşunu görüp de bunu ehemmiyetsiz bulma. Gözünü aç, kaleye dikkat et. Önünde cıva gibi titreyip durmada. O ise eyerin üstüne öyle bir oturmuş ki sanki doğudakiler de onunla berabermiş, batıdakiler de. Hiçbir şeye aldırmıyor. Birkaç fedai, ona saldırdı; kendilerini onun önüne attılar. Fakat hepsini de gürzüyle öldürdü. Hepsi de onun atının ayakları altına baş aşağı düştüler.

Allah kudreti, ona öyle bir ordu vermiş ki tek başına bir ümmete saldırıyor. Gözüm, o eri görünce sayı çokluğu gözümden düştü. Yıldızlar çoksa da güneş birdir ve bütün yıldızlar da onun önünde darmadağın olur, görünmezler.

Binlerce fare baş kaldırsa kedi, ne korkar, ne çekinir. Nasıl olur da fareler, toplanıp kedinin karşına çıkarlar? Onlarda böyle bir yürek yoktur ki. Topluluk, suret bakımından olursa beyhudedir. Kendine gel de Allahdan mana topluluğu iste. Topluluk, bedenlerin çokluğundan meydana gelmez. Cismi de isim gibi yel üstünde durur bir şey bil.

Farelerin yüreklerinde topluluk kudreti olsaydı kızarlar, gayrete gelirlerdi de birkaç tanesi bar araya gelir; fedai gibi aman vermeden kediye saldırırdı. Bir tanesi gözünü ısırır, oyar, öbürü kulağını dişleyip yırtar, bir başkası yanını delerdi. Kedi bu

topluluktan kurtulamazdı.

Fakat farede topluluk için yürek yoktur. Kedinin sesini duydu mu aklı başından gider. Hilebaz kedinin önünde kuruyup kalır. İsterse farenin sayısı yüz bin olsun ne çıkar?

Koyun sürüsü çok olmuş kasaba ne gam? Akıl çokluğu uykuyu def edebilir mi? Mülkün sahibi Allahdır. Topluluğu o verir, bu yüreği o ihsan ederde aslan, yaban sığırı sürüsüne atılır. On çatallı boynuzları olan yüz binlerce yiğit geyik aslanın saldırışına karşı, adeta yok olur.

Mülkün sahibi O'dur. Bir Yusuf'a güzellik saltanatını verir de onu ak buluttan yağan latif yağmura döndürür. Bir yüze bir yıldız parlaklığı ihsan ederde koca bir padişah bir kızın kölesi kesilir. Bir başkasının yüzüne kendi nurunu verir, o adam, gece yarısı her iyiyi her kötüyü görür.

Yusuf'la Musa, Allah nuruna sahip oldular, yüzlerinde, gönüllerinde o nur parladı. Musa'nın yüzü, öyle bir nur saçtı ki nihayet yüzüne bir nikap tutunmaya mecbur oldu. Yüzünün nuru adeta hücum eden yılanın gözünü zümrüt nasıl alırsa gözleri öyle almaktaydı. Musa o kuvvetli nuru örtmek üzere Allahdan nikap istedi.

Allah da o nikabı, yürü, var, kiliminden yap. Çünkü o, emniyet sahibi bir arifin elbisesidir. O elbise Allah nurundan bir sabra nail olmuştur, dokumasında can nuru vardır. Böyle bir hırkadan başka bir şeyle korunamazsın. Nurumuza, ondan başka hiçbir şey tahammül edemez. Kafdağı bile o nura mani olmaya kalkışsa o nur, Kafdağı'nı da Tur gibi parçalar dedi.

Erlerin bedenlerine Allah kudretinin yüceliği öyle bir tahammül vermiştir ki neliksiz niteliksiz Allah nuruna dayanırlar. Tur dağının zerresine tahammül etmediği nur, Allah kudretiyle bir sırçayı yer eder. Kandil duracak yer ve bir sırça kandil, Kafdağı ile Tur'u paramparça eden nura mekan olur.

Onların bedenlerini kandil konacak yer, gönüllerini de sırça bil. Bu kandilin nuru, arşa da vurur, göklere de. Arşın ve göklerin nuru, bu nura karşı şaşırıp kalır, kuşluk çağındaki yıldız gibi yok olur gider.

Peygamberlerin sonuncusu, bunu hiçbir an zevali olmayan padişahlar padişahından nakletmiştir.

Allah demiştir ki: Ben göklere, boşluğa, yüce akıllarla nefislere sığmadım da, konuk gibi vardım, müminin gönlünde keyfiyetsiz, mahiyeti anlaşılmaz bir şekilde yurt tuttum, oraya konuk oldum. Bu gönül vasıtası ile yücelerde bulunanlar da benden padişahlılar, baht ve devletler bulurlar, aşağıda bulunanlar da. Böyle bir ayna olmadıkça güzelliğinden hiçbir şey görünmez, ne yeryüzünde, ne de zaman içinde nurum tecelli etmez. İki aleme de merhamet atını sürdüm de geniş bir ayna düzdüm.

Her an bu aynadan elli düğün halkı doyar. Aynayı işit fakat nasıldır? Sorma. Hasılı Musa'da bu elbiseden nikap yaptı, yüzünü örttü. Çünkü o yay gibi parlak nurun tesirini anlamıştı.

Elbisesinden başka bir şeyden nikap yapsaydı sağlam ve yüce bir dağ olsa, hatta dağdan da sağlam bulunsa yine paramparça olurdu. Allah nuru demir duvarlardan bile geçtikten sonra artık nikap ona ne yapabilir? O nikap, hararetli bir arifin coşkunluk zamanındaki hırkasına benziyordu adeta.

Kav, önce yakılır, alıştırılır da ondan sonra ateş alır. O doğru yolu gösteren nurun aşkıyla Safura iki gözünü de yele verdi. Önce bir gözünü kapatıp baktı, Musa'nın gözündeki nuru görünce o gözü uçtu, kör oldu. Ondan sabrı kalmadı, o gözünü de açıp baktı, öbür gözünü de o ayın uğruna harcadı.

Savaş eri de önce yoksulara ekmek verir. Fakat ibadet nuru ona vurdu mu canını bağışlar.

Bir kadın Safura'ya, "O nergis gibi gözlerin elden gitti, acıklanıyor musun?" diye sordu. Safura dedi ki: Yüz binlerce gözüm olsaydı da hepsini feda etseydim. Fakat ne fayda, yok ki! Buna acıklanıyorum. Göz pencerem, ayın nuru ile yıkıldı ama ay, define gibi bu yıkık yeri yurt edindi. Define, artık bu yıkık yurdu, ev mi, dam mı, düşünmeye

vakit bırakır mı?

Yusuf sokaktan geçerken yüzünün nuru her evin kafesinden içeri vururdu. Evdekiler, Yusuf bir yere gidiyor yine derlerdi. Köşede bucakta oturanlarda duvarda bir nur gördüler mi Yusuf'un geçtiğini anlarlardı. O tarafa penceresi bulunan ev, Yusuf'un geçişişinden ululanır, şeref bulurdu.

Hadi Yusuf'un geçeceği tarafa bir pencere aç da oraya otur, seyrine bak! Aşık olmak, o yana bir pencere açmaktır. Çünkü gönül, dostun cemali ile aydınlanır. Şu halde daima sevgilinin yüzüne bak. Babacığım, dinle, bu senin elindedir. Gönüllere girmeye yol bul, başkalarını düşünmeyi bırak.

Kimya elinde, deriyi bununla tedavi et de bu sıfatla düşmanları kendine dost edin! Güzelleştin mi o güzele ulaşırsın da o, ruhu kimsesizlikten kurtarır. Onun rutubeti can bahçelerini besler, yetiştirir. Soluğu gamdan ölmüş kişiyi diriltir. Yalnız aşağılık cihan saltanatını vermez, yüz binlerce çeşit, çeşit saltanatlar bağışlar.

Allah Yusuf'a güzellik saltanatını bağışlamakla beraber bir de ders vermeden, meşk etmeden rüya yorma saltanatını bağışlamıştı. Güzelliği onu zindana çekti, bilgisi de Zuhal yıldızına dek yüceltti onu.

Bu bilgi ve hüner yüzünden padişah, ona kul oldu. Bilgi padişahlığı, güzellik saltanatından da üstün oldu ve takdir edildi.

O dertlere uğramış garip de borç korkusu ile yola düştü, o esenlik yurduna hareket etti. Tebriz'e gül bahçelerinin yurduna yöneldi. Ve gül bahçesinde sırt üstü yatarak ümit uykusuna dalmıştı.

Şimdi, yüce Tebriz ülkesinden, o saltanat yurdundan parlayıp aydınlanmakta, nura nur katmaktaydı. O erlerin oturduğu bahçeyi görünce canı gülüyor Yusuf'un kokusunu alıyor, vuslat Mısrını duyuyordu.

Dedi ki: Ey deveyi süren, devemi ıhlat, bana yardım geldi, yoksulluğun uçup gitti. Çök ey devem, işler güzelleşti. Şüphe yok ki Tebriz, gönüllerin çöktükleri bir yurttur. Ey devem bahçelerin kenarlarında yayıl. Tebriz, bize ne güzel de bir feyiz yeri ya! Ey deveci develerin yükünü çöz. Burası Tebriz şehri, gül bahçelerinin bulunduğu yer. Bu bağda cennet parlaklığı, cennet güzelliği var. Bu Tebriz'de arş nuru var. Her an Tebrizlilere arşın yücesinden cana canlar katan bir koku gelmededir. O garip, muhtesibin evini arayınca halk dediler ki: O dost, vefat etti. Evvelsi gün dünya yurdundan göçtü. Onun ölümü yüzünden erkeğin yüzü de sapsarı, kadının yüzü de. O arş tavusuna hatiflerden arş kokusu geldi, o da arşa gitti. Halk, onun gölgesine sığınırdı. Fakat güneş, o gölgeyi tez tez dürüverdi. Evvelsi gün, bu kıyıdan gemisini sürdü. O büyük zat, bu gam yurduna doymuştu zaten.

Garip bunu duyunca bir nara attı, kendisinden geçip gitti. Sanki o da, muhtesibin ardından can verdi. Hemen yüzüne gül suyu serptiler, sular saçtılar. Yol arkadaşları, haline ağladılar. Adam, geceye kadar kendisine gelemedi, gece yarısında gayb aleminden canı geri geldi, yarı ölü bir halde ayıldı.

Aklı başına gelince dedi ki: Yarabbi, suçluyum. Halka ümit bağladım. Muhtesip cömertti ama cömertlikte hiç de senin eşin olamaz. O külah bağışlar, sen, akılla dolu baş verirsin. O kaftan verir, sen boy pos ihsan edersin. O altın verir bana, sen altın sayan el. O katır verir bana sen ona binecek akıl.

Obana ışık verir, sen aydın göz. O meze verir, sen onu yiyecek kabiliyet. O maaş verir, sen ömür ve yaşayış. Onun vaat ettiği şey altındır, senin vaat ettiğin, temiz şeyler. O oda verir, sen gök ve yer verirsin. Senin verdiğin sahada onun gibi yüzlercesi yaşar, semirir. Altın senindir, altını o yaratmada. Ekmek senindir, ekmeği sen bağışlarsın.

Ona cömertliği merhameti veren de sensin. Cömertlik ederde neşelenir; bu neşeyi, bu sevinci veren de sensin. Ben onu kendime kıble edindim de asıl kıble edilecek makamı bıraktım.

O din Allahsı aklı, suyla topraktan karılmış balçığa ekerken biz neredeydik? Gökyüzünü yokluktan meydana getirdi, bu yer döşemesini de yaptı döşedi. Yıldızlardan kandiller yaptı, tabiatlardan kilitler ve anahtarlar. Nice gizli, aşikar

yapıları şu tavanla şu döşemenin içine koydu, gizledi. İnsan yücelikler vasıflarının usturlabıdır. İnsan sıfatı onun ayetlerine mazhardır. İnsanda ne görürsen onun aksidir. Irmak suyuna akseden ay gibi hani. Usturlabında örümcek ağı gibi nakışlar vardır, ezel vasıfları onlarla anlaşılır bilinir. O usturlabın üstündeki ankebut, gayb göğü ile ruh güneşine ait şerhlerde bulunur, dersler verir, bu doğruyu bulan usturlapla ankebut, halkın eline müneccimsiz düşmüştür.

Allah bu yıldız bilgisini peygamberlere vermiştir. Gaybı görmek için o alemi görebilen bir göz gerek. Zamanlarca gelip geçen şu insanlar, dünya kuyusuna düşmüşlerdir. Her biri, kuyunun içinde kendi aksini görmüştür. Kuyuda sana görünen, bil ki dışarıdadır. Yoksa o aslan gibi sen de kuyuya düştün gitti.

Tavşan, onu "kuyuda kükremiş bir aslan var. Kuyuya gir de ondan öç al. Sen ondan üstünsün kopar kafasını" diye yoldan çevirdi. O mukallit de tavşana kandı, onun maskarası oldu. Kendi hayalleriyle köpürdü, coştu.

"Bu görünen şey, suyun aksettirmesinden ibaret değil mi? O her şeyi döndüren, çeviren Allahın bir hayal göstermesinden başka bir şey mi? Diyemedi. Sen de bir düşmana kinlendin mi, ey altı duyguya zebun olan, altı duygun da yanılır, yanlışlar içerisinde kalırsın.

Halbuki ondaki o düşmanlık, Allahnın aksidir. Oradaki kahır, Allahnın kahır sıfatlarından üremiştir. Ondaki suç, sendeki suçun cinsindendir. Önce o huyu, kendi tabiatından yıkayıp arıtmak gerek. Sendeki çirkin huy, onda göründü. Çünkü o, sana bir aynadır adeta. Güzelim aynada çirkinliğini görünce aynaya saldırma. Mesela yüce yıldız, suya vurur. Sen de yıldızın aksine toprak atarsın.

Bir kutsuz yıldız bizim kutluluğumuzu alt etmek için suya geldi mi dersin. O aksi, yıldız sanır, kapansın diye üstüne toprak atar durursun. Akis gizlenir, gayb alemine gider. Sanırsın ki yıldız da söndü. O kutsuz yıldız, gökyüzündedir. Başını o tarafa kaldırmak lazım. Hatta gönlü, mekansızlık mekanına bağlamak gerek. Burada zuhur eden yomsuzluk, o mekansızlık aleminin bir aksinden ibarettir. Vergiyi Allah vergisi, ihsanı Allah ihsanı bil. Çünkü bu aksi, beş duygu alemiyle altı cihet alemine veren odur.

Aşağılık kimselerin ihsanı, kumdan artık bile olsa yine sen ölürsün, o vergiler senden arda kalır. Akis gözde ne kadar kalabilir ki? Ey eğri gören, aslı görmeyi kendine hüner yap.

Allah yalvarıp yakaranlara ihsanda bulundu mu onlara ihsan ettiği şeylerle beraber uzun bir ömür bağışlar. Nimeti de ebedidir onun, nimet ettiği de ebedilik verir. O, ölüleri bile diriltir, ona baş vurun! Allah, lütfetti mi o lütuf, can gibi sana karışır, seninle bir olur. Adeta sen o olursun, o, sen olur. Sende ekmek ve suya iştah yoksa bu ikisi de olmaksızın sana tertemiz bir rızk verir yine. Semizliğin gittiyse Allah, gayb aleminden lütfeder, sana zayıflıkta bir gizli semizlik, şişmanlık verir.

O peri ve cine kokuyu gıda etmiş, meleklere can gıdası vermiştir. Can nedir ki ona dayanıyorsun? Allah kendi aşkı ile seni diriltir. Ondan aşk diriliği iste, can isteme. O rızkı iste, ekmek dileme. Halkı su gibi arı duru bil. O suya akseden, ululuk ıssı Allahnın sıfatlarıdır. Onların bilgileri, adaletleri, lütufları akar suya aksetmiş yıldıza benzer. Padişahlar, Allah saltanatına mazhardır; bilgi sahipleri, Allah bilgisinin aynasıdır.

Zamanlar geçti gitti. Bu yeni bir zaman. Ay, o ay ama su, o su değil. Adalet, o adalet. Bilgi de, o bilgi. Fakat o zamanlarda gelip geçen ümmetler, geldiler geçtiler.

Ey akıllı er, zamanlar, zamanların üstüne geldi; hepsi be birer birer bir teviye gelip geçti. Fakat şu manalar, daimi ve hep o. O arktaki su kaç kere değişti. Fakat ayın aksiyle yıldızların aksi hep var. Çünkü yapısı, su üstüne kurulmamış, gökyüzü sahasında onlar.

Bu sıfatlar, bil ki mana yıldızları gibi mana göklerindedir. Güzeller, onun güzelliğinin aynası. Onlardaki aşk, onun istemesinin aksi. Bu göz kaş, bu boy pos, daima aslına gider durur. Suya akseden hayal, kalır mı hiç?

Bütün tasvirler, ırmak suyundaki akislerdir. Gökyüzünü ovdun mu görürsün ki hepsi de o. Derken o garibin aklı dedi ki: Şu şaşılığı bırak. Sirke pekmezdir, pekmez de

sirke.

O muhtesibi, noksanın yüzünden ayrı bildin. Gayretli padişahlardan utan a şaşı! Havanın üstündeki esirden bile ileri gitmiş olan zatı şu karanlıklarda oturan farelerden sayma. Onu can olarak gör, ağır cisim olarak görme. Onu beyin gör, kemik olarak görme. Ona melun iblisin gözü ile bakma, onu toprağa mensup sayma.

Güneşle yoldaş olana yarasa deme. Kendisine secde edileni secde eder bilme. Bu da akislere benzer ama akis değildir. akis suretinde Allahnın görünüşüdür bu. O, bir güneş görmüştür, cansız ve donmuş bir halde kalmamıştır. Şırlağan yağı, gül yağı olmuştur; şırlağan yağı kalmamıştır.

Allah Abdal'i de, fani varlıklarını değiştirdiler mi artık halktan değildirler, çevir bu yaprağı. Birlik kıblesi, nasıl olur da iki olur? Toprak, nasıl olur da meleklerin secde ettikleri bir şey olabilir? Adam, bu ırmakta elma aksini gördü ama bu görüşü de, eteğini elmayla doldurdu. Bu görüşü, yüzlerce çuvalı elmayla doldurdu. Artık, ırmakta gördüğü, nasıl olur da hayal olur? Ten görme de o sağır ve dilsizler gibi kendilerine doğru bir şey söylenince inkar edenlerden olma.

O zat, "Attığın vakit sen atmadın, Allah attı" sırrına mazhar olmuştur. Onun gürüşü, Allah görüşüdür. Ona hizmet Allahya hizmettir. Gündüzü görmek, bu pencereyi görmektir.

Hele şu pencere yok mu? O, kendinden parlamadadır. Ondaki nur, güneşin, yahut Ferkat yıldızının eğreti nuru değildir. o pencereye vuran nur da yine o güneştendir ama bilinen yoldan, bilinen taraftan gelmemiştir o. Bu pencereyle güneş arasında öyle bir yol vardır ki başka pencereler, o yolu bilmez.

Bir bulut gelse de güneşi örtse güneşin nuru bu pencereden köpürür, çağlar. Bu pencereyle güneş arasında şu havayla altı cihetten başka bir yoldan bir ülfet, bir ünsiyet vardır.

Onu övmek, onu tesbih etmek, Allahyı övmek, Allahyı tesbih etmektir. Bu tabağın meyvesi, kendiliğinden biter. Bu sebepten salkım salkım elmalar biter. Bu sepete ağaç adını taksan hiç yanlış olmaz. Bu sepete elma ağacı de. İkisinin arasında gizli bir yol var zaten. Meyve veren bir ağaçtan ne biterse aynen bu sepetten de biter, bu sepet de o çeşit meyveleri verir. Şu halde artık sepeti baht ağacı gör de bu sepetin gölgesinde bir hoşça otur.

Ekmek, insana mülayemet verince ey sevgili dost, artık neden ona ekmek dersin? Mahmude de. Yoldaki toprak göze ve cana parlaklık verirse o toprağı sürme gör, sürme bil. O nur, bu topraktan çıkıp parlarken artık ben ne diye başımı göğe kaldırayım? O yok oldu, ey küstah, ona var deme. Böyle bir ırmakta hiç kuru toprak kalır mı? Bu güneşin önünde yeni ay parlayabilir, yahut böyle bir Rüstem'e karşı Zal'in kuvveti para eder mi?

Allah da diler ve üstündür o. Nihayet varlıkların kökünü kazır, hepsini yok eder. İki deme, iki bilme, iki çağırma. Kulu efendisinde yok olmuş bil. Efendi de efendiyi yaratanın nurunda yok olmuş, ölüp gitmiş gömülmüştür.

Bu efendiyi Allahdan ayrı bildin mi metni de kaybedersin, dibaceyi de. Gözünü gönlünü topraktan çevir. Bu, bir tek kıbledir, iki kıble görme. İki gördün mü iki taraftan kalırsın. Pabuca bir ateştir düşer, pabuç da yanar gider.

ADIN ÖMER İSE

Kaş şehrinde adın Ömer olursa yüz kuruş versen kimse sana lavaş satmaz. Bir dükkana gidip ben Ömer'im kerem edin de bu Ömer'e ekmek satın dedin mi. Dükkancı der ki: yürü öbür dükkana git oradaki bir ekmek buradaki elli ekmekten iyidir. Adam şaşı olmasa başka dükkan yok ki derdi. Onun şaşılığı gitse de nuru, kaşlının gönlüne vursaydı o vakit de Ömer Ali olurdu.

Fakat bu dükkancı buradan oradaki ekmekçiye ekmekçi diye bağırır bu Ömer'e ekmek sat. O da Ömer adını duydu mu ekmeği gizler onu başka ve uzak bir dükkana yollar.

Arkadaş diye bağırır bu Ömer'e ekmek ver. Yani sesimi duyda sırrımı anla demek ister. O da seni ekmek almak için Ömer geliyor diye oradan başka bir dükkana yollar.

Bir dükkanda Ömer'im dedin mi yürü bütün Kaşanı gez, ekmekten mahrumsun. Fakat bir dükkanda Aliyin dedin mi oracıkta ekmeği parasız zahmetsiz alıver. Biri iki gören şaşı bile zevkten mahrum olur. Halbuki sen biri on görüyorsun ey anasını satan Kaşan olan bir yeryüzünde şaşkınlığından Ali olmadınsa Ömer gibi gez dolan gayrı.

Hadi hayra karşı bu yıkık manastırda şaşıya yeniden yeniye göçler vardır. Fakat hakkı tanıyan gören iki göze sahip olursan iki alemde dostla dolu görürsün. Bu korku ve ümitle dolu Kaşan la oradan oraya yollanmadan kurtulursun. Bu ırmakta konca yahut ağaç gördün mesela her ırmakta olduğu gibi onu hayal sanma buna kışların aksi doğrudur ve Allah bunlardan sana meyve satar.

Göz bu su yüzünden şaşkınlıktan azat olur. Oradaki akisleri görür sepeti meyvelerle dolar. Şu halde hakikatte bu su değildir bağdır. Artık sende Belkıs gibi happeleri görüp soyunmaya kalkışma. Eşeklerin sırtında çeşit, çeşit yükler var kendine gel, bu eşekleri bir sopayla sürme. Eşeğin birindeki yük Laal ve mücevherdir öbüründeki yük taş ve mermer. Her ırmağı da bir sanma.

Bu ırmakta ay gör ayın aksi deme. Bu hayvanların içtiği su değil Hızırın içtiği Abıhayat. Onda ne görünürse doğrudur. Bu ırmağın dibinde görünen ay ben ayım, ayın aksi değilim. Seninle konuşan seninle yol arkadaşlığı benim der. Bu suyun üstünde ne varsa diler onlara el at diler suyun içine vuran akislerine.

Bu suyu başka sulara kıyas etme bu ay yüzlünün ışığına ay de. Bu sözün sonu gelmez o garip muhtesibin derdi ile dertlendi bir hayli ağladı.

O adamın borç alışı halka yayıldı. Kethüda onun derdi ile dertlendi. Borcunu para toplayıp vermek üzere şehirde dolaşmaya her yerde hararetli ,hararetli o adamın halini anlatmaya başladı fakat bu dilencilikle o para dileyen adamcağızın eline ancak yüz altın girdi. Gelip adama hali anlattı. Adam Kethüdanın iki eline yapışıp kalktı, onun delaletiyle o şaşılacak derecede ihsan sahibi olan Muhtesibin mezarına gitti. Dedi ki: bir kula Allah muvaffakiyet verir de kutlu bir adama konuk olursa ev sahibi onun yoluna bütün malını mülkünü kor mevkiini bile onun mevkiine feda eder. Artık ona şükretmek Allahya şükretmekten ibarettir. Çünkü Allah o ihsan sahibine ihsana eş etmiştir.

Buna şükretmemek Allahya şükretmemektir. Onun hakkı şüphe yok ki Allah hakkı demektir. Nimet ve ihsanlarına karşılık Allahya şükret fakat ihsan edene de şükret onu da an. Ananın merhameti Allahdandır ama ona kulluk etmek, hizmette bulunmak da hem farzdır, hem de yerinde bir iş.

Allah işte bu yüzden " Muhammed'e salavat getirin" dedi. Çünkü Muhammed, inananların dönüp başvurdukları zattır. Allah kıyamette kula " Ne getirdin, sana verdiğim nimetlere karşılık ne yaptın?" der. Kul der ki: yarabbi sana can ve gönülden şükrettim. Çünkü o rızık ve ekmek, asıl bakımından sendendi.

Allah der ki: hayır, sana ihsan edene şükretmediğin için bana da şükretmedin. Bir kerem sahibine zulmettin, sitemde bulundun. Halbuki onun yüzünden benim nimetlerime nail olmadın mı? Hasılı o garip de velinimetinin mezarına gelince ağlayıp inlemeye koyuldu. Dedi ki: ey her yoksulun dayandığı güvendiği zat. Ey himmeti umulan ey yolda kalanların imdadına erişen!

Ey rızıklarımız için gam yiyen bizi hatırlayan ey ihsanı, lütfu, Allah rızkı gibi umumi olan! Ey yoksullara aşiret ve ana baba olan ey onlara geçinmek harcanmak ve borçlarını vermek için ana baba gibi yardım eden! Ey deniz gibi yakınlarına inci uzaklarına yağmur hediye eden!

Ey güneş sırtımız senin hararetinle ısınmıştı. Her köşkün parlaklığı sendendi, her yıkık yerin definesi sendin. Kaşının çatıldığını kimsecikler görmemişti ey mikail gibi rızık ve azık veren ey gönlü gayb deniziyle birleşmiş, ey ihsanı Kaf dağında gayp Anka'sı kesilmiş zat! İhsan ederken malımdan ne gitti acaba diye aklına bir şeycikler gelmezdi. Himmetinin yüce tavanı bir kere olsun yarılmadı senin.

Her ay her yıl ben de benim gibi yüzlerce kişi de senin soyun sopun olmuştu adeta.

Paramız, soyumuz, varımız yoğumuz adımız sanımız bahtımız devletimiz bizim geçimimiz, bizim verile gelen rızkımız öldü. Sen mecliste de ihsan ve keremde de bir kişiydin ama bine bedeldin. İhsan esnasında yüzlerce Hatem'din adeta.

Hatem cansız şeyi ölü gönüllü adama verir sayılı birkaç ceviz ihsan ederdi. Sense her solukta öyle bir hayat bağışlamadasın ki onun güzelliğini anlatmaya ömür yetmez. Sen ebedi bir hayat tükenmez ve sayılmaz altınlar bağışlarsın. Ey gökyüzünün civarına secde ettiği zat bir huyuna bile mirasçı yok senin. Lütfun halka çobanlık etmede gam kurtundan korumada Allah Kelim'i gibi, merhametli bir çoban hem de.

Allah Kelim'i çobanlık ederken sürüden bir koyun kaçmıştı. Musa peşine düştü koşmaya başladı çarıklarını çıkardı ayaklarının altı şişti kabardı. Akşama kadar onu aradı. Koyun da gözünden kayboldu. Fakat nihayet koyun yorulup kaldı, Allah Kelim'i de onu yakaladı. Merhametle arkasını, başını okşamaya anası gibi onu sevmeye koyuldu.

Bir parçacık bile öfkelenmedi, kızmadı. Yalnız sevdi acıdı gözünden yaşlar döküldü. Dedi ki. Tutalım bana acımadın kendi kendine neden zulmettin? Allah o anda meleklere dedi ki. Peygamberliğe Musa yaraşır. Mustafa buyurmuştur ki. Her peygamber, gençliğinde yahut çocukluğunda mutlaka çobanlık etmiştir.

Çobanlık etmeden o sınavı geçirmeden Allah ona alem başbuğluğunu vermez. Birisi sen de ettin mi? Diye sordu. Dedi ki. Ben de bir müddet çobanlık ettim. Vekarları sabırları meydana çıksın diye Allah onları peygamber yapmadan çoban yapmıştır. Her buyruk sahibinin de insanlara çobanlık ederken Allah buyruğunu gözetmesi gerektir.

Kendisi sürüsünü güderken Musa gibi halim olması, akıl ve tedbirle bu işi görmesi lazımdır. Böyle harekette bulunursa Allah ona ayın üstünde, yücelikler aleminde bir ruhani çobanlık verir. Nitekim peygamberleri de bu çobanlıktan kurtarmış, onlara temiz kulların çobanlığını vermiştir. Sen bu çobanlıkta öyle doğru hareket ettin ki sana bir ayıp bulan kör olur.

Biliyorum Allah mükafat olarak sana o alemde de ebedi bir başbuğluk verir. Ben de deniz gibi cömert eline senin lütfuna ihsanına güvenerek hiç yoktan tam dokuz bin altın borç ettim. Neredesin sen ki lütfunla bu tortu saf bir hale gelsin. Neredesin ki yeşillik gibi gülesin de onu da al. Onun on mislini de al diyesin.

Neredesin ki beni güldüresin, efendiler gibi lütufta bulunasın, ihsan edesin. Neredesin ki beni hazine götüresin da borçtan da emin edesin, yoksulluktan da. Ben yeter dedikçe, sen ihsanını fazlalaştırasın da bunu da hatırım için al diyesin. Bir alem nasıl olurda toprak altına sığar? Bir gökyüzü nasıl olur da yere girer?

Haşa Allah hakkı için sen, diriyken de bu alemden dışarıda değilsin, şimdi de. Gayb havasında bir kuş uçar ama gölgesi yere vurur. Beden, gönlün gölgesinin,gölgesinin gölgesidir. Nereden beden gönül mertebesine erişecek? Adam uyur, ruhu, güneş gibi gökyüzünde parlar. Bedense yorgan altındadır. Can, boşluklarda astar gibi gizlidir, bedense yorganın altında döner durur.

Ruh, "Rabbimin emrindedir" gizlidir. Onun için nasıl bir örnek versem anlatmaya imkan yoktur. Acaba o şekerler saçan dudak nerede? O güzel cevapların, o sırların hani? O şeker çiğneyen akik dudaklar, o müşküllerimizdeki kilitlerin anahtarı ne oldu? Nerede o zülfikar gibi sözler, nerede o akılları kararsız bir hale getiren laflar?

Yuvasını arayan kumru gibi niceye bir " Kü- Kü nerede, nerede" deyip duracaksın? Nerede? Rahmet sıfatlarının bulunduğu yerde Kudretten arılıktan akıldan ve anlayıştan ibaret olan alemde? Nerede olacak? Aslanın daima ormanda oluşu gibi o da gönlüyle düşüncesinin daima bulunduğu alemde. Nerede olacak Kadının erkeğin dert ve mihnet zamanı ümit bağladığı cihanda.

Nerede olacak? İnsan hastalanınca sıhhat ümidiyle göz diktiği yerde. Bir kötülüğü gidermek için yalvardığın bir harmanı savurmak bir gemiyi sürmek için rüzgar beklediğin alemde. Gönlün işaret ettiği dilin " Ey o" diye dile getirdiği yerde. Nereden, nerede diye aramaya lüzum yok, Allahyla iste, keşke ben de çulhalar gibi hep mekik deyip dursam bu sırrı bilen aklı dileseydim.

Aklımız doğuyu da görür batıyı da. Akıldan ruhlara yüzlerce çeşit şimşekler çakar. O,

köpüklü bir denizle beraber kabardı, kıyıyı kapladı. Sonra denizle beraber çekildi. Kıyıyı kaplayışı geçti, çekilişi kaldı! Dokuz bin altın borcum var. elimden tutanım yok. Elimde yalnız bütün şehirden toplanmış yüz altın var, işte bu kadar! Allah, seni çekti aldı.

Ben bu kargaşalıklar içinde kaldım. Ey toprağı bile güzel zat, ümitsiz bir halde gidiyorum. Seni hasretinle iştiyakınla dolu olan kuluna bir himmet et ey yüzü de eli de himmeti de kutlu zat! Kaynağın, ırmakların başına geldim, fakat orada su yerine kan buldum. Gök, o gök, fakat ay ışığı o ay ışığı değil. Irmak o ırmak, fakat su o su değil! İhsan sahipleri var ama o tertemiz ihsan sahibi nerede? Yıldızlar var ama hani o güneş?

Ey saygı değer zat, en Allah'ya gittin, bari ben de Allahya gideyim. Bütün devirlerde gelip geçenlerin toplandıkları yer, bayrağın dibidir, orası ne güzel bir topluluk yeridir. Allah " Her şey tapımızda toplanır" der. Allah topluluk yeridir. Resimler ister haberdar olsunlar, ister olmasınlar, hepsi de ressamın elinde toplanır. O nişansız Allah anbean onların düşünce sahifesinde bir şeyler yazar, yazdıklarından bir kısmını siler durur.

İnsanı kızdırır, hoşnutluğu giderir, nekesliği getirir, cömertliği giderir. Aklım fikrim, zihnim yarım lahza bile bu yazıyı bozmadan hali değil. Testici testi ile uğraşıp durdukça testi hiç kendiliğinden genişleyebilir, büyür mü? Tahta dülgerin elindedir. Yoksa nasıl olur da kesilir, yahut başka bir tahtayla birleşir? Kumaş, bir terzinin elinde olmadıkça kendiliğinden nasıl dikilir yahut biçilir? Su kabı, ey akıllı adam sakanın elindedir. Öyle olmasa kendi kendine nasıl dolar, boşalır? Sen de her an dolmada boşalmadasın. Bil ki onun sanat elindesin.

Gökyüzündeki bu bağ kalktı mı sanatın sanatkarın elinde halden hale girmekte olduğunu anlarsın. Gözün varsa kendi gözünle bir bak. Hiçbir şeyden haberi olmayan bir ahmağın gözüyle bakma. Kulağın varsa kendi kulağınla dinle duy. Neden sersemlerin kulağına kapılıyorsun? Taklide uymaksızın bakmayı adet edin, kendi aklını koru, onu düşün sen.

BEY'İN GÜZEL ATI

Bir beyin pek güzel bir atı vardı. Padişahın at sürülerinde eşi yoktu. Bir gün o ata binip padişahın alayına katıldı. Harzemşah'ın gözü, ansızın ona ilişti. Atın çalımı, rengi padişahın gözünü aldı. Dönünceye kadar o attan gözünü ayıramadı. Hangi uzvuna baksa öbüründen daha güzel görünüyordu. Çevikliğinden, güzelliğinden ruhaniyetinden başka Allah ona eşsiz bir güzellik vermişti. Padişah aklıyla şöyle bir, araştırdı. Bu nedir ki aklımı çeldi? Dedi.

Gözüm böyle atları çok ördü, toktur, ganidir. Belki böyle güneş gibi iki yüz at görmüş, aydınlanmıştır. Şahların ruhları bence beydaktır. Böyle olduğu halde nasıl olur da bir yarım at, haksız olarak gözümü çeler? Yoksa büyücüleri yaratan bir büyü mü yaptı? Bu, onun çekişi olmalı, atın hassası değil. Fatiha okudu, bir hayli lahavle çekti. Fakat okuduğu fatiha gönlündeki derdi çoğalttı. Çünkü padişahı çeken zaten fatihaydı. Fatiha bir muradın olmasında, bir kötülükten kurtulmada birebirdir. Ama onu bu derde sokan, fatihanın sahibi Allahydı. Göze bir başkasını gösterirse bu onun işidir. Gözden kendisinden başkası kaybolur, göz yalnız Hakk'ı görürse bu da onun uyandırmasıdır. Padişah, iyice anladı ki gönlünün akması Allahdan. Allahnın işi her an eşsiz örneksiz şeyler yaratmaktır.

Onun hilesiyle taştan öküze , taştan ata tapar, secde ederler. Kafire göre putun bir ikincisi olamaz. Halbuki putta ne bir kudret vardır, ne bir ruhaniyet. Öyle olduğu halde o gizliden gizli gönülleri çekip duran nedir? O, bu aleme başka bir alemden parlamadadır. Bu pusuyu akılda görmez canda. Ben göremiyorum sen görebiliyorsan gör.

Harzemşah, gezintiden dönünce saltanat erkanının ileri gelenlerine sırrını açtı. Derhal, çavuşlara o atı. Beyden alıp getirmelerini emretti. Çavuşlar ateş gibi koşup vardılar. Dağ gibi olan o bey yüne döndü adeta. Dertten elemden canı ağzına geldi. imadülmülk'ten başka derdine derman olacak kimseyi göremedi. İmadülmülk onun bayrağıydı. Herkes onun altına gelirdi.

Her zulüm gören dertten ölüm haline gelen koşar ona başvururdu. Ulular içinde ondan daha saygılısı ondan daha üstünü yoktu. Padişahın kapısında adeta bir peygamberdi. Vezirliğe tamahı yoktu. Soyu sopu temizdi zahitti, ibadet ehliydi. Geceleri kalkar Allahya ibadette bulunurdu. Cömertlikte de sanki bir hatemdi. Rey ve tedbiri pek kutluydu. Her hususta reyi sınanmıştı.

Can vermede de cömertti. Mal vermede de. Yeni ay gibi gayb güneşini dilerdi. Beylikte garipti kimsesizdi. Yokluk ve Allah sevgisi sıfatlarında gizlenmişti. Her ihtiyaç sahibine baba gibiydi. Padişahın tapısında şefaatçiydi her zararı def ederdi. Kötülere Allah hilmi gibi örterdi. Hasılı huyu halkın huyundan bambaşka ve tamamıyla aykırıydı.

Kaç kere vezirliği bırakıp ibadet için yalnızca dağlara yönelmişti de padişah yüzlerce niyazlarda bulunarak onu önlemişti. Her an yüzlerce suça şefaat etse padişah ondan utanır şefaatini kabul ederdi. O bey adalet ve insaf sahibi imadülmülk' ün yanına baş açık bir halde koştu. Başına topraklar serpiyordu. Dedi ki Haremde neyim var neyim yoksa hepsini alsın yağmacılara buyursun varımı yoğumu yağma ettirsin.

Fakat şu bir tek at yok mu o benim canımdır. Ey beni seven hayrımı isteyen! İyice bil ki onu alırsa öldüm ben. Bu atı elimden alırsa muhakkak biliyorum ki yaşayamam artık. Allah sana bu yakınlığı ihsan etmiş ey Mesih hemen elinle başımı okşa kadına da sabrederim, altınım akarım gitse de aldırmam. Bu ne uydurmalar nede hile eyer inanmazsan bu hararetimi yalan sanırsan hazırım.

Sına; sözü doğrumu yalan mı anla! İmadülmülk bu hali gördü gözleri yaşardı, ağladı. Gözlerini silerek perişan bir halde padişahın tapısına koştu. Padişahın huzurunda durdu. Ağzını yumdu fakat içinden kulların Allahsına gizlice yalvarıyordu, ayakta duruyor fakat sultanının içinden geçirdiği şeyleri duyuyordu. Gönlünden şunları düşünmekte Allahya şöyle niyaz etmekteydi.

Yarabbi, o genç, eğri yola gittiyse affet senden başkasına sığınmak doğru değil. Fakat sen onun yaptığını bakma sana layık olanı yap. O tutsak olan kullardan halas olmasını beklemede. Fakat sen halas et onu. Çünkü bu halkın hepside muhtaçtır yoksulundan tut da padişahına kadar hepsi. Yüceliklere sahip dururken bir mumdan bir mum yalımından yol bulmayı ummak. Güzelim parlak güneş meydandayken mumla kandilden ayrılmak istemek. Fakat şüphe yok ki bizim şanımız edebi terk etme nimete karşı küfranda bulunma heva ve hevesinize uymadır.

Aklıların çoğu düşünceye daldığı zaman yasa gibi karanlığı sever geceleyin yarasa bir kurtcağız yese bu kurt'u bile can güneşi beslemiş yetiştirmiştir. Yarasa geceleyin o kurt'u yiyip sarhoş olduysa kurt yine kurt yine güneş yüzünden canlanmıştır. Işığın aydınlığı meydana getiren güneş düşmanını bile doyurmaktadır.

Fakat yarasa olmayan iri doğan kuşunun açık gözü doğru yolu görür aydındır o da yasa gibi geceleyin gelişmek istese o vakit güneş edebe sokmak için kulağını çeker. Der ki. Tutalım o inatçı yarasanın bir illeti var ya sana ne oldu? Sana bir dert vereyim seni bir zahmete sokayım da bir daha güneşten çekinmeyesin.

Yusuf da zindanda bulunan birisine yakardı ondan yardım diledi. Dedi ki: buradan çıkınca ve Padişahın tapısında işim düzelince o azizin huzurunda beni an halimi söyle de beni bu hapisten kurtarsın. Hiç sıkıntı içinde bulunan bir mahpus nasıl olurda başka bir mahpus kurtarabilir dünyadakilerin hepsi de mahpustur.

Zindandadır. Şu fani dünyada ölümü bekleyip dururlar. Pek nadirdir. Öyle bir adam ki bedeni zindanda ruhu yedinci kat gökte olsun. Hasılı Yusuf'ta o adamı kendine yardımcı gördüğünden zindanda beş küsur yıl kaldı. Şeytan o adamın aklından Yusuf'u çıkardı, gönlünden Yusuf'un sözünü kaybetti. O güzel huyludan böyle bir suç meydana geldiği için adalet sahibi Allah onu yıllarca zindanda bıraktı.

Adalet güneşinin ne kusuru oldu ki sen yarasa gibi karanlıklara düştün. Denizden buluttan ne kusur meydana geldi ki sen kumdan seraptan yardım istiyorsun. Halk aklı ermeyenler yarasa tabiatındadırlar. Onlar geçici şeylere başvururlar kendileri gibi her şeyleri gelgeçtir. Fakat ey Yusuf senin bari gözün açık. Bir yarasa karanlıklara başvurur olmayacak şeylere müracaat eder.

Fakat padişah doğanın gözüne ne oldu ki dedi. Üstat bu suç yüzünden bir daha

çürümüş sopaya dayanma çürük tahtaya basma diye onu cezalandırdı. Fakat Yusuf'u da gönlüne o mahpusluktan bir dert gelmesin diye kendisiyle meşgul etti. Allah ona öyle bir ünsiyet öyle bir sarhoşluk ver di ki, gözünde ne zindan kaldı ne karanlık.

Zindan Rahimden daha aşağılık daha kötü daha karanlık daha kanlı ve daha kokuşuk değil ya. Allah rahimde sana kendi tarafından bir pencere açınca bedenin günden güne gelişti. O zindan da kıya kabul etmez bir zevkle bedenin duyguları adeta dikilmiş bir ağaç gibi güzelce açıldı.

O rahimden çıkmak sana pek güç gelirdi. Ananın kasığından arkaya doğru kaçardın. Lezzet dışardan gelmez içten gelir. Bunu böyle bil. Köşkleri kaleleri aramayı ahmaklık say. Birisi Mescit bucağında sarhoş ve neşelidir. Öbürü bağda bahçede suratını asar Muradına erişmez bir zevk bulamaz. Köşk bir şey değildir. Bedenin yık define yıkık yerdedir a benim beyim. Görmüyor musun bunu şarap meclisinde sarhoş yıkılınca zevk alıyor. Ev suretlerle dolu ama yık onu yık da defineyi bul sonra yine yap. Tasvir ve hayal nakışlarıyla dolu bir ev şu resimlerde vuslat definesinin üstüne çekilmiş perdeye benzer.

Şu gönülde suretler coşup duruyor ya onların hepsi definenin ışığı altınların parlayışı. Su arı durudur. Fakat üstünü köpük kaplamış köpük suya bir şey vurmasına mani oluyor. Değerli camda latiftir coşkundur. Fakat insanın bedeni onun üstüne çekilmiş bir perdedir. Halkın dilinde söylene duran atalar sözünü duysana bize bizden gelir her ne gelirse.

Bu köpüğe tapan susuzlar da köpük yüzünden arı duru sudan uzaklaşmışlardır. Ey güneş sen gibi bir kıblemiz bir imanımız varken yine de geceye tapmakta yarasalık etmekteyiz. Ey yardımı dilenen lütfet de bu yarasaları civarında uçur onları bu yarasalıktan kurtar. Bu genç bana müracaat etti. Bu suç yüzünden yol sapıttı seni kaybetti.

Fakat sen onun kusuruna bakma ormanlardaki aslanın gönlünden bir şeyler geçer ya imadülmülk' ün gönlünden de bu düşünceler geçmekteydi. Görünüşte Padişahın huzurundaydı. Fakat ruhu gayp bahçelerinde uçuyordu. Melekler gibi elest ülkesinde her an yeniden yeniye şarap içmekte sarhoş olmaktaydı. İçi eğlencelerle düğün derneklerle doluydu. Dışı gamlarla kederlerle.

Bedenin içinde mezarın içinde olduğu gibi hoş bir alem vardı. O bu şaşkınlık aleminde bakalım gayp ıkliminden ne zuhur edecek diye bekliyorduk. O sırada çavuşlar o atı Harzemşah'ın huzuruna çektiler hakikaten de bu gök kubbenin altın da o çeşit o boyda o renkte at yoktu. Rengi her gözü alıyordu.

Sanki şimşekten aydan doğmuştu. Ne de güzeldi ya. Ay gibi Utarit gibi hızlı gütmekteydi. Sanki arpa yememişti kasırgayla beslenmişti. Ay bir gece içinde gök sahasını yürür aşar, ay bir gece içinde burçları dönüp dolaşıyor peki neden miracı inkar ediyorsun öyleyse. O eşi bulunmaz tek inci yüzlerce aya bedeldir.

Bir işaretiyle ay ikiye bölündü şaşılacak şey şu ki ayı yardı ama halkın duyguları zayıf olduğu için bu kadarcık bir mucize gösterdi. Yoksa peygamberlerle Allah resullerinin işleri güçleri göklerden de dışarıdır yıldızlardan da feleklerden şu dönen göklerden dışarı çık ta onların işlerini güçlerini seyret.

Sen yumurtada ki kuş yavrusu gibisin. Havadaki kuşların tespihlerini duymazsın mucizeler burada anlatılamaz. Sen yine atla harzemşah'ın hikayesini anlat. Köpek olsun at olsun Allah güneşinin lütfu neye vurursa Ashabı Kehf'in köpeğine döndürür. Sonra onun lütfunun vuruşunu da bir sanma. Taşa da vurmuştur laale de laal, ondan bir define elde etmiştir.

Taşsa yalnız bir hararet ve bir parlaklıktır güneş duvara da vurur fakat suya vurduğu gibi görünmez. Parlamaz ona bir şey vurmaz ve üstünde bir şey titremez. O tek bir padişah bir ümmet ata hayran, hayran baktı sonra yüzünü imadülmülk 'e döndürüp ey büyük adam dedi. Güzel bir at değil mi sanki yeryüzünden değil de cennetten gelmiş imadülmülk dedi ki: Padişahım gönlünün akışı sana şeytanı melek gibi göstermede.

İyice dikkat edersen görürsün pek güzel pek dilber bu at ama bedenine göre başı kusurlu. Başı adeta öküz başına benziyor bu söz harzemşah'ın gönlüne tesir etti. At

gözünden düştü. Bir alım satımda garaz vasıta olur satılan şeyin o överse bir Yusuf'u üç arşın beze alırsın. Can verme çağında da Şeytan vasıtalık eder senden iman incisi alır. Ahmak derhal o sıkışık zamanda bir ibrik suyu imanını satıverir.

Halbuki o su ibriği değildir. Bir hayalden i,ibarettir. O vasıtalık eden ibrik ancak bir hile peşindedir. Bir kötülük yapmak ister. Şimdi sağlam ve semizken bile doğru şeyi bir hayal için verip duruyorsun . çocuk gibi her an madendeki inciyi satıp yerine ceviz almaktasın. Ecel gününün o hastalığında böyle bir şeyi yaparsan şaşılmaz artık.

Hayalinde bir surettir coşmuştur, fakat sınama zamanında ceviz gibi çürümüş bir şey. O hayal ilk zuhur ettiği zaman dolunay gibidir. Ama sonunda yeni aya döner. Önce bakınca onu sonra ne hale gelecekse öyle görürsün. Görürsen aldanmaz. Ondan kurtulursun. Ey emin kişi dünya çürük bir cevizdir. Onu pek sınama uzaktan bak.

Padişah o atı hal gözüyle gördü imadülmülk meal gözüyle padişahın gözü titredi ancak iki arşınlık yolu gördü. O sonu gören erse elli arşınlık yolu gördü. Allahnın insanı gözüne çektiği o sürme ne sürmedir ki can yüzlerce perdesinin ardındaki yolu görür. Kainatın ulusunun gözü sonu görmeyle eş olmuştur.

O yüzden cihanı leş gördü. Padişah bir kerecik bu zemmi duymakla iktifa etti. Gönlü attan soğudu gitti. Kendi gözünü bıraktı onun gözünü kabul etti. Kendi aklını bıraktı onun sözünü duydu. Bu bir bahaneydi o tek Allah at sahibinin yalvarması yüzünden padişahı attan soğuttu. Atın güzelliğini örttü ona göstermedi o sözde arada kapı gıcırtısı gibiydi.

O sözü padişahın gözüne bir perde yaptı. Ay o perdenin ardından kara göründü. Ne temiz mimar ki gayp aleminde sözle afsunla kaleler yapar. Sözü sır köşkünün kapısının sesi bil. Bu ses kapının açılmasından mı geliyor kapının kapanmasından mı? Buna dikkat et. Kapı sesi duyulur kapı görünmez. Bu sesi görürsünüz kapıyı görmezsiniz.

Hikmet çengi o bir ses verdi mi dikkat et. Bakalım cennet kapılarından hangisi açıldı. Kötü söz kapısı açıldı mı bak bakalım cehennemin hangi kapısı açıldı. Kapısından uzak olsan da sesini duy. Ne mutlu gözü de açık olan kişiye. İyilik ettiğin müddetçe görürsün ki iyi yaşamaktasın gönlün rahat. Fakat bir kötülükte bulundun bir fenalık ettin mi o yaşayış o zevk gizleniverir.

Bu aşağılık kişilerin görüşüne uyup kendi görüşünü terk etme. Bu gerkesler seni leşe doğru çekerler çünkü. Nergis gibi gözlerini kapatıyor aman değneğimi tut beni yet ey ulu kişi diyorsun. Halbuki seni götürmek için seçtiğin o sopcıya dikkat edersen görürsün kü o senden de kördür. Kör gibi elini at Allah ipine yapış.

Allahın emrinden nehyinden başka bir şeyin etrafında dönüp dolaşma Allah ipi nedir. Heva ve hevesi terk etmek. Bu heva ve heves Ad kavmine bir kasırga kesilmiştir. Halk heva ve heves yüzünden zindanda oturmaktadır. Kuşun kanadı heva ve heves yüzünden bağlanmıştır. Balık heva ve heves yüzünden kızgın tavaya düşer. Namuslu adamlardan utanma arlanma heva ve heves yüzünden gider.

Şahnenin gözü heva ve hevesten bir ateş yalımıdır. Çarmıha gerilmek ve darı ağacının korkunçluğu heva ve heves yüzündendir. Yer yüzünde beden şahnelerini gördün ya can aleminin hükümlerini yürüten şahneleri de gör. Ruha gayp aleminde işkenceler vardır. Fakat sen sıçrayıp kurtulmadıkça bu işkenceler gizlidir.

Kurtuldun mu işkenceyi azabı görürsün çünkü zıt zıddıyla görünür. Kuyuda ve kara su içinde doğan ovanın letafetiyle kuyunun zahmetini ne anlasın. Allah korkusuyla heva ve hevesten geçtin mi Allah tesliminden bir sağrak elde edersin. Heva ve hevesine uyup dolaşma. Bırak o yolu Allah kapısına, sel sebil ırmağına doğru gel. Heva ve hevese uyup ot gibi yelin geldiği tarafa eğilme. Şüphe yok arş gölgesi, çerden çöpten yapılma kulübelerden yeğdir.

Padişah, atı görürsün, sahibine verin. Tez beni bu günahtan kurtarın dedi. Fakat kendi kendine şu kadarcık bile söyleyemedi. Aslanı bu öküz başıyla aldatma. Hileyle ortaya öküz ayağını getirmedesin. Yürü, Allah ata öküz boynuzunu vermez. Bu şöhret sahibi mimar, sanatını uygun yapar. Hiç atın bedenine öküz azası koyar mı? Mimar bedenleri uygun yaratmıştır. Köşkleri bir yerden bir yere götürülür bir tarz da kurmuştur. Köşklerin arasına balkonlar çıkarmış, bir taraftan öbür tarafa sarnıçlar

açmıştır. İçlerinde sonsuz bir alem vardır.

Bir kara çadıra bunca boşluğu sığdırmıştır. Gönül gözü, ululuk ıssı Allah'dan daima halden hale dönmekte, daima sihri helale uğramakta bulunduğundan Mustafa, Allahdan çirkini çirkin hakkı hak olarak göstermesini diledi. O eşsiz imadülmülk 'ü de yaptığı o hileye sevk eden, yine saltanat sahibi Allah'ydı. Allah hilesi bu hilelerin kaynağıdır. " Kalb ulu Allah'nın iki parmağı arasındadır." Gönlüne hile ve kıyası veren Allah, hırkasını ateşe vermeyi de bilir.

Bu güzel hikayenin de bir türlü sonu gelmiyor. Garip o zatın mezarından dönünce Kethuda, onu kendi evine götürdü. O yüz altını ondan mühürlü bir kağıt alıp kendisine teslim etti. yemek çıkardı,hikayeler söyledi. Adamcağızın gönlünde yüzlerce ümit gülü açıldı. Kolaylığın, güçlükten sonra geldiğini görmüştü. garibe buna ait hikayeler anlattı. Vakit gece yarısını bile geçti. Hikaye söylerler konuşup dururlarken uyku, onları aldı, ta can otlağına kadar götürdü.

Kethuda rüyasında o kutlu muhtesibi görü. Odanın baş köşesine geçmiş oturuyordu. Ona dedi ki: " Ey iyi ve şirin Kethuda, neler söylediysen hepsini bir, bir işittim, duydum. Fakat cevap vermeme izin yoktu. İzinsiz ağız açamam ki. Biz işlerin gidişatını öğrenmiş olduğumuzdan ağızlarımızı mühürlediler.

Gayp sırları faş olmasın. Şu hayat, şu geçim yıkılmasın diye bizi söyletmiyorlar. Gaflet perdesi tamamıyla yırtılmasın, mihnet tenceresi yarı ham kalmasın diye susturdular bizi. Kulağımız kalmadı ama baştan ayağa kulağız. Ağzımız söylemiyor, dudağımız yok ama baştanbaşa sözüz. Ne verdiysek burada bulduk şimdi. Bu alem perdedir, o alemse asıl hakiki alem. Ekim günü, ektiğini gizleme günüdür; tohumu toprağa saçma günüdür. Devşirme vaktiyse ektiğinin zuhur ettiği gündür. O gün mükafat günü, ettiğini bulma günüdür.

Şimdi benden o yeni konuğa edeceğin ihsanları duy. Onun gelip çatacağını görüp duruyordun. Onun borcundan haberim vardı. Onun için iki üç mücevher hazırlamıştım. Onların değeri borcuna yeter de artar bile. Konuğum, dertlenmesin diye bu işe girişmiştim. Onun dokuz bin altın borcu var. ona de ki. Borcunu bunların bir kısmıyla öde. Bir hayli para artar, onları harca beni de duadan unutma.

Onu kendi elimle vermeyi isterdim. Filan deftere de bunu yazmışımdır. Fakat ecel mühlet vermedi ki ona Aden incilerini gizlice vereyim. O laal ve yakutları, bir şeye sardım. Onlar, o garibin borcu için sakladığım şeylerdir, üstünde de onun adı yazılıdır. Filan kemerin altına gömdüm. O dostun gamını, önceden yedim ben. Onların değerini Padişahlardan başka kimsecikler bilmez.

Satarken dikkat et, aldatmasınlar seni. Aldanmadan korkuyorsan bir şeyi alırken Peygamberin öğrettiği gibi üç günlüğüne muhayyer olarak al. Onların kesada düşeceğinden, değerlerinin düşkün olacağından korkma. Onun revacı hiç geçmez. Mirasçılarıma da selam söyle benden. Bu vasiyeti de kıldan kıla onlara anlat. O altınların çokluğuna kapılmasınlar.

Hepsini o konuğun önüne yığsınlar. Bu kadarını istemem derse al, dilediğine ver desinler. Ben verdiğimden bir habbe bile geri almam. Memeden çıkan süt, bir daha gerisin geriye memeye girmez. Verdiğini geri alan, Peygamberin sözüne göre köpek gibi kusmuğunu yemiş olur. Bana lazım değil diye kapısını örter, o altını kabul etmezse altınları götürüp onun kapısına döksünler.

Kim oraya uğrarsa o altınları alsın, götürsün. İhlas sahibi kimseler hediye ettikleri şeyi geri almazlar. Ben o parayı o mücevherleri iki yıl önce onun için koydum, ululuk ıssı Allah'ya böyle nezirde bulundum. Mirasçılarım ondan bir şey almak isterler. Bunu caiz görürlerse aldıklarının yirmi misli ziyana girerler. Gönlümü incitmeden çekinmezlerse onlara yüzlerce mihnet kapısı açıktır.

Allah'dan tatlı dillerle dilerim ve umarım ki hakkı müstahak olana ulaştırır. Bu sözlerden sonra Kethüdaya iki şey daha anlattı ki onları anlatmak için ağzımı açmayacağım. Hem o iki şey sır olarak kalsın, hem de Mesnevi o kadar uzamasın artık. Kethüda sıçrayıp ellerini çırparak uyandı. Gah gazel okumaktaydı, gah bağırıp ağlamakta. Konuk ne sevdalardasın dedi. Ey kethuda, sarhoş ve güzel bir halde kalktın.

Gece rüyada ne gördün ey ulu er? Ne gördün de böyle şehre de sığamıyorsun, ovaya da. Filin rüyada Hindistan'ı mı gördü de böyle dostların halkasından kaçtın? Kethuda, güzel bir rüya gördüm dedi. Gönlüme doğmuş bir güneş gördüm. O uyanık muhtesibi, o sevgiliye ulaşmak için can vereni gördüm. İstekleri veren bir iş için çağrılınca bin kişiye bedel olan efendiyi gördüm.

Sarhoş ve kendisinden geçmiş bir halde böyle sayıp dökerken nihayet sarhoşluk, aklını, fikrini aldı. Evin ortasına upuzun düştü. Halk, başına üşüştü. Bir müddet sonra kendisine gelince dedi ki: Ey iyilik güzellik denizi ey akılları kendisinden geçiren! Uyanıklıkta uyku veren, gönülsüzlük aleminde gönül alıcılığı bağışlayan! Aşağılık yoksullukta bir gönül zenginliği verir.

Devlet boyunduruğunu da yoksulluk zinciri edersin. Zıddı, zıddın içine kor, yakıcı suya ateş hararetini verirsin. Nemrud' un ateşinde bahçe gizlidir, harcamakla ihsan etmekle gelir artar. Bunu içindir ki o kurtuluş padişahı Mustafa, " Ey nimet sahipleri, cömertlik kazançtır, kardır" demiştir.

Mal sadakayla katiyen azalmaz. Hayırlarda bulunmak, malı zayi etmez, kaybolmaktan kurtarır. Altın zekat vermekle coşar, fazlalaşır. İnsanı kötülükten, fenalıktan kurtaran namazdır. Zekat vermen keseni korur. Namazın da seni kurtlardan kurtarır, çobanlık eder sana. Tatlı meyve; dalların yaprakların arasında gizlidir. Ebedi yaşayış, ölümün içindedir. Gübre bir suretle toprağın gıdası olmuş yer, o gıda ile bir meyve doğurmuştur. Varlık, yoklukta gizlenmiştir.

Secde edilmede secde etmede mevcuttur. Demirle taş görünüşte karanlıktır fakat iç alemde nurdur alemin ışığıdır. Korkuda yüzlerce eminlik gizli. Gözün karasında bunca aydınlık var. beden öküzünün içinde şehzade var. defineyi bir yıkık yere gömmüşsün. Bu suretle de bir kart eşek, o güzelim defineyi anlamasın, ondan kaçsın; yani iblis, öküzü görsün padişahı görmesin diyorsun.

PADİŞAHIN ÜÇ OĞLU

Bir padişahın üç oğlu vardı. Üçü de anlayışlı, görgülüydü. Her biri öbürlerinden daha değerli, cömertlikte yiğitlikte, savaş eri olmada öbürlerinden üstündü. Şehzadeler, padişahın tapısında toplandılar. Adeta padişahın iki gözünün nuru üç tane mumdular. Babanın ağaca benzeyen vücudu, gizli bir yol vasıtasıyla oğul' un iki gözünden su alır, gıdalanır. Oğuldan coşan bu kaynak ananın, babanın bahçelerine kadar akar gider.

Anayla babanın gönül ve hayat bahçeleri bu suretle yeşerir, tazeleşir. Onun gözleri, bu iki ırmak yüzünden yaşarır, gözyaşı döker. Kaynak hastalanıp kötüleşirse o ağacın dalları yaprakları da kurur. O ağaç kurumaya başlar, çünkü oğulun vücudundan sulanıyor, gıdalanıyordu. Nice böyle gizli su yolları vardır ki ey gafiller, sizin canınıza ulanmıştır.

Gökten, yerden nice sular çektin de vücudun böyle semirdi. Fakat bu iğretidir. Az, az sıkıştırmak gerek. Çünkü elde edilenin bırakılması lazım. Yalnız Allah'nın "Adem'e ruhumdan ruh üfürdüm" dediği varlık yok mu? O kalır işte. Sen de ruha bak, başkaları beyhudedir. Fakat bu beyhude sözünü, cana ruha nispetle söylüyorum, her şeyi sağlam bir surette yapan sanatkara Allah'ya nispetle değil ha!

Her şeyin aslı olan kaynak coşar da seni bu su yollarına muhtaç etmezse ne mutlu! Sen yüzlerce kaynaktan su içmedesin. O yüz kaynaktan ne kadarı azalırsa sendeki hoşluk da o kadar azalır. Fakat içerden bir güzelim kaynak coştu mu seni başka kaynakları gözlemekten kurtarır. Gözünün nuru balçıktan oldu mu onun sana vereceği şey de ancak gönül derdinden ibarettir.

Kaleye dışardan su gelirse emniyet ve barış zamanında iyidir ama düşman geldi de kaleyi çevirdi, kaledekiler kanlarına battılar mı düşman askeri dışardan gelen suyu keser, kaledekilerin o suya güvenmemelerini temin eder. İşte o zaman kale içindeki bir acı kuyu dışarıdaki yüz tatlı ırmaktan daha iyidir.

Sebepleri kesen ecel ve ölüm askeri de kış gibi dalları yaprakları kesmeye gelir. O zaman ağaçlara bahar, yardım edemez. Ancak iç alemindeki sevgilinin bahara benzeyen yüzü yardım eder. Onun için şu toprak yeryüzüne" Gurur, aldanış yurdu"

denmiştir. Çünkü göçme çağına ulaştın mı senden ayağını çekiverir. Ondan önce senin sağında, solunda koşar, senin derdini ben alırım, senin yerine ben dertlenirim derdi. Bir şey almadı ya!

Gam zamanlarında sana senden gam ırak olsun, gamla aranda on dağ bulunsun derdi. Fakat elem ordusu geldi de ağzını kapattı mı, seni görmüşlüğüm var bile demez. Allah şeytan içinde bu çeşit bir örnek gösterdi. Hilelerle seni savaşa sokar. Ben seninleyim, sana yardım eder, tehlikelerde senin önüne ben düşer, tehlikeye ben koşar, göğüs gererim. Oklara siper olur, dara düştün mü seni kurtarırım.

Senin sürçtüğün yerde ben canımı feda ederim. Sen bir Rüstem'sin, bir Aslansın. Yürü ercesine karşı dur. Diyerek bu işvelerle seni küfür yoluna getirir, o hile, düzen çuvalına sokar. Fakat ayağını attın da hendeğe düştün mü ağzını açar, kahkahayla gülmeye başlar. Sen aman yahu dersin, gel ümidin sende. O hadi der, git, ben senden bıkmıştım zaten.

Allah'nın adaletinden korkmadın, bense korkarım. Ellerini çek benden! Allah da onda zaten iyilikten eser yoktur. Şimdi bu hileyle nasıl, nerede kurtulacaksın? Dedi ya. Hesap gününde yapanın da yüzü karadır, yapılanında. İkisi de taşlanırlar. Adalet bakımından yol kesen de uzaklık kuyusundadır, yol yitiren de ve o azap yurdu, ne kötü bir yatılacak yerdir. Yolunu azıtan aptal da kurtuluştan ümidini kesmeli yol azdıran da!

Burada eşek balçığa saplanmıştır, eşekçi de, burada da gaflettedirler, orada da çamura saplanır kalırlar. Ancak geri dönenler, ondan vazgeçenler ayrı. Onlar güz mevsiminden çıkar, Allah'nın lütuf ve ihsan baharına ererler. Tövbe ederler Allah da tövbeyi kabul eder. Onun buyruğunu tutarlar ve o, ne güzel bir buyruk sahibidir.

Pişman oldular da inlemeye başladılar mı suçluların iniltisinden arş bile titrer. Hem de ananın çocuğunun üstüne titreyişi gibi. Onların ellerini tutar, onları yücelere çeker. Allah der, sizi aldanmadan, ululanmadan kurtardı, işte ihsan bahçeleri, işte suçları örten, yargılayan Allah! Bundan böyle size ebedi ve tükenmez rızıkla azık Allah havasından gelir, damdan, oluktan değil. Deniz bütün vasıtaları, gayretinden kaldırdı, bizzat kendisi lütfe ihsana başladı mı artık susuz da balık gibi elindeki maşrapayı terk eder.

O üç oğlan da babalarının ülkesinde seyahate çıkmayı kurdular. Divan ve geçim işlerini düzene koymak üzere babalarının şehirlerini kalelerini gezip dolaşacaklardı. Padişahın elini öpüp vedalaştılar. O emrine itaat edilir padişah onlara dedi ki" gönlünüz nereye isterse varın. Allah'a emanet. Elinizi, kolunuzu sallaya, sallaya gidin. Yalnız " Hüş-rüba- Akıl kapan" derler bir kale vardır. Orada nice erlerin kaftanı, bedenine dar gelir. Sakın oraya gitmeyin.

Allah aşkına olsun sakın " Zatüssuver- Resimli " denen kaleye varmayın. Oradan uzak olun, tehlikeden korkun. O kalenin yüzü, arka tarafı, burçları tavanı döşemesi hep insan resimleriyle bezenmiştir. Yusuf dalıp baksın diye Zeliha da odasını resimlerle bezemişti ya hani. Yusuf, ona bakmadığından o da hileye başvurmuş, odayı kendi resimleriyle doldurmuştu.

Güzel yüzlü Yusuf, nereye bakarsa elinde olmaksızın onun yüzünü görsün diye böyle yapmıştı. Allah da gözü aydınlar için altı tarafı da delillerine mazhar etti. Her hayvan her bitki nereye baksa nereye varsa Allah güzelliğini görsün; ondan gıdalansın dedi. Onun için o oraya " Nereye dönersiniz Allah yüzü var" buyurdu. Susar da bir bardaktan su bile içersiniz suyun içinde Allahya bakmaktasınız.

Fakat aşık olmayan suya bakar da suyun içinde kendi yüzünü görür ey gözü açık er! Ama aşıkın sureti, Allah'da fani olursa söyle bakalım, suda kimin suretini görür? Güneşte Allah güzelliğini görür aşıklar. Gayret sahibi Allahnın sanatıyla nasıl ay, suya vurur da suda görünürse güneşte de hak görünür. Fakat Allah'nın bu gayreti aşık ve sadık kişileredir, şeytanla hayvana tecelli etmez o.

Şeytan bile aşık olsa " Şeytanım benim elimde Müslüman oldu" sırrı belirir. Yezid'lik Allah ihsanıyla kalmaz, Yezit, Bayazıt olur ey kavim bu sözün sonu gelmez. Siz o kaleye insan resimlerinden sakının! Olmaya ki heves yolunuzu kessin, ebedi bir kötülüğe düşesiniz. Tehlikeden sakınmak farzdır. Benden bu garezsiz sözü duyun.

Kurtuluş arıyorsan aklın sağlam ve keskin olması bele pususundan çekinmek yeğdir.

Babaları bu sözleri söylemeseydi, o kaleden çekinin demeseydi. O kaleye gitmek akıllarına bile gelmeyecekti. Gönülleri o tarafa akmayacaktı bile. Çünkü tanınmış bir kale değildi. O, pek ıssız bir yerdeydi. Kalelerden yolardan uzaktaydı. Fakat babaları gitmeyin deyince bu sözden hevese hayale düştüler. Bu men edilme yüzünden gönüllerinde bir rağbettir uyandı, onun sırrını mutlaka öğrenmek gerek dediler.

Men edilen şeye gitmeyin yapmayın denen şeyi yapmayan kimdir? İnsan men edildiği şeye haristir. Bir şeyi yapma demek, iyi ve Allah'dan çekinir kişileri o şeye yanaştırmaz ama hava ve hamasîne uyanları o tarafa sürer, götürür. Şu halde bu yapmayın sözü birçok kişileri azdırır. Birçok kalbi uyanık kişilerde bununla doğru yola gitmiş olurlar. Alışkın güvercin kamışlardan kaçar mı hiç? O kamışlardan alışmamış, yabani güvercinler kaçar.

Şehzadelerde hizmette bulunuruz, dediğin gibi hareket ederiz baş üstüne. Buyruğundan dışarı çıkmayız. Senin lütuf ve ihsanından gaflet etmek, küfürdür dediler. Fakat kendilerine güvendiklerinden Allah izin verirse demediler. Allah'yı anmadılar bile. Bu Allah izin verirse demek, bu kat, kat tedbir ve ihtiyat, Mesnevinin başlangıcında anlatıldı. Yüz tane kitap da olsa hepsi de bir baptan ibarettir. Yüz tarafta da bir tek mihraba dönülür. Bu yolların hepsi de tek bir eve çıkar. Bu binlerce başak, bir tek tohumdan meydana gelmiştir. Çeşit, çeşit yüz binlerce yemekler vardır. Fakat yemek olmak bakımından hepside bir şeydir.

Bir tanesini yedin de tamamıyla doydun mu elli tane yemek olsa hepsinden soğursun. Fakat açken şaşılığın tutar, bir yemeği yüz bin yemek görürsün. O halayığın hastalığını doktorların ahvalini kusurlarını anlayışsızlıklarını söylemiştik ya. Hekimler yularsız atlara benziyorlardı. Üstlerindekinden haberleri bile yoktu. Damakları, gemden yaralanmıştı, tırnakları yol yürümeden incinmişti.

Öyle olduğu halde üstümüzdeki hünerini gösteren bir binici demiyorlardı, haberleri yoktu bundan. Demiyorlardı ki bu perişanlığımız gemden değil. Üstümüzdeki sevgili süvaridir. Gül devşirmek için bahçeye gitti. Gül göründü bize ama meğerse dikenmiş diyen yoktu. Hiçbiri aklını başına alıp da bizim boğazımızı kim tekmeliyor demedi gitti.

Hekimler sebebe kul kesilmişler, Allah hilesini görememişlerdi. Bir ahıra öküz bağlasan sonra öküzün yerinde bir eşeği bağlı bulsan, bu işi gizlice kim yaptı diye araştırmaz, uykudaymış gibi gaflet edersen bu, eşekliktir. Kendi kendine " Bunu değiştiren kim? Görünmüyor ama acaba göktekilerden biri mi yaptı bu işi" demiyorsun ha? Oku dosdoğru sağ tarafa attın, gördün ki sola gitti! Bir ceylan avlamak için at sürdün, domuza av oldun!

Kazanç için kar elde etmeye koştun, kar şöyle dursun hapse girdin. Başkaları için kuyu kazdın, bir de gördün ki o kuyuya sen düşmüşsün. Görüyorsun ki Allah sebeplere el attın ama seni muradına eriştirmedi. Peki neden sebepler hakkında bir kötü zanna düşmedin? Niceler kazançla padişah kesildiler, niceler de kazanç peşinde çırçıplak kaldılar.

Nice kişi kadın olarak Kaarun oldu. Nice kişide kadın yüzünden borçlandı. Şu halde sebep, eşeğin kuyruğu gibi oynar, döner durur. Ona pek dayanmazsan daha iyi edersin. Hatta sebebe yapışırsan bile yiğit olmamalısın ki altında nice tehlikeler gizlidir. İşte bu tedbir ve çekinme " Allah izin verirse" demenin sırrıdır. Çünkü bu kaza ve kader insana eşeği keçi gösterir.

Bir adam yiğit ve akıllı bile olsa kaza ve kader onun gözünü bağladı mı şaşkınlığından eşek gözüne keçi görünür. Gözleri döndüren Allah'dır. Peki gönlü ve fikirleri döndüren kimdir? Kuyuyu latif bir ev görürsün, tuzağı zarif bir tane. Bu sofestailik değildir. Allah'nın değiştirmesidir. Hakikatler nerede? Sana böyle gösterir işte. Hakikatleri inkar eden tamamıyla bir hayal peşine düşmüştür. Fakat demez ki her şeyi hayal sanan da bir hayal olur mu? Gözünü ov da bak!

Bu sözün sonu gelmez. Şehzadeler, o kaleye gitmek için yola düştüler. Meyvesini yemeyin denen ağaca yürüdüler. İhlas sahiplerinin tavlasından çıktılar. Babalarının gütmeyin demesinden büsbütün hararetlendiler. O kaleye yüz çevirdiler. O seçilmiş Padişahın sözüne karşı durdular. İnsanın sabrını yakıp yandıran " Hüş-rüba" kalesine

yüz tuttular.

Öğütleri kabul eden aklın inadına gündüzden döndüler de kapkaranlık geceye daldılar. O güzelim " Zatüssuver" kalesinin denize beş kapısı vardı, karaya beş kapısı. Beş kapısı, dış duygularımız gibi renk ve koku alemineydi, beş kapısı da iç duygularımız gibi sırlar arardı. O binlerce resim be nakşı seyrettiler, yer, yer gezdiler resimler görüp kararsız bir hale geldiler. Bu suret kadehlerinden pek sarhoş olma ki put yapıcı ve puta tapıcı olmayasın.

Suret kadehlerinden geç onlara kapılma. Şarap kadehtedir ama kadehten meydana gelmemiştir ki. Ağzını şarabı verene aç. Şarap geldikten sonra kadeh eksik olmaz. Ey Adem gönül bağlayan mana benim beni ara kabuğu, buğday suretini bırak. Kum Halil için un olduktan sonra artık ey akıllı er, bil ki buğday hiçbir şey değildir. Suret sureti olmayandan meydana gelir.

Nitekim duman da ateşten çıkar. Bu suret alemini boyuna görür dursun ayıplarını görmeye başlarsın, usanırsın bıkarsın. Fakat suretsizlik sana tam bir hayret verir. Yüzlerce alet aletsizlikten meydana çıkar. Allah elsizlik aleminde eller dokur. O canlar canı adam suretini düzer durur. Nitekim ayrılıktan buluşmadan dolayı da gönülde çeşit, çeşit hayaller dokunur.

Fakat hiçbir eser yapan esere benzer mi? Feryat ve figan zarara benzer mi hiç? Feryadın sureti vardır, zarar suretsizdir. Zarar uğrayanlar, kendi ellerini dişler dururlar, fakat zararın eli yoktur. Ey delil isteyen bu örnek yakışır bir örnek değil ama anlayışı az olan için ancak bu örneği bulabildim. Suretsiz Allah'nın sanatı bir suret eker, derken benden duygularla aletlerle bitiverir.

Dileğine göre ne suret ektiyse beden ona uyar, iyi yahut kötü olur. Nimet sureti verirse beden şükreder. Mihnet sureti verirse sabreder. Allah acıma suretiyle tecelli ederse insan gelişir büyür. Bir yara bere suretiyle tecelli ederse ağlar feryat eder. Bir şehir suretiyle tecelli edince insanı yola düşürür. Bir ok suretiyle tecelli ederse insan kalkanla karşı durur. Güzellerde tecelli ederse zevk ve işrete dalar. Gayb suretiyle görünürse insan halvete girer.

İhtiyaç sureti, insanı kazanca götürür. Kol kuvveti şunun bunun malını çalıp çırpmaya. Bu çeşit hayallerden doğan ve insana bir iş yaptıran suretler, o kadar çoktur ki saymaya imkan yok. Sonsuz gidişler sonsuz hüner ve sanatlar, hep düşüncelerde doğan suretlerin gölgesidir. Bir kavim dam kenarında bir hoşça durmuşlar.

Her birinin gölgesi de bak yere vurmuş. O sağlam damın üstünde duran düşüncenin fikrin suretidir. O ne yaparsa aşağıda o görünür. İş yerde duvarda görünmede fikir gizli. Fakat tesir ve ulaşma bakımından ikisi de bir. Bir mecliste zevk kadehinden içilen suretlerin eseri insanın kendisinden geçmesi sarhoş olmasıdır.

Kadınla erkeğin ve ikisinin buluşma suretleri buluşma anında kendilerinden geçmelerini meydana getirir. Bir nimet olan ekmek ve tuz suretinin eseri suretsiz olan kuvvettir. Savaşta kılıç ve kalkan sureti suretsizlikle yani düşmana üstün olmayla sona erer. Medrese medreseye gidip gelme medresenin türlü, türlü suretleri insan bilgi sahibi olunca dürülür gider. Bu suretler suretsizliğin kuluyken nasıl oluyor da o nimet sahibine yok diyorlar. Bu suretler suretsizlikten vücut bulmuştur.

Peki kendilerine bu varlığın verene şu aykırı gidiş onu şu inkar ediş nedir ki. Ha.. suretin inkarı da ondan olur ondan zuhur eder. Bu işte onun bir aksidir zaten. Her yurdun duvar tavan ve sair suretlerini mimarın düşüncesinin gölgesi bil. Düşünce zamanında taş tahta ve kerpiç meydanda değildir. Ama bu böyledir. Dilediği gibi iş yapan suretsizliktir. Suret onun elinde bir alete benzer.

Bazı, bazı o suretsiz varlık yokluk gizliliğinden kerem eder suretlere yüz gösterir. Her suret ondan yardım görür. Bu suretle onun yüceliğinden güzelliğinden kudretinden var olur. Derken yine suretsiz varlık yüzünü gizler suretler ihtiyaçlarından renk ve koku aleminde dilenciliğe başlarlar. Bu suret başka bir suretten yücelik dilerse bu yol azıtmanın sapıklığın ta kendisidir.

A cevhersiz şu halde neden ihtiyacını başka bir ihtiyaç sahibine arz edersin. Madem ki suretler kuldur, Allah'ya suret deme. Onu suret sanma onu bir şeye benzetmeye

kalkışma. Yalvar yakar kendini yok etmeye savaş. Çünkü düşünceden suretlerden başka bir şey meydana gelmez. Başka bir suretle gelişmiyor semirmiyorsan sende sen yokken doğan suret elbette daha iyidir.

Bir şehre gider o şehir suretine ulaşırsın a yolcu seni oraya çeken suretsizliktir. Mana bakımından hatta mekansızlık alemine kadar gidersin. Çünkü zevk ve hoşluk mekan ve zaman aleminden gayrı bir alemdir. Bir sevgilinin suretine gidersin. Onunla eş olmaya arkadaşlık etmeye can atarsın. Maksattan gafilsin ama mana bakımından suretsizliğe ittin yine. Şu halde herkesin taptığı Hak'tır.

Çünkü yollara gidenler zevk için giderler suretsizliğe doğru yürürler. Ama bazıları yüzlerini kuyruğa tutmuşlardır. Baş asıldır ama başı kaybetmişlerdir onlar. Baş bu sapıklar tarafından kaybedilmiştir. Fakat baş kuyruk yolundan başlık eder. O baştan imdat görür bu kuyruktan bir tayfa vardır ki onlar başı da kaybetmişlerdir, kuyruğu da. Hepsi ve her şey kayboldu mu hepsini ver her şeyi bulurlar. Her varlığı her sureti yok etmeğe yolundan külle koşup ulaşırlar.

Bu söze son yoktur şehzadeler kalede pek güzel pek alımlı bir resim gördüler. Bundan daha güzel kız görmüşlerdi ama bu resmi görünce derin bir denize daldılar sanki. Çünkü onlara bu kase içinde afyon verilmişti bir kere kaseler görünürde o afyon görünmez. Hüş-Rüba Kalesi yapacağını yaptı. Her üçünü de bele kuyusuna attı. Bakış oku yaysız olarak gönüle geldi saplandı.

Ey aman bilmez aman, aman eski zamanlarda gelip geçmiş nice ümmetleri taştan suret yaktı yandırdı. Dinlerine de ateş saldı. Gönüllerine de. Artık bu suret canlı olursa nasıl olur neler yapmaz o. Fitnesi her an bir başka çeşittir onun. Suret aşkı Şehzadelerin gönlüne mızrak gibi battı. Her biri bulut gibi gözyaşları döküyor alını dişliyor. Yazık diyordu. Padişahın önceden gördüğünü biz şimdi gördük o eşsiz padişah bize ne kadar antlar verdi. Peygamberlerin bu yüzden bizim üstümüzde çok hakkı vardır. Onlar bizim sonumuzdan haber vermişlerdir. Ektiğin tohumdan ancak diken biter.

Bu tarafa doğru uçarsan buradan öteye yol yoktur. Başka uçacak yer bulamazsın. Tohumu benden al ki mahsul versin. Benim kanadımla uç ki o tarafa fırlasın gitsin. Sen onun mutlaka var olduğunu varlığının vacip bulunduğunu bilmezsin ama sonunda yine dersin ki hakikaten varlığı vacipmiş.

O hakikatte sensin. Fakat sonunda hakiki varlığı anlayıp terk edeceği bu mevhum senliğin o değildir ha.. bu sonraki varlığın seni evvelki ve hakiki varlığa ulaştırmak ve böyle bir varlığın olduğunu bildirmek için gelmiş asılsız bir varlıktır. Senin senliğinde başka bir sen gizlidir. Bu varlıkla var olup kendini gören kişiye kurban olayım ben. Gencin aynada gördüğünü ihtiyar ondan önce kerpiçte görür.

Biz padişahımızın buyruğundan dışarı çıktık babamızın lütuflarına nankörlük ettik. Onun sözünü ehemmiyetsiz bulduk. Onun eşsiz inayetlerini mühimsemedik. İşte şimdilik hepimizde hendeğe düştük. Savaşsız kazalara uğradık öldürdük. Kendi aklımıza güvendik fikrimize dayandık ta bu tehlikeye çattık. İnce hastalığa tutulan kendisini nasıl sağlam sanırsa biz de tıpkı onun gibi kendimizi sağlam sandık hür zannettik.

Fakat gizli illet şimdi meydana çıktı bağlandık avlandıkta ondan sonra kendini gösterdi. Kılavuzun gölgesi Allahyı anmadan yeğdir. Bir kaanat yüzlerce tabak yemekten hayırlıdır. Gören göz üç yüz tane sopadan daha iyidir. Mücevherle taşı ayırt eden gözdür. Hasılı dertler içinde acaba dünyada kim bu resim kimin resmi diye araştırmaya koyuldular.

Bir hayli arayıp sorduktan sonra bir gün yolda gözü açık bir ihtiyara rastladılar. O bu sırrı açtı. Duyma yoluyla değil aklına gelen ilham yoluyla bu sırrı buldu. Sırlar onun gözünün önünde apaçıktı. Dedi ki. Pervin denilen yıldız kümesi de buna haset eder. Bu Çin Padişahının kızının resmidir. O, can gibi ana karnındaki çocuk gibi gizlidir. Sarayında perdeler arkasındadır.

Yanına ne erkek çıkabilir ne kadın. Padişah onu fitnelere uğramaması için gizlemiştir. Padişah onu pek kıskanır. Bulunduğu yerin damının üstünden kuş bile uçamaz. Eyvah böyle bir sevdaya düşen gönüle. Hiç kimse böyle sevdaya uğramasın.

Bu bilgisizlik tohumunu eken, o öğütleri ehemmiyetsiz ve lüzumsuz gören kişinin layığıdır. O kendi tedbirine güvendi, aklımla elbette bir iş başarırım dedi.

Halbuki o inayetin bir zerresi bile aklından doğacak üç yüz ihtiyat tedbirinden daha iyidir. Beyim kendi hileni bırak. Allah inayetine yürü orada öl. Buna sayılı hilelerle ulaşılma. Sen ölmedikçe fayda yok vesselam.

Buhara'daki o ulu zat kendisinden bir şey isteyenlere çok iyi muamele ederdi. Pek çok sayısız ihsanlarda bulunur, ta gecelere kadar cömertlik eder, altınlar saçardı. Altınları kağıt parçalarına sarar, öyle verirdi. Hasılı dünyada bulundukça hep böyle ihsanlar ederdi. Güneş gibi tertemiz ay gibiydi. Onlarda Allah'dan aldıkları aydınlığı halka saçarlardı ya.

Toprağa altın bağışlayan kimdir güneş. Madendeki altın da ondandır yıkık yerlerdeki hazine de. Her sabah yoksulların bir kısmına ihsanda bulunuyordu. Bu suretle hiçbir tayfanın mahrum kalmamasını isterdi. Bir gün dertlilere lütfeder, öbür gün dul kadınlara ihsanda bulunur. Daha öbür gün yoksul Alevilerle okuyup okutmakla uğraşan yoksul fakirlere kerem eder.

Daha öbürüsü gün halkın eli boşlarına para verir. Daha öbürüsü günde borçlulara ihsan ederdi. Yalnız bir şartı vardı: kimse ağzını açıp bir şey istemeyecekti. Geçeceği yolun kenarına bütün yoksullar duvar gibi dizilirler susarlar beklerlerdi. Birisi ağız açtı da bir şey istedi mi bir habbe bile alamazdı. Şartı kim susarsa kurtulur hükmüydü kesesi kasesi susamlarındı.

Nasılsa bir gün ihtiyarın biri açım bana zekat ver demişti. İhtiyarı men ettiler. Ama o boyuna söylemekteydi. Halk hayretlere düştü. Sadr-ı Cihan babacığım ne utanmaz ihtiyarsın dedi. İhtiyar sen benden daha ziyade utanmazsın dedi. Bu cihanı yedin yuttun bir de alemle beraber öteki alemin elde etmeye tamah ediyorsun.

Bu sözü duyunca güldü. O ihtiyara bir hayli mal verdi. Adamcağız bütün malları yalnız başına alıp götürdü. O ihtiyardan başka ondan bir şey isteyen hiçbir kimse ne yarım habbe altın elde etti. Ne bir zerre kumaş. Fakihlerin günüydü, bir hoca hırsa geldi feryat ediyordu, bir hayli ağladı sızlandı. Fakat çare yoktu her çeşit söz söyledi, hiçbir faydası olmadı. Ertesi günü ayağını eski çapıtlarla sardı kötürümlerin arasına karıştı. Ayağının sağına soluna tahtalar bağladı.

Bu suretle kendisini ayağı kırık bir alil göstermek istedi. Padişah onu gördü tanıdı hiçbir şey vermedi. Ertesi gün yüzünü bir keçe parçasıyla örttü. Fakat padişah yine tanıdı ağzını açıp bir şey istediği için kusurda bulunmuştu ona hiçbir şey vermedi. Yüz türlü hileye başvurdu nihayet aciz kalıp kadınlar gibi çarşafa büründü. Dul kadınların arasına karışıp elini gizledi başını eğdi öylece durdu.

Fakat padişah yine tanıyıp sadaka vermedi. Hocanın mahrumiyetten yüreği yandı. Sonunda bir kefenciye gitti dedi ki: beni bir kilime sar yol üstüne koy hiç ağzını açma yalnız Sadr-ı Cihan'nın buradan geçmesini bekle belki görünce ölü sanırda kefen parası almak üzere bir şey verir. Ne verirse yarısını sana veririm. Kefenci para gözler bir yoksuldu dediğini kabul etti.

Onu bir kilime sarıp yol üstüne koydu. Padişahın yolu oraya düştü. Kilimin üstüne bir miktar altın attı. Hoca hemen aceleyle kilimden elini çıkarıp altınları aldı. Kefencinin almasına verilen altınları gizlemesine meydan bile bırakmadı. Ölü kilimden elini uzatıp paraları aldıktan sonra başını kilimden çıkardı. Padişaha dedi ki: ey bana kerem kapılarını kapayan bak nasıl aldım gördün ya Sadr-ı Cihan doğru dedi.

Aldın ama ölmedikçe kapımdan hiçbir şey koparamadın ya inatçı " Ölmeden önce ölün" sırrı budur işte çünkü ölümden sonra ganimetler elde edilir. Ey hilebaz Allahya karşı ölümden başka hiçbir hüner para etmez bir inayete uğramak yüzlerce çalışıp çabalamadan yeğdir. Çalışıp çabalamanın yüzlerce çeşit bozukluğu olabilir. Çalışmada u korku var. o inayet ölüme bağlıdır. Bu yolu güvenilir erler sınadılar ama ölümde onun inayeti olmadıkça gelip çatmaz. Aman sen ,sen ol inayete sığınmadan hiçbir yerde durma. İnayet bu koca yılana zümrüttür. Yılan zümrüdü görmedikçe kör olur mu hiç?

Bir geçle bir kösenin yolu bir topluluğa düştü. Orada oturdular konakladılar. O seçilmiş topluluk söze sohbete koyuldu. Akşam oldu hatta gecenin de üçte biri geçti.

Bekçinin korkusundan o iki delikanlı o bekar odasında kaldılar orada uyudular. Kösenin sakalında dört kıl vardı. Fakat yüzü ayın on dördüne benziyordu adeta. Delikanlı çirkindi arka tarafına tam yirmi tane kerpiç yığdı.

Bekarlardan bir oğlancı gece vakti kalabalığın içinden kalktı. Yavaş, yavaş yürüdü. İştahlı bir halde oğlanın yanına gelip kerpiçleri bir tarafa koydu. Çocuğa elini uzatınca çocuk yerinde sıçradı. Hey dedi A köpeğe tapan kimsin sen? Bu otuz kerpici neye buradan aldın? Herif dedi ki: sen ne için o otuz kerpici yığdın? Oğlan dedi ki: Hastayım zayıfım. Yatarken ihtiyata riayet ettim.

Herif hastaysan, hastalıktan hararetlendiysen neden hasta haneye gitmedin? Yahut bir esirgeyici hekimin evine varmadın? Gitseydin hastalıktan kurtulurdun. Çocuk dedi ki: ben de bilmem nereye gideyim? Nereye gidersem bir derde uğruyorum. Senin gibi bir zındık bir pis bir dinsiz herif başucuma yırtıcı canavar gibi gelip dikiliyor. Ey iyi bir yer olan tekkede bile bir an olsun aman bulmadım.

Bir avuç bulgur aşıyla geçinmeye çalışan derviş, gözlerinden meni akarak elleriyle hayalarını sıkarak bana yüz tuttu. Namuslu oldun mu gizli, gizli bakar aletleriyle oynarlar. Tekke böyle olursa artık halkın pazarı eşek sürüsü ve hamların divanı nasıl olur? Var kıyas et. Eşek, nerede namus ve takva nerede? Eşek korkmayı ürkmeyi ne bilir? Akıl kadının da emniyet ve adaletini diler, erkeğin de. Fakat akıl nerede?

Tutar bu sefer de kadınlara kaçarsam Yusuf gibi sınamalara fitnelere düşerim. Yusuf kadın yüzünden zindana düştü, sıkıntılara uğradı. O bile böyle olursa artık ben elli kere darağacına çekilirim. Kadınlar bilgisizliklerinden bana saldırdılar. Erkekler canıma kastederler. Hasılı ne kadınlardan kurulabiliyorum ne erkeklerden. Ne yapayım bilmem?

Ne bunlardanım ben, ne onlardan! Ondan sonra oğlan, köşeye baktı, dedi ki: o çenesinden o iki kılla dertten kurtuldu gitti. Kerpiçten de kurtuldu, kerpiç kavgasından da hatta senin gibi bir kahpe oğlu çirkin kart oğlanın saldırışından da. Gösteriş için olsun çenede bulunan kaç dört kıl, adamın arkasına çepeçevre yığılan otuz kerpiçten hayırlıdır. Allah inayetinin bir zerresi itaat ve ibadetinden yeğdir.

Çünkü şeytan itaat kerpicini alır, hatta iki yüz tuğla olsa yine kapar, kendine yol açar. Her yanın kerpiçle dolu olsa yine o kerpiçler senin tarafından konmuştur. Fakat o iki üç, kıl Allah verisidir. Hakikatte o kıların her biri bir dağdır. Çünkü o, padişahının bir aman fermanıdır. Sen bir kapıya yüzlerce kilit vursan bir sersem gelir, hepsini de söker çıkarır. Fakat bir şahne herhangi bir kapıyı mumla kapatsa erler, babayiğitler bile ona yaklaşamaz, yürekleri oynar. Allah inayeti olan o iki üç kıl kötülüklerle arana girer, dağ kesilir yüzlerde görünen nura benzer.

Ey iyi yaratılışlı adam kerpiç komaya kalkışma, fakat çirkin şeytandan da emin olarak uyuma. Yürü Allah kereminden iki tanecik kıl elde et de ondan sonra gam yeme emin olarak uyu! Bilgili adamın uykusu ibadetten yeğdir. Hele insanı gafletten uyandıran bilgi olursa. Yüzme bilenin hareketsiz durması aceminin elle ayakla savaşmasından iyidir.

Acemi elini ayağını oynatır durur, fakat boğulur. Yüzme bilense denizdeki dalgıç gibi yüzer durur. Bilgi uçsuz bucaksız ve kıyısız bir denizdir. Bilgi dileyenin ömrü binlerce yıl olsa yine araştırmadan vazgeçmez, bir türlü doymaz. Allah elçisi hadisinde " İşte iki tane haris ki hiç doymazlar" dedi.

" Dünyayı ve dünyanın şatafatını dileyenle bilgi etmek isteyen" dendi. Bu ayırmaya dikkat edilirse buradaki bilginin dünya bilgisinden başka olduğu anlaşılır babacığım. dünyadan başka ne olabilir? Ahret. Seni buradan ayıran, sana kılavuzluk eden!

Derde uğrayan o üç Şehzade birbirlerine döndüler. Her üçünün de zahmeti birdi, derdi bir elemi bir. Her üçü aynı düşüncedeydi aynı sevdaya düşmüştü. Her üçü aynı derde uğramış aynı hastalığa tutulmuştu. Sükut içindeydiler. Fakat üçü de aynı tehlikeye düşmüştü. Sözde de her birinin delili birdi. Bir müddet hepsi gözyaşı döktüler, musibet sofrasının başında kanlar saçtılar. Bir zaman her üçü de gönül ateşiyle yandılar, buhurdan gibi sıcak soluklar aldılar.

Büyük kardeşleri dedi ki. Ey hayırlı kardeşler biz başkasına er gibi öğütler vermez miydik? Adamlarımızdan biri bize dertten yoksulluktan, korkudan yer

deprenmesinden şikayet edince sıkıntıdan az ağla sızla. Sabret, sabır ferahlığın anahtarı derdik ya1 şimdi bu sabır anahtarı ne oldu? O türe bozuldu mu şaşılacak şey! Savaş zamanında ateş içinde bile altın gibi hoşça gül diyen biz değil miydik? Savaşın o dar zamanında asker benziniz saramasın demez miydik?

Atların adam kellerinden başka basacak bir yer bulamadığı zamanlarda ordumuzu hay haylar la mızrak gibi kahredici bir halde saldırın diye teşvik etmez miydik? Bütün aleme sabredin der; sabır gönlün ve göğsün ışığıdır diye öğüt verirdik ya. Şimdi nöbet bizde. Neden sersem oluyor, çirkin karılar gibi neden çarşafa bürünüyoruz? Ey gönül herkesi hararetlendirdin ya hadi bakalım şimdi sen hararetlen kendiliğinden utan.

Ey dil herkese öğür verirdin ya işte şimdi sana nöbet geldi neden sustun? Ey akıl nerede o şekerler çiğneyen öğütün? Senin çağın şimdi. O hay ,hay ın ne oldu?ey gönülden yüzlerce teşvişi gideren şimdi senin nöbetin hadi oynat sakalını! Kahpelik eder de şimdi sakalını oynatmazsan bundan önce de sakalına gülmüş olursun. Başkalarına öğüt verme vaktinde hay, hay iş başa düşünce karılar gibi vay, vay ha! Başkalarının derdine dermen oluyordun ya; şimdi dert sana konuk oldu fakat susuverdin.

Askere bağırır çağırır orduyu teşvik ederdin hani. Neden sesin kısıldı, nutkun tutuldu? Kendine de bağırsana. Aklınla elli yıldır ördüğün kumaştan bir zıbın yap da giyin bakalım! Dostların kulakları sesinden hoşlanıyordu. Elini çıkar da şimdi kulağını çek! Daima baştın kendini kuyruk yap da ayağını elini sakalını bıyığını az kaybet. Şu döşenmiş yeryüzünde şimdi oyun senin. Kendini boş bir hale getir de neşelen!

Bir padişah mecliste oturmuş şarap içip sarhoş olmuştu. Kapının önünden bir fakih geçiyordu. Şunu meclise getirin laal renkli şarabı sunun şuna diye emretti. Hocayı ister istemez meclise getirdiler. Mecliste zehir gibi, yılan gibi ekşi bir suratla somurtup oturdu. Padişah şarap sundu. Hoca kızdı kabul etmedi. Padişahtan da yüz çevirdi sakiden de. Ben ömrümde şarap içmedim.

Halis zehir, bence şaraptan daha hoş. Kendinize gelin bana şarap yerine zehir verin içip öleyim de kendimden de kurtulayım, sizden de dedi. Şarap içmeden gürültüye başladı. Mecliste ölüm gibi canavar gibi bir hal aldı. Nefis ehliyle şu balçığa kapılmış olanlar gibi hani. Onlar gönül ehliyle oturdular mı bu hale gelirler işte. Allah kendi haslarına gizlilik aleminde hürlerin içtikleri şaraptan sunarlar ama duygu o, şarabın sözünden başka bir şey duymaz.

Hakikati görmeyenler onların irşadından yüz çevirirler. Çünkü gözle onların ihsanını göremez. Kulaklarından boğalarına bir yol olsaydı onların öğütleri gönüllerine tesir ederdi. Fakat bu çeşit adam baştanbaşa ateştir, nur değil. Yakıcı ateşe de ancak kabuklar atılır. İç kabuktan çıktı. Kabuktan ibaret olan söz, kaybolup gitti. Mide hiç kabuktan kızışır, gelişir mi? Cehennem ateşi ancak kabuğu yakar. ateşin içle hiçbir işi yoktur. Ateşi içe yalım verirse mutlaka bil ki onu pişirmek içindir, yakmak için değil.

Allah hüküm ve hikmet sahibi oldukça bu kaide daimidir. Geçmiş zamanda da böyledir. Gelecek zamanda da. Latif iç, hatta kabuklar bile onun tarafından yarlıganırken artık nasıl olur da içi yakar? uzaktır ondan bu. Hatta inayet eder de bu inayeti yüzünden başına vururşa bile ona bir iştah verir, o kırmızı şarabı içirir. Başına vurmazsa o hoca gibi onun ağzını bağlar.

Şarap da içirmez, bu padişahların meclisine de sokmaz. Padişah sakiye dedi ki: Ey izi kutlu ne susuyorsun? Hadi onu hoş bir hale getir, neşelendir. Her akılda gizli bir hükmeden vardır, kimi dilerse hileyle baştan çıkarır. Doğu güneşi de onun alemi aydınlatması da tutsaklar gibi onun zincirine bağlanmıştır. Dimağına yarım afsun okuduğu zaman feleği çarha getirir döndürür.

Bir aklı tesiri altına alan başka bir akıl ondan kudret bulmuştur, tavla üstadı odur. Saki hocanın başına birkaç sille vurdu al deyip şarap kadehini sundu. Zavallı hoca sille korkusundan kadehi alıp içti. İçince de sarhoş oldu, neşelendi, bağ gibi gülmeye başladı. Nedimliğe alaya latifeye koyuldu. Aslanı ile tutacak bir hale geldi. neşesinden parmacıklarını şakırdatmaya başladı. Sonra su dökmek için ayak yoluna gitti.

Ayak yolunda ay gibi bir halayık vardı. Padişahın cariyelerinden olan bu kız pek güzeldi. Onu görünce ağzı açık kaldı. Aklı gitti halayığa saldırmaya kalkıştı. Ömrünce

bekardı iştiyak halindeydi. Şimdi bir de sarhoş olmuştu. Hemen halayığa el attı. Halayık çırpınmaya başladı, narayı attı. Fakat hiçbir çaresi olmadı. Kadın buluşma zamanında erkeğin elinde ekmekçinin elindeki hamura döner.

Onu gah yumuşaklıkla gah sert bir halde yoğurur durur, elinin altında ondan çak, çak diye sesler çıkar. Gah onu uzatır, tahta üstünde yassı bir hale getirir. Gah bir araya toplar. Gah su döker, gah tuz eker. Gah tandıra yayar, ateşle onu mehenge vurur. İstekli ve istenen bu çeşit dürülüp bükülür, alt olan ve üst gelen, bu oyundadır işte.

Bu oyun yalnız kocayla karı arasında olmaz. Her aşıkla her sevgili de bu oyunu oynar. Evveli olmayanla sonradan olanın varlıkla var olup suret kabul edenin Vise ve Ramin gibi bükülüp ezilmesi farzdır. Fakat her birinin oyunu başka bir çeşittir. Her birinin ezilip bükülmesi başka bir hünerdendir. Kocayla karıyı ey koca karını kötü tutma, hoş tut demek için örnek olarak söyledim.

Gerdek gecesi yenge onun elini tutup hoş bir emanet olarak senin eline vermedi mi? Ey güvenilir kişi sen iyi kötü ne yaparsan Allah da sana onu yapar. Hasılı o hoca ayakyolunda sarhoşluktan halayığa saldırdı. Ne namusu kaldı, ne zahitliği! O huriden doğmuş güzelin üstüne atıldı. Ateşi o pamuğa düştü. Can, cana ulaştı bedenler dürülüp bükülmeye başladı. İkisi de başları kesilmiş iki kuş gibi çırpınıyorlardı.

Hocanın gönlünde ne şarap meclisi ne padişah n aslan, ne haya ne din ne ürkeklik ne de can korkusu kaldı. Gözü kızdı bir şey görmez oldu. Burada zaten ne Hasan görünür göze, ne Hüseyin! Hocanın meclise dönmesi gecikti. Padişahın bekleyişi de haddi aştı. Ne oluyor bir göreyim diye gitti. Oradaki kıyamet alametini gördü. Hoca korkusundan hemen sıçrayıp meclise gitti, ateş gibi derhal şarap kadehini kaptı.

Padişah cehennem gibi kızmış gazaba gelmişti. O kötü işi işleyen hocanın da kızın da kanına susamıştı. Fakih padişahı hiddetli gazaplı görünce kötü bir hale düştü zehir kadehi gibi acı ve kanlı bir hale geldi. sakiye yahu acele et dedi., neye öyle sersem, sersem oturuyorsun? Çabuk padişahı neşelendir. Padişah gülümsedi ey ulu er dedi, hoşlandım, o kız senin olsun!

Ben padişahım benim işim adalettir, lütuftur. Ne yersem cömertliğim, sevgiliyi de onu verir. Tatlı, tatlı içemediğim şeyi nasıl olur da sevgiliye verir, ona azık olarak sunarım? Ben kendi hususi soframda ne yersem kullarıma da onu yediririm. Pişmiş olsun ham olsun. Ne yemek yersem kölelerime onu yedirir, onları o yemekle beslerim. Kürkten atlastan ne giyersem kölelerime onu yedirir, onları yemekle beslerim. Kürkten atlastan ne giyersem kölelerime de onu giydiririm. Onlara köhne elbiseler giydirmem. Hüner sahibi Peygamberden utanırım. O " Hizmetçinize siz ne giyiyorsanız onu giydirin" dedi.

Mustafa evladı olan ümmetine " Elinizin altındakilere yediğiniz şeyden yedirin" diye vasiyette bulunundu. Başkalarını hoş bir hale getirdin, sabırla çevikleştirdin, sabra teşvik ettin. Şimdi erlik göster de kendini de hoş bir hale getir. Sabır düşüncesine dalan aklını kendine kılavuz et. Sabır kılavuzu sana kanat olursa canın arş ve kürsünün ta yücesine çıkar. Mustafa'ya bak, sabrı Burak edindi de bu Burak onu göklere çekti, çıkardı.

Bu sözleri söyleyip derhal yürüdüler. İşte dostum ne olduysa da o vakit odu. Sabrı seçtiler doğrulardan oldular. Ondan sonra Çin şehirlerine doğru yürüdüler. Analarını babalarını bıraktılar ülkelerini terk ettiler. O gizli sevgilinin yolunu tuttular. İbrahim Edhem gibi aşk onları tahtlarından etti. Elsiz ayaksız ve yoksul bir hale düştüler. Yahut sanki bir sarhoş. İbrahim Peygamber gibi kendisine ateşe attı. Yahut da ulu Allah'nın sabırlı kulu İsmail kendilerini aşka kurban ettiler, onun hançerine boyun verdiler.

Aşk İmriülkays'ı dudakları kurumuş susuz bir halde Arap ülkesinden çekti. Nihayet Tebük'e geldi, orada kerpiç ameleliği yaptı. Padişaha, Arap padişahlarından imriülkays, bu diyara kazanç elde etmeye geldi. Aşka av oldu, kerpiç ameleliği yapıyor dediler. Padişah kalktı, gece vakti onun huzuruna gitti. Dedi ki: Ey güzel yüzlü padişah! Sen zamanın Yusuf'usun. İki ülkede şehiler ve güzellik bakımından bütün yüceliğiyle sana ram oldu.

Erler kılıcının yüzünden sana kul oldular; kadınlar bulutsuz bir aya benzeyen yüzüne köle kesildiler. Bizim yanımızda konakla da devlet ve ikbale erişelim. Canımız senin visalinle yüzlerce defa tazelensin. Ben de senin kulunum ülkem ve saltanatım da. Ey bunca saltanata tenezzül etmeyen! Böyle bir hayli hikmetler söyledi. İmriülkays öylece susup duruyordu. Birdenbire sırrının yüzündeki örtüyü kaldırdı.

Kulağına eğilip aşk ve derde it ne söylediyse söyledi. Kendi gibi onu da baştan çıkardı. Tebük padişahı da onun elinin tuttu, onunla dost oldu. O da onun gibi tahttan, kemerden bezdi. Bu iki padişah, uzak, uzak ülkelerin yolunu tuttular. Aşk zaten bu suçu bir kere yapmamıştır ki. Aşk büyüklere baldır, çocuklara süt. O her gemiye yüklenen ve geminin ağırlığından fazla olduğu için batmasına sebep olan son yüktür.

Bu ikisinden başka daha nice sayısız padişahları aşk saltanatlarından, ülkelerinden etmiştir. Bu üç şehzadenin canı da Çin ülkesinin etrafında kuşlar gibi tane devşirmeye başladı. Ağızlarını açıp sırlarını söylemeye kudretleri yoktu. Çünkü içlerindeki sır, pek mühim ve pek tehlikeli bir sırdı. O anda yüz binlerce baş bir pulaydı. Kızgın aşk okunu yayına koymuş, yayını kurmuştu. Aşkın okunu yayına koymuş, yayını kurmuştu.

Aşkın hoşnutluk zamanında kızgın değilken bile her an öyle zalim bir huyu vardı ki. Bu hoşnutluk zamanında kızgınlık değilken bile her an, öyle zalim bir huyu vardır ki. Bu hoşnut olduğu zamanda böyle. Artık kızgın olunca neler yapmaz? Ben ne söyleyeyim? Fakat can yaylası, bu aşkın öldürdüğü, bu aşk kılıcının kestiği aslana feda olsun. Bu çeşit öldürülme binlerce hayattan iyidir.

Saltanatlar bile böyle kulluğa kurban olsun! Şehzadeler yüzlerce korkuyla yüzlerce çekinmeyle sırlarını kinaye yollu hafif, hafif birbirlerine söylüyorlardı. Sırlara Allah'dan başka mahrem yoktur. Ah'a ancak gökyüzü hemdemdir. Birbirlerine bir şey bildirirken aralarında kendilerine ait ıstılahlar vardı. Alelade halk da bu kuşdilinin bir kısmını bellemiştir de şatafatlar satmışlar, ululuklar etmeye kalkışmışlardır.

Fakat onların sözü kuşların seslerinin suretinden ibarettir. Ham kişi kuşların ahvalinden gafildir. Nerede bir Süleyman ki kuşdilini anlasın. Şeytan da saltanat sürer ama Süleyman değildir ki. Şeytan Süleyman'a benzer tahta oturur, hile bilgisi vardır, fakat " Biz ona kuşdilini öğrettik" sırrına mazhar değildir ki. Süleyman, Allah'dan muştuluklara nail olmuştu da bu yüzden " Biz ona kuşdili öğrettik" sırrına erişmişti.

Sen " Min Ledün" kuşlarını görmemişsin. Artık o hava kuşlarına bak da onlardan anla. Simurgların yeri, Kaf dağıdır. Her haya1 oraya el atamaz. Ancak o birleşmeyi gören hayal o makamı görür. Gördükten sonra da yine araya ayrılık düşer. Fakat işi tamamıyla kesen ayrılık değildir bu. Bu iş, bu makam her türlü ayrılıktan emindir. Ruha mensup olan o kalıbın baki kalması için güneş bir an kendisini kardan çeker.

Sen onlardan kendi canın için bir düzenlik ara. Onların sözlerinden ıstılah çalmaya kalkışma. Zeliha' da çörekotundan öd ağacına kadar her şeyin adını Yusuf takmıştı. Onun adını gizli bir surette yazmış, mahremlerine o sırrı bildirmişti. Mum ateşten yumuşadı dese bu söz, o sevili bize alıştı, sevdalandı demekti. Ay doğdu, bakın dese yahut söğüt ağacı yeşerdi diye bir söz söylese.

Yapraklar ne güzel oynamakta çörekotu ne hoş yapıyor. Gül bülbülle sırrını söyledi padişah sevgilisine sır söyledi. Bahtımız ne kutlu yaygıları döşeyin, saka su getirdi güneş doğdu. Dün gece bir tencere kaynattılar içindekiler güzelce pişti, helmelendi. Ekmekler tuzsuz felek aksine dönmede. Başım ağrıyor başımın ağrısı geçti gibi bir şey söylese hep başka şey kastederdi.

Birini övse onu över birinden şikayetlense onun ayrılığını anlatmış olurdu. Yüz binlerce ad söylese maksadı, dileği hep Yusuf'tu. Acıkırsa onun adını söylerdi. Tok olursa onunla duyar, onun kadehinden sarhoş olurdu. Susuzluğu onun adıyla geçerdi. Batını şerbeti onun adıydı. Derdi oldu mu onun yüce adıyla derhal derdi yatışırdı. Hatta kış vakti sevgilisinin adı ona kürk kesilirdi.

Sevda aleminde sevgilisinin adı bu işi işler işte. Aşağılık kişiler de her an o temiz adı anar ama bu tesir görülmez çünkü onlarda aşk yoktur. İsa onun adıyla mucizeler yaptı. Ne mucize gördüyse onun adıyla gösterdi. Bir can Hakk'a ulaştı mı onun zikri, bunun zikridir. Bunun zikri onun zikri. Böyle can kendinden boşalır, sevgilisinin aşkıyla dolar. Testide ne varsa dışına o sızar.

Gülme vuslat safranının kokusunu verir, ağlama uzaklık soğanının kokusunu. Halbuki bunların her birinin gönlünde yüzlerce murat var. bu aşk ve sevgi mezhebi değildir. Gündüze nasıl güneş lazımsa aşka da sevgili lazım. Güneş o yüze nikap gibidir. Nikapla sevgilinin yüzünü fark edemeyen, güneşe tapar. Ondan el çek. Aşıkın günü de odur, rızkı da.

Aşıkın günü de odur, rızkı da. Aşıkın gönlü de odur, gönlünün yanışı da. Balıklara ekmek de sudur su da. Elbise de sudur, ilaç da, uyku da. Aşık çocuğa benzer. Mememden süt emer durur. O iki alemde de sütten başka bir şey bilmez. Fakat şu da var ki çocuk sütü hem bilir, hem bilmez. Bu tarafta tedbirin yeri yoktur. Bu define bildiren kitap, açanı da açılanı da bulsun, define sahibi de defineye de nail olsun diye ruhu hayretlere düşürmüştür.

Ruh bu yürüyüşte hayran olmaz. Hayret şöyle dursun defineyi bi bildiren kitabı elde eden ruh deniz kesilir sel ve ırmak değil. Bulduğunu buldu mu kendisi kaybolur. Bir sel gibi denize gark olur gider. Tohum yok oldu da ondan sonra bitti, incir haline geldi. ""Ben de sen ölmeyince altın vermedim ya" sözü budur işte.

Büyük kardeşleri dedi ki: Kardeşlerim beklemeden canım ağzıma geldi. artık bir şeye aldırış etmiyorum sabrım kalmadı. Bu sabır beni adeta ateşe attı. Sabretmeden takatim tak oldu. Başıma gelen şey aşıklara ibret kesildi. Ayrılık yüzünden canıma doydum. Ayrılıkta yaşamak münafıklıktır. Ayrılığın derdi, niceye bir beni öldürecek kes başımı da aşk, bana bir baş bağışlasın.

Dinim aşkla yaşamaktır. Bu canla bu başla diri kalmak bunlarla yaşamak benim için ayıptır, ardır. Kılıç aşıkın canından tozu toprağı iler süpürür. Çünkü kılıç, suçları kökünden mahveder. Ey güzel ömürlerdir" Hayatım ölümümdendir"diye aşıkının davulunu dövüp durmaktayım. Beden tozu kalktı mı ayım parlar. Can ayım saf bir hava bulur. Can su kuşu olduğunu dava etmede. Artık bela tufanından feryat eder mi hiç?

Gemi parçalanmış kaza ne gam? Onun gemisi suya ayak basıvermektir. Canım ve bedenim bu dava ile dirildi. Artık ben bu davadan nasıl vazgeçer, nasıl sukut edebilirim? Rüya görürüm ama uykuda değil. Dava edip duruyorum ama yalancı değilim. Yüz kere kellemi kessen mum gibiyim ben. Daha ziyade aydınlanır, etrafı daha aydınlık bir hale getiririm. Ateş önden arttan bütün harmanı sarsa gece yolcularına ayın harmanı kafidir.

Yusuf'u kardeşlerinin hilesi Yakub peygamberden gizledi. Onu hileyle gizlediler. Fakat gömlek nihayet gammazlıkta bulundu. İki küçük kardeşi büyük kardeşlerine öğütlerde bulundular. Dediler ki. Düşeceğin tehlikelerden bihaber olma. Kendine gel, yaralarımıza tuz ekme. Babayiğitlik taslayıp yahut şüpheye düşüp bu zehri içmeye kalkışma. Her şeyden haberdar olan bir şeyin tedbirine uymadıkça kalb gözün açık olmadığı halde nasıl yol gidebilirsin? Vay o kuşa ki kanadı bitmeden yücelere uçmaya kalkışır da tehlikeye düşer. İnsana kol kanat akıldır. Adamın aklı olmazsa kendisine başka bir aklı kılavuz etmesi gerektir. Ya üstün ol ya üstünlüğü ara.

Ya görüş sahibi ol yahut bir görüş sahibi ara. Akıl anahtarı olmaksızın bu kapıyı açmaya kalkışmak beyhudedir doğru değildir açılmaz. Heva ve heves yüzünden bütün bir alemi tuzağa tutulmuş gör. İlaç rengindeki yaralara karmış bil. Yılan ölüm gibi göğsünün üstüne dayanıp ayağa kalkmış ağzına da kuş avlamak için büyük bir yaprak almıştır.

Otlar arasında o da bir ot gibi boy vermiştir. Kuş onu bir dal sanır yemek için yaprağın üstüne oturdu mu yılanın ve ölümün ağzına düşer. Bir timsah ağzını açar dişlerinin çevresinde uzun, uzun kurtlar vardır. Yediğinin artığından dişlerinin arasında kalanlar kurtlanır. Dişlerinin çevresinde kurtlar peydahlanır. Kuşcağızlar kurtları o rızkı görüp o tabutu otlak sanırlar.

Ağzı ansızın kuşlarla doldu mu derhal nefesini çeker ağzını kapar. Bu ekmeklerle azıklarla dolu olan alemi o timsahın açılmış ağzı bil ey rızık kazanan kurt ve yeme derdine düşüp zaman timsahının hilesinden emin olma. Tilki toprağın altına yayılır toprağın üstünde de hileli tohumlar vardır. Nihayet bir karga gaflette bulunur oraya gelir konar. O hilebaz da derhal onun ayağını yakalıyı verir.

Hayvanlar da yüz binlerce hile varken artık hayvanlardan daha üstün olanda ne hileler bulunur? Zeynel-abidin gibi elinde bir Kuran, fakat yeninde kahredici bir hançer! Sana gelerek efendim der. Fakat gönlümde büyülerle hilelerle dolu bir Babil var. öldürücü zehrin görünüşü baldır süttür. Kendine gel de haberdar bir pirin sohbeti olmadıkça yürüme. Heva ve heves lezzetlerinin hepsi hiledir, riyadır.

Her lezzet etrafı karanlıklarla çevrilmiş şimşek ışığına benzer. Derhal gelip geçen şimşek nuru, yalan ve geçici bir şeydir. Çevresinde karanlıklar var, yolunsa uzaktır senin. Onun ışığıyla ne bir kitap okuyabilirsin, ne bir konağa at sürebilirsin. Yalnız şimşek ışığına kapıldığının suçu olarak doğu nurları senden yüz çevirir. Kılavuz olmadıkça şimşek ışığı seni geceleyin mil, mil karanlık bir çukura çeker. Gah, dağa düşersin, gah dereye.

Gah bu yana düşersin, gah o yana. Ey mevki arayan, zaten kılavuzu görmezsin. Hatta görsen bile ondan yüz çevirirsin. Ben bu yolda altmış mil yol yürüdüğüm halde bu kılavuz hala bana sapık diyor. Bu şaşılacak adamın sözüne kulak asarsam yola yeni baştan başlamam lazım. Halbuki ben bu yolda ömrümü harc ettim. Ne olursa olsun artık git oradan dersin.

Evet yol yürüdüm ama şimşeğe benzeyen zannınca. O aştığın yolun onda birini doğuya benzeyen vahyin izine uy da yürü. " Zan, doğruyu bilmez" ayetini okuduğun halde öyle bir şimşeğe uydun da doğudan kaldın ha. A köhne adam, ya bizim gemimize gir, yahut o gemiyi bizim gemiye bağla. Fakat bu söz söylenince duyan der ki: bu ululuğu nasıl bırakayım, kör gibi sana uyup nasıl gideyim?

Körün kılavuzla gitmesi elbette daha iyidir. Çünkü bundan insana bir ayıp gelirse, öbüründen yüz ayıp gelir. Pireden adeta akrebe kaçmada, bir ıslaklıktan kaçıp denize dalmadasın sen babanın cefalarından kaçıp oğlancıların, kötülüklerin, pisliklerin arasına kaçıyorsun. Yusuf gibi bir iç sıkıntısı yüzünden gezelim, oynayalım deyip gidiyor, bir kuyuya düşüyorsun. Bu gezinti yüzünden onun gibi kuyuya düşüyorsun ama nerede onun gibi sana yar olacak Allah inayeti?

Yusuf, o gezintiye babasından izin almadan gitseydi mahşere kadar kuyudan çıkamazdı. Babası, gönlü olsun diye ona izin verdi. Dedi ki: Mademki gönlün gezmeye akmada. Hadi hayra karşı. Hangi kör olursa olsun bir Mesih'ten baş çekerse o çıfıtçasına doğru yoldan kalır. Görse de gözünün ışıklanması mümkündür. Fakat bu çekinmesi yüzünden büsbütün körleşip kaldı.

İsa ona gel der, bana sarıl. Ey kör, o yüce sürme bendedir. Körsen bile benim mucizemle aydınlığa ulaşır, can Yusuf'unun gömleğine nail olursun. Sana o sınıklıktan sonra gelen ululukta devlet vardır. O devlet sana yol gösterir. Eli ayağı olmayan devleti terk et a kart eşek, terk et! Pirden başka üstat ve başbuğ olmasın. Fakat yaş bakımından pir değil, doğru yol piri.

Karanlığa tapan, pirin emri altına girdi mi aydınlığı görür. Şart teslim olmaktan ibarettir. Uzun işe girişmek değil. Sapıklıkta koşup yelmenin faydası yoktur. Ben bundan böyle esir yolunu aramam. Pir ararım, pir ararım, pir! Göklerin merdiveni pirdir, ok nereden fırlar, havalanır? Yaydan. O ağır gövdeli Nemrut, İbrahim'in yüzünden gerkes kuşiyle beraber göklere sefer etmedi mi? Bir hayli yücelere çıktı ama herkes bu gökten yukarıya çıkamaz ki. İbrahim ona dedi ki: Ey yolcu er, adamın ben olursam, bana uyarsan, bu sana daha iyidir.

Yücelere çıkmak için beni merdiven edinirsen uçmaksızın gökyüzüne çıkarsın. Hani gönlün ekmeksiz, azıksız şimşek gibi batıdan da doğuya dek gidişi gibi. Hani gün battıktan sonra insanların duygularının geceleyin uykuda şehirleri gezip tozduğu gibi. Hani arifin oturup durduğu halde gizli bir yoldan yüzlerce aleme gittiği gibi. Böyle gidiş mümkün değilse o ilden gelen bu haberler, kimden geliyor öyleyse?

Bu haberlerde bu dosdoğru rivayetlerde yüz binlerce pir ittifak etmiştir. Bu kaynaklarda, öyle zanla kurulmuş bilgilerde olduğu gibi türlü, türlü değil bir tane bile aykırı şey yoktur. O arayış karanlık gecede kıble arayışına benzer. Buysa öyle bir haldir ki gün ortası Kabe de işte orada durup durmada. Kalk ey Nemrut adamları kanat edin. Bu gerkesler, sana merdiven olmaz. Ey zayıf adam, cüzi akıl gerkese benzer, o daima leş yer de öyle uçar.

Abdal'ların aklıysa Cebrail'in kanadı gibidir. Mil ,mil yol alır ta sidre gölgesine uçar. ben padişahın doğanıyım. Güzelim izim kurtlu, ben leşe aldırış bile etmem, gerkes değilim ben. Gergesi bırak, senin adamın ben olayım. Benim bir kanadım yüzlerce gerkesten iyidir. Niceye bir körce at koşturup duracaksın? Sanat için de usta gerek kazanç için de. Kendini Çin ülkesinde rezil etme. Bir akıllı er, ara, ondan ayrılma. O zamanın Eflatunu ne derse ona uy.

Kendine gel, heva ve hevesi bırak, onun dileğince hareket et. Çin ülkesinde herkes inanarak ve kuvvetle padişahımız, anadan doğmamıştır; onun hiçbir oğlu yoktur. Hatta bir kadını bile kendisine yaklaştırmamıştır der. Padişahlar hakkında oğlu kızı vardır diyen, boynunu keskin kılıca eş etmiştir. Padişahsa madem ki der; bu sözü söyledin karım olduğunu ispat et; kızım olduğunu ispat ettin mi keskin kılıcımdan emin olursun. Yahut da şüphe etme ki senin boynunu keserim. Canından hırkanı çeker çıkarırım! Ey yalan dolu sözler söyleyen sen hiçbir suretle başını kılıçtan kurtaramazsın. Ey bilgisizlikten batıl sözler söyleyip duran! Kesik başlarla dolu olan hendeği gör.

Bu gürültü yüzünden dibinden ta ağzına kadar kesik başlarla doludur bu hendek. Bu başların sahipleri hep bu işe giriştiler bu dava yüzünden başlarını verdiler. Kendine gel de ibret gözünü aç, bunları gör, böyle bir davaya girişmeye kalkışma. Kardeş sen bu işe giriştin ama ömrümüzü bize zehir edeceksin. Birisi körlükle ve bilmeden yüzyıl yürürse o aştığı yol, yoldan sayılmaz. Silahsız savaşa gitme. Korkusuzlar gibi tehlikeye atılma.

Kardeşleri bu sözler söylediler ama o sabırsız şehzade dedi ki: Bana bu sözlerden nefret geliyor. Göğüs ateşle dolu bir mangala benziyor. Ekin kemale geldi artık orak zamanı. Gönülde bir sabır vardı, şimdi o da kalmadı. Sabrın yerine aşk gelip oturdu. Aşkın doğduğu gece sabrım öldü. O ölüp gitti. Allah sizlere ömür versin. Ey söz dinleyen ben söz söylemeden de geçtim dinlemeden de. Artık soğuk demir dövmeye kalkışma.

Hey gidi hey. Ben baş aşağı gelmişim, ayağımı bırak benim. Nerede benim bedenimin cüzlerinde bir akıllı fikir? Ben deveyim gücüm yettikçe yük çekerim. Düştüm mü kesilmem daha yeğ. Kesik başlarla dolu yüzlerce hendek olsa benim derdime karşı ancak bir eğlencedir bu. Artık ben heva ve heves davulunu korkumdan kilim altında çalmayacağım. Ben artık sahraya bayrak dikeceğim ya başımı vereceğim, ya sevgiliyi göreceğim. O şarabı içmeye layık olmayan boğazın kılıçlarla hançerlerle kesilmesi daha iyi.

Onun vuslatıyla aydınlanmayan gözün ağarması kör olması daha yeğ. Onun sırrına mahrem olmayan kulağı kökünden kopar. O başta hoş görünmez. O cömertliğe sahip olmayan elin kasap satırıyla kırılması daha hoş. Onun yürüyüşüne can vermeyen, onun nerkis bahçesine canla başla gitmeyen ayak yok mu? O çeşit ayağın bukağıya vurulması daha doğrudur. O çeşit ayak nihayet başa dert olur.

Ya bu yolda muradıma erişirim, yahut doğan gibi o yoldan döner yine yurduma gelirim. Belki muradıma erişmem sefere bağlıdır. Seferde bulamaz isem belki de oturduğum yerde bulurum. Sevgiliyi öyle bir arayayım ki onu aramaya lüzum olmadığını bilinceye kadar bu aramadan vazgeçmeyeyim. Zamanenin çevresinde dönüp dolaşmadıkça o beraberlik kulağıma girer mi benim?

Uzun ve uzak yerlere düşmeden bu beraberlik sırrını nasıl anlayabilirim? Allah kullarıyla beraber olduğunu anlattı, sonra da bu sırrı gönlün aksetsin, bununla kanaat etmesin, bu sırrı araştırsın diye gönülü mühürledi. Gönül seferlere düştü yollar aştı. Ondan sonra gönüldeki mührü açtı. Hesaptaki iki yanlış gibi hani. O iki yanlıştan sonra hesap aydınlanır, doğrulur ya, tıpkı onun gibi.
Fakat seferden sonra der ki: bu beraberliği bilseydim hiç onu arar mıydım? İyi ama onu anlamak sefere bağlıdır. O anlayış keskin fikirlerle elde edilmez ki. Hani şeyhin borcunun verilmesi de o çocuğun ağlamasına bağlıydı ya. Helvacı çocuk zarı, zarı ağladı da o ulular şeyhinin borcunu ödediler. Bu manevi hikaye bundan önce "Mesnevi" içinde söylendi. Ondan başka bir yerden tamah etmeyesin iye bir yerden gönlüne bir korkudur düşer.

Fakat bu tamaha bir başka fayda verir; o muradın başka bir kimseden meydana

gelir. Ey birere sıkıca bağlanan maksadını oradan uman ö yüce ağaçtan meyve elde edeyim diyen! O maksadın oradan olmaz da Allah onu başka bir yerden verir. Peki o şeyi sana umduğun taraftan vermeyecekti de neden o tamahı sana verdi? Gönlüne bir hayret gelsin diye bir hikmet bir kudret göstermek için.

Ey fayda dileyen! Muradım acaba nereden meydana gelecek diye gönlün hayran olsun diye. Bu suretle kendi aczini bilgisizliğini bilirsin de gayba olan inanın büsbütün fazlalaşır. Gönlüm de menfaat gelecek yerde hayrete düşer. Acaba bu tamahtan bu ümitten ne hasıl olacak dersin. Terzilikten rızık umarsın, sağ oldukça terzilikle geçinir giderim dersin.

Derken rızkın kuyumculuktan meydana geliverir. Halbuki o vehmine bile gelmemişti senin. Peki, o rızık oradan meydana gelmeyecekti de terziliğe tamahın nedendi? Allah bilgisindeki eşsiz örneksiz bir hikmet yüzündendi. Allah onu ezelde öyle yazmıştı. Düşüncen şaşırsın, bütün hünerin, işin gücün hayranlıktan ibaret oldun diye Allah bu hikmeti halk etti. Acaba sevgilinin vuslatına bu çalışmasıyla mı ererim.

Yoksa bedeni çalışmam olmaksızın başka bir yoldan mı sevgiliye ulaşırım? Maksadıma bu yoldan erişeceğim demem. Yalnız bakalım, isteğim nereden meydana gelecek diye çırpınır dururum. Başı kesilmiş kuş can bedeninden nerede kurtulacak diye her yana koşar çırpınır , çırpınır ya. Ben de ya bu çıkışla muradıma nail olurum, yahut burçlarla süslü gökteki başka bir burçtan muradıma ererim dersin.

Mal ve akara konmuş bir mirasyedi vardı. Konduğu mirasın hepsini yedi, çırçıplak kaldı. Miras malının zaten vefası yoktur. Geçip gider fayda etmez, geçip gider sahibi ondan ayrılıverir. Mirasa konan malın kadrini bilmez çünkü kolay buldu. Dileyip savaşmadı pek o kadar zahmet çekmedi ki. Sana da Allah bu canı bedava verdi de o yüzden canının kadrini bilmiyorsun.

Adamın elindeki para da gitti, kumaş da gitti, evler de gitti. Yıkık yerlerde baykuşlar gibi kalakaldı. Dedi ki: Yarabbi mal, mülk ekmek azık verdin, hepsi gitti. Ya lütfet bir geçim ver, yahut da ölümümü yolla. Gönlünden her şey boşalınca yarabbi, yarabbi demeye koyuldu. " Rabbim beni kurtar, bana yardım et" demeye başladı. Peygamber " inanan, kamışa benzer" demiştir. İçi boş olunca feryat eder.

Fakat kamışın içi dolu oldu mu çalgıcı onu elinden atar. Sakın dolu olma. Onun elinden gelen zarar da hoştur. Boş olda Allah'nın iki parmağı arasında hoş bir hale gel. Çünkü bütün alem yokluk şarabından sarhoştur. O mirasyedinin de azgınlığı gitti, gözlerinden yaş boşandı. Gözyaşları, din mahsulüne su verdi.

Nice ihlas sahibi vardır ki ağlar, sızlar, duasındaki ihlas dumanı da göğe kadar gider. Suçluların sızlanmasından bir öd ağacı kokusu, bu güzelim gök kubbenin ta yücelerine kadar varır. Bunun üzerine melekler Allah'ya sızlanmaya başlarlar: Ey her duayı kabul eden, ey sığınılan Allah! Sen yabancılara bile ihsanda bulunursun. Her iştah sahibi, dileğini senden diler.

Allah buyurur ki: bu onu horlamak için değil. Ona geç ihsan etmem, onun faydasınadır. İhtiyacı onu gafletten ayılttı, bana çevirdi; saçından tuttu, çeke, çeke benim tarafıma getirdi. Dileğini verirsem yine döner, o oyuncağa kapılır gaflete gark olur gider. Gerçi ey sığınılan en düşkünlere yardım eden Allah diye gönlü kırık perişan bir halde ağlayıp sızlanmada ama o ağlasın, sızlasın.

Bana onun sesi hoş gelmede. O yarabbi demesi sırlarını söylemesi hoşuma gidiyor. Yalvararak başından geçenleri anlatarak beni her çeşit aldatmada. Dudu kuşlarıyla bülbülleri seslerinin güzelliği yüzünden kafese koyarlar. Fakat kuzgunla baykuşu hiç kafese korlar mı? Güzel seven bir ekmekçinin yanına iki kişi gelse, bir tanesi ihtiyar, bir tanesi de güzel bir delikanlı olsa.

İkisi de ekmek isteseler ekmekçi hemen bir somun kapıp al deri ihtiyara verir. Öbür boyu boyu güzel olana hemencecik ekmek verir mi? Onu geciktirir. Der ki: bir zamancağız bekle hele. Evde taze ekmek pişiriyorlar. O sıcak ekmek bir müddet sonra gelse bile yine hele otur der, helva da gelecek şimdi. Böyle , böyle onu geciktirir, oyalar gizli bir yoldan avlamaya başlar. Benim seninle bir müddet işim var. ey dünya güzeli, bekle hele der. İşte müminlerin iyiden kötüden bir murada hemencecik nail olamamaları iyice bil ki bu yüzdendir.

Mirasyedi, mirası yiyip bitirdi. Yoksullaştı, yarabbi demeye ağlayıp sızlanmaya başladı. Zaten rahmetler saçan bu kapıyı kim dövdü de Allah icabet etmedi bu kapı açılıp ona yüzlerce bahar saçılmıştı. Rüya gördü bir hatif ona dedi ki: sen, Mısır'da zengin olacaksın. Yürü Mısır'a git. İşin orada düzelecek. Allah niyazını kabul etti. O ricaları kabul eden Allahdır. Falan yerde büyük bir define var. onun için ta Mısır'a kadar gitmen gerek.

Ey köhne adam durmadan hemencecik Bağdat'tan kalk, Mısır'a şeker kamışlığına kadar git! Adam, Bağdat'tan kalkıp ta Mısır'a kadar gitti. Mısır'ı görünce sırtı kaşındı. Sıkıntısını gidermek için hatifin vadine ümitlenerek Mısır'a gitti. Hatif falan mahallede falan yerde gömülü pek nadir, pek değerli bir define var demişti. Oraya kadar gitti ama az çok hiçbir geçinecek parası pulu kalmadı. Halktan dilencilik etmeye niyet etti. Fakat yüzü tutmuyor, utanıyordu. Sabretti, üzülüp durdu. Derken yine açlıktan kıvranmaya başladı. Dilencilikten başka bir çaresi kalmadı. Dedi ki: geceleyin yavaş, yavaş çıkarım: karanlıktan görünsem de o suretle dilenirim.

Gece kuşu gibi geceleri Allah'ya zikrederim, elbette bir kapıdan yarım dirhem bir şey elde ederim. Bu düşünceyle taraf, taraf gezmeye başladı. Bir zaman utangaçlığı mevki mani oluyor, bir zaman da açlık, kendisine hadi iste diyordu. Gecenin üçte biri geçinceye kadar isteyeyim mi yoksa dudaklarım kuru bir halde uyuyayım mı? Diye bir ayağını ileri atmada bir ayağını geriye çekmedeydi.

Ansızın o adamı sokakta bekçi yakaladı. Dayanamadı, bir hayli yumrukladı, sopayla dövdü. O karanlık gecelerde halk hırsızlardan çok zarar görmüştü. bekçi o korkunç ve menhus gecelerde hırsızları iyiden iyiye araştırmadaydı. Halife geceleyin kimi sokaklarda dolaşıyor görürseniz benin adamlarından, akrabalarımdan bile olsa yakalayıp elini kesin demişti.

Padişah bekçiyi iyice tehdit etmiş, neden demişti,hırsızlara böyle merhamet etmektesiniz? Neden onların yalarına kanıyorsunuz, yahut neden onlardan rüşvet alıyorsunuz? Hırsızlara ve her menhus adama acımak zayıfları vurmak ve onlara merhamet etmektedir. Kendine gel de bu sıkıntı yüzünden öç almadan vazgeçme. O sıkıntıya o eziyete pek bakmada umumimi sıkıntıyı umumi eziyeti gör.

Şerri defetmek için ısırılan parmağı kes at. Bedeninin helak olacağına zulme uğrayacağına bak. Tesadüf bu ya o günlerde hırsızlar pek çoğalmıştı. Pişkin, ham bir çok hırsız belirmişti. İşte bekçi o adamı böyle bir zamanda yakalamış. Sayısız kötek atmış, sopayla iyice dövmüştü. O yoksul dövme doğruyu söyleyeceğim diye bar, bar bağırmaya başlamıştı. Bekçi dedi ki. Peki mühlet verdim söyle ne hileye çattın bakalım?

Divan ehli, bekçiyi kınamışlar, neden hırsızlar bu zaman çoğaldılar? Bu çokluk senin ve senin gibilerin yüzünden. Önce çirkin ve pis arkadaşlarını göster. Yoksa hepsinin öcünü senden alırız. Bu suretle her mal sahibinin altını da emin olsun demişlerdi. Adam ağız dolusu yeminlerden sonra ben ne ev yakan birisiyim ne yankesici. Ben ne hırsızım ne zalim. Ben Mısır'da garip bir Bağdatlıyım dedi.

Rüyasını, rüyada hatifin kendisine bir define haber verdiğini söyledi. Bekçinin gönlü rahatlaştı, adamın doğru söylediğini anladı. Yemininden doğruluk kokusu gelmekteydi. Sözünden, içinin çörekotu gibi yandığı anlaşılıyordu. Gönül doğru sözden huzur ve sükun bulut susuzun suyla hararetini teskin etmesi gibi. Ancak bir illete tutulmuş olan mahcup gönül doğruyu anlamaz. O peygamberlerle ahmak bir adamı bile ayırt edemez. Yoksa mahallinden kopup gelen o haber aya bile gelse onu ikiye böler. Ay ikiye bölünür de o hicap altında kalmış gönül bölünmez. Çünkü o sevgili değildir. Onu Allah reddetmiştir. Bekçinin gözleri yaşardı, bir kaynak oldu adeta.

Fakat kuru sözden değil, gönül korkusundan. Bir söz cehennemden kopar, adamın dudağına kadar gelir. Bir söz de can şehrinden kopar, dudağa gelir. Bu dudak cana canlar katan denizle eziyetler zahmetler denizi arasında bir berzahtır. Şehirlerdeki köylü pazarına benzer adeta. Etraftan alışveriş için hep oraya gelirler. Kusurlu kumaşla adamın kesesini berbat eden kalp akça ve inci gibi değerli ve pahalı kumaş, hep oradadır.

Bir köylü pazarından kim daha ziyade ticaretten anlar, geçer kalp akçayı görür,

tanırsa kar eder. Köylü pazarı bu çeşit adama kar yeri olur. Başkasına da körlüğü yüzünden suç ve zarar yeridir. Alem cüzülerinden her biri teker, teker aptala düğümdür, ustaya düğüm açmak. Birine şekerdir, öbürüne zehir. Birine lütuftur. Öbürüne kahır.

Her cansız şey, peygambere hikayeler söyler. Kabe hacıya tanıklık eder, söz söyler. Mescit de namaz kılana tanıklık verir, ta uzak yollardan bana gelirdi der. Ateş, Halil'e gül ve reyhan kesilir. Nemrud 'a uyanlaraysa ölümdür derttir. A güzelim bunu defalarca söyledim, fakat söylemeye doyamıyorum ki. Solup sararmamak için defalarca ekmek yedin işte bu hep ekmek. Nasıl olur da usanmazsın?

Mizacındaki itidal yüzünden yine acıkırsın. Bu açlıkla da senin hazımsızlığın yanar gider. Kimde açlık derdi varsa bedeninin her cüzü diğer cüzüyle bağdaşır yenileşir. Lezzet açlıktan gelir, yeni bir yemekten değil. Açlıkla yenen arpa ekmeği, şekerden lezzetlidir. O usangaçlık da sözün tekrarından değildir, aç olmadan ve hazımsızlıktandır.

Dükkandan baç, ve haraç almadan dedikodudan halkı aldatmadan usanmazsın. Altmış yıl gıybette bulunsan, insanların etini yesen yine doymazsın. Kadınları avlamak için işvelerde bulunursu. Defalarca güzel sözler söylersin de bir türlü usanç gelmez. Son söylediğin sözü, ondan öncekinden daha yanarak, daha çevik bir halde ilk söylediğinden yüzlerce daha hararetli olarak söylersin.

Dert eski ilacı yeniler. Dert her usanmış bezmiş dalı kırar. Eskileri yenileyen kimya derttir. Nerede dert varsa orada usanç ne gezer? Kendine gel de usançtan soğuk,soğuk ah etme. Dert ara, dert ara, dert ara dert! Abes ilaçlar, derde dermen aramak için hile düzerler. Yol kesicilerdir baç diye para almaya kalkışırlar. Acı su içildiği zaman soğuktur, hoş gelir ama susuzluğu kesmez. Yalnız bir hiledir düzer, yüzlerce yeşillik bitiren tatlı suyu araştırmaya mani olur.

Her kalp altın da tıpkı bunun gibi nerede iyi ve güzel altın varsa onu araştırmaya mani kesilir. ey mürit senin muradın benim, beni al diye hileyle kolunu kanadını keser. Senin derdini ben çekerim der ama o dert değildir, tortudur. Görünüşte sana tabidir ama hakikatte seni alt eder. Yürü yalancı dermandan kaç da derdin, sana derman olsun, iyileşsin, miskler saçsın. Bekçi evet sen ne hırsızsın ne kötü bir adam. İyi bir adamsın ama aptalsın, ahmaksın.

Bir rüyaya inanmış bir hayale kapılmış bu kadar yol aşıp buralara gelmişsin. Aklın yok galiba. Ben yıllardır bir teviye Bağdat'ta bir define var filan yerde filan mahallede gömülüdür. Diye görürüm. Der demez adam kendine geldi. çünkü bekçi kendisinin mahallesini söylüyordu. Bekçi sözüne devam etti. Yürü derler filanın evinde o define. Adam büsbütün ayıldı.

Çünkü o düşman kendisinin evini ve adını söylemekteydi. Bekçi söylüyordu: ben defalarca bu rüyayı gördüm Bağdat'ta böyle bir define var dediler de bu hayale kapılıp yerimden bile kıpırdamadım. Sense hiç usanmadan bir rüyaya kapılıp buralara kadar geliyorsun. Ahmak adamın rüyası da aklınca olur. Aklı gibidir değersizdir bir şeye yaramaz. Bil ki aklı ve ruhu da zayıf olduğu için kadının rüyası erkeğin rüyasında daha aşağıdır daha değersizdir.

Aklı kıt ve ahmak adamın rüyasında bir kıymet olmaz. Akılsızlıktan ne çıkar yel gibi bir rüya. Adam kendi kendine define evindeymiş de neden yoksulluktan feryad ederim. Definenin başında ne kadar gaflet içindeymişim ne kadar da perde ardındaymışım gözüm örtülüymüş dedi. Bu muştuluktan sarhoş oldu, derdi kalmadı. Dilsiz dudaksız yüz binlerce hamd okudu.

İçinden nasibine ermek için bu sıkıntıya uğramak lazımmış halbuki abıhayat benim meyhanemdeymiş. Yürü ben yüce bir nimete nail oldum kendimi müflis sanıyordum. O körlüğe rağmen bu nimeti buldum. İster bana ahmak de ister aşağılık bir adam o define benim oldu ya sen dilediğini söyle. Ben şüphesiz olarak muradımı gördüm. A kötü ağızlı sen ne istersen söyle. Ey ulu er sen bana dertli de. Sence dertliyim ama kendimce hoşum ben eğer bu iş aksine olsaydı da sana gül bahçesi bana hor hakir bir yer kesilseydi vay bana.

SON

www.semazen.net

